
HONI SOIT QUI MAL Y PENSE
VII
A.9.20

Marshalls Sale of Stewarts
£ 1-1-0

John Carter Brown

This copy formerly belonged to
Mr. [illegible] & cost him £1.1.0.

JOHN CARTER BROWN

LVCANVS

Aldus Ro. Marco Antonio Mauroceno Veneto, & Equiti Clariss. S. P. D.

Omneis libros, qui induſtria noſtra excuſi exeũt in manus hominum, aliqua epiſtola, quæ ſit tãquã eorum argumentũ, amicis, iiſq; doctiss. nuncupare ſtatuimus. Quare Anneum Lucanum hiſce characteribus noſtris in tuo nomine publicamus Eques inclyte, Tum quia tuum mihi Lucanum et antiquum, et cor rectum, ut eo exemplari uterer, & benigne, et humaniter commodaſti, Tum etiam q cum Lucanus bella terra, mariq; a Romanis inter ſe geſta ſic ſcripſerit, ut oratoribus magis, quã poetis adnumerãdus uideatur, & tu exercitibus. S. V. unà cum imperatoribus ſumma laude olim præfueris, oratorq; doctrina, & eloquentia ſingulari à Senatu tuo ſapientiss. ad ſummos Chriſtianorum miſſus fueris, hæc tibi maxime conuenire exiſtimauimus. Adde quod Lucanum propter eius orationes ſublimes, et concitatas, eſſe tibi ſcimus ualde familiarem. Munuſculum uero hoc noſtrum gratum tibi fore putamus, & quia tu es humaniss. & quia ipſe liber dignus cum propter plurima, tum etiam quia commodius in manibus ſua paruitate haberi poterit. Vale.

Corduba me genuit. rapuit Nero. prælia dixi,
Quæ geſſere pares, hinc Socer, inde Gener.
Continuo nunquam direxi carmina ductu,
Quæ tractim ſerpit, plus mihi comma placet.
Fulminis in morem, quæ ſunt miranda citentur,
Hæc uero ſapiet dictio, quæ feriet.

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER PRIMVS.

Ella per emathios plus quàm ciuilia campos,
Iuſq́; datum ſceleri canimus, populumq́; potentem
In ſua uictria conuerſum uiſcera dextra,
Cognataſq́; acies, & rupto fœdere regni
Certatum, totis concuſſi uiribus orbis
In commune nefas, infeſtiſq́; obuia ſignis
Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis.
Quis furor ó ciues, quæ tanta licentia ferri,
Gentibus inuiſis Latium præbere cruorem?
Cumq́; ſuperba foret Babylon ſpolianda trophæis
Auſonijs, umbraq́; erraret Craſſus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura triumphos.
Heu quantum terræ potuit, pelagiq́; parari
Hoc, quem ciuiles hauſerunt ſanguine dextræ,
Vnde uenit titan, & nox ubi ſydera condit,
Quaq́; dies medius flagrantibus æſtuat horis,
Et qua bruma rigens, ac neſcia uere remittit,
Aſtringit Scythicum glaciali frigore pontum.
Sub iuga iam Seres, iam Barbarus iſſet Araxes,
Et gens ſiqua iacet naſcenti conſcia Nilo.
Tum ſi tantus amor belli tibi Roma nefandi,
Totum ſub Latias leges cum miſeris orbem,
In te uerte manus, non dum tibi defuit hoſtis.
At nunc ſemirutis pendent quod mœnia tectis

V rbibus Italiæ, lapſis'q; ingentia muris
S axa iacent, nullo'q; domus cuſtode tenentur,
R arus & antiquis habitator in urbibus errat.
H orrida quod dumis, multos'q; inarata per annos
H eſperia eſt, deſunt'q; manus poſcentibus aruis,
N on tu Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus author
P œnus erit nulli penitus diſcindere ferro
C ontigit. alta ſedent ciuilis uulnera dextræ.
Q uod ſi non aliam uenturo fata Neroni
I nuenêre uiam, magno'q; æterna parantur
R egna Deis, cœlum'q; ſuo ſeruire tonanti
N on niſi ſæuorum potuit poſt bella gigantum.
I am nihil o' ſuperi querimur ſcelera iſta, nefasq;
H ac mercede placent. diros Pharſalia campos
I mpleat, & Pœni ſaturentur ſanguine manes.
V ltima funeſta concurrant prælia Munda.
H is Cæſar Peruſina fames, Mutinæ'q; labores
A ccedant fatis, & quas premit aſpera claſſes
L eucas, & ardenti ſeruilia bella ſub Aetna.
M ultum Roma tamen debes ciuilibus armis,
Q uod tibi res acta eſt, te, cum ſtatione peracta
A ſtra petes ſerus, prælati regia cœli
E xcipiet gaudente polo, ſeu ſceptra tenere,
S eu te flammiferos Phœbi tranſcendere currus,
T ellurem'q; nihil mutato ſole timentem
I gne uago luſtrare iuuat. tibi numine ab omni
C edetur, iuri'q; tuo natura relinquet
Q uis Deus eſſe uelis, ubi regnum ponere mundi.
S ed neq; in arctoo ſedem tibi legeris orbe,
N ec polus aduerſi calidus qua uergitur auſtri,

Vnde tuam uideas obliquo ſydere Romam.
Aetheris immenſi partem ſi preſſeris unam,
Sentiet axis onus, librati pondera cœli
Orbe tene medio. pars ætheris illa ſereni
Tota uacet, nullæq́; obſtent à Cæſare nubes.
Tunc genus humanum poſitis ſibi conſulat armis,
Inq́; uicem gens omnis amet, pax miſſa per orbem
Ferrea belligeri compeſcat limina Iani.
Sed mihi iam numen, nec ſi te pectore uates
Accipiam, cyrrhæa uelim ſecreta mouentem
Sollicitare Deum, Bacchumq́; auertere Nyſa.
Tu ſatis ad uires romana in carmina dandas.
Fert animus cauſas tantarum expromere rerum,
Immenſumq́; aperitur opus, quid in arma furentem
Impulerit populum, quid pacem excuſſerit orbi.
Inuida fatorum ſeries, ſummisq́; negatum
Stare diu, nimioq́; graues ſub pondere lapſus,
Nec ſe Roma ferens. ſic cum compage ſoluta
Sæcula tot mundi ſuprema coëgerit hora,
Antiquum repetens iterum chaos, omnia miſtis
Sydera ſyderibus concurrent, ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere littora nolet,
Excutietq́; fretum, fratri contraria Phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi, totaq́; diſcors
Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.
In ſe magna ruunt. lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modum, nec gentibus ullis
Commodat in populum terræ, pelagiq́; potentem
Inuidiam Fortuna ſuam. tu cauſa malorum

F acta tribus dominis communis Roma, nec unquam
I n turbam miſſi feralia fœdera regni.
O male concordes, nimiáq; cupidine cæca,
Q uid miſcere iuuat uires? orbemq́; tenere
I n medio? dum terra fretum, terramq́; leuabit
A ër, & longi uoluent titana labores,
N oxq́; diem cœlo totidem per ſigna ſequetur,
N ulla fides regni ſocijs, omniſq́; poteſtas
I mpatiens conſortis erit, nec gentibus ullis
C redite, nec longe fatorum exempla petantur,
F raterno primi maduerunt ſanguine muri.
N ec pretium tanti tellus, pontuſq́; furoris
T unc erat, exiguum dominos commiſit Aſylum
T emporis anguſti manſit concordia diſcors,
P axq́; fuit non ſponte ducum. nam ſola futuri
C raſſus erat belli medius mora. Q ualiter undas
Q ui ſecat, & geminũ gracilis mare ſeparat Iſthmos,
N ec patitur conferre fretum. ſi terra recedat
I onium Aegæo franget mare. Sic ubi ſæua
A rma ducum dirimens miſerando funere Craſſus,
A ſſyrias Latio maculauit ſanguine Caras,
P arthica romanos ſoluerunt damna furores.
P lus illa uobis acie, quàm creditis, actum eſt
A rſacidæ, bellum uictis ciuile dediſtis.
D iuiditur ferro regnum, populiq́; potentis,
Q uæ mare, quæ terras, quæ totum poſſidet orbem,
N on cepit fortuna duos. nam pignora iuncti
S anguinis, & diro ferales omine tedas
A bſtulit ad manes parcarum Iulia, ſæua
I ntercepta manu. quod ſi tibi fata dediſſent

Maiores in luce moras, tu ſola furentem
Inde uirum poteras, atq; hinc retinere parentem,
Armatáſq; manus excuſſo iungere ferro,
Vt generos ſoceris mediæ iunxere Sabinæ.
Morte tua diſcuſſa fides, bellúmq; mouere
Permiſſum ducibus, ſtimulos dedit æmula uirtus.
Tu noua ne ueteres obſcurent acta triumphos,
Et uictis cedat Piratica laurea Gallis
Magne times, te iam ſeries, uſúſq; laborum
Erigit, impatiénſq; loci fortuna ſecundi,
Nec quenquam iam ferre poteſt, Cæſárue priorem,
Pompeiúſue parem. quis iuſtius induit arma
Scire nefas, magno ſe iudice quiſq; tuetur.
Victrix cauſa Deis placuit, ſed uicta Catoni.
Nec coïere pares. alter uergentibus annis
In ſenium, longóq; togæ tranquillior uſu
Dedidicit iam pace ducem, famǽq; petitor
Multa dare in uulgus, totus popularibus auris
Impelli, plauſúq; ſui gaudere theatri,
Nec reparare nouas uires, multúmq; priori
Credere fortunæ. ſtat magni nominis umbra.
Qualis frugifero quercus ſublimis in agro
Exuuias ueteres populi, ſacratáq; geſtans
Dona ducum, nec iam ualidis radicibus hærens
Pondere fixa ſuo eſt, nudóſq; per aëra ramos
Effundens trunco non frondibus efficit umbram,
Sed quamuis primo nutet caſura ſub Euro,
Tot circùm ſyluæ firmo ſe robore tollant,
Sola tamen colitur. Sed non in Cæſare tantum
Nomen erat, nec fama ducis, ſed neſcia uirtus

S tare loco, ſolusq́; pudor non uincere bello.
A cer, & indomitus quò ſpes, quoq́; ira uocaſſet
F erre manũ, et nunquam temerando parcere ferro,
S ucceſſus urgere ſuos, inſtare fauori
N uminis, impellens quicquid ſibi ſumma petenti
O bſtaret, gaudensq́; uiam feciſſe ruina.
Q ualiter expreſſum uentis per nubila fulmen
A etheris impulſi ſonitu, mundiq́; fragore
E micuit, rupitq́; diem, populosq́; pauentes
T erruit, obliqua perſtringens lumina flamma,
I n ſua templa furit, nullaq́; exire uetante
M ateria, magnamq́; cadens, magnamq́; reuertens
D at ſtragem late, ſparſosq́; recolligit ignes.
H æ ducibus cauſæ ſuberant, ſed publica belli
S emina, quæ populos ſemper merſere potentes.
N anq; ut opes nimias mundo fortuna ſubacto
I ntulit, & rebus mores ceſſere ſecundis,
P rædaq́;, & hoſtiles luxum ſuaſere rapinæ,
N on auro, tectiſ́ ue modus, menſasq́; priores,
A ſpernata fames, cultus geſtare decoros
V ix nuribus, rapuere mares fœcunda uirorum
P aupertas fugitur, totoq́; accerſitur orbe
Q uo gens quæq; perit. tum longos iungere fines
A grorum, & quondam duro ſulcata Camilli
V omere, & antiquos Curionum paſſa ligones
L onga ſub ignotis extendere rura colonis.
N on erat is populus, quem pax tranquilla iuuaret,
Q uem ſua libertas immotis paſceret armis.
I nde iræ faciles, & quod ſuaſiſſet egeſtas,
V ile nefas, magnumq́; decus, ferroq́; petendum
P lus patria potuiſſe ſua, menſuraq́; iuris.

Vis erat·hinc leges, & plebiſcita coactæ,
Et cum conſulibus turbantes iura tribuni.
Hinc rapti faſces pretio, ſectorq́; fauoris
Ipſe ſui populus, letaliſq́; ambitus urbi,
Annua uenali referens certamina campo.
Hinc uſura uorax, auidumq́; in tempore fœnus,
Et concuſſa fides, & multis utile bellum.
Iam gelidas Cæſar curſu ſuperauerat alpes,
Ingentesq́; animo motus, bellumq́; futurum
Cœperat, ut uentum eſt parui Rubiconis ad undas,
Ingens uiſa duci patriæ trepidantis imago,
Clara per obſcuram uultu mœſtiſſima noctem,
Turrigero canos effundens uertice crines
Cæſarie lacera, nudiſq́; aſtare lacertis,
Et gemitu permiſta loqui. quò tenditis ultra?
Quò fertis mea ſigna uiri? ſi iure uenitis,
Si ciues, huc uſq; licet. tunc perculit horror
Membra ducis, riguere comæ, greſſumq́; coërcens
Languor in extrema tenuit ueſtigia ripa.
Mox ait, ó magnæ qui mœnia proſpicis urbis
Tarpeia de rupe tonans, Phrygijq́; penates
Gentis Iuleæ, & rapti ſecreta Quirini,
Et reſidens celſa latialis Iuppiter Alba,
Veſtalesq́; foci, ſummiq́; ó numinis inſtar,
Roma faue cœptis. non te furialibus armis
Perſequor, en adſum uictor, terraq́; mariq́;
Cæſar ubiq; tuus. liceat modo, nunc quoq; miles
Ille erit ille nocens, qui me tibi fecerit hoſtem,
Inde moras ſoluit belli, tumidumq́; per amnem
Signa tulit propere. ſicut ſqualentibus aruis

A eſtiferæ Libyes uiſo Leo comminus hoſte
S ubſedit dubius, totam dum colligit iram,
M ox ubi ſe ſæuæ ſtimulauit uerbere caudæ,
E rexítq; iubas, uaſto & graue murmur hiatu
I nfremuit, dum torta leuis ſi lancea Mauri
H æreat, aut latum ſubeant uenabula pectus,
P er ferrum tanti ſecurus uulneris exit.
F onte cadit modico, paruúsq; impellitur undis
P uniceus Rubicon, cum feruida canduit æſtas,
P érq; imas ſerpit ualles, & Gallica certus
L imes ab Auſonijs diſterminat arua colonis.
T um uires præbebat hyems, atq; auxerat undas
T ertia iam grauido pluuialis Cynthia cornu,
E t madidis Euri reſolutæ flatibus Alpes.
P rimus in obliquum ſonipes opponitur amnem
E xcepturus aquas, molli tum cætera rumpit
T urba uado faciles iam fracti fluminis undas.
C æſar ut aduerſam ſuperato gurgite ripam
A ttigit, Heſperiæ uetitis, & conſtitit, aruis,
H ic ait hic pacem, temeratáq; iura relinquo,
T e fortuna ſequor, procul hinc iam fœdera ſunto.
C redidimus fatis, utendum eſt iudice bello.
S ic fatus, noctis tenebris rapit agmina ductor
I mpiger, & torto balearis uerbere fundæ
O cyor, & miſſa Parthi poſt terga ſagitta,
V icinúmq; minax inuadit Ariminum, & ignes
S olis lucifero fugiebant aſtra relicto,
I ámq; dies primos belli uiſura tumultus
E xoritur, ſeu ſponte Deûm, ſeu turbidus auſter
I mpulerat, mœſtam tenuerunt nubila lucem.

Conſtitit ut capto iuſſus deponere miles
Signa foro ſtridor lituum, clangorq́; tubarum
Non pia concinuit cum rauco claſſica cornu.
Rupta quies populis, ſtratisq́; excita iuuentus
Diripiunt ſacris affixa penatibus arma,
Quæ pax longa dabat, nuda iam crate fluentes
Inuadunt clypeos, curuataq́; cuſpide pila,
Et ſcabros nigræ morſu rubiginis enſes
Vt notæ fulſere Aquilæ, romanaq́; ſigna.
Et celſus medio conſpectus in agmine Cæſar,
Diriguere metu, gelidus pauor occupat artus,
Et tacitos muto uoluunt in pectore queſtus.
O male uicinis hæc mœnia condita Gallis
O triſti damnata loco, pax alta per omnes,
Et tranquilla quies populos, nos præda furentum,
Primaq́; caſtra ſumus, melius fortuna dediſſes
Orbe ſub eoo ſedem, gelidaq́; ſub arcto,
Errantesq́; domos, Latij quàm clauſtra tueri.
Nos primi Senonum motus, Cimbrumq́; ruentem
Vidimus, & martem Libyes, curſumq́; furoris
Teutonici, quoties Romam fortuna laceſſit,
Hac iter eſt bellis. Gemitu ſic quiſq; latenti
Non auſus timuiſſe palàm, uox nulla dolori
Credita, ſed quantum uolucres cum bruma coërcet,
Rura ſilent, mediusq́; tacet ſine murmure pontus
Tanta quies. Noctis gelidas lux ſoluerat umbras.
Ecce faces belli, dubiæq́; in prælia menti
Vrgentes addunt ſtimulos, cunctasq́; pudoris
Rumpunt fata moras, iuſtos fortuna laborat
Eſſe ducis motus, & cauſas inuenit armis.

E xpulit ancipiti diſcordes urbe tribunos
V icto iure minax iactatis curia Gracchis.
H os iam mota duces, uicinaq́; ſigna petentes
A udax uenali comitatur Curio lingua.
V ox quondam populi, libertatemq́; tueri
A uſus, & armatos plebi miſcere potentes.
V tq́; ducem varias uoluentem pectore curas
C onſpexit, dum uoce tuæ potuere iuuari
C æſar ait partes, quamuis nolente Senatu
T raximus imperium tunc, cum mihi roſtra tenere
I us erat, & dubios in te transferre Quirites,
S ed poſtquam leges bello ſiluere coactæ,
P ellimur è patrijs laribus, patimurq́; uolentes
E xilium, tua nos faciet uictoria ciues.
D um trepidant nullo firmatæ robore partes,
T olle moras. ſemper nocuit differre paratis,
P ar labor, atq; metus pretio maiore petuntur.
B ellantem geminis tenuit te Gallia luſtris
P ars quota terrarum, facili ſi prælia pauca
G eſſeris euentu, tibi Roma ſubegerit orbem.
N unc neq; te longi remeantem pompa triumphi
E xcipit, aut ſacras poſcunt capitolia laurus.
L iuor edax tibi cuncta negat, gentesq́; ſubactas
V ix impune feres. ſocerum depellere regno
D ecretum eſt genero. partiri non potes orbem,
S olus habere potes. ſic poſtquam fatus, & ipſi
I n bellum prono, tantum tamen addidit iræ,
A ccenditq́; ducem, quantum clamore iuuatur
E leus ſonipes, quamuis iam carcere clauſo
I mmineat foribus, pronusq́; repagula laxet.

Conuocat armatos extemplo ad ſigna maniplos,
Utq; ſatis trepidum turba coëunte tumultum
Compoſuit, uultu, dextráq; ſilentia iuſſit.
Bellorum ó ſocij, qui mille pericula martis
Mecum ait experti decimo iam uincitis anno,
Hoc cruor arctois meruit diffuſus in aruis,
Vulneráq; & mortes, hyemésq; ſub alpibus actæ,
Non ſecus ingenti bellorum Roma tumultu
Concutitur, quàm ſi pœnus tranſcenderet alpes
Annibal, implentur ualido tirone cohortes,
In claſſem cadit omne nemus, terráq;, mariq;
Iuſſus Cæſar agi. quid ſi mihi ſigna iacerent
Marte ſub aduerſo, ruerentq; in terga feroces
Gallorum populi? nunc cum fortuna ſecundis
Mecum rebus agat, ſuperiq; ad ſumma uocantes
Tentamur, ueniat longa dux pace ſolutus
Milite cum ſubito, partésq; in bella togatæ,
Marcellúsq; loquax, & nomina uana Catonis.
Scilicet extremi Pompeium, emptiq; clientes
Continuo per tot ſociabunt tempora regno?
Ille reget currus non dum patientibus annis?
Ille ſemel raptos nunquam dimittet honores?
Quid iam rura querar totum ſuppreſſa per orbem
Ac iuſſam ſeruire famem? quis caſtra timenti
Neſcit miſta foro? gladij cum triſte minantes
Iudicium inſolita trepidum cinxere corona,
Atq; auſo medias perrumpere milite leges
Pompeiana reum clauſerunt ſigna Milonem.
Nunc quoq; ne laſſum teneat priuata ſenectus,
Bella nefanda parat, ſuetus ciuilibus armis,

Et docilis Syllam ſcelerum uiciſſe magiſtrum,
Vtq; feræ Tigres nunquam poſuere furorem
Quas nemore Hyrcano matrum dũ luſtra ſequũtur
Altus cæſorum pauit cruor armentorum,
Sic & Syllanum ſolito tibi lambere ferrum
Durat Magne ſitis nullus ſemel ore receptus
Pollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.
Quem tamen inueniet tam longa potentia finem?
Quis ſcelerũ modus eſt?ex hoc iá te improbe regno
Ille tuus ſaltem doceat diſcedere Sylla.
Poſt alicaſ́ue uagos, & laſſi pontica Regis
Prælia Barbarico uix conſumata ueneno,
Vltima Pompeio dabitur prouincia Cæſar?
Quod non uictrices Aquilas deponere iuſſus
Paruerim, mihi ſi merces erepta laborum eſt,
His ſaltem longi non cum duce præmia belli
Reddantur, miles ſub quolibet iſte triumphet,
Conferet exanguis quò ſe poſt bella ſenectus?
Quæ ſedes erit emeritis? quæ rura dabuntur,
Quæ noſter ueteranus aret? quæ mœnia feſſis?
An melius fient piratæ Magne coloni?
Tollite iam pridem uictricia tollite ſigna,
Viribus utendum eſt, quas fecimus. arma tenenti
Omnia dat qui iuſta negat, nec numina deſunt.
Nam neq; præda meis, neq; regnũ quæritur armis,
Detrahimus dominos urbi ſeruire paratæ.
Dixerat. at dubium non claro murmure uulgus
Secum incerta fremit, pietas, patriiq; penates
Quanquam cæde feras mentes, animosq; tumentes
Frangunt, ſed diro ferri reuocantur amore,

D uctoriſq; metu ſummi tum munera pili
L ælius,emeritiq; gerens inſignia doni,
S eruati ciuis referentem præmia quercum,
S i licet exclamat romani maxime rector
N ominis,& ius eſt ueras expromere cauſas,
Q uod tam lenta tuas tenuit patientia uires
C onquerimur,deerat ne tibi fiducia noſtri?
D um mouet hic calidus ſpirantia corpora ſanguis.
E t dum pila ualent fortes torquere lacerti,
D egenerem patiere togam,regnumq; Senatus?
V ſqueadeo miſerum eſt ciuili uincere bello?
D uc age per Scythiæ populos,per inhoſpita Syrtis
L ittora,per calidas Libyes ſitientis arenas.
H æc manus,ut uictum poſt terga relinqueret orbē,
O ceani tumidas remo compeſcuit undas,
F regit & arctoo ſpumantem uertice Rhenum.
I uſſa ſequi tam poſſe mihi,quàm uelle neceſſe eſt,
N ec ciuis meus eſt,in quem tua claſſica Cæſar
A udiero.per ſigna decem felicia caſtris,
P erq; tuos iuro quocunq; ex hoſte triumphos
P ectore ſi fratris gladium,iuguloq; parentis
C ondere me iubeas,plenæq; in uiſcera partu
C oniugis,inuita peragam tamen omnia dextra.
S i ſpoliare Deos,ignemq; immittere templis,
N umina miſcebit caſtrenſis flamma Monetæ.
S igna ſuper thuſci ſi ponere Tybridis undas,
H eſperios audax ueniam metator in agros.
T u quoſcunq; uoles in planum effundere muros,
H is Aries actus diſperget ſaxa lacertis,
I lla licet penitus tolli quam iuſſeris urbem

R oma ſit, his cunctæ ſimul aſſenſere cohortes,
E latasq́; alte quæcunq; ad bella uocaret
P romiſere manus. it tantus ad æthera clamor,
Q uantus piniferæ boreas, cum Thracius Oſſæ
R upibus incubuit curuato robore preſſæ,
F it ſonus, aut rurſus redeuntis in æthera ſyluæ
C æſar ut acceptum tam prono milite bellum,
F ataq́; ferre uidet, ne quo langore moretur
F ortunam, ſparſas per gallica rura cohortes
E uocat, & Romam motis petit undiq; ſignis.
D eſeruere cauo tentoria fixa Lemanno,
C aſtraq́;, quæ Vogeſi curuam ſuper ardua ripam
P ugnaces pictis cohibebant Lingones armis.
H i uada liquerunt Iſaræ, qui gurgite ductus
P er tam multa ſuo famæ maioris in amnem
L apſus ad æquoreas nomen non pertulit undas.
S oluuntur flaui longa ſtatione Rhuteni,
M itis Atax latias gaudet non ferre carinas,
F inis & Heſperiæ promoto milite Varus.
Q uaq́; ſub, Herculeo ſacratus numine portus
V rget rupe caua pelagus, non corus in illum
I us habet, aut Zephyrus, ſolus ſua littora turbat
C ircius, & tuta prohibet ſtatione Monœci,
Q uaq́; iacet littus dubium, quod terra, fretumq;
V endicat alternis uicibus, cum funditur ingens
O ceanus, uel cum refugis ſe fluctibus aufert
V entus, ab extremo pelagus ſic axe uolutet,
D eſtituatq́; ferens, an ſydere mota ſecundo
T ethyos unda uagæ lunaribus æſtuet horis,
F lammiger an titan ut alentes hauriat undas

Erigat

Erigat oceanum, fluctusq́; ad ſydera tollat.
Quærite quos agitat mundi labor. at mihi ſemper
Tu quæcunque moues tam crebros cauſa meatus,
Vt ſuperi uoluere, late. tunc rura Nemetis
Qui tenet, & ripas Satyri, qua littore curuo
Molliter admiſſum claudit Tarbellicus æquor,
Signa mouet, gaudetq́; amoto Santonus hoſte,
Et Biturix, longisq́; leues Saxones in armis,
Optimus excuſſo Leucus, Rhenusq́; lacerto,
Optima gens flexis in gyrum Sequana frenis,
Et docilis rector monſtrati Belga couini,
Aluerniq́; auſi latios ſe fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi nimiumq́; rebellis
Neruius, & cæſi pollutus ſanguine Cottæ,
Et qui te laxis imitantur Sarmata bracis
Vangiones, Batauiq́; truces, quos ære recuruo
Stridentes acuere tubæ, quà Cinga pererrat
Gurgite, quà Rhodanus raptum uelocibus undis
In mare fert Ararim, qua montibus ardua ſummis
Gens habitat cana pendentes rupe Gebennas.
Tu quoq; lætatus conuerti prælia Treuir,
Et nunc tonſe Ligur, quondam per colla decora
Crinibus effuſis toti prælatæ comatæ.
Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, horrensq́; feris altaribus Heſus,
Et Taranis Scythicæ non mitior ara Dianæ.
Vos quoq;, qui fortes animas, belloq́; peremptas
Laudibus in longum uates dimittitis æuum,
Plurima ſecuri fudiſtis carmina bardi.
Et uos barbaricos ritus, moremq́; ſiniſtrum

S acrorum Dryidæ poſitis repetiſtis ab armis.
S olis noſſe Deos, & cœli numina uobis,
A ut ſolis neſcire datum, nemora alta remotis
I ncolitis lucis. uobis authoribus umbræ
N on tacitas erebi ſedes, ditíſq; profundi
P allida regna petunt, regit idem ſpiritus artus
O rbe alio, longæ canitis ſi cognita uitæ,
M ors media eſt, certe populi, quos deſpicit arctos,
F elices errore ſuo, quos ille timorum
M aximus haud urget leti metus, inde ruendi
I n ferrum mens prona uiris, animǽq; capaces
M ortis, & ignauum eſt rediture parcere uitæ.
E t uos crinigeros bellis arcere Caicos
O ppoſiti petitis Romam, Rhenúq; feroces
D eſeritis ripas, & apertum gentibus orbem.
C æſar ut immenſæ collecto robore uires
A udendi maiora fidem fecere, per omnem
S pargitur Italiam, uicináq; mœnia complet.
V ana quoq; ad ueros acceſſit fama timores,
I rrupítq; animos populi, cladémq; futuram
I ntulit, & uelox properantis nuntia belli
I nnumeras ſoluit falſa in præconia linguas.
E ſt qui tauriferis ubi ſe Meuania campis
E xplicat, audaces ruere in certamina turmas
A fferat, & qua Nar tyberino illabitur amni
B arbaricas ſæui diſcurrere Cæſaris alas,
I pſum omnes aquilas, collatáq; ſigna ferentem
A gmine non uno, denſíſq; incedere caſtris,
N ec qualem meminere uident, maiórq; ferúſq;
M entibus occurrit, uictóq; immanior hoſte.

Tunc inter Rhenum populos, alpesq́; iacentes,
Finibus arctois, patriaq́; à ſede reuulſos
Ponè ſequi, iuſſamq́; feris à gentibus urbem
Romano ſpectante rapi, ſic quiſq; pauendo
Dat uires famæ, nulloq́; authore malorum,
Quæ finxere, timent, nec ſolum uulgus inani
Perculſum terrore pauet. ſed curia, & ipſi
Sedibus exiliere patres, inuiſaq́; belli
Conſulibus fugiens mandat decreta Senatus
Tunc quæ tuta petant, et quæ metuēda relinquant,
Incerti, quo quenq; fugæ tulit impetus, urget
Præcipitem populum, ſerieq́; hærentia longa
Agmina prorumpunt. credas aut tecta nefandas
Corripuiſſe faces, aut iam quatiente ruina
Nutantes pendere domos, ſic turba per urbem
Præcipiti lymphata gradu, uelut unica rebus
Spes foret afflictis, patrios excedere muros
Inconſulta ruit, Qualis cum turbidus auſter
Reppulit à libycis immenſum ſyrtibus æquor,
Fractaq́; ueliferi ſonuerunt pondera mali,
Deſilit in fluctus deſerta puppe magiſter,
Nautaq́;, & non dum ſparſa compage carinæ
Naufragium ſibi quiſq; facit. ſic urbe relicta
In bellum fugitur, nullum iam languidus æuo
Eualuit reuocare parens, coniux'ue maritum
Fletibus, aut patrij, dubiæ dum uota ſalutis
Conciperent, tenuere lares, nec limine quiſquam
Exit, & extremo tunc forſitan urbis amatæ
Plenus abit uiſu, ruit irreuocabile uulgus.
O faciles dare ſumma Deos, eademq́; tueri

Difficiles, urbem populis, uictiſq́; frequentem
Gentibus, & generis, coëat ſi turba, capacem
Humani, facilem uenturo Cæſare prædam
Ignauæ liquere manus. cum preſſus ab hoſte
Clauditur externis miles Romanus in oris,
Effugit exiguo nocturna pericula uallo,
Et ſubitus rapti munimine ceſpitis agger
Præbet ſecuros intra tentoria ſomnos.
Tu tantum audito bellorum nomine Roma
Deſereris, nox una tuis non credita muris.
Danda tamen uenia eſt tantorum danda pauorũ.
Pompeio fugiente timent. tum nequa futuri
Spes ſaltem trepidas mentes leuet, addita fati
Peioris manifeſta fides, ſuperiq́; minaces
Prodigijs terras implerunt. æthera. pontum.
Ignota obſcuræ uiderunt ſydera noctes,
Ardentemq́; polum flammis, cœloq́; uolantes
Obliquas per inane faces, crinemq́; timendi
Syderis, & terris mutantem regna cometen.
Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno,
Et uarias ignis denſo dedit aëre formas.
Nunc iaculum longo, nunc ſparſo lumine lampas,
Emicuit cœlo tacitum ſine nubibus ullis
Fulmen, & Arctois rapiens de partibus ignem
Percuſſit latiale caput, ſtellæq́; minores
Per uacuum ſolitæ noctis decurrere tempus
In medium uenêre diem, cornuq́; coacto
Iam Phœbe toto fratrem cum redderet orbe,
Terrarum ſubita percuſſa expalluit umbra.
Ipſe caput medio Titan cum ferret olympo,

Condidit ardentes atra caligine currus,
Inuoluitq́; orbem tenebris, gentesq́; coëgit
Deſperare diem, qualem fugiente per ortus
Sole Thyeſteæ noctem duxere Mycenæ.
Ora ferox Siculæ laxauit Mulciber Aetnæ,
Nec tulit in cœlum flammas, ſed uertice prono
Ignis in Heſperium cecidit latus, atra Charybdis
Sanguineum fundo torſit mare. flebile ſæui
Latrauêre canes, Veſtali raptus ab ara
Ignis, & oſtendens confectas flamma Latinas
Scinditur in partes, geminoq́; cacumine ſurgit,
Thebanos imitata rogos. tum cardine tellus
Subſedit, ueteremq́; iugis nutantibus alpes
Diſcuſſere niuem. Tethys maioribus undis
Heſperiam calpen, ſummumq́; impleuit Atlanta.
Indigetes fleuiſſe deos, urbisq́; laborem
Teſtatos ſudore lares, delapſaq́; templis
Dona ſuis, dirasq́; diem fœdaſſe uolucres
Accipimus, ſyluisq́; feras ſub nocte relictis
Audaces media poſuiſſe cubilia Roma.
Tunc pecudũ faciles humana ad murmura linguæ,
Monſtroſiq́; hominum partus, numeroq́;, modoq;
Membrorum, matremq́; ſuus conterruit infans,
Diraq́; per populum Cumanæ carmina uatis
Vulgantur, tunc quos ſectis Bellona lacertis
Sæua mouet cecinere deos, crinemq́; rotantes
Sanguineum populis ulularunt triſtia Galli.
Compoſitis plenæ gemuerunt oſſibus urnæ,
Tunc fragor armorum, magnæq́; per auia uoces
Auditæ nemorum, & uenientes comminus umbræ,

Quíq; colunt iunctos extremis mœnibus agros
D iffugiunt, ingens urbem cingebat Erinnys
E xcutiens pronam flagranti uertice pinum,
S tridentesq́; comas, thebanam qualis Agauen
I mpulit, aut ſæui contorſit tela Lycurgi
E umenis, aut qualem iuſſu Iunonis iniquæ
H orruit Alcides uiſo iam dite Megæram.
I nſonuere tubæ, & quanto clamore cohortes
M iſcentur, tantum nox atra ſilentibus umbris
E didit, & medio uiſi conſurgere campo
T riſtia ſyllani cecinere oracula manes,
T ollentemq́; caput gelidas Anienis ad undas
A gricolæ fracto Marium fugere ſepulchro.
H æc propter placuit thuſcos de more uetuſto
A cciri uates, quorum qui maximus æuo
A runs incoluit deſertæ mœnia Lunæ
F ulminis edoctus motus, uenasq́; calentes
F ibrarum, & motus errantis in aëre pennæ,
M onſtra iubet primum, quæ nullo ſemine diſcors
P rotulerat natura, rapi, ſteriliq́; nefandos
E x utero fœtus infauſtis urere flammis.
M ox iubet & totam pauidis à ciuibus urbem
A mbiri, & feſto purgantes mœnia luſtro,
L onga per extremos pomœria cingere fines
P ontifices ſacri, quibus eſt permiſſa poteſtas.
T urba minor ritu ſequitur ſuccincta gabino,
V eſtalemq́; chorum ducit uittata ſacerdos,
T roianam ſoli cui fas uidiſſe Mineruam.
T unc qui fata Deûm, ſecretaq́; carmina ſeruant,
E t lotam paruo reuocant Almone Cybellen,

E t doctus uolucres augur ſeruare ſiniſtras,
S eptemuirq́; epulis feſtis, Titijq́; ſodales,
E t Salius læto portans ancilia collo,
A ttollensq́; apicem generoſo uertice flamen.
D umq́; illi effuſam longis anfractibus urbem
C ircueunt, Aruns diſperſos fulminis ignes
C olligit, & terræ mœſto cum murmure condit,
D atq́; locis nomen, ſacris tunc admouet aris
E lecta ceruice marem. iam fundere bacchum
C œperat, obliquoq́; molas inducere cultro,
I mpatiensq́; diu non grati uictima ſacri
C ornua ſuccincti premerent cum torua miniſtri,
D epoſito uictum præbebat poplite collum.
N ec cruor emicuit ſolitus, ſed uulnere largo
D iffuſum rutilo nigrum pro ſanguine uirus.
P alluit attonitus ſacris feralibus Aruns,
A tq; iram ſuperum raptis quæſiuit in extis.
T erruit ipſe color uatem, nam pallida tetris
V iſcera tincta notis, gelidoq́; infecta cruore
P lurimus aſperſo uariabat ſanguine liuor.
C ernit tabe iecur madidum, uenasq́; minaces
H oſtili de parte uidet, pulmonis anheli
F ibra latet, paruusq́; ſecat uitalia limes.
C or iacet, & ſaniem per hiantes uiſcera rimas
E mittunt, produntq́; ſuas omenta latebras,
Q uodq́; nefas, nullis impune apparuit extis.
E cce uidet capiti fibrarum increſcere molem
A lterius capitis, pars ægra, & marcida pendet,
P ars micat, & celeri uenas mouet improba pulſu.
H is ubi concepit magnorum fata malorum,

E xclamat, uix fas ſuperi quæcunq; mouetis
P rodere me populis. neq; enim tibi ſumme litaui
I uppiter hoc ſacrum, cæſiq́; in uiſcera tauri
I nferni uenêre Dei, non fanda timemus.
S ed uenient maiora metu. Dij uiſa ſecundent,
E t fibris ſit nulla fides, ſed conditor artis
F inxerit iſta Tages. flexa ſic omnia Thuſcus
I nuoluens, multaq́; tegens ambage canebat.
A t Figulus, cui cura deos, ſecretaq́; cœli
N oſſe fuit, quē non ſtellarum Aegyptia Memphis
A equaret uiſu, numeriſq́; mouentibus aſtra,
A ut hic errat ait nulla cum lege per æuum
M undus, & incerto diſcurrunt ſydera motu,
A ut ſi fata mouent, urbi, generiq́; paratur
H umano matura lues, terræ ne dehiſcent,
S ubſidentq́; urbes? an tollet feruidus aër
T emperiem? ſegetes tellus infida negabit?
O mnis an infuſis miſcebitur unda uenenis?
Q uod cladis genus o ſuperi, qua peſte paratis
S æuitiam? extremi multorum tempus in unum
C onuenere dies, ſummo ſi frigida cœlo
S tella nocens nigros Saturni accenderet ignes,
D eucalioneos fudiſſet Aquarius imbres,
T otaq́; diffuſo latuiſſet in æquore tellus.
S i ſæuum radijs nemeæum Phœbe leonem
N unc premeres, toto fluerent incendia mundo,
S uccenſusq́; tuis flagraſſet curribus æther.
H i ceſſant ignes, tu qui flagrante minacem
S corpion incendis cauda, chelaſq́; peruris,
Q uid tantum Gradiue paras? nam mitis in alto

Iuppiter occaſu premitur, Veneriſq; ſalubre
Sydus hebet, motúq; celer Cyllenius hæret,
Et cœlum Mars ſolus habet, cum ſigna meatus
Deſeruere ſuos, mundóq; obſcura feruntur,
Enſiferi nimium fulget latus Orionis.
Imminet armorum rabies, ferríq; poteſtas
Confundet ius omne manu, ſceleríq; nefando
Nomen erit uirtus, multóſq; exibit in annos
Hic furor, & ſuperos quid prodeſt poſcere finem?
Cum domino pax iſta uenit. duc Roma malorum
Continuam ſeriem, cladémq; in tempora multa
Extrahe, ciuili tantum iam libera bello.
Terruerant ſatis hæc pauidam præſagia plebem,
Sed maiora premunt. nam qualis uertice Pindi
Aedonis ogygio decurrit plena lyæo,
Talis & attonitam rapitur matrona per urbem,
Vocibus his prodens urgentem pectora Phœbum.
Quò feror o Pæan, qua me ſuper æthera raptam
Conſtituis terra? uideo pangæa niuoſis
Cana iugis, latóſq; Aemi ſub rupe Philippos.
Quis furor hic o Phœbe doce, quo tela, manuſq;
Romanæ miſcent acies, bellúmq; ſine hoſte eſt.
Quò diuerſa feror? primos me ducis in ortus,
Qua mare lagæi mutatur gurgite Nili.
Hunc ego fluminea deformis truncus arena
Qui iacet, agnoſco, dubiam ſuper æquora ſyrtim,
Arentémq; feror libyen, quò triſtis Erinnys
Tranſtulit æmathias acies, nunc deſuper alpis
Nubiferæ colles, atq; aëriam Pirenen
Arripimur, patriæ ſedes remeamus in urbis,

I mpiaq́; in medio peraguntur bella ſenatu.
C onſurgunt partes iterum, totumq́; per orbem
R urſus eo. noua da mihi cernere littora ponti,
T elluremq́; nouam, uidi iam Phœbe Philippos.
H æc ait, & lapſo iacuit deſecta furore.

M. ANNEI LVCANI PHARSALIAE LIBER SECVNDVS.

Amq́; iræ patuere Deûm, manifeſtaq́; belli
Signa dedit mundus, legesq́;, & fœdera rerum
Præſcia monſtrifero uertit natura tumultu,
I ndixitq́; nefas. cur hanc tibi rector olympi
S ollicitis uiſum mortalibus addere curam,
N oſcant uenturas ut dira per omina clades?
S iue parens rerum cum primum informia regna,
M ateriamq́; rudem flamma cedente recepit,
F inxit in æternum cauſas, qua cuncta coërcet
S e quoq; lege tenens, & ſæcula iuſſa ferentem
F atorum immoto diuiſit limite mundum,
S iue nihil poſitum eſt, ſed fors incerta uagatur,
F ertq́;, refertq; uices, & habent mortalia caſum.
S it ſubitum quodcunq; paras, ſit cæca futuri
M ens hominum fati, liceat ſperare timenti.
E rgo ubi concipiunt quantis ſit cladibus urbi
C onſtatura fides ſuperum, ferale per urbem
I uſtitium latuit, plebeio tectus amictu

O mnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces,
T unc queſtus tenuere ſuos, magnuſq; per omnes
E rrabat ſine uoce dolor. ſic funere primo
A ttonitæ tacuere domus, cum corpora non dum
C onclamata iacent, nec mater crine ſoluto
E xigit ad ſæuos famularum brachia planctus,
S ed cum membra premit fugiente rigentia uita,
V ultuſq; exanimes, oculoſq; in morte minaces,
N ec dum eſt ille dolor, ſed iã metus incubat amens,
M iraturq; malum, cultus matrona priores
D epoſuit, mœſtæq; tenent delubra cateruæ.
H æ lachrymis ſparſere Deos. hæ pectora duro
A ffixere ſolo, laceraſq; in limine ſacro
A ttonitæ fudere comas, uotiſq; uocari
A ſſuetas crebris feriunt ululatibus aures.
N ec cunctæ ſummi templo iacuere tonantis,
D iuiſere Deos, & nullis defuit aris
I nuidiam factura parens, quarum una madentes
S ciſſa genas, planctu liuentes atra lacertos,
N unc ait o miſeræ contundite pectora matres,
N unc laniate comas, ne'ue hunc differte dolorem,
E t ſummis ſeruate malis, nunc flere poteſtas,
D um pendet fortuna ducum, cum uicerit alter,
G audendum eſt. his ſe ſtimulis dolor ipſe laceſſit.
N ec non bella uiri, diuerſaq; caſtra petentes,
E ffundunt iuſtas in numina ſæua querelas.
O miſeræ ſortis, quod non in punica nati
T empora Cannarum fuimus, Trebiæq; iuuentus.
N on pacem petimus ſuperi, date gentibus iras,
N unc urbes excite feras, coniuret in armis

M undus, Achemenijs decurrant medica ſuſis
A gmina, Maſſagetes ſcythicus non alliget Iſter.
F undat ab extremo flauos aquilone Sueuos
A lbis, & indomitum Rheni caput, omnibus hoſtes
R eddite nos populis, ciuile auertite bellum.
H inc dacus premat, inde getes, occurrat Iberis
A lter, ad eoas hic uertat ſigna pharetras,
N ulla uacet tibi Roma manus, uel perdere nomen
S i placet heſperium ſuperi, collapſus in ignes
P lurimus ad terram per fulmina decidat æther.
S æue parens utraſq; ſimul parteſq́;, duceſq;
D um non dum meruere feri, tanto'ne nouorum
P rouentu ſcelerum quærunt uter imperet urbi?
V ix tanti fuerat ciuilia bella mouere,
V t neuter, tales pietas peritura querelas
E gerit, at miſeros angit ſua cura parentes,
O deruntq́; grauis uiuacia fata ſenectæ,
S eruatoſq́; iterum bellis ciuilibus annos.
A tq; aliquis magno quærens exempla timori,
N on alios inquit motus tunc fata parabant,
C um poſt teutonicos uictor, libycoſq́; triumphos
E xul limoſa Marius caput abdidit ulua.
S tagna auidi texere ſoli, laxæq́; paludes
D epoſitum fortuna tuum, mox uincula ferri
E xedêre ſenem, longuſq́; in carcere pædor.
C onſul & euerſa felix moriturus in urbe
P œnas ante dabat ſcelerum, mors ipſa refugit
S æpe uirum, fruſtraq́; hoſti eſt conceſſa poteſtas
S anguinis inuiſi, primo qui cædis in ictu
D iriguit, ferrumq́; manu torpente remiſit.

V iderat immenſam tenebroſo in carcere lucem,
T erribilesq; Deos ſcelerum, Mariumq; futurum,
A udieratq; pauens, fas hæc contingere non eſt
C olla tibi, debet multas hic legibus æui
A nte ſuam, mortes, uanum depone furorem.
S i libet ulciſci deletæ funera gentis,
H unc Cimbri ſeruate ſenem. non ille fauore
N uminis, ingenti ſuperum protectus ab ira.
V ir ferus, & Romam cupienti perdere fato
S ufficiens. idem pelago delatus iniquo
H oſtilem in terram, uacuisq; mapalibus actus
N uda triumphati iacuit per regna Iugurthæ,
E t pœnos preſſit cineres, ſolatia fati
C arthago, Mariusq; tulit, pariterq; iacentes
I gnouere deis, Libycas, ſibi colligit iras,
V t primum fortuna redit. ſeruilia ſoluit
A gmina, conflato ſæuas ergaſtula ferro
E xeruere manus, nulli geſtanda dabantur
S igna ducis, niſi, qui ſcelerum iam fecerat uſum,
A ttuleratq; in caſtra nefas. prò fata quis ille,
Q uis fuit ille dies, Marius quo mœnia uictor
C orripuit? quantoq; gradu mors ſæua cucurrit?
N obilitas cum plebe perit, lateq; uagatur
E nſis, & à nullo reuocatum eſt pectore ferrum.
S tat cruor in templis, multaq; rubentia cæde
L ubrica ſaxa madent, nulli ſua profuit ætas.
N on ſenis extremum piguit uergentibus annis
P ræcipitaſſe diem, nec primo in limine uitæ
I nfantis miſeri naſcentia rumperre fata.
C rimine quo parui cædem potuere mereri?

S ed ſatis eſt iam poſſe mori. trahit ipſe furoris
I mpetus, & uiſum eſt lenti, quæſiſſe nocentem.
I n numerum pars magna perit, rapuitq́; cruentus
V ictor ab ignota uultus ceruice receſos,
D um uacua pudet ire manu, ſpes una ſalutis
O ſcula pollutæ fixiſſe trementia dextræ,
M ille licet gladij mortis noua ſigna ſequantur.
D egener o populus, uix ſæcula longa decorum
S ic meruiſſe uiris ne dum breue dedecus æui,
E t uitam, dum Sylla redit, cui funera uulgi
F lere uacet? uix te ſparſum per uiſcera Bebi
I nnumeras inter carpentis membra coronæ
D iſcerpſiſſe manus, aut te præſage malorum
A ntoni, cuius laceris pendentia canis
O ra ferens miles feſtæ rorantia menſæ
I mpoſuit, truncos lacerauit Fimbria Craſſos.
S æua tribunitio maduerunt robora tabo.
T e quoq; neglectum uiolatæ Scæuola dextræ
A nte ipſum penetrale Deæ, ſemperq́; calentes
M actauere focos, patrum ſed feſſa ſenectus
S anguinis effudit iugulo, flammisq́; pepercit.
S eptimus exequitur repetitis faſcibus annus,
I lle fuit uitæ Mario modus, omnia paſſo,
Q uæ peior fortuna poteſt, atq; omnibus uſo,
Q uæ melior, menſoq́; homini quid fata pararent.
I am quot apud Sacri cecidere cadauera portum,
A ut collina tulit ſtratas quot porta catervas
T unc cum penè caput mundi, rerumq́; poteſtas
M utauit tralata locum, romanaq́; Samnis
V ltra Caudinas ſperauit uulnera furcas.

S ylla quoq; immenſis acceſſit cladibus ultor,
I lle quod exiguum reſtabat ſanguinis urbi
H auſit, dumq; nimis iam putrida membra recidit,
E xceſſit medicina modum, nimiumq; ſecuta eſt,
Q ua morbi duxere manus, periere nocentes.
S ed cum iam ſoli poſſent ſupereſſe nocentes,
T unc data libertas odijs, reſolutaq; legum
F renis ira ruit, non uni cuncta dabantur,
S ed fecit ſibi quiſq; nefas. ſemel omnia uictor
I uſſerat. infandum domini per uiſcera ferrum
E xegit famulus, nati maduere paterno
S anguine, certatum eſt, cui ceruix cæſa parentis
C ederet, in fratrum ceciderunt præmia fratres.
B uſta repleta fuga, permiſtaq; uiua ſepultis
C orpora. nec populum latebræ cepere ferarum.
H ic laqueo fauces, eliſaq; guttura fregit,
H ic ſe præcipiti iaculatus pondere, dura
D eſiluit percuſſus humo, morteſq; cruento
V ictori rapuere ſuas, hic robora buſti
E xtruit ipſe ſui, nec dum omni ſanguine fuſo,
D eſilit in flammas, & dum licet, occupat ignes.
C olla ducum pilo trepidam geſtata per urbem,
E t medio congeſta foro, cognoſcitur illic
Q uicquid ubiq; iacet ſcelerum, non Thracia tantum
V idit Biſtonij ſtabulis pendere tyranni.
P oſtibus Antæi Libye, nec Græcia mœrens
T ot laceros artus Piſæa fleuit in aula.
C um iam tabe fluunt, confuſaq; tempore multo
A miſere notas, miſerorum dextra parentum
C olligit, & pauido ſubducit cognita furto.

M e'q; ipſum memini cæſi deformia fratris
O ra rogo cupidum uetitis imponere flammis
O mnia Syllanæ luſtraſſe cadauera pacis,
P er'q; omnes truncos, cum qua ceruice recisum
C onueniat quæſiſſe caput. quid ſanguine manes
P lacatos Catuli referam? cum uictima triſtis
I nferias Marius forſan nolentibus umbris
P endit inexpleto non fanda piacula buſto,
C um laceros artus, æquata'q; uulnera membris
V idimus, & toto quamuis in corpore cæſo,
N il animæ letale datum, morem'q; nefandæ
D irum ſæuitiæ pereuntis parcere morti.
A uulſæ cecidere manus, execta'q; lingua
P alpitat, & muto uacuum ferit aëra motu.
H ic aures, alius ſpiramina naris aduncæ
A mputat, ille cauis euoluit ſedibus orbes,
V ltima'q; effodit ſpectatis lumina membris.
V ix erat ulla fides, tam ſæui criminis unum
T ot pœnas cepiſſe caput. ſic mole ruinæ
F racta ſub ingenti miſcentur pondere membra.
N ec magis informes ueniunt ad littora trunci,
Q ui medio periere freto. quid perdere fructum
I uuit, & ut uilem Marij confundere uultum?
V t ſcelus hoc Sylle, cædes'q; oſtenſa placeret,
A gnoſcendus erat. uidit Fortuna colonos
P ræneſtina ſuos cunctos ſimul enſe recisos.
V nius populum pereuntem tempore mortis.
T unc flos Heſperiæ Latij iam ſola iuuentus
C oncidit, & miſeræ maculauit ouilia Romæ,
T ot ſimul infeſto iuuenes occumbere leto

Sæpe

S æpe fames, pelagiq́; furor, ſubitæq́; ruinæ,
A ut cœli, terræq́; lues, aut bellica clades,
N unquam pœna fuit, denſi uix agmina uulgi
I nter & exangues immiſſa morte cateruas,
V ictores mouere manus. uix cæde peracta
P rocumbunt, dubiaq́; labant ceruice, ſed illos
M agna premit ſtrages, peraguntq́; cadauera partem
C ædis, uiua graues elidunt corpora trunca.
I ntrepidus tanti ſedit ſecurus ab alto
S pectator ſceleris, miſeri tot millia uulgi
N on piguit iuſſiſſe mori, congeſta recepit
O mnia tyrrhenus ſyllana cadauera gurges.
I n fluuium primi cecidere, in corpora ſummi,
P ræcipites hæſere rates, & ſtrage cruenta
I nterruptus aquis fluxit prior amnis in æquor,
A d molem ſtetit unda ſequens, nam ſanguinis alti
V is ſibi fecit iter, campumq́; effuſa per omnem,
P ræcipitiq́; ruens tyberina ad flumina riuo
H ærentes adiuuit aquas, nec iam alueus amnem,
N ec retinent ripæ, redditq́; cadauera campo.
T andem tyrrhenas uix eluctatus in undas
S anguine cœruleum torrenti diuidit æquor.
H iſne ſalus rerum, felix his Sylla uocari,
H is meruit tumulum medio ſibi tollere campo?
H æc rurſus patienda manent. hoc ordine belli
I bitur. hic ſtabit ciuilibus exitus armis.
Q uáquam agitant grauiora metus, multumq́; coitur
H umani generis maiore in prælia damno.
E xulibus Marijs bellorum maxima merces
R oma recepta fuit, nec plus uictoria Syllæ

Præſtitit, inuiſas penitus quàm tollere partes.
Hos aliò fortuna uocat, olimq́; potentes
Concurrunt, neuter ciuilia bella moueret,
Contentus quo Sylla fuit. ſic mœſta ſenectus
Præteritiq́; memor flebat, metuensq́; futuri.
At non magnanimi perculſi pectora Bruti
Terror, & in tanta pauidi formidine motus
Pars populi lugentis erat, ſed nocte ſopora
Parrhaſis obliquos Elicæ cum uerteret axes,
Atria cognati pulſat non ampla Catonis,
Inuenit inſomni uoluentem publica cura
Fata uirûm, caſusq́; urbis, cunctisq́; timentem,
Securumq́; ſui, fariq́; his uocibus orſus.
Omnibus expulſæ terris, olimq́; fugatæ,
Virtutis iam ſola fides, quam turbine nullo
Excutiet fortuna tibi, tu mente labantem
Dirige me dubium, certo tu robore firma.
Nanq; alij Magnum, uel Cæſaris arma ſequantur,
Dux Bruto Cato ſolus erit, pacemńe tueris
Inconcuſſa tenens dubio ueſtigia mundo?
An placuit ducibus ſcelerum, populiq́; furentis
Cladibus immiſtum ciuile abſoluere bellum?
Quenq; ſuæ rapiunt ſcelerata in prælia cauſæ,
Hos polluta domus, legesq́; in pace timendæ,
Hos ferro fugienda fames, mundiq́; ruinæ
Permiſcenda fides, nullum furor egit in arma,
Caſtra petunt magna uicti mercede. tibi uni
Per ſe bella placent. quid tot duraſſe per annos
Profuit immunem corruptis moribus æui?
Hoc ſolum longæ pretium uirtutis habebis,

A ccipient alios,facient te bella nocentem.
N ec tamen ó ſuperi liceat feralibus armis
H as etiam mouiſſe manus,nec pila lacertis
M iſſa tuis cæca telorum in nube ferantur,
N ec tanta incaſſum uirtus eat,ingeret omnis
S e belli fortuna tibi,quis nolet ab iſto
E nſe mori,quamuis alieno uulnere labens,
E t ſcelus eſſe tuum?melius tranquilla ſine armis
O tia ſolus ages,ſicut cœleſtia ſemper
I nconcuſſa ſuo uoluuntur ſydera lapſu,
F ulminibus propior terræ ſuccenditur aër
I maq; telluris uentos,tractusq; coruſcos
F lammarum accipiunt,nubes excedit olympus
L ege Deûm,minimas rerum diſcordia turbat.
P acem ſumma tenent,quam lætæ Cæſaris aures
A ccipient tantum ueniſſe in prælia ciuem.
N am prælata ſuis nunquam diuerſa dolebit
C aſtra ducis Magni nimium placet ipſe,Catoni
S i bellum ciuile placet·pars magna Senatus,
E t Duce priuato geſturus prælia Conſul
S ollicitant,proceresq; alij,quibus adde Catonem,
S ub iuga Pompeij,toto iam liber in orbe
S olus Cæſar erit·quod ſi pro legibus arma
F erre iuuat patrijs,libertatemq; tueri,
N unc neq; Pompeij Brutum,neq; Cæſaris hoſtem
P oſt bellum uictoris habes·ſic fatur·at illi
A rcano ſacras reddit Cato pectore uoces·
S ummum Brute nefas ciuilia bella fatemur,
S ed quò fata trahunt,uirtus ſecura ſequetur,
C rimen erit ſuperis & me feciſſe nocentem.

S ydera quis, mundumq́; uelit ſpectare cadentem
E xpers ipſe metus? quis, cum ruat arduus æther,
T erra labet, miſto coëuntis pondere mundi
C ompreſſas tenuiſſe manus, gentes'ne furorem
H eſperium ignotæ, Romanaq́; ſigna ſequentur,
D eductiq́; fretis alio ſub ſydere reges,
O tia ſolus agam? procul hunc arcete furorem
O ſuperi, motura Dacas ut clade, Getasq́;,
S ecuro me Roma cadat, ceu morte parentem
N atorum orbatum longum producere funus
A d tumulum iubet ipſe dolor. iuuat ignibus atris
I nſeruiſſe manus, conſtructoq́; aggere buſti
I pſum atras tenuiſſe faces, non ante reuellar,
E xanimem quàm te complectar Roma, tuumq́;
N omen libertas, & inanem proſequar umbram,
S ic eat, immites Romana piacula diui
P lena ferant, nullo fraudemus ſanguine bellum.
O utinam, cœliq́; Deis, erebiq́; liceret
H oc caput in cunctas damnatum exponere pœnas.
D euotum hoſtiles Decium preſſere cateruæ,
M e gemine figant acies, me barbara telis
R heni turba petat, cunctis ego peruius haſtis.
E xcipiam medius totius uulnera belli.
H ic redimat ſanguis populos, hac cæde luatur
Q uicquid Romani meruerunt pendere mores.
A d iuga cur faciles populi, cur ſæua uolentes
R egna pati pereunt? me ſolum inuadite ferro,
M e fruſtra leges & inania iura tuentem,
H ic dabit hic pacem iugulus, finemq́; laborum
G entibus heſperijs, poſt me regnare uolenti

Non opus eſt bello, quin publica ſigna, ducemq;
Pompeium ſequimur, nec ſi fortuna fauebit
Hunc quoq; totius ſibi ius promittere mundi
Non bene compertum eſt, ideo me milite uincat,
Nec ſibi ſe uiciſſe putet. ſic fatur, & acres
Irarum mouit ſtimulos, iuuenisq; calorem
Excitat in nimios belli ciuilis amores.
Interea Phœbo gelidas pellente tenebras
Pulſatæ ſonuere fores, quas ſancta relicto
Hortenſi mœrens irrupit Martia buſto.
Quondam uirgo toris melioris iuncta mariti,
Mox ubi connubij pretium, mercesq; ſoluta eſt,
Tertia iam ſoboles, alios fœcunda penates
Impletura datur geminas è ſanguine matris
Permiſtura domos, ſed poſtquam condidit urna
Supremos cineres, miſerando concita uultu
Effuſas laniata comas, concuſſaq; pectus
Verberibus crebris, cineresq; ingeſta ſepulchri
Non aliter placitura uiro, ſic mœſta profatur.
Dum ſanguis inerat, dum uis materna, peregi
Iuſſa Cato, & geminos excepi fœta maritos,
Viſceribus laſſis, partuq; exhauſta reuertor,
Iam nulli tradenda uiro. da fœdera priſci
Illibata tori, da tantum nomen inane
Connubij, liceat tumulo ſcripſiſſe, Catonis
Martia, nec dubium longo quæratur in æuo
Mutarim primas expulſa, an tradita tedas,
Non me lætorum comitem, rebusq; ſecundis
Accipis, in curas uenio, partemq; laborum.
Da mihi caſtra ſequi, cur tuta in pace relinquar?

Et ſit ciuili propior Cornelia bello?
Hæ flexere uirûm uoces, & tempora quanquam
Sint aliena toris, iam fato in bella uocante,
Fœdera ſola tamen, uanaq; carentia pompa
Iura placent, ſacriſq; Deos admittere teſtes.
Feſta coronato non pendent limine ſerta,
Inſulaq; in geminos diſcurrit candida poſtes,
Legitimæq; faces, gradibuſq; accliuis eburnis
Stat torus, & picto ueſtes diſcriminat auro,
Turritaq; premens frontem matrona corona
Tralata uetuit contingere limina planta.
Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem
Lutea demiſſos uelarunt flammea uultus,
Balteus haud fluxos gemmis aſtrinxit amictus,
Colla monile decens, humeriſq; hærentia primis
Suppara nudatos cingunt anguſta lacertos.
Sic, ut erat mœſti ſeruans lugubria cultus,
Quoq; modo natos, hoc eſt amplexa maritum.
Obſita funerea cælatur purpura lana.
Non ſoliti luſere ſales, nec more Sabino
Excepit triſtis conuitia feſta maritus.
Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui.
Iunguntur taciti, contentiq; auſpice Bruto.
Ille nec horrificam ſancto dimouit ab ore
Cæſariem, duroq; admiſit gaudia uultu,
Vt primum tolli feralia uiderat arma,
Intonſos rigidam in frontem deſcendere canos
Paſſus erat, mœſtamq; genis increſcere barbam.
Vni quippe uacat ſtudijs, odijſq; carenti
Humanum lugere genus, nec fœdera priſci

Sunt tentata tori, iuſto quoq; robur amori
Reſtitit. hi mores, hæc duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, finemq́; tenere,
Naturamq́; ſequi, patriæq; impendere uitam,
Nec ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo.
Huic epulæ uiciſſe famem, magniq́; penates
Summouiſſe hyemem tecto, pretioſaq́; ueſtis
Hirtam membra ſuper Romani more quiritis
Induxiſſe togam, Venerisq́; huic maximus uſus
Progenies: urbi pater eſt, urbiq́; maritus,
Iuſtitiæ cultor, rigidi ſeruator honeſti,
In commune bonus, nullosq́; Catonis in actus
Subrepſit, partemq́; tulit ſibi nata uoluptas.
Interea trepido diſcedens agmine Magnus,
Mœnia dardanij tenuit campana coloni.
Hæc placuit belli ſedes, hinc ſumma mouenti
Hoſtis in occurſum ſparſas extendere partes,
Vmbroſis mediam qua collibus Apenninus
Erigit Italiam, nullo qua uertice tellus
Altius intumuit, propiusq́; acceſſit olympo.
Mons inter geminas medius ſe porrigit undas
Inferni, ſuperiq́; maris, collesq́; coërcet
Hinc Tyrrhena uado frangentes æquora Piſæ,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Fontibus hic uaſtis immenſos concipit amnes,
Fluminaq́; in gemini ſpargit diuortia ponti,
In læuum cecidere latus, ueloxq́; Metaurus,
Cruſtumiumq́; rapax, & iunctus Sapis Iſauro,
Sennaq́;, et Adriacis qui uerberat Aufidus undas,
Quoq́; magis nullum tellus ſe ſoluit in amnem

E ridanus, fractas deuoluit in æquora ſyluas,
H eſperiamq́; exhaurit aquis. hunc fabula primum
P opulea fluuium ripas umbraſſe corona,
C umq́; diem pronum tranſuerſo limite ducens
S uccendit Phaëthon flagrantibus æthera loris.
G urgitibus raptis penitus tellure peruſta
H unc habuiſſe pares phœbeis ignibus undas.
N on minor hic Nilo, ſi non per plana iacentis
A egypti libycas Nilus ſtagnaret arenas.
N on minor hic Iſtro, niſi quod dum permeat orbẽ
I ſter, caſuros in quælibet æquora fontes
A ccipit, & ſcythicas exit non ſolus in undas.
D exteriora petens montis decliuia Tybrim
V nda facit, Rutubamq́; cauum, delabitur inde
V ulturnusq́; celer, nocturnæq́; editor auræ
S arnus, & umbroſæ Lyris per regna Maricæ
V eſtinis impulſus aquis, radensq́; Salerni
C ulta Siler, nullasq́; uado qui Macra moratus
A lnos, uicinæ percurrit in æquora Lunæ.
L ongior educto qua ſurgit in aëra dorſo
G allica rura uidet, deuexasq́; aſpicit alpes.
T unc Vmbris, Marſisq́; ferax, domitusq́; ſabello
V omere, piniferis amplexus rupibus omnes
I ndigenas latij populos, non deſerit ante
H eſperiam, quàm cum ſcyllæis clauditur undis,
E xtenditq́; ſuas in templa Lacinia rupes
L ongior Italia, donec confinia pontus
S olueret incumbens, terrasq́; repelleret æquor.
A t poſtquam gemino tellus eliſa profundo eſt,
E xtremi colles ſiculo ceſſere Peloro,

Cæſar in arma furens nullas niſi ſanguine fuſo
Gaudet habere uias, quod non terat hoſte uacantes
Heſperiæ fines, uacuoſq́; irrumpat in agros,
Atq; ipſum non perdat iter, conſertaq́; bellis
Bella gerat, non tam portas intrare patentes,
Quàm fregiſſe iuuat, nec tam patiente colono
Arua premi, quàm ſi ferro populetur, & igni,
Conceſſa pudet ire uia, ciuemq́; uideri.
Tunc urbes latij dubiæ, uarioq́; fauore
Ancipites, quanquam primo terrore ruentis
Ceſſuræ belli, denſo tamen aggere firmant
Mœnia, & abrupto circundant undiq; uallo,
Saxorumq́; orbes, & quæ ſuper eminus hoſtem
Tela petant, altis murorum turribus aptant.
Pronior in Magnum populus, pugnatq́; minaci
Cum terrore fides. ut cum mare poſſidet auſter
Flatibus horriſonis hunc æquora tota ſequuntur,
Si rurſus tellus pulſu laxata tridentis
Aeolij tumidis immittat fluctibus eurum,
Quamuis icta nouo uentum tenuere priorem
Aequora, nubiferoq́; polus conceſſerit Euro,
Vendicat unda notum. facilis ſed uertere mentes
Terror erat, dubiamq́; fidem fortuna ferebat.
Gens Hetruſca fuga trepidi nudata Libonis,
Iuſq́; ſui pulſo iam perdidit Vmbria Thermo.
Nec gerit auſpicijs ciuilia bella paternis
Cæſaris audito conuerſus nomine Sylla.
Varrus ut admotæ pulſarunt Auximon alæ
Per diuerſa ruens neglecto mœnia tergo,
Qua ſyluæ, qua ſaxa fugit depellitur arce

L entulus eſculea uictor cedentibus inſtat,
D iuertitq; acies, ſolusq; ex agmine tanto
D ux fugit, & nullas ducentia ſigna cohortes.
T u quoq; commiſſæ nudatam deſeris arcem
S cipio Luceriæ, quanquam fortiſſima pubes
H is ſedeat caſtris, iam pridem Cæſaris armis
P arthorum ſeducta metu, qua gallica damna
S uppleuit Magnus, dumq; ipſe ad bella uocaret,
D onauit ſocero Romani ſanguinis uſum.
A t te Corfini ualidis circundata muris
T ecta tenent pugnax Domiti, tua claſſica ſeruat
O ppoſitus quondam polluto Tyro Miloni.
V t procul immenſam campo conſurgere nubem,
A rdentesq; acies percuſſis ſole coruſco
C onſpexit telis, ſocij decurrite dixit
F luminis ad ripas, undæq; immergite pontem,
E t tu montanis totus nunc fontibus exi,
A tq; omnes trahe gurges aquas, ut ſpumeus alnos
D iſcuſſa compage feras, hoc limite bellum
H æreat, hac hoſtis lentus terat otia ripa,
P ræcipitem cohibete ducem, uictoria nobis
H ic primum ſtans Cæſar erit. nec plura locutus
D euoluit rapidum nequicquam mœnibus agmen.
N am prior è campis ut conſpicit amne ſoluto
R umpi Cæſar iter, calida prolatus ab ira,
N on ſatis eſt muris latebras quæſiſſe pauori,
O bſtruitis campos, fluuijsq; arcere paratis?
I gnaui non, ſi tumido me gurgite Ganges
S ummoueat, ſtabit iam flumine Cæſar in ullo
P oſt Rubiconis aquas, equitum properate cateruæ,

I te ſimul pedites, ruiturum aſcendite pontem.
H æc ubi dicta, leuis totas accepit habenas
I n campum ſonipes, crebroq́; ſimillima Nimbo
T rans ripam ualidi torſerunt tela lacerti.
I ngreditur pulſa fluuium ſtatione uacantem
C æſar, & ad tutas hoſtis compellitur arces.
E t iam moturas ingentia pondera turres
E rigit, & medijs ſubrepſit uinea muris.
E cce nefas belli reſeratis agmina portis
C aptiuum traxere ducem, cuiusq́; ſuperbi
C onſtitit ante pedes, uultu tamen alta minaci
N obilitas recta ferrum ceruice popoſcit.
S cit Cæſar pœnamq́; peti, ueniamq́; timeri,
V iue, licet nolis, & noſtro munere dixit
C erne diem, uictis iam ſpes bona partibus eſto,
E xemplumq́; mei, uel ſi libet arma retenta,
E t nihil hac uenia, ſi uiceris ipſe, paciſcor.
F atur, & aſtrictis laxari uincula palmis
I mperat, heu quantum melius uel cæde peracta
P arcere romano potuit fortuna pudori.
P œnarum extremum cui ſit, quod caſtra ſecutus
S it patriæ, Magnumq́; ducem, totumq́; Senatum,
I gnoſci, premit ille graues interritus iras,
E t ſecum, Romam'ne petes, pacisq́; receſſus
D egener? in medios belli non ire furores
I andudum moriture paras? rue certus, & omnes
L ucis rumpe moras, & Cæſaris effuge munus.
N eſcius interea capti ducis arma parabat
M agnus, ut immiſto firmaret robore partes.
I amq́; ſecuturo iuſſurus claſſica Phœbo,

T entandaſq; ratus moturi militis iras,
A lloquitur tacitas ueneranda uoce cohortes,
O ſcelerum ultores, melioraq; ſigna ſecuti,
O uere Romana manus, quibus arma Senatus
N on priuata dedit, uotis depoſcite pugnam.
A rdent heſperij ſæuis populatibus agri.
G allica per gelidas rabies effunditur alpes,
I am tetigit ſanguis pollutos Cæſaris enſes.
D ij melius, belli tulimus quod damna priores,
C œperit inde nefas, iam iam me præſide Roma
S upplicium, pœnamq; petat, neq; enim iſta uocari
P rælia iuſta decet, patriæ ſed uindicis iram.
N ec magis hoc bellũ eſt, quàm cũ Catilina parauit
A rſuras in tecta faces, ſociusq; furoris
L entulus, exertiq; manus ueſana Cethegi.
O rabies miſeranda ducis, cum fata Camillis
T e Cæſar, magnisq; uelint miſcere Metellis,
A d Cinnas, Mariosq; uenis? ſternêre profecto,
V t Catulo iacuit Lepidus, noſtrasq; ſecures
P aſſus, ſicanio tegitur qui Carbo ſepulchro,
Q uiq; feros mouit Sertorius exul Iberos,
Q uanquam ſiqua fides his te quoq; iungere Cæſar
I nuideo, noſtrasq; manus quod Roma furenti
O ppoſuit, Parthorum utinam poſt prælia ſoſpes,
E t ſcythicis Craſſus uictor remeaſſet ab oris,
V t ſimili cauſa caderes, qua Spartacus hoſtis.
T e quoq; ſi ſuperi titulis accedere noſtris
I uſſerunt, ualet in torquendo dextera pilo,
F eruidus hic iterum circum præcordia ſanguis
I ncaluit, diſces non eſſe ad bella fugaces,

Qui pacem potuere pati, licet ille ſolutum,
Defectumq́; uocet, ne uos mea terreat ætas,
Dux ſit in his caſtris ſenior, dum miles in illis.
Quò potuit ciuem populus perducere, liber
Aſcendi, ſupraq́; nihil niſi regna reliqui,
Non priuata cupit, Romana quisquis in urbe
Pompeium tranſire parat. hinc conſul uterq;,
Hinc acies ſtatura ducum eſt, Cæſar' ne ſenatus
Victor erit? non tam cæco trahis omnia curſu,
Teq; nihil fortuna pudet. multis' ne rebellis
Gallia iam luſtris, ætasq́; impenſa labori
Dant animos? Rheni gelidis quos fugit ab undis,
Oceanumq́; uocans incerti ſtagna profundi,
Territa quæſitis oſtendit terga Britannis?
An uanæ tumuere minæ, quod fama furoris
Expulit armatam patrijs è ſedibus urbem?
Heu demens non te fugiunt, me cuncta ſequuntur,
Qui cum ſigna tuli toto fulgentia ponto,
Ante bis exactum quàm Cynthia conderet orbem,
Omne fretum metuens pelagi pyrata reliquit,
Anguſtaq́; domum terrarum in ſede popoſcit.
Idem per ſcythici profugum diuortia ponti
Indomitum regem, Romanaq́; fata morantem,
Ad mortem Sylla felicior ire coëgi.
Pars mundi mihi nulla uacat, ſed tota tenetur
Terra meis quocunq; iacet ſub ſole trophæis.
Hinc me uictorem gelidas ad Phaſidos undas
Arctos habet, calida medius mihi cognitus axis
Aegypto, atq; umbras nuſquam flectente Syene.
Occaſus mea iura timent, tethymq́; fugacem

Qui ferit Heſperius poſt omnia flumina Betis.
Me domitus cognouit Arabs, me marte feroces
Aeniochi, notiq́; erepto uellere Colchi.
Cappadoces mea ſigna timent, & dedita ſacris
Incerti iudæa Dei, mollesq́; Sophenæ.
Armenios, cilicasq́; feros, taurosq́; ſubegi,
Quod ſocero bellum præter ciuile reliqui?
Verba ducis nullo partes clamore ſequuntur,
Nec matura petunt promiſſæ claſſica pugnæ.
Senſit & ipſe metum Magnus, placuitq́; referri
Signa, nec in tantæ diſcrimina mittere pugnæ
Iam uictum fama non uiſi Cæſaris agmen
Pulſus ut armentis primo certamine taurus
Syluarum ſecreta petit, uacuosq́; per agros
Exul in aduerſis explorat cornua truncis,
Nec redit in paſtus, niſi cum ceruice recepta
Excuſſi placuere tori, mox reddita uictor
Quoslibet in ſaltus comitantibus agmina tauris
Inuicto paſtore trahit, ſic uiribus impar
Tradidit Heſperiam, profugusq́; per appula rura
Brunduſii tutas conſcendit Magnus in arces.
Vrbs eſt dictæis olim poſſeſſa colonis,
Quos profugos Creta uexere per æquora puppes
Cecropiæ, uictum mentitis Theſea uelis.
Hanc latus anguſtum iam ſe cogentis in arctum
Heſperiæ, tenuem producit in æquora linguam
Adriacas flexis claudit quæ cornibus undas,
Nec tamen hoc arctis immiſſum faucibus æquor
Portus erat, ſi non uiolentos inſula coros
Exciperet ſaxis, lapſasq́; refunderet undas.

Hinc illinc montes ſcopuloſæ rupis aperto
Oppoſuit natura mari, flatusq́; remouit,
Vt tremulo ſtarent contentæ fune carinæ,
Hinc late patet omne fretum, ſeu uela ferantur
In portus Corcyra tuos, ſeu læua petatur
Illyris Ionias uergens Epidaurus in undas.
Hinc fuga nautarum, cum totas Adria uires
Mouit, & in nubes abiere ceraunia, cumq́;
Spumoſo calaber perfunditur æquore Saſon.
Ergo ubi nulla fides rebus poſt terga relictis,
Nec licet ad duros martem conuertere Iberos,
Cum mediæ iaceant immenſis tractibus alpes,
Tunc ſobole ex tanta natum, cui firmior ætas,
Affatur, mundi iubeo tentare receſſus.
Euphraten, Nilumq́; moue, quò nominis uſq;
Noſtri fama uenit, quas eſt uulgata per urbes
Poſt me Roma ducem, ſparſos per rura colonos
Redde mari Cilicas, Pharios hinc concute reges,
Tigranemq́; meum, Nec Pharnacis arma relinquas,
Admoneo, neu tu populos utraq; uagantes
Armenia, pontiq́; feras per littora gentes,
Riphæasq́; manus, & quas tenet æquore denſo
Pigra palus Scythici patiens mæotica plauſtri.
Sed quid plura moror? totos mea nate per ortus
Bella feres, totoq; urbes agitabis in orbe
Perdomitas, omnes redeant in caſtra triumphi,
Et uos qui latios ſignatis nomine faſtos
Primus in Epirum boreas agat, inde per arua
Graiorum, Macedumq́; nouas, acquirite uires,
Dum paci dat tempus hyems. ſic fatur, & omnes

I uſſa gerunt, ſoluuntq́; cauas à littore puppes.
A t nunquam patiens pacis, longæq́; quietis
A rmorum, nequid fatis mutare liceret,
A ſſequitur, generiq́; premit ueſtigia Cæſar.
S ufficerent alijs primo tot mœnia curſu
R apta, tot oppreſſæ depulſis hoſtibus arces,
I pſa caput mundi bellorum maxima merces
R oma capi facilis, ſed Cæſar in omnia præceps
N il actum credens, cum quid ſupereſſet agendum,
I nſtat atrox, & adhuc quamuis poſſederit omnem
I taliam, extremo ſedeat quod littore Magnus,
C ommunem tamen eſſe dolet, nec rurſus aperto
V ult hoſtes errare freto, ſed molibus undas
O bſtruit, & latum deiectis rupibus æquor.
C edit in immenſum caſſus labor, omnia pontus
H aurit ſaxa uorax, monteſq́; immiſcet arenis
V t maris ægæi medias ſi celſus in undas
D epellatur Eryx, nullæ tamen æquore rupes
E mineant, uel ſi conuulſo uertice Gaurus
D ecidat in fundum penitus ſtagnantis Auerni.
E rgo ubi nulla uado tenuit ſua pondera moles,
T unc placuit cæſis innectere uincula ſyluis,
R oboráq; immenſis late religare cathenis.
T ales fama canit tumidum ſuper æquora Xerxem
C onſtruxiſſe uias multum cum pontibus auſus,
E uropamq́; Aſiæ, Seſtonq́; admouit Abydo,
I nceſſitq́; fretum rapidi ſuper Helleſponti,
N on eurum, Zephyrumq́; timens, cum uela, ratesq́;
I n medium deferret Athon, ſic ora profundi
A rctantur caſu nemorum, tunc aggere multo

Surgit

S urgit opus, longæq; tremunt ſuper æquora turres.
P ompeius tellure noua compreſſa profundi
O ra uidens, curis animum mordacibus angit,
V t reſeret pelagus, ſpargatq; per æquora bellum.
S æpe noto plenæ, tenſisq; rudentibus actæ
I pſa maris per clauſtra rates faſtigia molis
D iſcuſſere ſalo, ſpatiumq; dedere carinis,
T ortaq; per tenebras ualidis baliſta lacertis
M ultifidas iaculata faces, ut tempora tandem
F urtiuæ placuere fugæ, ne littora clamor
N auticus exagitet, neu bucina diuidat horas,
N eu tuba præmonitos perducat ad æquora nautas,
P ræcepit ſocijs. iam cœperat ultima uirgo
P hœbum laturas ortu præcedere chelas,
C um taciti ſoluêre rates, non anchora uoces
M ouit, dum ſpiſſis auellitur uncus arenis,
D um iuga curuantur mali, dumq; ardua pinus
E rigitur, pauidi claſſis ſiluêre magiſtri.
S trictaq; pendentes deducunt carbaſa nautæ,
N ec quatiunt ualidos, ne ſibilet aura, rudentes.
D ux etiam uotis hoc te fortuna precatur,
Q uam retinere uetas, liceat ſibi perdere ſaltem
I taliam. uix fata ſinunt, nam murmure uaſto
I mpulſum roſtris ſonuit mare, fluctuat unda,
T otq; carinarum permiſtis æquora ſulcis.
E rgo hoſtes portis, quas omnes ſoluerat urbis
C um fato conuerſa fides, murisq; recepti,
P ræcipiti curſu flexi per cornua portus
O ra petunt, pelagusq; dolent contingere claſſes.
H eu pudor exigua eſt fugiens uictoria Magnus.

A nguſtus puppes mittebat in æquora limes
A rctior euboica quæ Calcida uerberat unda.
H ic hæſere rates geminæ, claſſiq; paratas
E xcæpere manus tractoq; in littora bello
H ic primum rubuit ciuili ſanguine Nereus.
C ætera claſſis abit ſummis ſpoliata carinus,
V t pagaſæa ratis peteret cum Phaſidos undas,
C yaneas tellus emiſit in æquora cautes,
R apta puppe minor ſubducta eſt montibus Argo,
V anaq; percuſſit pontum symplegas inanem,
E t ſtatura redit. iam Phœbum urgere monebat
N on idem eoi color ætheris, albaq; non dum
L ux rubet, & flammas propioribus eripit aſtris,
E t iam Pleias habet, flexi iam plauſtra bootæ
I n faciem puri redeunt languentia cœli,
M aioresq; latent ſtellæ, calidumq; refugit
L ucifer ipſe diem, pelagus iam Magne tenebas
N on ea fata ferens, quæ, cum ſuper æquora toto
P rædonem ſequerere mari, laſſata triumphis
D eſtituit fortuna tuis, cum coniuge pulſus
E t natis, totosq;, trahens in bella penates.
V adis adhuc ingens populis comitantibus exul.
Q uæritur indignæ ſedes longinqua ruinæ.
N on quia te ſuperi patrio priuare ſepulchro
M aluerint, phariæ buſto damnatur arenæ,
P aratur heſperiæ. procul hoc ut in orbe remoto
A bſcondat fortuna nefas, romanaq; tellus
I mmaculata ſui ſeruetur ſanguine Magni.

M·ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER TERTIVS.

Ropulit ut claſſem uelis cœdētibus auſter
p Incumbēs, mediumq́; rates tenuiere profundum,
Omnis in ionios ſpectabat nauita fluctus,
S olus ab heſperia non flexit lumina terra
M agnus, dum patrios portus, dum littora nunquam
A d uiſus reditura ſuos, tectumq́; cacumen
N ubibus, & dubios cernit uaneſcere montes.
I nde ſoporifero ceſſerunt languida ſomno
M embra ducis, diri tum plena horroris imago
V iſa caput mœſtum per hiantes Iulia terras
T ollere, & accenſo furialis ſtare ſepulchro.
S edibus eliſiis, campoq́; expulſa piorum,
A d ſtygias inquit tenebras, manesq́; nocentes
P oſt bellum ciuile trahor. uidi ipſa tenentes
E umenidas quaterent quas ueſtris lampadas armis.
P ræparat innumeras puppes Acherontis aduſti
P ortitor, in multas laxantur tartara pœnas.
V ix operi cunctæ dextra properante ſorores
S ufficiunt, laſſant rumpentes ſtamina parcas.
C oniuge me lætos duxiſti Magne triumphos,
F ortuna eſt mutata toris, ſemperq́; potentes
D etrahere in cladem fato damnata maritos.
E n nupſit tepido pellex Cornelia buſto.
H æreat illa tuis per bella, per æquora ſignis,

D um non ſecuros liceat mihi rumpere ſomnos,
E t nullum ueſtro uacuum ſit tempus amori,
S ed teneat, Cæſarq; dies, & Iulia noctes.
M e non lethææ coniux obliuia ripæ
I mmemorem fecere tui, regesq; ſilentum
P ermiſere ſequi. ueniam te bella gerente
I n medias acies, nunquam tibi Magne per umbras,
P erq; meos manes generum non eſſe licebit.
A bſcindis fruſtra ferro tua pignora, bellum
T e faciet ciuile meum. ſic fata, refugit
V mbra per amplexus trepidi delapſa mariti.
I lle Dei quamuis cladem, manesq; minentur,
M aior in arma ruit certa cum mente malorum.
E cquid (ait) uani terremur imagine uiſus?
A ut nihil eſt ſenſus animis à morte relictum,
A ut mors ipſa nihil, Titan iam pronus in undas
I bat, & igniferi tantum demerſerat orbis,
Q uantum deeſſe ſolet lunæ, ſeu plena futura eſt,
S eu iam plena fuit. tunc obtulit hoſpita tellus
P uppibus acceſſus faciles, legere rudentes,
E t poſito remis petierunt littora malo.
C æſar, ut emiſſas uenti rapuere carinas,
A bſconditq; fretum claſſes, & littore ſolus
D ux ſtetit heſperio, non illum gloria pulſi
L ætificat Magni, queritur quod tuta per æquor
T erga ferant hoſtes, neq; enim iam ſufficit ulla
P ræcipiti fortuna uiro, nec uincere tanti,
V t bellum differret, erat. tum pectore curas
E xpulit armorum, paciq; intentus agebat,
Q uoq; modo uanos populi conciret amores

G narus, & irarum cauſas, & ſumma fauoris
A nnona momenta trahi. nanq; aſſerit urbes
S ola fames, emiturq́; metus, cum ſegne potentes
V ulgus alunt. neſcit plebes ieiuna timere.
C urio ſicaniis tranſcendere iuſſus in urbes,
Q ua mare tellurem ſubitis aut obruit undis,
A ut ſcidit, & medias fecit ſibi littora terras.
V is illic ingens pelagi, ſemperq́; laborant
A equora, ne rupti repetant confinia montes,
B ellaq́; ſardoas etiam ſparguntur in oras.
V traq; frugiferis eſt inſula nobilis aruis,
N ec plus heſperiam longinquis meſſibus ullæ,
N ec romana magis complerunt horrea terræ.
V bere uix glebæ ſuperat ceſſantibus auſtris
C um medium nubes borea cogente ſub axem
E ffuſis magnum Libye tulit imbribus annum.
H æc ubi ſunt prouiſa duci, tunc agmina uictor
N on armata trahens, ſed pacis habentia uultum
T ecta petit patriæ. pro' ſi remeaſſet in urbem,
G allorum tantum populis, arctoq́; ſubacta,
Q uam ſeriem rerum longa præmittere pompa,
Q uas potuit belli facies, ut uincula Rheno,
O ceanoq́; daret, celſos ut Gallia currus
N obilis, & flauis ſequeretur miſta Britanis.
P erdidit ó qualem uincendo plura triumphum.
N on illum lætis uadentem cœtibus urbes,
S ed tacitæ uidere metu. non conſtitit uſquam
O buia turba duci, gaudet tamen eſſe timori
T am magno populis, & ſe nec mallet amari.
I amq; & præcipites ſuperauerat Anxuris arces,

E t qua pontinas uia diuidit uda paludes,
Qua ſublime nemus, ſcythicæ qua regna Dianæ,
Quáq; iter eſt latijs ad ſummam faſcibus Albam,
E xcelſa de rupe procul iam conſpicit urbem,
A rctoi toto non uiſam tempore belli,
M iratuſq; ſuæ ſic fatur mœnia Romæ.
T e'ne Deûm ſedes non ullo marte coacti
D eſeruere uiri? pro qua pugnabitur urbe?
D ij melius, quod non latias eous in oras
N unc furor incubuit, nec iuncto ſarmata uelox
P annonio, dacis'q; getes admiſtus habenti
T am pauidum tibi Roma ducem, fortuna peperit,
Quod bellum ciuile fuit. ſic fatur, & urbem
A ttonitam terrore ſubit. nanq; ignibus atris
C reditur ut captæ rapturus mœnia Romæ,
S parſuruſq; Deos. fuit hæc menſura timoris,
V elle putant quodcunq; poteſt, non omina feſta,
N on fictas læto uoces ſimulare tumultu,
V ix odiſſe uacat. Phœbea palatia complet
T urba patrum, nullo cogendi iure Senatus
E` latebris educta ſuis, non conſule ſacræ
F ulſerunt ſedes, non proxima lege poteſtas
P rætor adeſt, uacuæ'q; loco ceſſere Curules,
O mnia Cæſar erat, priuatæ curia uocis
T eſtis adeſt, ſedere patres cenſere parati,
S i regnum, ſi templa ſibi, iugulum'q; Senatus,
E xilium'q; petat. melius, quod plura iubere
E rubuit, quam Roma pati. tamen exit in iram
V iribus an poſſent obſiſtere iura per unum
L ibertas experta uirum, pugnax'q; Metellus,

V t uidet ingenti ſaturnia templa reuelli
M ole, rapit greſſus, & Cæſaris agmina rumpens,
A nte fores non dum reſeratæ conſtitit ædis.
V ſqueadeo ſolus ferrum, mortem'q; timere
A uri neſcit amor, pereunt diſcrimine nullo
A miſſæ leges, ſed pars uiliſſima rerum
C ertamen mouiſtis opes, prohibens'q; rapina
V ictorem clara teſtatur uoce tribunus,
N on niſi per noſtrum uobis percuſſa patebunt
T empla latus, nullas'q; feres niſi ſanguine ſacro
S parſas raptor opes, certe uiolata poteſtas
I nuenit iſta Deos, Craſſum'q; in bella ſecutæ
S æua tribunitiæ uouerunt prælia diræ.
D etege iã ferrum, neq; enim tibi turba uerenda eſt
S pectatrix ſcelerum, deſerta ſtamus in urbe.
N on feret è noſtro ſceleratus præmia miles,
S unt quos proſternas populi, quæ mœnia dones.
P acis ad exhauſtæ ſpolium non cogit egeſtas,
B ellum Cæſar habes. his magnam uictor in iram
V ocibus accenſus, uanam ſpem mortis honeſtæ
C oncipis, haud inquit iugulo ſe polluet iſto
N oſtra Metelle manus, dignum te Cæſaris ira
N ullus honos faciet. te uindice tuta relicta eſt
L ibertas? non uſqueadeo permiſcuit imis
L ongus ſumma dies, ut non, ſi uoce Metelli
S eruentur leges, malint à Cæſare tolli.
D ixerat, & non dum foribus cedente tribuno
A crior ira ſubit, ſæuos circunſpicit enſes
O blitus ſimulare togam, tum Cotta Metellum
C ompulit audaci nimium deſiſtere cœpto.

L ibertas inquit populi, quem regna coërcent
L ibertate perit, cuius ſeruaueris umbram
S i quicquid iubeare, uelis, tot rebus iniquis
P aruimus uicti, uenia eſt hæc ſola pudoris,
D egenerisq; metus, nil iam potuiſſe negari.
O cyus auertat diri mala ſemina belli.
D amna mouent populos, ſi quos ſua iura tuentur,
N on ſibi, ſed domino grauis eſt, quæ ſeruit, egeſtas.
P rotinus abducto patuerunt templa Metello,
T unc rupes tarpeia ſonat, magnoq; recluſas
T eſtatur ſtridore fores, tunc conditus imo
E ruitur templo multis intactus ab annis
R omani cenſus populi, quem punica bella,
Q uem dederat Perſes, quem uicti præda Philippi,
Q uod tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,
Q uo te Fabricius regi non uendidit auro,
Q uicquid parcorum mores ſeruaſtis auorum,
Q uod dites Aſiæ populi miſêre tributum,
V ictoriq; dedit minoïa Creta Metello,
Q uod Cato longinqua uexit ſuper æquora Cypro.
T unc orientis opes, captorumq; ultima regum
Q uæ Pompeianis prælata eſt gaza triumphis,
E geritur, triſti ſpoliantur templa rapina,
P auperiorq; fuit tunc primum Cæſare Roma.
I nterea totum Magni fortuna per orbem
S ecum caſuras in prælia mouerat urbes.
P roxima uicino uires dat Græcia bello.
P hocaicas Amphiſa manus, ſcopuloſaq; Cyrrha,
P arnaſusq; iugo miſit deſertus utroq;.
B œoti coïere duces, quos impiger ambit

F atidica Cephiſos aqua, Cadmeáq; Dirce,
P iſæǽq; manus, populiſq; per æquora mittens
S icaniis Alpheus aquas, tunc Mænala liquit
A rcas, & Herculeam miles trachinius œthen.
T heſproti, Dryopeſq; ruunt, quercuſq; ſilentes
C haonio ueteres liquerunt uertice Sellæ.
E xhauſit totas quamuis delectus Athenas,
E xiguæ Phœbea tenent naualia puppes,
T reſq; petunt ueram credi Salamina carinæ.
I am dilecta Ioui centenis uenit in arma
C reta uetus populis, gnoſaſq; agitare pharetras
D octa, nec eois peior Gortyna ſagittis.
T unc qui Dardaniam tenet Orithon, et uagus altis
D iſperſus ſyluis Athamas, & nomine priſco
E ncheliæ uerſi teſtantes funera Cadmi.
C olchis, & Adriacas ſpumans Abſyrtos in undas,
E t Penei qui rura colunt, quorumq; labore
T heſſalus Hæmoniam uomer proſcindit Hiolcon.
I nde laceſſitum primo mare, cum rudis Argo
M iſcuit ignotas temerato littore gentes,
P rimaq; cum uentis, pelagiq; furentibus undis
C ompoſuit mortale genus, fatiſq; per illam
A cceſſit mors una ratem. tunc linquitur Hemus
T hracius, & populum Pholoë mentita biformem.
D eſeritur Strymon tepido committere Nilo
B iſtonias conſuetus aues, & barbara Cone
S armaticas ubi perdit aquas, ſparſamq; profundo
M ultifidi Peucen unum caput alluit Iſtri,
M yſiaq;, & gelido tellus perfuſa Caico
I dalis, & nimium glebis exilis Ariſbe.

Quiq; colunt Pitanen, & quæ tua munera Pallas
Lugent damnatæ Phœbo uictore Celænæ,
Qua celer, & rectis deſcendens Marſya ripis,
Errantem Mæandron adit, miſtusq; refertur,
Paſſaq; ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon, qua culta ſecat non uilior Hermus,
Iliacæ quoq; ſigna manus, perituraq; caſtra
Ominibus petiere ſuis, nec fabula Troiæ
Continuit, phrygijq; ferens ſe Cæſar Iuli,
Accedunt Syriæ populi, deſertus Orontes,
Et felix ſic fama Ninos, uentoſa Damaſcus,
Gazaq;, & arbuſto palmarum diues Idume,
Et Tyros inſtabilis, pretioſaq; murice Sidon,
Has ad bella rates non flexo limite ponti,
Certior haud ullis duxit cynoſura carinis.
Phœnices primi, famæ ſi creditur, auſi
Manſuram rudibus uocem ſignare figuris.
Non dum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat, & ſaxis tantum, uolucresq; feræq;.
Sculptaq; ſeruabant magicas animalia linguas.
Deſeritur taurique nemus, perſæaq; Tarſos,
Corycaumq; patens exeſis rupibus antrum,
Mallos, & extremæ reſonant naualibus Aegæ,
Itq; alix iuſta iam non pyrata carina.
Mouit & eoos bellorum fama receſſus
Qua colitur Ganges, toto qui ſolus in orbe
Hoſtia naſcenti contraria ſoluere Phœbo.
Audet, & aduerſum fluctus impellit in eurum,
Hic ubi Pellæus poſt tethyos æquora ductor
Conſtitit, & magno uinci ſe faſſus ab orbe eſt.

Quáq; ferens rapidum diuiſo gurgite fontem
Vaſtis Indus aquis miſtum non ſentit Hydaſpen,
Quíq; bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos,
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis aſtringunt carbaſa gemmis,
Quíq; ſuas ſtruxere pyras,uiuíq; calentes
Conſcendere rogos.prò quanta eſt gloria genti
Inieciſſe manum fatis,uitáq; repletos
Quod ſupereſt,donaſſe deis.Venêre feroces
Cappadoces duri populus nunc cultor Amanni,
Armeniúsq; tenens uoluentem ſaxa Niphatem,
Aethera tangentes ſyluas liquere Coaſtræ.
Ignotum uobis Arabes uenistis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.
Tum furor extremos mouit Romanus Oreſtas,
Carmanósq; duces,quorum deflexus in auſtrum
Aether,non totam mergi tamen aſpiciat Arcton,
Lucet & exigua uelox ibi nocte Bootes.
Aethiopúmq; ſolum,quod non premeretur ab ulla
Signiferi regione poli,niſi poplite lapſo
Vltima curuati procederet ungula Tauri.
Quáq; caput rapido tollit cum Tigride magnus
Euphrates,quos non diuerſis fontibus edit
Perſis,& incertum,tellus ſi miſceat amnes,
Quod potius ſit nomen aquis,ſed ſparſus in agros
Fertilis Euphrates phariæ uice fungitur undæ.
At Tigrim ſubito tellus abſorbet hiatu,
Occultósq; tegit curſus,rurſúsq; renatum
Fonte nouo flumen pelagi non abnegat undis,
Inter Cæſareas acies,diuerſáq; ſigna

P ugnaces dubium Parthi tenuere fauorem
C ontenti feciſſe duos. tinxere ſagittas
E rrantes Scythiæ populi, quos gurgite Bactros
I ncludit gelido, uaſtiſq; Hircania ſyluis.
H inc Lacedæmonij moto gens aſpera freno
O eniochi, ſæuiſq; affinis Sarmata Moſchis,
C olchorum, qua rura ſecat ditiſſima Phaſis,
Qua Crœſo fatalis Halys, qua uertice lapſus
R iphæo Tanais diuerſi nomina mundi
I mpoſuit ripis Aſiæq;, & terminus idem
E uropæ, mediæ dirimens confinia terræ.
N unc huc, nunc illuc, qua flectitur, ampliat orbem,
Quaq; fretum torrens Mæotidos egerit undas
P ontus, & herculeis aufertur gloria metis,
O ceanumq; negat ſolas admittere Gades.
H inc & Sidoniæ gentes, auroq; ligatas
S ubſtringens Arimaſpe comas, hinc fortis Arius,
L ongaq; Sarmaticæ ſoluens ieiunia belli,
M aſſagetes quo fugit equo, uolucreſq; Geloni.
N on cum memnonijs deducens agmina regnis
C yrus, & effuſis numerato milite telis
D eſcendit Perſes, fraterniq; ultor amoris
A equora cum tantis percuſſit claſſibus, unum
T ot reges habuere ducem, coïere nec unquam
T am uariæ cultu gentes, tam diſſona uulgi
O ra, tot immenſæ comites miſſura ruinæ
E xauit populos, & dignas funere magni
E xequias fortuna dedit, non corniger Hammon
M ittere marmaricas ceſſauit in arma cateruas.
Quicquid ab occiduis Libyæ patet arida Mauris,

V ſq; Paretonias coa ad littora ſyrtes,
A cciperet felix ne non ſemel omnia Cæſar,
V incendum pariter Pharſalia præſtitit orbem.
I lle ubi deſeruit trepidantis mœnia Romæ,
A gmine nubiferam rapto ſupereuolat alpem.
C um'q; alij famæ populi terrore pauerent,
P hocais in dubijs auſa eſt ſeruare iuuentus
N on Graia leuitate fidem, ſignata'q; iura,
E t cauſas, non fata ſequi. tamen ante furorem
I ndomitum, duram'q; uiri deflectere mentem
P acifico ſermone parant, hoſtem'q; propinquum
O rant cecropiæ prælata fronde Mineruæ.
S emper in externis populo communia ueſtro
M aſſiliam bellis teſtatur fata tuliſſe.
C omprenſa eſt latijs quæcunq; annalibus ætas,
E t nunc ignoto ſiquos petis orbe triumphos,
A ccipe deuotas externa in prælia dextras.
A t ſi funeſtas acies, ſi dira paratis
P rælia diſcordes, lachrymas ciuilibus armis,
S ecretum'q; damus, tractentur uulnera nulla
S acra manu. ſi cœlicolis furor arma dediſſet,
A ut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes,
N on tamen auderet pietas humana uel armis,
V el uotis prodeſſe Ioui, ſortis'q; deorum
I gnarum mortale genus, per fulmina tantum
S ciret adhuc cœlo ſolum regnare tonantem.
A dde quod innumeræ concurrunt undiq; gentes,
N ec ſic horret iners ſcelerum contagia mundus,
V t gladijs egeant ciuilia bella coactis.
S it mens iſta quidem cunctis, ut ueſtra recuſent

F ata,nec hæc alius committat prælia miles,
C ui non conſpecto languebit dextra parente?
T elaq; diuerſi prohibebunt ſpargere fratres?
F inis adeſt rerum,ſi non committitis illis
A rma,quibus fas eſt,nobis hæc ſumma precandi:
T erribiles aquilas,infeſtaq; ſigna relinquas
V rbe procul,noſtriſq; uelis te credere muris,
E xcludiq; ſinas admiſſo Cæſare bellum.
S it locus exceptus ſceleri,Magnoq;,tibiq;
T utus,ut inuictæ fatum ſi conſulat urbi,
F œdera ſi placeant,ſit quò ueniatis inermes.
V el cum tanta uocent diſcrimina martis iberi,
Q uid rapidum deflectis iter?non pondera rerum,
N ec momenta ſumus.nunquam felicibus armis
V ſa manus patriæ primis à ſedibus exul,
E t poſt tralatas exuſtæ phocidos arces,
M œnibus exiguis alieno in littore tuti
I lluſtrat quos ſola fides.ſi claudere muros
O bſidione paras,& ui perfringere portas,
E xcepiſſe faces tectis,& tela parati
V ndarum raptos auerſis fontibus hauſtus
Q uærere,& effoſſam ſitientes lambere terram,
E t deſit ſi larga Ceres,tunc horrida cerni,
F œdaq; contingi maculato attingere morſu,
N ec pauet hic populus pro libertate ſubire,
O bſeſſum pœno geſſit quod Marte Saguntum.
P ectoribus rapti matrum,fruſtraq; trahentes
V bera ſicca fame medios mittentur in ignes,
V xor et à charo poſcet ſibi fata marito,
V ulnera miſcebunt fratres,bellumq; coacti

Hoc potius ciuile gererent. ſic Graia iuuentus
Finierat, cum turbato iam prodita uultu
Ira ducis tandem teſtata eſt uoce dolorem.
Vana mouet Graios noſtri fiducia curſus,
Quamuis heſperium mundi properemus in axem,
Maſſiliam delere uacat. gaudete cohortes,
Obuia præbentur fatorum munere bella.
Ventus ut amittit uires, niſi robore denſæ
Occurrant ſyluæ, ſpatio diffuſus inani,
Vtq; perit magnus nullis obſtantibus ignis,
Sic hoſtes mihi deeſſe nocet, damnumq́; putamus
Armorum, niſi qui uinci potuere, rebellent.
Sed ſi ſolus eam dimiſſis degener armis,
Tunc mihi tecta patent, iam non excludere tantum,
Incluſiſſe uolunt, at enim contagia belli
Dira fugant, dabitis pœnas pro pace petita,
Et nihil eſſe meo diſcetis tutius æuo,
Quàm duce me bellum. ſic poſtquam fatus ad urbem
Haud trepidam conuertit iter, tunc mœnia clauſa
Conſpicit, & denſa iuuenum uallata corona.
Haud procul à muris tumulus ſurgentis in altum
Telluris, paruum diffuſo uertice campum
Explicat, hæc patiens longo munimine cingi
Viſa duci rupes, tutisq́; aptiſſima caſtris,
Proxima pars urbis celſam conſurgit in arcem
Par tumulo, medijsq́; ſedent conuallibus arua.
Tunc res immenſo placuit ſtatura labore,
Aggere diuerſos uaſto committere colles.
Sed prius ut totam, qua terra cingitur, urbem
Clauderet, à ſummis perduxit ad æquora caſtris

L ongum Cæſar opus, fonteſq;, & pabula campi
A mplexus foſſa denſas tollentia pinnas
C eſpitibus, crudaq; extruxit brachia terra.
I am ſatis hoc Graiæ memorandum contigit urbi,
A eternumq; decus, quod non impulſa, nec ipſo
S trata metu, tenuit flagrantis in omnia belli
P ræcipitem curſum, raptiſq; à Cæſare cunctis,
V incatur una mora. quantum eſt quod fata tenentur,
Q uodq; uirum toti properans imponere mundo,
H os perdit fortuna dies. tunc omnia late
P rocumbunt nemora, & ſpoliantur robore ſyluæ,
V t cum terra leuis mediam, uirgultaq; molem
S uſpendant, ſtructa laterum compage ligatam
A rctet humum, preſſus ne cedat turribus agger.
L ucus erat longo nunquam uiolatus ab æuo
O bſcurum cingens connexis aëra ramis,
E t gelidas alte ſummotis ſolibus umbras.
H unc non ruricolæ panes, nemorumq; potentes
S yluani, nymphæq; tenent, ſed barbara ritu
S acra deûm, ſtructæ diris altaribus aræ,
O mnisq; humanis luſtrata cruoribus arbos,
S i qua fidem meruit ſuperos mirata uetuſtas,
I llis & uolucres metuunt inſiſtere ramis,
E t luſtris recubare feræ, nec uentus in illas
I ncubuit ſyluas, excuſſaq; nubibus atris
F ulgura non ullis frondem præbentibus auris,
A rboribus ſuus horror ineſt, tum plurima nigris
F ontibus unda cadit, ſimulachraq; mœſta deorum
A rte carent, cæſiſq; extant informia truncis.
I pſe ſitus, putriq; facit iam robore pallor

A ttonitos.

A ttonitos, non uulgatis ſacrata figuris
N umina ſic metuunt, tantum terroribus addit
Q uos timeant non noſſe Deos. iam fama ferebat
S æpe cauas motu terræ mugire cauernas,
E t procumbentes iterum conſurgere taxos,
E t non ardentis fulgere incendia ſyluæ,
R oboráq; amplexos circunfluxiſſe dracones.
N on illum cultu populi propiore frequentant,
S ed ceſſere Deis, medio cum Phœbus in axe eſt,
A ut cœlum nox atra tenet, pauet ipſe ſacerdos
A cceſſus, dominumq́; timet deprendere luci.
H anc iubet immiſſo ſyluam procumbere ferro,
N am uicina operi, bellóq; intacta priore
I nter nudatos ſtabat denſiſſima montes,
S ed fortes tremuere manus, motiq́; uerenda
M aieſtate loci, ſi robora ſacra ferirent,
I n ſua credebant rediturus membra ſecures.
I mplicitas magno Cæſar torpore cohortes
V t uidit, primus raptam uibrare bipennem
A uſus, & aëriam ferro proſcindere quercum,
E ffatur merſo uiolata in robora ferro,
I am nequis ueſtrum dubitet ſubuertere ſyluam,
C redite me feciſſe nefas. tunc paruit omnis
I mperijs non ſublato ſecura pauore
T urba, ſed expenſa ſuperorum, & Cæſaris ira,
P rocumbunt orni, nodoſa impellitur ilex,
S yluáq; Dodones, & fluctibus aptior alnus,
E t non plebeios luctus teſtata cupreſſus,
T unc primum poſuere comas, & fronde carentes
A dmiſere diem, propulſáq; robore denſo

Suſtinuit ſe ſylua cadens. gemuere uidentes
Gallorum populi. muris ſed clauſa iuuentus
Exultat, quis enim læſos impune putaret
Eſſe Deos? ſeruat multos fortuna nocentes,
Et tantum miſeris iraſci numina poſſunt.
Vtq; ſatis cæſi nemoris, quæſita per agros
Plauſtra ferunt, curuoq; ſoli ceſſantis aratro
Agricolæ raptis annum fleuere iuuencis.
Dux tamen impatiens hæſuri ad mœnia Martis
Verſus ad Hiſpanas acies, extremaq; mundi
Iuſſit bella geri. ſtellatis axibus agger
Erigitur, geminaſq; æquantes mœnia turres
Accipit, hæ nullo fixerunt robore terram,
Sed per iter longum cauſa repſere latenti.
Cum tantum nutaret onus, telluris inanes
Concuſſiſſe ſinus quærentem erumpere uentum
Credidit, & muros mirata eſt ſtare iuuentus.
Illinc tela cadunt excelſas urbis in arces,
Sed maior graio Romana in corpora ferro
Vis inerat, neq; enim ſolis excuſſa lacertis
Lancea, ſed tenſo baliſtæ turbine rapta
Haud unum contenta latus tranſire, quieſcit,
Sed pandens perq; arma uiam, perq; oſſa relicta
Morte fugit, ſupereſt telo poſt uulnera curſus.
At ſaxum quoties ingenti uerberis ictu
Excutitur, qualis rupes, quam uertice montis
Abſcidit impulſu uentorum adiuta uetuſtas,
Frangit cuncta ruens, nec tantum corpora preſſa
Exanimat, totos cum ſanguine diſſipat artus,
Vt tamen hoſtiles denſa teſtudine muros

Tecta ſubit uirtus, armisq́; innexa priores
Arma ferunt, galeamq́; extenſus protegit umbo.
Quæ prius ex longo nocuerunt miſſa receſſu,
Iam poſt terga cadunt, nec graiis flectere iactum
Aut facilis labor eſt longinqua ad tela parati,
Tormenti mutare modum. ſed pondere ſolo
Contenti, nudis euoluunt ſaxa lacertis.
Dum fuit armorum ſeries, ut grandine tecta
Innocua percuſſa ſonant, ſic omnia tela
Reſpuit. at poſtquam uirtus incenſa uirorum
Perpetuam rupit defeſſo milite cratem,
Singula continuis ceſſerunt ictibus arma.
Tunc adoperta leui procedit uinea terra,
Sub cuius pluteis, & tecta fronte latentes,
Moliri nunc ima parant & uertere ferro
Mœnia, nunc Aries ſuſpenſo fortior ictu
Incuſſus denſi compagem ſoluere muri
Tentat, & impoſitis unum ſubducere ſaxis.
Sed ſuper & flammis, & magnæ fragmine molis,
Et ſudibus crebris, & aduſti roboris ictu
Percuſſæ cedunt crates, fruſtraq́; labore
Exhauſto feſſus repetit tentoria miles.
Summa fuit graijs ſtarent ut mœnia uoti,
Vltro acies inferre parant, armisq́; coruſcas
Nocturni texere faces, audaxq́; iuuentus
Erupit, non haſta uiris, non letifer arcus,
Telum flamma fuit, rapiensq́; incendia uentus
Per romana tulit celeri munimina curſu.
Nec quamuis uiridi luctetur robore, lentas
Ignis agit uires, teda ſed raptus ab omni

C onſequitur nigri ſpatioſa uolumina fumi,
N ec ſolum ſyluas, ſed ſaxa ingentia ſoluit,
E t crudæ putri fluxerunt puluere cautes.
P rocubuit, maiorq́; iacens apparuit agger.
S pes uictis telluris abit. placuitq́; profundo
F ortunam tentare mari, non robore picto
O rnatas decuit fulgens tutela carinas,
S ed rudis, & qualis procumbit montibus arbor,
C onſeritur ſtabilis naualibus area bellis.
E t iam turrigeram Bruti comitata carinam
V enerat in fluctus Rhodani cum gurgite claſſis
S tœchados arua tenens, nec non & graia iuuentus
O mne ſuum fatis uoluit committere robur,
G randæuosq́; ſenes miſtis armauit Ephœbis.
A ccepit non ſola uiros, quæ ſtabat in undis,
C laſſis, & emeritas repetunt naualibus alnos,
V t matutinos ſpargens ſuper æquora Phœbus
F regit aquis radios, & liber nubibus æther,
E t poſito borea, pacemq́; tenentibus auſtris
S eruatum bello iacuit mare, mouit ab omni
Q uiſq; ſuam ſtatione ratem, paribusq́; lacertis
C æſaris hinc puppes, hinc graio remige claſſis
T ollitur, impulſæ tonſis tremuere carinæ,
C rebraq́; ſublimes conuellunt uerbera puppes.
C ornua romanæ claſſis, ualidæq́; triremes,
Q uasq́; quater ſurgens extructi remigis ordo
C ommodet, & plures quæ mergunt æquora pinus,
M ultiplices cinxere rates. hoc robur aperto
O ppoſitum pelago, lunata claſſe recedunt
O rdine contentæ gemino creuiſſe liburnæ.

C elſior at cunctis Bruti prætoria puppis
V erberibus ſenis agitur, molemq́; profundo
I nuehit, & ſummis longe petit æquora remis.
V t tantum medij fuerat maris, utraq; claſſis
Q uod ſemel excuſſis poſſit tranſcurrere tonſis,
I nnumeræ uaſto miſcentur in æthere uoces,
R emorumq́; ſonus premitur clamore, nec ullæ
A udiri potuere tubæ. tunc cœrula uerrunt,
A tq; in tranſtra cadunt, & remis pectora pulſant.
V t primum roſtris crepuerunt obuia roſtra,
I n puppim rediere rates, emiſſáq; tela
A ëra texerunt, uacuumq́; cadentia pontum,
E t iam diductis extendunt cornua proris,
D iuerſæq; rates laxata claſſe receptæ.
V t quoties æſtus Zephyrus, eurusq́; repugnat,
H uc abeunt fluctus, illuc mare, ſic ubi puppes
S ulcato uarios duxerunt gurgite tractus,
Q uod tulit illa ratis remis, hæc reppulit æquor.
S ed graijs habiles pugnamq́; capeſſere pinus,
E t tentare fugam, nec longo frangere gyro
C urſum, nec tarde flectenti cedere clauo.
A t romana ratis ſtabilem præbere carinam
C ertior, & terræ ſimilem bellantibus uſum.
T unc in ſignifera reſidenti puppe magiſtro
B rutus ait, pateriſ ne acies errare profundo
A rtibus & certas pelagi? iam conſere bellum,
P hocaicas medias roſtris oppone carinas.
P aruit, obliquas & præbuit hoſtibus alnos.
T unc quæcunq; ratis tentauit robora Bruti,
I ctu uicta ſuo percuſſa, & capta cohæſit.

A ſt alias manicæq; ligant, teretesq; cathenæ,
S eq; tenent remis, tecto ſtetit æquore bellum.
I am non excuſſis torquentur tela lacertis,
N ec longinqua cadunt iaculato uulnera ferro,
M iſcenturq; manus, nauali plurima bello
E nſis agit, ſtat quisq; ſuæ de robore puppis
P ronus in aduerſos ictus, multiq; perempti
I n ratibus cecidere ſuis. cruor altus in undis
S pumat, & obducti concreto ſanguine fluctus.
E t quas immiſſi traxerunt uincula ferri,
H as prohibent iungi conſerta cadauera puppes,
S emianimes alij uaſtum ſubiere profundum,
H auſeruntq; ſuo permiſtum ſanguine pontum,
H i luctantem animam lenta cum morte trahentes
F ractarum ſubita ratium periere ruina.
I rrita tela ſuas peragunt in gurgite cædes,
E t quodcunq; cadit fruſtrato pondere ferrum,
E xceptum medijs inuenit uulnus in undis.
P hocaicas romana ratis uallata carinis,
R obore diducto dextrum, læuumq; tuetur
A equo marte latus, cuius dum pugnat ab alta
P uppe Tagus, graiumq; audax A pluſtre retentat,
T erga ſimul pariter miſſis & pectora telis
T ranſigitur, medio concurrit pectore ferrum,
E t ſtetit incertus flueret quo uulnere ſanguis,
D onec utrasq; ſimul largus cruor expulit haſtas,
D iuiſitq; animam, ſparſitq; in uulnera letum.
D irigit huc puppim miſeri quoq; dextra Telonis
Q ua nullam melius pelago turbante carinæ
A udiuere manum, nec lux eſt notior ulli

Craſtina, ſeu Phœbum uideat, ſeu cornua lunæ
Semper uenturis componere carbaſa uentis.
Hic latiæ roſtro compagem ruperat alni,
Pila ſed in medium uenêre trementia pectus,
Auertitq; ratem morientis dextra magiſtri.
Dum cupit in ſociam Gyareus erumpere puppim,
Excipit immiſſum ſuſpenſa per ilia ferrum,
Affixusq; rati telo retinente pependit.
Stant gemini fratres fœcundæ gloria matris,
Quos eadem uarijs genuerunt uiſcera fatis,
Diſcreuit mors ſæua uiros, unumq; relictum
Agnorunt miſeri ſublato errore parentes,
Aeternus cauſam lachrymis tenet ille dolorem
Semper, & amiſſum fratrem lugentibus offert.
Quorum alter miſtis obliquo pectore remis
Auſus romanæ graia de puppe carinæ
Iniectare manum, ſed eam grauis inſuper ictus
Amputat, illa tamen nixu, quo prenderat, hæſit,
Diriguitq; tenens ſtrictis immortua neruis.
Creuit in aduerſis uirtus, plus nobilis iræ
Truncus habet, fortiq; inſtaurat prælia læua,
Rapturusq; ſuam procumbit in æquora dextram,
Hæc quoq; cum toto manus eſt abſciſſa lacerto.
Iam clypeo, telisq; carens, non conditur ima
Puppe, ſed expoſitus, fraternaq; pectore nudo
Arma tegens, crebra confixus cuſpide perſtat,
Telaq; multorum leto caſura ſuorum
Emerita iam morte tenet. tum uulnere multo
Effugientem animam laſſos collegit in artus,
Membraq; contendit toto quæcunq; manebat

Sanguine, & hoſtilem defectis robore membris
Inſiluit ſolo nociturus pondere puppim.
Strage uirûm cumulata ratis, multoq; cruore
Plena, per obliquum crebros latus accipit ictus.
At postquam ruptis pelagus compagibus hauſit,
Ad ſummos repleta foros deſcendit in undas,
Vicinum inuoluens contorto uertice pontum.
Aequora diſcedunt merſa diducta carina,
Inq; locum puppis cecidit mare, multaq; ponto
Præbuit illa dies uarij miracula fati.
Ferrea dum puppis rapidos manus inſerit uncos,
Affixit Lycidam. merſus foret ille profundo,
Sed prohibent ſocij, ſuſpenſaq; crura retentant,
Sciditur auulſus, nec ſicut uulnere ſanguis
Emicuit lentus, ruptis cadit undiq; uenis,
Diſcurſusq; animæ diuerſa in membra meantis
Interceptus aquis. nullius uita perempti
Eſt tanta dimiſſa uia. pars ultima trunci
Tradidit in letum uacuos uitalibus artus.
At tumidus qua pulmo iacet, qua uiſcera feruent,
Hæſerunt ibi fata diu, luctataq; multum
Hac cum parte uiri uix omnia membra tulerunt,
Dum nimium pugnax unius turba carinæ
Incumbit prono lateri, uacuamq; relinquit,
Qua caret hoſte, ratem, congeſto pondere puppis
Verſa caua texit pelagus, nautasq; carina,
Brachia nec licuit uaſto iactare profundo,
Sed clauſo periere mari. tunc unica diri
Conſpecta eſt leti facies. cum forte natantem
Diuerſæ roſtris iuuenem fixere carinæ,

D iſcœſſit medium tam uaſtos pectus ad ictus,
N ec prohibere ualent obtritis oſſibus artus,
Q uo minus æra ſonent, eliſo uentre per ora
E iectat ſaniem permiſtus uiſcere ſanguis.
P oſtquam inhibent remis puppes, ac roſtra recœdunt,
D eiectum in pelagus perfoſſo pectore corpus
V ulneribus tranſmiſit aquas. pars maxima turbæ
N aufragæ iactatis morti obluctata lacertis,
P uppis ad auxilium ſociæ concurrit. at illi
R obora cum uetitis prenſarent altius ulnis,
N utaretq; ratis populo peritura recepto,
I mpia turba ſuper medios ferit enſe lacertos
B rachia linquentes graia pendentia puppe,
A manibus cœcidere ſuis, non amplius undæ
S uſtinuere graues in ſummo gurgite truncos.
I amq; omni fuſis nudato milite telis,
I nuenit arma furor, remum contorſit in hoſtem
A lter, at hi totum ualidis apluſtre lacertis,
A uulſasq; rotant excuſſo remige ſedes,
I n pugnam fregere rates. ſidentia peſſum
C orpora cæſa tenent, ſpoliantq; cadauera ferro.
M ulti inopes teli, iaculum letale reuulſum
V ulneribus traxere ſuis, & uiſcera læua
O ppreſſere manu, ualidos dum præbeat ictus
S anguis, & hoſtilem cum torſerit exeat, haſtam.
N ulla tamen plures hoc edidit æquore clades,
Q uam pelago diuerſa lues, nam pinguibus ignis
A ffixus tedis, & tecto ſulfure uiuax
S pargitur, ac faciles præbere alimenta carinæ
N unc pice, nunc liquida rapuere incendia cera

N ec flammas ſuperant undæ, ſparſiſq; per æquor
I am ratibus, fragmenta ferus ſibi uendicat ignis.
H ic recipit fluctus, extinguat ut æquore flammas,
H i ne mergantur, tabulis ardentibus hærent.
M ille modos inter leti, mors una timori eſt,
Q ua cœpere mori, nec ceſſat naufraga uirtus.
T ela legunt deiecta mari, ratibuſq; miniſtrant,
I ncertaſq; manus ictu languente per undas
E xercent, nunc rara datur ſi copia ferri,
V tuntur pelago, ſæuus complectitur hoſtem
H oſtis, & implicatis gaudent ſubſidere membris,
M ergentesq; mori. pugna fuit unus in illa
E ximius Phoceus animam ſeruare ſub undis,
S crutariq; fretum, ſiquid merſiſſet arenis,
E t nimis affixos unca conuellere morſus,
A dductum quoties non ſenſerat anchora funem.
H ic ubi compreſſum penitus deduxerat hoſtem
V ictor, & incolumis ſummas remeabat ad undas,
S ed, ſe per uacuos credit dum ſurgere fluctus,
P uppibus occurrit, tandemq; ſub æquore manſit.
H i ſuper hoſtiles iecerunt brachia remos,
E t ratium tenuere fugam, non perdere letum
M axima cura fuit, multus ſua uulnera puppi
A ffixit moriens, & roſtris abſtulit ictus.
S tantem ſublimi Tyrrhenum culmine proræ
L ygdamus excuſſæ balearis tortor habenæ
G lande petens, ſolido fregit caua tempora plumbo.
S edibus expulſi, poſtquam cruor omnia rupit
V incula, procurrunt oculi, ſtat lumine rapto
A ttonitus, mortiſq; illas putat eſſe tenebras.

At poſtquam membris ſenſit conſtare uigorem,
Vos (ait) o' ſocij ſicut tormenta ſoletis,
Me quoq; mittendis rectum componite telis.
Egere quod ſupereſt animæ Tyrrhene per omnes
Bellorum caſus, ingentem militis uſum
Hoc habet ex magna defunctum parte cadauer,
Viuentis feriere loco. ſic fatus in hoſtem
Cæca tela manu, ſed non tamen irrita mittit.
Excipit hæc iuuenis generoſi ſanguinis Argus,
Qua iam non medius deſcendit in ilia uenter,
Adiuuit'q; ſuo procumbens pondere ferrum.
Stabat diuerſa uictæ iam parte carinæ
Infelix Argi genitor, non ille iuuentæ
Tempore phocaicas ulli ceſſurus in armis,
Victum æuo robur cecidit, feſſus'q; ſenecta
Exemplum, non miles erat, qui funere uiſo
Sæpe cadens longæ ſenior per tranſtra carinæ,
Peruenit ad puppim, ſpirantes'q; inuenit artus.
Non lachrymæ cecidere genis, non pectora tundit,
Diſtentis toto riguit ſed corpore palmis,
Nox ſubit, atq; oculos uaſtæ obduxere tenebræ,
Et miſerum cernens agnoſcere deſinit Argon.
Ille caput labens, & iam languentia colla
Viſo patre leuat, uox fauces nulla ſolutas
Proſequitur, tacito tantum petit oſcula uultu,
Inuitat'q; patris claudenda ad lumina dextram.
Vt torpore ſenex caruit, uires'q; cruentus
Cœpit habere dolor, non perdam tempora dixit
A' ſæuis permiſſa Deis, iugulum'q; ſenilem
Confodiam, ueniam miſero concede parenti

A rge,quod amplexus,extrema quod oſcula fugi,
N on dum deſtituit calidus tua uulnera ſanguis,
S emianimisq; iaces, & adhuc potes eſſe ſuperſtes.
S ic fatus, quamuis capulum per uiſcera miſſi
P olluerat gladij,tamen alta ſub æquora tendit
P ræcipiti ſaltu. letum præcedere nati
F eſtinantem animam morti non credidit uni.
I nclinant iam fata ducum. nec iam amplius anceps
B elli caſus erat, graiæ pars maxima claſſis
M ergitur. aſt aliæ mutato remige puppes
V ictores uexere ſuos,naualia paucæ
P ræcipiti tenuere fuga. quis in urbe parentum
F letus erat,quantus matrum per littora planctus.
C oniux ſæpe ſui confuſis uultibus unda
C redidit ora uiri romanum amplexa cadauer,
A ccenſisq; rogis miſeri de corpore trunco
C ertauere patres. At Brutus in æquore uictor
P rimus cæſareis pelagi decus addidit armis.

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER QVARTVS.

T procul extremis terrarum Cæſar in oris
Martem ſæuus agit non multa cæde nocentem,
Maxima ſed fati ducibus momenta daturum,
Iure pari rector caſtris Afranius illis,
Ac Petreius erat, concordia duxit in æquas
Imperium commune uices, tutelaq́; Valli
Peruigil alterno paret cuſtodia ſigno.
His præter latias acies erat impiger Aſtur,
Vectonesq́; leues, profugiq́; à gente uetuſta
Gallorum Celtæ miſcentes nomen Iberis.
Colle tumet modico, leniq́; excreuit in altum
Pingue ſolum tumulo, ſuper hunc fundata uetuſta
Surgit Ilerda manu, placidis prælabitur undis
Heſperios inter Sicoris non ultimus amnes,
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu
Hybernas paſſurus aquas. at proxima rupes
Signa tenet Magni, nec Cæſar colle minore
Caſtra leuat, medius dirimit tentoria gurges.
Explicat hinc tellus campos effuſa patentes
Vix oculo prendente modum, camposq́; coërcet
Cinga rapax, uetitus fluctus, & littora curſu
Oceani pepuliſſe ſuo, nam gurgite miſto,
Qui præſtat terris aufert tibi nomen Iberus.
Prima dies belli ceſſauit Marte cruento,
Spectandasq́; ducum uires, numeroſaq́; ſigna

E xpoſuit, piguit ſceleris, pudor arma furentum
C ontinuit, patriæq;, & ruptis legibus unum
D onauere diem. prono tum Cæſar olympo
I n noctem ſubita circundedit agmina foſſa,
D um primæ præſtant acies, hoſtemq́; fefellit,
E t propè conſertis obduxit caſtra maniplis.
L uce noua collem ſubito conſcendere curſu
Q ui medius tutam caſtris dirimebat Ilerdam,
I mperat, huc hoſtem pariter, terrorq́;, pudorq;
I mpulit, & rapto tumulum prior agmine cepit.
H is uirtus, ferrumq́; locum promittit, at illis
I pſe locus miles rupes oneratus in altas
Nititur, aduerſoq́; acies in monte ſupina
H æret, & in tergum caſura umbone ſequentis
E rigitur, nulli telum uibrare uacabat.
D um labat & fixo firmat ueſtigia pilo,
D um ſcopulos, ſtirpesq́; tenent, atq; hoſte relicto
C ædunt enſe uiam, uidit lapſura ruina
A gmina dux, equitemq́; iubet ſuccedere bello,
M unitumq́; latus læuo producere gyro.
S ic pedes ex facili, nulloq́; urgente receptus,
I rritus & uictor ſubducto Marte pependit.
H actenus armorum diſcrimina, cætera bello
F ata dedit uarijs incertus motibus aër.
P igro bruma gelu, ſiccisq́; aquilonibus hærens,
A ethere conſtricto pluuias in nube tenebat.
V rebant montana niues, camposq́; iacentes
N on duraturæ conſpecto ſole pruinæ,
A tq; omnis propior mergenti ſydera cœlo
A ruerat tellus hyberno dura ſereno.

S ed poſtquam uernus calidum Titana recepit,
S ydera reſpiciens dilapſæ portitor Helles,
A tq; iterum æquatis ad iuſtæ pondera libræ
T emporibus uicere dies, tunc ſole relicto
C ynthia quo primum cornu dubitanda refulſit,
E xcluſit boream, flammaſq; accepit ab euro
I lle ſuo nubes quaſcunq; inuenit in axe,
T orſit in occiduum nabatheis flatibus orbem,
E t quas ſentit Arabs, & quas gangetica tellus
E xhalat nebulas, quicquid concreſcere primus
S ol patitur, quicquid cœli fuſcator eoi
I ntulerat corus, quicquid defenderat Indos,
I ncendere diem nubes oriente remotæ,
N ec medio potuere graues incumbere mundo,
S ed nimbos rapuere fuga, uacat imbribus arctos
E t notus in ſolam calpem fluit humidus aër.
H ic ubi iam Zephyri fines, & ſummus olympi
C ardo tenet tethyn, uetitæ tranſcurrere denſos
I nuoluere globos, congeſtumq; aëris atri
V ix recipit ſpatium, quod ſeparat æthere terram.
I amq; polo preſſæ largos denſantur in imbres,
S piſſatæq; fluunt, nec ſeruant fulmina flammas,
Q uamuis crebra micent, moriũtur fulgura nimbis.
H inc imperfecto complectitur aëra gyro
A rcus uix ulla uariatus luce colorem,
O ceanumq; bibit, raptoſq; ad nubila fluctus
P ertulit, & cœlo diffuſum reddidit æquor.
I amq; Pyrenææ, quas nunquam ſoluere Titan
E ualuit, fluxere niues, fractoq; madeſcunt
S axa gelu, tum, quæ ſolitis è fontibus exit,

N on habet unda uias, tam largas alueus omnis
A' ripis accepit aquas. iam naufraga campo
C æſaris arma natant, impulſáq; gurgite multo
C aſtra labant, alto reſtagnant flumina uallo.
N on pecorum raptus faciles, non pabula merſi
V lla ferunt ſulci, tectarum errore uiarum
F allitur occultis ſparſus populator in agris,
I amq́; comes ſemper magnorum prima malorum
S æua fames aderat, nulloq́; obſeſſus ab hoſte
M iles eget, toto cenſu non prodigus emit
E xiguam cererem. pro lucri pallida tabes
N on deeſt prolato ieiunus uenditor auro.
I am tumuli, collesq́; latent, iam flumina cuncta
C ondidit una palus, uaſtáq; uoragine merſit,
A bſorpſit penitus rupes, ac tecta ferarum
D etulit, atq; ipſas hauſit, ſubitisq́; frementes
V orticibus contorſit equos, & reppulit æſtus
F ortior Oceani, nec Phœbum ſurgere ſentit
N ox ſubiecta polo, rerum diſcrimina miſcet
D eformis cœli facies, iunctæq́; tenebræ.
S ic mundi pars ima iacet, quam Zona niualis,
P erpetuæq́; premunt hyemes, non ſydera cœlo
V lla uidet, ſterili non quicquam frigore gignit,
S ed glacie medios ſignorum temperat ignes.
S ic ò ſumme parens mundi, ſic ſorte ſecunda
A equorei rector facias Neptune tridentis.
E t tu perpetuis impendas aëra nimbis,
T u remeare uetes quoſcunq; emiſeris æſtus,
N on habeant amnes decliuem ad littora curſum,
S ed pelagi referantur aquis, concuſſáq; tellus
Laxet

L axet iter fluuijs, hos campos Rhenus inundet,
H os Rhodanus, uaſtos obliquent flumina fontes,
R hiphæas huc ſolue niues, huc ſtagna, lacusq;,
E t pigras ubicunq; iacent, effunde paludes,
E t miſeras bellis ciuilibus eripe terras.
S ed paruo fortuna uiri contenta pauore
P lena redit, ſolitoq; magis fauere ſecundi,
E t ueniam meruere Dei. iam rarior aër,
E t par Phœbus aquis denſas in uellera nubes
S parſerat, & noctes uentura luce rubebant,
S eruatoq; loco rerum, diſceſſit ab aſtris
H umor, & ima petit, quicquid pendebat aquarum.
T ollere ſylua comas, ſtagnis emergere colles
I ncipiunt, uiſoq; die dureſcere ualles.
V tq; habuit ripas Sicoris, camposq; reliquit,
P rimum cana ſalix madefacto uimine paruam
T exitur in puppim, cæſoq; induta iuuenco
V ectoris patiens tumidum ſuper emicat amnem.
S ic Venetus ſtagnante Pado fuſoq; Britanus
N auigat Oceano, ſic cum tenet omnia Nilus,
C onſeritur bibula memphitis cymba papyro.
H is ratibus traiecta manus feſtinat utrinq;
S uciſum curuare nemus, fluuijq; ferocis
I ncrementa timens, non primis robora ripis
I mpoſuit, medios pontem diſtendit in agros.
A c nequid Sicoris repetitis audeat undis,
S pargitur in ſulcos, & ſciſſo gurgite riuis
D at pœnas maioris aquæ. poſtquam omnia fatis
C æſaris ire uidet, celſam Petreius Ilerdam
D eſerit, & noti diffiſus uiribus orbis

Indomitos quærit populos, & ſemper in arma
Martis amore feros, & tendit in ultima mundi.
Nudatos Cæſar colles, deſertaq́; caſtra
Conſpiciens, capere arma iubet, nec quærere pontem,
Nec uada, ſed duris fluuium ſuperare lacertis.
Paretur, rapuitq́; ruens in prælia miles,
Quod fugiens timuiſſet iter, mox uda receptis
Membra fouent armis, gelidosq́; à gurgite curſu
Reſtituunt artus, donec decreſceret umbra
In medium ſurgente die, iamq́; agmina ſumma
Carpit eques, dubijq́; fugæ, pugnæq́; tenentur.
Attollunt campo geminæ iuga ſaxea rupes
Valle caua media, tellus hinc ardua celſos
Continuat colles, tutæ quos inter opaco
Anfractu latuere uiæ, quibus hoſte potito
Faucibus, emitti terrarum in deuia martem,
Inq́; feras gentes Cæſar uidet. ite ſine ullo
Ordine ait, raptumq́; fuga conuertite bellum,
Et faciem pugnæ, uultusq́; inferte minaces,
Nec liceat pauidis ignaua occumbere morte,
Excipiant recto fugientes pectore ferrum.
Dixit, & ad montes tendentem præuenit hoſtem.
Illic exiguo paulum diſtantia uallo
Caſtra locant, poſtquam ſpatio languentia nullo
Mutua conſpicuos habuerunt lumina uultus,
Et fratres, natosq́; ſuos uidere, patresq́;.
Deprenſum eſt ciuile nefas, tenuere parumper
Ora metu, tantum nutu, motoq́; ſalutant
Enſe ſuos, mox ut ſtimulis maioribus ardens
Rupit amor leges, audet tranſcendere uallum,
Miles in amplexus effuſas tendere palmas,

Hoſpitis ille ciet nomen, uocat ille propinquum,
Admonet hunc ſtudijs conſors puerilibus ætas,
Nec romanus erat, qui non agnouerat hoſtem.
Arma rigant lachrymis ſingultibus oſcula rūpunt,
Et quamuis nullo maculatur ſanguine miles,
Quæ potuit feciſſe timet. quid pectora pulſas,
Quid ueſane gemis? fletus quid fudis inanes?
Nec te ſponte tua ſceleri parère fateris?
Vſqueadeóne times, quem tu facis ipſe timendum?
Claſſica dent bellum, ſæuos tu neglige cantus,
Signa ferant, ceſſa, iam iam ciuilis Erinnys
Concidet, & Cæſar generum priuatus amabit.
Nunc ades æterno complectens omnia nexu
O rerum, miſtiq; ſalus concordia mundi,
Et ſacer orbis amor, magnum nunc ſæcula noſtra
Venturi diſcrimen habent, periere latébræ
Tot ſcelerum, populo uenia eſt erepta nocenti,
Agnouere ſuos. prò numine fata ſiniſtro
Exigua requie tantas augentia clades
Pax erat, & miles caſtris permiſtus utriſq;
Errabat, duro concordes ceſpite menſas
Inſtituunt, & permiſto libamina baccho,
Graminei luxere foci, iunctoq; cubili
Extrahit inſomnes bellorum fabula noctes,
Quo primum ſteterint campo, qua lancea dextra
Exierit. dum quæ geſſerunt fortia iactant,
Et dum multa negant, quod ſolum fata petebant,
Eſt miſeris renouata fides, atq; omne futurum
Creuit amore nefas, nam poſtq̃ fœdera pacis
Cognita Petreio, ſeq;, & ſua tradita uenum

C aſtra uidet,famulas ſcelerata ad prælia dextras
E xcitat,atq; hoſtes turba ſtipatus inermes
P ræcipitat caſtris,iunctosq; amplexibus enſe
S eparat,& multo diſturbat ſanguine pacem.
A ddit ira ferox moturas prælia uoces,
I mmemor o patriæ,ſignorum oblite tuorum
N on potes hoc cauſæ miles præſtare ſenatus
A ſſertor uicto redeas ut Cæſare,certe
V t uincere potes,dum ferrum,incertaq; fata,
Q uiq; fluat,multo non deerit uulnere ſanguis,
I bitis ad dominum?damnataq; ſigna feretis?
V tq; habeat famulos nullo diſcrimine Cæſar,
E xorandus erit?ducibus quoq; uita petenda eſt?
N unquam noſtra ſalus pretium,merceſq; nefandæ
P roditionis erit,non hoc ciuilia bella
V t uiuamus,agunt,trahimur ſub nomine pacis.
N on chalybem gentes penitus fugiente metallo
E ruerent,nulli uallarent oppida muri,
N on ſonipes in bella ferox,non iret in æquor
T urrigeras claſſis pelago ſparſura carinas,
S i bene libertas unquam pro pace daretur.
H oſtes nempe meos ſceleri iurata nefando
S acramenta tenent,at uobis uilior hoc eſt
V eſtra fides,quod pro cauſa pugnantibus æqua
E t ueniam ſperare licet.pro dira pudoris
F œdera,nunc toto fatorum ignarus in orbe
M agne paras acies,mundiq; extrema tenentes
S ollicitas reges,cum forſan fœdere noſtro
I am tibi ſit promiſſa ſalus.ſic fatur,& omnes
C oncuſſit mentes,ſcelerumq; reduxit amorem.

Sic ubi deſuetæ ſyluis in carcere clauſo
Manſueuere feræ, & uultus poſuere minaces,
Atq; hominem didicere pati, ſi torrida paruus
Venit in ora cruor, redeunt, rabieſq;, furorq;,
Admonitæq; tument guſtato ſanguine fauces,
Feruet, & à trepido uix abſtinet ora magiſtro.
Itur in omne nefas, & quæ fortuna Deorum
Inuidia cæca bellorum in nocte tuliſſet,
Fecit monſtra fides, inter menſaſq;, toroſq;
Quæ modo complexu fouerunt pectora, cædunt.
Et quamuis primo ferrum ſtrinxere gementes,
Vt dextræ iuſti gladius diſſuaſor adhæſit,
Dum feriunt, odere ſuos, animoſq; labantes
Confirmant ictu, feruent iam caſtra tumultu,
Et ſcelerum turba rapiuntur colla parentum,
Ac uelut occultum pereat ſcelus, omnia monſtra
In faciem poſuere ducum, iuuat eſſe nocentes.
Tu Cæſar quamuis ſpoliatus milite multo
Agnoſcis ſuperos, neq; enim tibi maior in aruis
Aemathijs fortuna fuit, ne phocados undis
Maſſiliæ, phario nec tantum eſt æquore geſtum,
Hoc ſiquidem ſolo ciuilis crimine belli
Dux cauſæ melioris eris. polluta nefanda
Agmina cæde duces, iunctis committere caſtris
Non audent, altæq; ad mœnia rurſus Ilerdæ
Intendere fugam, campos eques obuius omnes
Abſtulit, & ſiccis incluſit collibus hoſtem.
Tunc inopes undæ prærupta cingere foſſa
Cæſar auet, nec caſtra pati contingere ripas,
Aut circùm largos curuari brachia fontes.

Vt leti uidere uiam, conuerſus in iram
Præcipitem timor eſt, miles non utile clauſis
Auxilium mactauit equos, tandemq́; coactus
Spe poſita damnare fugam, caſurus in hoſtes
Fertur. ut effuſo Cæſar decurrere paſſu
Vidit, & ad certam deuotos tendere mortem,
Tela tene iam miles ait, ferrumq́; ruenti
Subtrahe, non ullo conſtet mihi ſanguine bellum,
Vincitur haud gratis iugulo qui prouocat hoſtem.
En ſibi uilis adeſt inuiſa luce iuuentus
Iam damno peritura meo, non ſentiet ictus.
Incumbet gladijs. gaudebit ſanguine fuſo.
Deſerat hic feruor mentes. cadat impetus amens.
Perdant uelle mori. ſic deflagrare minaces
Incaſſum, & uetito paſſus langueſcere bello,
Subſtituit merſo dum nox ſua lumina Phœbo.
Inde ubi nulla data eſt miſcendi copia martis,
Paulatim cadit ira ferox, menteſq́; tepeſcunt.
Saucia maiores animos ut pectora geſtant,
Dum dolor eſt, ictuſq́; recens, & mobile neruis
Conamen calidus præbet cruor, oſſaq́; non dum
Adduxere cutem, ſi conſcius enſis adacti
Stat uictor, tenuitq́; manus, tum frigidus artus
Alligat, atq; animum ſubducto robore torpor,
Poſtquam ſicca rigens aſtrinxit uulnera ſanguis.
Iamq́; inopes undæ primum tellure refoſſa
Occultos latices, abſtruſaq́; flumina quærunt,
Nec ſolum raſtris, duriſq́; ligonibus arua,
Sed gladijs fodere ſuis, puteuſq́; cauati
Montis ad irrigui premitur faſtigia campi.

Non ſe tam penitus, tam longe luce relicta
Merſerit aſſyrij ſcrutator pallidus auri.
Non tamen aut tectis ſonuerunt curſibus amnes,
Aut micuere noui percuſſo pumice fontes,
Antra nec exiguo ſtillant ſudantia rore,
Aut impulſa leui turbatur glarea uena.
Tunc exhauſta ſuper multo ſudore iuuentus
Extrahitur, duris ſilicum laſſata metallis,
Quoq; minus poſſent ſiccos tolerare uapores
Quæſitæ feciſtis aquæ, nec languida feſſi
Corpora ſuſtentant epulis, menſaſq; peroſi
Auxilium fecere famem, ſi mollius aruum
Prodidit humorem pingues manus utraq; glebas
Exprimit ora ſuper, nigro ſi turbida limo
Colluuies immota iacet, cadit omnis in hauſtus
Certatim obſcœnos miles, moriensq; recepit
Quas nollet uicturus aquas, rituq; ferarum
Diſtentas ſiccant pecudes & lacte negato
Sordidus exhauſto ſorbetur ab ubere ſanguis.
Tunc herbas, frondesq; terunt, & rore madentes
Diſtringunt ramos, & ſiquos palmite crudo
Arboris aut tenera ſuccos preſſere medulla.
O fortunati fugiens quos barbarus hoſtis
Fontibus immiſto ſtrauit per rura ueneno.
Hos licet in fluuios ſaniem, tabemq; ferarum
Pallida dictæis Cæſar naſcentia ſaxis
Infundas aconita palàm, romana iuuentus
Non decepta bibet, torrentur uiſcera flamma,
Oraq; ſicca rigent ſquamoſis aſpera linguis,
Iam marcent uenæ, nulloq; humore rigatus

A ëris alternos anguſtat pulmo meatus,
R eſciſſoq́; nocent ſuſpiria dura palato.
P andunt ora ſiti, nocturnumq́; aëra captant,
E xpectant imbres, quorum modo cuncta natabant
I mpulſu, & ſiccis uultus in nubibus hærent,
Q uoq́; magis miſeros undæ ieiunia ſoluant,
N on ſuper arentem Meroën, cancriq́; ſub axe,
Q ua nudi Garamantes arant, ſedere, ſed inter
S tagnantem Sicorim, & rapidũ deprenſus Iberũ
S pectat uicinos ſitiens exercitus amnes.
I am domiti ceſſere duces, pacisq́; petendæ
A uthor damnatis ſupplex Afranius armis,
S emianimes in caſtra trahens hoſtilia turmas
V ictoris ſtetit ante pedes, ſeruata precanti
M aieſtas non fracta malis, interq́; priorem
F ortunam, caſusq́; nouos gerit omnia uicti,
S ed ducis, & ueniam ſecuro pectore poſcit.
S i me degeneri ſtrauiſſent fata ſub hoſte,
N on deerat fortis rapiendo dextera læto.
A t nunc ſola mihi eſt orandæ cauſa ſalutis,
D ignum donanda Cæſar te credere uita.
N on partis ſtudijs agimur, nec ſumpſimus arma
C onſilijs inimica tuis, nos deniq; bellum
I nuênit ciuile duces, cauſæq́; priori,
D um potuit, ſeruata fides, nil fata moramur,
T radimus heſperias gentes, aperimus eoas,
S ecurumq́; orbis patimur poſt terga relicti,
N ec cruor effuſus campis tibi bella peregit,
N ec ferrum, laſſæq́; manus, hoc hoſtibus unum
Q uod uincas, ignoſce tuis, nec magna petuntur,

O tia des feſſis,uitam patiaris inermes
D egere,quam tribuis,campis proſtrata iacere
A gmina noſtra putes,nec enim felicibus armis
M iſceri damnata decet,partemq; triumphi
C apto; ferre tui,turba hæc ſua fata peregit,
H oc petimus,uictos ne tecum uincere cogas.
D ixerat. At Cæſar facilis,uultuq; ſerenus
F lectitur,atq; uſum belli,pœnamq; remittit.
V t primum iuſtæ placuerunt fœdera pacis,
I ncuſtoditos decurrit miles ad amnes,
I ncumbit ripis,permiſſaq; flumina turbat.
C ontinuus multis ſubitarum tractus aquarum
A ëra non paſſus uacuis diſcurrere uenis,
A rctauit,clauſitq; animam,nec feruida peſtis
C edit adhuc,ſed morbus egens iam gurgite plenis
V iſceribus ſibi poſcit aquas,mox robora neruis,
E t uires rediere uiris. O prodiga rerum
L uxuries nunquam paruo contenta paratu,
E t quæſitorum terra,pelagoq; ciborum
A mbitioſa fames & lautæ gloria menſæ,
D iſcite,quàm paruo liceat producere uitam,
E t quantum natura petat,non erigit ægros
N obilis ignoto diffuſus conſule Bacchus,
N on auro,murrhaq; bibunt,ſed gurgite puro
V ita redit,ſatis eſt populis fluuiusq;,Ceresq;.
H eu miſeri qui bella gerunt,tunc arma relinquens
V ictori miles ſpoliato pectore tutus,
I nnocuusq; ſuas curarum liber in urbes
S pargitur. ó quantum donata pace potitos
E xcuſſis nunquam ferrum uibraſſe lacertis

P œnituit toleraſſe ſitim, fruſtráq; rogaſſe
P roſpera bella Deos, nempe uſis marte ſecundo
T ot dubiæ reſtant acies, tot in orbe labores,
V t nunquam fortuna labet ſucceſſibus anceps
V incendum toties, terras fundendus in omneis
E ſt cruor, & Cæſar per tot ſua fata ſequendus.
F elix qui potuit mundi nutante ruina
Q uo iaceat iam ſcire loco, non prælia feſſos
V lla uocant, certos non rumpunt claſſica ſomnos,
I am coniux, natíq; rudes, & ſordida tecta,
E t non deductos recipit ſua terra colonos.
H oc quoq; ſecuris oneris fortuna remiſit,
S ollicitus menti quod abeſt pauor, ille ſalutis
E ſt author, dux ille fuit. ſic prælia ſoli
F elices nullo ſpectant ciuilia uoto.
N on eadem belli totum fortuna per orbem
C onſtitit, in partes aliquid ſed Cæſaris auſa eſt,
Q ua maris adriaci longas ferit unda Salonas,
E t tepidum in molles Zephyros excurrit Iader.
I llic bellaci confiſus gente Curetum,
Q uos alit adriaco tellus circunflua ponto,
C lauditur extrema reſidens Antonius ora,
C autus ab incurſu belli, ſi ſola recedat,
E xpugnat quæ tuta, fames, non pabula tellus
P aſcendis ſubmittit equis, non proferit ullam
F laua ceres ſegetem, ſpoliabat gramine campum
M iles, & attonſo miſeris iam dentibus aruo
C aſtrorum ſiccas de ceſpite uulſerat herbas.
V t primum aduerſæ ſocios in littore terræ,
E t Baſilum uidere ducem, noua furta per æquor

Exquiſita fugæ, neq; enim de more carinas
Extendunt, puppeſq; leuant, ſed firma gerendis
Molibus inſolito contexunt robora ductu.
Nanq; ratem uacuæ ſuſtentant undiq; cuppæ,
Quarum porrectis ſeries conſtricta cathenis,
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos,
Nec gerit expoſitum telis in fronte patenti
Remigium, ſed quod trabibus circundedit æquor,
Hoc ferit, & taciti præbet miracula curſus,
Quod nec uela ferat, nec apertas uerberet undas,
Tunc freta ſeruantur, dum ſe decliuibus undis
Aeſtus agat, refluoq; mari nudentur arenæ.
Iamq; relabenti creſcebant littora ponto,
Miſſa ratis prono defertur lapſa profundo,
Et geminæ comites, cunctas ſuper ardua turris
Eminet, & tremulis tabulata minantia pinnis.
Noluit illyricæ cuſtos Octauius undæ
Confeſtim tentare ratem, celereſq; carinas
Continuit, curſu creſcat dum præda ſecundo,
Et temere ingreſſos repetendum inuitat ad æquor
Pace maris, ſic dum pauidos formidine ceruos
Claudat odoratæ metuentes aëra pennæ,
Aut dum diſpoſitis attollat retia uaris
Venator, tenet ora leuis clamoſa moloſſi,
Spartanos, cretaſq; ligat, nec creditur ulli
Sylua cani, niſi qui preſſo ueſtigia roſtro
Colligit, & præda neſcit latrare reperta
Contentus tremulo monſtraſſe cubilia loro.
Nec mora complentur moles, auidæq; petitis
Inſula deſeritur ratibus, quo tempore primas

Impedit ad noctem iam lux extrema tenébras.
At Pompeianus fraudes innectere ponto
Antiqua parat arte Cilix, paſſusq́; uacare
Summa freti medio ſuſpendit uincula ponto,
Et laxas fluitare ſinit, religatq́; cathenas
Rupis ab illyricæ ſcopulis, nec prima, nec illa,
Quæ ſequitur, tardata ratis, ſed tertia moles
Hæſit, & ad cautes adducto fune ſecuta eſt.
Impendent caua ſaxa mari, ruituraq́; ſemper
Stat mirum moles, & ſyluis æquor inumbrat,
Huc fractas Aquilone rates, ſubmerſaq́; pontus
Corpora ſæpe tulit, cæcisq́; abſcondit in antris
Reſtituit raptus tectum mare, cumq́; cauernæ
Euomuere fretum, contorti uortices undæ
Tauromitanam uincunt feruore Charybdim.
Hic opiterginis moles onerata colonis
Conſtitit, hanc omni puppes ſtatione ſolutæ
Circueunt, alij rupes, ac littora complent.
Vulteius tacitas ſenſit ſub gurgite fraudes,
Dux erat ille ratis, fruſtra qui uincula ferro
Rumpere conatus, poſcit ſpe prælia nulla
Incertus qua terga daret, qua pectora bello.
Hoc tamen in caſu quantum deprenſa ualebat
Effecit uirtus inter tot millia captæ
Circunfuſa rati, & plenam uix inde cohortem
Pugna fuit non longa quidem, nam condidit atra
Nox lucem dubiam, pacemq́; habuere tenébræ.
Tunc ſic attonitam, uenturaq́; fata pauentem
Rexit magnanima Vulteius uoce cohortem,
Libera non ultra parua quàm nocte iuuentus

C onſulite extremis anguſto tempore rebus,
V ita breuis nulli ſupereſt, qui tempus in illa
Q uærendæ ſibi mortis habet, nec gloria leti
I nferior iuuenes admoto occurrere fato.
O mnibus incerto uenturæ tempore uitæ
P ar animi laus eſt, & quos ſperaueris annos
P erdere, & extremæ momentum abrumpere lucis.
A cceſſas dum fata manu, non cogitur ullus
V elle mori, fuga nulla patet, ſtant undiq; noſtris
I ntenti ciues iugulis, decernite letum,
E t metus omnis abeſt, cupias quodcunq; neceſſe eſt.
N on tamen in cæca bellorum nube cadendum eſt,
A ut cum permiſtis acies ſua tela tenebris
I nuoluunt, conſerta iacent cum corpora campo,
I n medium mors omnis abit, perit obruta uirtus,
N os in conſpicua ſocijs, hoſtiq; carina
C onſtituere Dei, præbebunt æquora teſtes,
P ræbebunt terræ, ſummis dabit inſula ſaxis,
S pectabunt geminæ diuerſo è littore partes.
N eſcio quod noſtris magnum, & memorabile fatis
E xemplum fortuna paras, quæcunq; per æuum
E xhibuit monimenta fides, ſeruataq; ferro
M ilitiæ pietas tranſibit noſtra iuuentus.
N anq; ſuis pro te gladijs incumbere Cæſar
E ſſe parum ſcimus, ſed non maiora ſuperſunt
O bſeſſis tanti quæ pignora demus amoris.
A bſcidit noſtræ multum ſors inuida laudi,
Q uod non cum ſenibus capti, natiſq; tenemur.
I ndomitos ſciat eſſe uiros, timeatq; furentes.
E t morti faciles animos, & gaudeat hoſtis

Non plures hæſiſſe rates, tentare parabunt
Fœderibus, turpiq́; uolent corrumpere uita.
O utinam quo plus habeat mors unica famæ,
Promittant ueniam, iubeant ſperare ſalutem,
Ne nos, cum calido fodiemus uiſcera ferro,
Deſperaſſe putent, magna uirtute merendum eſt,
Cæſar ut amiſſis inter tot millia paucis
Hoc damnum, clademq́; uocet, dent fata receſſum,
Emittantq́; licet, uitare inſtantia nolim.
Proieci uitam comites, totusq́; futuræ
Mortis agor ſtimulis, furor eſt, agnoſcere ſolis
Permiſſum eſt, quos iam tangit uicinia fati,
Victurosq́; Dei cælant ut uiuere durent,
Felix eſſe mori. ſic cunctas ſuſtulit ardor
Nobilium mentes iuuenum, cum ſydera cœli
Ante ducis uoces oculis humentibus omnes
Aſpicerent, flexoq́, Vrſæ temone pauerent,
Idem cum fortes animos præcepta ſubiſſent
Optauere diem, nec ſegnis mergere ponto
Tunc erat aſtra polus, nam ſol Ledæa tenebat
Sydera uicino cum lux altiſſima cancro eſt,
Nox tum theſſalicas urgebat parua ſagittas.
Detegit orta dies ſtantes in rupibus iſtros,
Pugnacesq́; mari graia cum claſſe liburnos.
Tentauere prius ſuſpenſo uincere bello
Fœderibus, fieret captis ſi dulcior ipſa
Mortis uita mora, ſtabat deuota iuuentus
Damnata iam luce ferox, ſecuraq́; pugnæ
Permiſſo ſibi fine manu, nulliq́; tumultus
Excuſſere uiris mentes ad ſumma paratas,

I nnumeraſq́; ſimul pauci, terráq́;, mariq;
S ſtruxere manus, tanta eſt fiducia mortis.
V tq́; ſatis bello uiſum eſt fluxiſſe cruoris,
V erſus ab hoſte furor, primus dux ipſe carinæ
V lteius iugulo poſcens iam fata retecto,
E n quis ait iuuenum eſt, cuius ſit dextra cruore
D igna meo, certáq; fide per uulnera noſtra
T eſtetur ſe uelle mori. nec plura locuto
V iſcera non unus iandudum tranſigit enſis.
Collaudat cunctos, ſed eum, cui uulnera prima
D ebebat grato moriens interficit ictu.
C oncurrunt alij, totumq́; in partibus unis
B ellorum fecere nefas ſic ſemine Cadmi
E micuit dircæa cohors, cæcidítq́; ſuorum
V ulneribus, dirum thebanis fratribus omen,
P haſidos & campis inſomni dente creati
T errigenæ, miſſa magicis è cantibus ira
C ognato tantos implerunt ſanguine ſulcos,
I pſáq; inexpertis, quod primum fecerat, herbis
E xpauit Medea nefas. ſic mutua pacti
F ata cadunt iuuenes, nimiumq́; in morte uirorum
Mors uirtutis habet, pariter ſternuntq́;, caduntq;
V ulnere letali, nec quenquam dextra feſellit
C um feriat moriente manu, nec uulnus adactis
D ebetur gladijs, percuſſum eſt pectore ferrum,
E t iugulis preſſere manum, cum ſorte cruenta
F ratribus incurrunt fratres, natuſq́; parenti.
H aud trepidante tamen toto cum pondere dextra
E xegere enſes, pietas ferientibus una
N on repetiſſe fuit iam latis uiſcera lapſa

Semianimes traxere foris, multumq́; cruoris
Infudere mari, deſpectam cernere lucem,
Victoresq́; ſuos uultu ſpectare ſuperbo,
Et mortem ſentire iuuat. iam ſtrage cruenta
Conſpicitur cumulata ratis, buſtisq́; remittunt
Corpora uictores ducibus mirantibus ulli
Eſſe ducem tanti, nullam maiore locuta eſt
Ore ratem totum diſcurrens fama per orbem.
Non tamen ignauæ poſt hæc exempla uirorum
Percipient gentes. quàm ſit non ardua uirtus
Seruitium fugiſſe manu, ſed regna timentur
Ob ferrum, & ſæuis libertas uritur armis,
Ignoratq́; datos, ne quiſquam ſeruiat, enſes.
Mors utinam pauidos uitæ ſubducere nolles,
Sed uirtus te ſola daret. non ſegnior illo
Marte fuit, qui tunc libycis exarſit in aruis.
Nanq; rates audax lilybæo littore ſoluit
Curio, nec fortis uelis Aquilone recepto
Inter ſemirutas magnæ Carthaginis arces,
Et Clupeam tenuit ſtationis littora notæ,
Primaq́; caſtra locat cano procul æquore, qua ſe
Bagrada lentus agit ſiccæ ſulcator arenæ.
Inde petit tumulos, exeſasq́; undiq; rupes,
Anthæi quæ regna uocat non uana uetuſtas.
Nominis antiqui cupientem noſcere cauſas,
Cognita per multos docuit rudis incola patres.
Non dum poſt genitos tellus effœta gigantes,
Terribilem libycis partum concepit in antris,
Nec tam iuſta fuit terrarum gloria Typhon,
Aut Tityos, Briareusq́; ferox, cœloq́; pepercit,

Quod

Quod non Phlegræis Antæum ſuſtulit aruis.
Hoc quoq; tam uaſtas cumulauit munere uires
Terra ſui fœtus, quod cum tetigere parentem
Iam defecta uigent renouato robore membra.
Hæc illi ſpelunca domus, latuiſſe ſub alta
Rupe ferunt, epulas raptos habuiſſe leones.
Ad ſomnos non terga feræ præbere cubile
Aſſuerunt, non ſylua torum, uiresq; reſumit
In nuda tellure iacens, periere coloni
Aruorum Libyes, pereunt quos appulit æquor,
Auxilióq; diu uirtus non uſa cadendi
Terræ ſpernit opes, inuictus robore cunctis
Quamuis ſtaret, erat, tandem uulgata cruenti
Fama mali terras monſtris, æquorq; leuantem
Magnanimum Aladen libycas exciuit in oras.
Ille Cleonæi proiecit terga leonis,
Antæus libyci, perfudit membra liquore
Hoſpes olympiacæ ſeruato more palæſtræ,
Ille parum fidens pedibus contingere matrem,
Auxilium membris calidas infudit arenas.
Conſeruere manus, & multo brachia nexu,
Colla diu grauibus fruſtra tentata lacertis,
Immotumq; caput fixa cum fronte tenetur,
Miranturq; habuiſſe parem, nec uiribus uti
Alades primo uoluit certamine totis,
Exhauſitq; uirum, quod creber anhelitus illi
Prodidit, & gelidus feſſo de corpore ſudor.
Tunc ceruix laſſata quati, tunc pectore pectus
Vrgeri, tunc obliqua percuſſa labare
Crura manu, iam terga uiri cedentia uictor

Alligat, & medium compreſſis ilibus arctat,
Inguinaq́; inſertis pedibus diſtendit, & omnem
Explicuit per membra uirum, rapit arida tellus
Sudorem, calido complentur ſanguine uenæ,
Intumuere tori, totosq́; induruit artus,
Herculeosq́; nouo laxauit corpore nodos.
Conſtitit Alcides ſtupefactus robore tanto,
Nec ſic inachijs, quamuis rudis eſſet, in undis,
Deſectam timuit reparatis anguibus hydram.
Conflixere pares, telluris uiribus ille,
Ille ſuis. nunquam ſæuæ ſperare nouercæ
Plus licuit. uidet exhauſtos ſudoribus artus,
Ceruicemq́; uiri ſiccam, qua ferret olympum,
Utq́; iterum feſſis iniecit brachia membris,
Non expectatis Antæus uiribus hoſtis
Sponte cadit, maiorq́; accepto robore ſurgit,
Quiſquis ineſt terris, in feſſos ſpiritus artus
Egeritur, tellusq́; uiro luctante laborat.
Ut tandem auxilium tactæ prodeſſe parentis
Alcides ſenſit, ſtandum eſt tibi dixit, & ultra
Non credêre ſolo, ſterniq́; uetabere terra,
Hærebis preſſis intra mea pectora membris,
Huc Antæe cades. ſic fatus ſuſtulit alte
Nitentem in terras iuuenem, morientis in artus
Non potuit nati tellus ſummittere uires.
Alcides medium tenuit, iam pectora pigro
Stricta gelu, terrisq́; diu non credidit hoſtem.
Hinc æui ueteris cuſtos famoſa uetuſtas,
Miratrixq́; ſui ſignauit nomine terras.
Sed maiora dedit cognomina collibus iſtis,

P œnum qui latiis reuocauit ab arcibus hoſtem
S cipio, nam ſedes libyca tellure potito
H æc fuit, en ueteris cernis ueſtigia ualli,
R omana hos primum tenuit uictoria campos.
C urio lætatus tanquam fortuna locorum
B ella gerat, ſeruet'q; ducum ſibi fata priorum,
F elici non fauſta loco tentoria ponens
I ndulſit caſtris, & collibus abſtulit omen,
S ollicitat'q; feros non æquis uiribus hoſtes.
O mnis romanis quæ ceſſerat Africa ſignis
T unc Vari ſub iure fuit, qui robore quanquam
C onfiſus latio, regis tamen undiq; uires
E xciuit libycæ gentis, extrema'q; mundi
S igna ſuum comitata Iubam. non fuſior ulli
T erra fuit domino, qua ſunt longiſſima regna,
C ardine ab occiduo uicinus gadibus Atlas
T erminat, à medio confinis ſyrtibus Hammon,
A t qua lata iacet uaſti plaga feruida regni
D iſtinet Oceanum, Zonæ'q; exuſta calentis
S ufficiunt ſpatio, populi tot caſtra ſequuntur
A utololes, numidæ'q; uagi, ſemper'q; paratus
I nculto getûlus equo, tum concolor indo
M aurus, inops Naſamon, miſti Garamante peruſto
M armaridæ uolucres, æquaturus'q; ſagittas
M edorum tremulum cum torſit miſſile Mazax,
E t gens, quæ nudo reſidens maſſilia dorſo
O ra leui flectit frenorum neſcia uirga,
E t ſolitus uacuis errare mapalibus Apher
V enator, ferri'q; ſimul fiducia non eſt
V eſtibus iratos laxis operire leones.

Nec ſolum ſtudijs ciuilibus arma parabat,
Priuatæ ſed bella dabat Iuba concitus iræ.
Hunc quoq;, quo ſuperos, humanaq́; polluit anno,
Lege tribunitia ſolio depellere auorum
Curio tentarat, Libyamq́; auferre tyranno,
Dum regnum te Roma facit. memor ille doloris
Hoc bellum ſceptri fructum putat eſſe retenti.
Hac igitur regis trepidat iam Curio fama,
Et quod cæſareis nunquam deuota iuuentus
Illa nimis caſtris, nec Rheni miles in undis
Exploratus erat Corfini captus in arce,
Infidusq́; nouis ducibus, dubiusq́; priori
Fas utrunq; putat. ſed poſtquam languida ſegni
Cernit cuncta metu, nocturnaq́; munia ualli
Deſolata fuga, trepida ſic mente profatur.
Audendo magnus tegitur timor, arma capeſſam
Ipſe prior, campum miles deſcendat in æquum
Dum meus eſt, uariam ſemper dant otia mentem.
Eripe conſilium pugnæ, cum dira uoluntas
Enſe ſubit preſſo galeæ texere pudorem.
Quis conferre duces meminit? quis pendere cauſas,
Qua ſtetit, inde fauet? ueluti fatalis arenæ
Muneribus non ira uetus concurrere cogit,
Productos odere pares. ſic fatus apertis
Inſtruxit campis acies, quem blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit.
Nam pepulit Varum campo, nudataq́; fœda
Terga fuga, donec uetuerunt caſtra, cecidit.
Triſtia ſed poſtquam ſuperati prælia Vari
Sunt audita Iubæ, lætus quod gloria belli

S it rebus ſeruata ſuis, rapit agmina furtim,
O bſcuratq́; ſuam per iuſſa ſilentia famam,
H oc ſolum metuens incautus ab hoſte timeri.
M ittitur exigua qui prælia prima laceſſat,
E liciatq́; manu numidis a` rege ſecundus
V t ſibi commiſſi ſimulator Sabbura belli,
I pſe caua regni uires in ualle retentat.
A ſpidas ut Pharias cauda ſolertior hoſtis
L udit, & iratas incerta prouocat umbra,
O bliquansq́; caput uanas ſerpentis in auras
E ffuſæ tuto comprendit guttura morſu
L etiferam citra ſaniem, tunc irrita peſtis
E xprimitur, faucesq́; fluunt pereunte ueneno,
F raudibus euentum dederat fortuna, feroxq́;
N on exploratis occulti uiribus hoſtis,
C urio nocturnum caſtris erumpere cogit,
I gnotisq́; equitem late decurrere campis.
I pſe ſub auroræ primos excedere motus
S igna iubet caſtris, multum, fruſtraq́; rogatus
V t libycas metuat fraudes, infectaq́; ſemper
P unica bella dolis. leti fortuna propinqui
T radiderat fatis iuuenem, bellumq́; trahebat
A uthorem ciuile ſuum, ſuper ardua ducit
S axa ſuper cautes abrupto limite ſigna,
C um procul e` ſummis conſpecti collibus hoſtes
F raude ſua ceſſere parum, dum colle relicto
E ffuſam patulis aciem committeret aruis,
I lle fugam credens ſimulatæ neſcius artis,
V t uictor medios aciem proiecit in agros,
T unc primum patuere doli, numidæq́; fugaces

V ndiq; completis clauſerunt montibus agmen,
O bſtupuit dux ipſe ſimul, perituráq; turba,
N on timidi petiere fugam, non prælia fortes,
Q uippe ubi non ſonipes motus clangore tubarum
S axa quatit pulſu, rigidos uexantia frenos
O ra terens, ſpargitq; iubas, & ſubrigit aures,
I ncertóq; pedum pugnat non ſtare tumultu.
F eſſa iacet ceruix, fumant ſudoribus artus,
O ráq; proiecta ſqualent arentia lingua,
P ectora rauca gemunt, quæ creber anhelitus urget,
E t defecta grauis longe trahit ilia pulſus,
S iccáq; ſanguineis dureſcit ſpuma lupatis,
I amq; gradum neq; uerberibus, ſtimulisq; coacti,
N ec quamuis crebris iuſſi calcaribus addunt,
V ulneribus coguntur equi, nec profuit ulli
C ornipedis rupiſſe moras, neq; enim impetus illis,
I ncurſusq; fuit, tantum profertur ad hoſtes,
E t ſpatium iaculis oblato uulnere donat.
A t uagus Apher, equos ut primum emiſit in agmen,
T unc campi tremuere ſono, terráq; ſoluta
Q uantus biſtonio torquetur turbine puluis,
A ëra nube ſua texit, traxitq; tenébras.
V t uero in pedites fatum miſerabile belli
I ncubuit, nullo dubij diſcrimine martis
A ncipites ſteterunt caſus, ſed tempora pugnæ
M ors tenuit, neq; enim licuit procurrere contra,
E t miſcere manus, ſic undiq; ſepta iuuentus
C omminus obliquis, & rectis eminus haſtis
O bruitur: non uulneribus, nec ſanguine ſolum
T elorum nimbo peritura, at pondere ferri.

E rgo acies tantæ paruum ſpiſſantur in orbem,
A c ſiquis metuens medium correpſit in agmen
V ix impune ſuos inter conuertitur enſes.
D enſatur'q; globus quantum pede prima relato
C onſtrinxit gyros acies, non arma mouendi
I am locus eſt preſſis, ſtipata'q; membra teruntur.
F rangitur armatum colliſo pectore pectus,
N on tam læta tulit uictor ſpectacula Maurus,
Q uàm fortuna dabat, fluuios non ille cruoris,
M embrorum'q; uidet lapſum & ferientia terram
C orpora, compreſſum turba ſtetit omne cadauer.
E xcitet inuiſas diræ Carthaginis umbras
I nferijs fortuna nouis, ferat iſta cruentus
A nnibal, & pœni tam dira piacula manes,
R omanam ſuperi libycæ tellure ruinam
P ompeio prodeſſe nefas, uotis'q; Senatus
A frica nos potius uincat ſibi. Curio fuſas
V t uidit campis acies, & cernere tantas
P ermiſit clades compreſſus ſanguine puluis,
N on tulit afflictis animam producere rebus,
A ut ſperare fugam, cecidit'q; in ſtrage ſuorum
I mpiger ad letum, & fortis uirtute coacta.
Q uid nunc roſtra tibi proſunt turbata, forum'q;,
V nde tribunitia plebeius ſignifer arte
A rma dabas populis? quid prodita iura Senatus,
E t gener, atq; ſocer bello concurrere iuſſi?
A nte iaces, quàm dira duces pharſalia confert,
S pectandum'q; tibi bellum ciuile negatum eſt.
H as urbi miſeræ ueſtro de ſanguine pœnas
F erre datis, luitis iugulo ſic arma potentes.

Felix Roma quidem, ciueſq́; habitura beatos,
Si libertatis ſuperis tam cura placeret,
Quàm uindicta placet, libycas en nobile corpus
Paſcit aues nullo contectus Curio buſto.
At tibi nos, quando non proderit iſta ſilere,
A' quibus omne æui ſenium ſua fama repellit,
Digna damus iuuenis meritæ præconia uitæ.
Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma,
Aut cui plus leges deberent recta ſequenti.
Perdita tunc urbi nocuerunt ſæcula, poſtquam
Ambitus, & luxus, & opum metuenda facultas
Tranſuerſo mentem dubiam torrente tulerunt,
Momentumq́; fuit mutatus Curio rerum,
Gallorum captus ſpolijs, & Cæſaris auro.
Ius licet in iugulos noſtros ſibi fecerit enſe
Sylla potens, Mariusq́; ferox, & Cinna cruentus,
Cæſareæq́; domus ſeries, cui tanta poteſtas
Conceſſa eſt? emêre omnes, hic uendidit urbem.

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER QVINTVS.

Ic alterna duces bellorum uulnera paſſos
In macedum terras miſcens aduerſa ſecundis
Seruauit fortuna pares. iam ſparſerat hæmo
Bruma niues, gelidóq; cadens Atlantis olympo,
Inſtabatq́; dies, qui dat noua nomina faſtis,
Quíq; colit primus ducentem tempora Ianum.
Dum tamen emeriti remanet pars ultima iuris
Conſul uterq; uagos belli per munia patres
Elicit epirum peregrina ac ſordida ſedes
Romanos cæpit proceres, ſecretáq; rerum
Hoſpes in extremis audiuit curia tectis.
Nam quis caſtra uocet tot ſtrictas iure ſecures?
Tot faſces? docuit populos uenerabilis ordo,
Non Magni partes, ſed Magnum in partibus eſſe.
Vt primum mœſtum tenuere ſilentia cœtum,
Lentulus e celſa ſublimis ſede profatur.
Indole ſi dignum latia, ſi ſanguine priſco
Robur ineſt animis, non qua tellure coacti,
Quámq; procul tectis captæ ſedeamus ab urbis,
Cernite, ſed ueſtræ faciem cognoſcite turbæ,
Cunctáq; iuſſuri primum hoc decernite patres,
Quod regnis, populíſq; liquet nos eſſe ſenatum.
Nam uel hyperboreæ plauſtrũ glaciale ſub Vrſæ,
Vel plaga qua torrens, clauſúſq; uaporibus axis,

N ec patitur noctes, nec iniquos creſcere ſoles.
S i fortuna ferat, rerum nos ſumma ſequetur,
I mperiumq́; comes tarpeia ſede peruſta
G allorum facibus, Veiosq́; habitante Camillo
I llic Roma fuit, non unquam perdidit ordo
M utato ſua iura ſolo, mœrentia tecta
C æſar habet, uacuasq́; domos, legesq́; ſilentes,
C lauſaq́; iuſtitio triſti fora, curia ſolos
I lla uidet patres, plena quos urbe fugauit.
O rdine de tanto quiſquis non exulat, hic eſt.
I gnaros ſcelerum, longaq́; in pace quietos
B ellorum primus ſparſit furor, omnia rurſus
M embra loco redeunt, en totis uiribus orbis
H eſperiam penſant ſuperi, iacet hoſtis in undis
O brutus illyricis, libyes ſqualentibus aruis.
C urio cæſarei cecidit pars magna Senatus.
T ollite ſigna duces, fatorum impellite curſum,
S pem ueſtram præſtate Deis, fortunaq́; tantos
D et nobis animos, quantos fugientibus hoſtem
C auſa dabat, noſtrũ exhauſto ius clauditur anno,
V os quorum finem non eſt ſenſura poteſtas
C onſulite in medium patres, magnumq́; iubete
E ſſe ducem, læto nomen clamore Senatus
E xcepit, & magno fatum, patriæq́;, ſuumq;
I mpoſuit, tunc in reges, populosq́; merentes
S parſus honos, pelagiq́; potens Phœbeïa donis
E xornata Rhodos, gelidiq́; inculta iuuentus
T aygeti. fama ueteres laudantur Athenæ.
M aſſiliæq́; ſuæ donatur libera phocis.
T unc Sadalen, fortemq́; Cotyn, fidumq́; per arma

D eiotarum, & gelidæ dominum Rhaſipolin oræ
C ollaudant, Libyamq́; iubent authore Senatu
S ceptifero parere Iubæ. prò triſtia fata.
E n tibi non fidæ gentis digniſſime regno
F ortunæ Ptolemææ pudor, crimenq́; Deorum,
C ingere pellæo preſſos diademate crines
P ermiſſum, ſæuum in populos puer accipis enſem
A tq; utinam in populos, donata eſt regia Lagi,
A cceſſit Magni iugulus, regnumq́; ſorori
E reptum eſt, ſoceroq́; nefas, iam turba ſoluto
A rma petit cœtu, quæ cum populiq́;, ducesq;
C aſibus incertis, & cæca ſorte pararent,
S olus in ancipites metuit deſcendere martis
A ppius euentus, finemq́; expromere rerum
S ollicitat ſuperos, multosq́; obducta per annos
D elphica fatidici reſerat penetralia Phœbi.
H eſperio tantum, quantum ſemotus eoo,
C ardine Parnaſus gemino petit æthera colle,
M ons Phœbo, Bromioq́; ſacer, cui numine miſto
D elphica Thebanæ referunt trieterica Bacchæ.
H oc ſolum fluctu terras mergente cacumen
E minuit, pontoq́; fuit diſcrimen, & aſtris.
T u quoq; uix ſummam ſeductus ab æquore rupem
E xtuleras, unoq́; iugo Parnaſe latebas.
V ltor ibi expulſæ premeret cum uiſcera partus
M atris adhuc rudibus Pæan Phythona ſagittis
E xplicuit, cum regna Themis, tripodasq́; teneret.
V t uidit Pæan uaſtos telluris hiatus
D iuinam ſpirare fidem, uentosq́; loquaces
E xhalare ſolum, ſacris ſe condidit antris,

Incubuitq́; adyto, uates ibi factus Apollo.
Quis latet hic ſuperũ, qđ numen ab æthere preſſum
Dignatur cæcas incluſum habitare cauernas?
Quis terram cœli patitur Deus omnia curſus
Aeterni ſecreta tenens, mundíq; futuri
Conſcius, ac populis ſeſe proferre paratus,
Contactuśq; ferens hominũ, magnusq́;, potensq́;
Siue canit fatum, ſeu quod iubet ille canendo
Fit fatum? forſan terris inſerta regendis
Aëre libratum uacuo quæ ſuſtinet orbem
Totius pars magna Iouis Cyrrhæa per antra
Exit, & ætherio trahitur connexa tonanti.
Hoc ubi uirgineo conceptum eſt pectore numen,
Humanam feriens animam ſonat, oráq; uatis
Soluit, ceu ſiculus flammis urgentibus Aetnam
Vndat apex, campana fremens ceu ſaxa uaporat
Conditus Inarimes æterna mole Typhoëus.
Hoc tamen expoſitum cunctis, nullíq; negatum
Numen, ab humani ſolum ſe labe furoris
Vindicat, haud illic tacito mala uota ſuſurro
Concipiunt, nam fixa canens, mutandáq; nulli
Mortales optare uetat, iuſtiśq; benignus
Sæpe dedit ſedem totas mutantibus urbes,
Vt Tyrijs dedit ille minas impellere belli,
Vt ſalaminiacum meminit mare, ſuſtulit iras
Telluris ſterilis monſtrato fine, reſoluit
Aëra tabificum, non ullo ſæcula dono
Noſtra carent maiore Deûm, quàm delphica ſedes
Quod ſilüit, poſtquam reges timuere futura,
Et ſuperos uetuere loqui, nec uoce negata

Cyrrhææ mœrent uates, templi'q; fruuntur
Iuſtitio, nam ſiqua Deus ſub pectora uenit,
Numinis aut pœna eſt mors immatura recepti,
Aut pretium, quippe ſtimulo, fluctu'q; furoris
Compages humana labat, pulſus'q; Deorum
Concutiunt fragiles animas. ſic tempore longo
Immotos tripodas, uaſtæ'q; ſilentia rupis
Appius heſperij ſcrutator ad ultima fati
Sollicitat, iuſſus ſedes laxare uerendas
Antiſtes, pauidam'q; Deis immittere uatem,
Caſtalios circum latices, nemorum'q; receſſus
Phœmonoën errore uagam, curis'q; uacantem
Corripuit, cogit'q; fores irrumpere templi.
Limine terrifico metuens conſiſtere Phœbas,
Abſterrere ducem noſcendi ardore futura
Caſſa fraude parat. quid ſpes ait improba ueri
Te Romane trahit? muto parnaſus hiatu
Conticuit, preſſit'q; Deum, ſeu ſpiritus iſtas
Deſtituit fauces, mundi'q; in deuia uerſum
Duxit iter, ſeu barbarica cum lampade Phython
Arſit, in immenſas cineres abiere cauernas,
Et Phœbi tenuere uiam, ſeu ſponte Deorum
Cyrrha ſilet, fati'q; ſat eſt arcana futuri
Carmine longæuæ uobis commiſſa Sibyllæ,
Seu Pæan ſolitus templis arcere nocentes,
Ora quibus ſoluat noſtro non inuenit æuo.
Virginei patuere doli, fecit'q; negatis
Numinibus metus ipſe fidem. tum torta priores
Stringit uitta comas, crines'q; in terga ſolutos
Candida phocaica complectitur infula lauro.

Hærentem, dubiamq́; premens in templa ſacerdos
Impulit illa, pauens adyti penetrale remoti
Fatidicum, prima templorum in parte reſiſtit,
Atq; Deum ſimulans ſub pectore ficta quieto
Verba refert, nullo confuſæ murmure uocis
Inſtinctam ſacro mentem teſtata furore,
Haud æque læſura ducem, cui falſa canebat,
Quàm tripodas, Phœbiq́; fidem, non rupta tremēti
Verba ſono, nec uox antri complere capacis
Sufficiens ſpatium, nulloq́; horrore comarum
Excuſſæ laurus, immotaq́; culmina templi,
Securumq́; nemus ueritam ſe credere Phœbo
Prodiderant, ſentit tripodas ceſſare, furensq;
Appius, & nobis meritas dabis impia pœnas
Et ſuperis, quos fingis, ait, niſi mergeris antris,
Deq́; orbis trepidi tanto conſulta tumultu
Deſinis ipſa loqui. tandem conterrita uirgo
Confugit ad tripodas, uaſtisq́; adducta cauernis
Hæſit, & inſueto concepit pectore numen,
Quod non exhuaſtæ per tot iam ſæcula rupis
Spiritus ingeſſit uati, tandemq́; potitus
Pectore cyrrhæo non unquam plenior artus
Phœbados irrupit Pæan, mentemq́; priorem
Expulit, atq; hominem toto ſibi cedere iuſſit
Pectore, bacchatur demens aliena per antrum
Colla ferens, uittasq́; Dei phœbeaq́; ſerta
Erectis diſcuſſa comis, per inania templi
Ancipiti ceruice rotat, ſpargitq́; uaganti
Obſtantes tripodas, magnoq́; exæſtuat igne
Iratum te Phœbe ferens, nec uerbere ſolo

V teris & ſtimulos, flammasq́; in uiſcera mergis,
A ccipit & frenos, nec tantum prodere uati
Q uantum ſcire licet, uenit ætas omnis in unam
C ongeriem, miſerumq́; premunt tot ſæcula pectus,
T anta patet rerum ſeries, atq; omne futurum
N ititur in lucem, uocemq́; petentia fata
L uctantur, non prima dies, non ultima mundi,
N on modus oceani, numerus non deerat arenæ.
T alis in euboico uates cumana receſſu
I ndignata ſuum multis ſeruire furorem
G entibus, ex tanta fatorum ſtrage ſuperba
E xcerpſit romana manu, ſic plena laborat
P hœmonoë Phœbo, dum te conſultor operti
C aſtalia tellure Dei uix inuenit Appi
I nter fata diu quærens tam magna latentem.
S pumea tunc primum rabies ueſana per ora.
E ffluit, & gemitus & anhelo clara meatu
M urmura, tunc mœſtus uaſtis ululatus in antris,
E xtremæq́; ſonant domita iam uirgine uoces.
E ffugis ingentes tanti diſcriminis expers
B ellorum romane minas, ſolusq́; quietem
E uboica uaſta lateris conualle tenebis.
C ætera ſuppreſſit, faucesq́; obſtruxit Apollo.
C uſtodes tripodes fatorum, arcanaq́; mundi,
T uq́; potens ueri Pæan, nullumq́; futuri
A ſuperis cælate diem, ſuprema ruentis
I mperij, cæſosq́; duces, & funera regum,
E t tot in heſperio collapſas ſanguine gentes
C ur aperire times? an non dum numina tantum
D ecreuere nefas, & adhuc dubitantibus aſtris

P ompeij damnare caput tot fata tenentur,
V indicas an gladij facinus, pœnasq́; furorum,
R egnaq́; ad ultores iterum redeuntia Brutos,
V t peragit fortuna, taces? tunc pectore uatis
I mpactæ ceſſere fores, excluſaq́; templis
P roſiluit, perſtat rabies, nec cuncta locuta eſt.
Q uem non emiſit, ſupereſt Deus, illa feroces
T orquet adhuc oculos, totoq́; uagantia cœlo
L umina, nunc uultu pauido, nunc torua minaci,
S tat nunquam facies, robur igneus inficit ora,
L iuentesq́; genas, nec qui ſolet eſſe timenti
T erribilis, ſed pallor ineſt, nec feſſa quieſcunt
C orda, ſed ut timidus boreæ poſt flamina pontus
R aucus gemit, ſic multa leuant ſuſpiria uatem,
D umq́; à luce ſacra qua uidit fata refertur
A d uulgare iubar, mediæ uenêre tenebræ,
I mmiſit ſtygiam Pæan in uiſcera lethen,
Q uæ raperet ſecreta Deûm. tum pectore uerum
F ugit, & ad Phœbi tripodas rediere futura,
V ixq́; refecta cadit, nec te uicinia leti
T erritat ambiguis fruſtratum ſortibus Appi,
I ure ſed incerto mundi ſubſidere regnum,
C halcidos euboicæ uana ſpe rapte parabas,
H eu demens nullum belli ſentire fragorem,
T ot mundi caruiſſe malis præſtare, Deorum
E xcepta quis morte poteſt? ſecreta tenebis
L ittoris euboici memorando condite buſto,
Q ua maris anguſtat fauces ſaxoſa Caryſtos,
E t tumidis infeſta colit qua numina Rhamnis,
A rctatus rapido feruet qua gurgite pontus,

Euripusq́;

E uripuſq; trahit curſum mutantibus undis
C halcidicas puppes ad iniquam claſſibus Aulim.
I nterea domitis Cæſar remeabat Iberis
V ictrices Aquilas alium laturus in orbem,
C um propè fatorum tantos per proſpera curſus
A uertêre Dei, nullo nam marte ſubactus
I ntra caſtrorum timuit tentoria ductor
P erdere ſucceſſus ſcelerum, cum penè fideles
P er tot bella manus ſatiatæ ſanguine tandem
D eſtituere ducem, ſeu mœſto claſſica paulum
I ntermiſſa ſono, clauſuſq; & frigidus enſis
E xpulerat belli furias, ſeu præmia miles
D um maiora petit, damnat cauſamq;, ducemq;,
E t ſcelere imbutos etiam nunc uendicat enſes.
H aud magis expertus diſcrimine Cæſar in ullo eſt,
Q uàm non è ſtabili, tremulo ſed culmine cuncta
D eſpicere, ſtaretq; ſuper titubantia fultus,
T ot raptis truncus manibus, gladioq; relictus
P enè ſuo, qui tot gentes in bella trahebat,
S cit non eſſe duces, ſtrictos ſed militis enſes.
N on pauidum iam murmur erat, nec pectore tecto
I ra latens, nam quæ dubias conſtringere mentes
C auſa ſolet, dum quiſq; pauet, quibus ipſe timori eſt,
S eq; putat ſolum regnorum iniuſta grauari,
H aud retinet, quippe ipſa metus exoluerat audax
T urba ſuos. Quicquid multis peccatur, inultum eſt.
E ffudere minas, liceat diſcedere Cæſar
A rabie ſcelerum. quæris, terraq;, mariq;
H is ferrum iugulis, animaſq; effundere uiles
Q uolibet hoſte paras, partem tibi gallia noſtri

Eripuit, partem duris Hiſpania bellis,
Pars iacet heſperia, totoq́; exercitus orbe
Te uincente perit. terris fudiſſe cruorem
Quid iuuat arctois Rhodano, Rhenoq́; ſubactis?
Tot mihi pro bellis bellum ciuile dediſti.
Cepimus expulſo patriæ cum tecta Senatu,
Quos hominum, uel quos licuit ſpoliare Deorum?
Imus in omne nefas manibus, ferroq́; nocentes,
Paupertate pij, finis quis quæritur armis?
Quid ſatis eſt, ſi Roma parum? iam reſpice canos,
Inualidasq́; manus, & inanes cerne lacertos.
Vſus abit uitæ. bellis conſumpſimus æuum.
Ad mortem dimitte ſenes. en improba uota,
Non duro liceat morientia ceſpite membra
Ponere, non anima galeam fugiente ferire,
Atq; oculos morti clauſuram quærere dextram.
Coniugis illabi lachrymis, uniq́; paratum
Scire rogum, liceat morbis finire ſenectam.
Sit præter gladios aliquod ſub Cæſare fatum.
Quid uelut ignaros ad quæ portenta paremur
Spe trahis? uſqueadeo ſoli ciuilibus armis
Neſcimus cuius ſceleris ſit maxima merces?
Nil actum eſt bellis, ſi non dum comperit iſtas
Omnia poſſe manus, nec fas nec uincula iuris
Hoc audere uetant. Rheni mihi Cæſar in undis
Dux erat, hic ſocius. Facinus quos inquinat, æquat.
Adde quod ingrato meritorum iudice uirtus
Noſtra perit. quicquid gerimus, fortuna uocatur.
Nos fatum ſciat eſſe ſuum, licet omne Deorum
Obſequium ſperes, irato milite Cæſar

P ax erit, hæc fatus totis diſcurrere caſtris
C œperat, infeſtoq; ducem depoſcere uultu.
S ic eat ó ſuperi, quando pietasq;, fidesq;
D eſtituunt, moresq; malos ſperare relictum eſt,
F inem ciuili faciat diſcordia bello.
Q uem non ille ducem potuit terrere tumultus?
F ata ſed in præceps ſolitus dimittere Cæſar,
F ortunamq; ſuam per ſumma pericula gaudens
E xercere uenit, nec, dum deſæuiat ira,
E xpectat, medios properat tentare furores.
N on illis urbes, ſpoliandaq; templa negaſſet,
T arpeiamq; Iouis ſedem, matresq; Senatus,
P aſſurasq; infanda nurus, uult omnia Cæſar
A ſe ſæua peti. uult præmia martis amari,
M ilitis indomiti tantum mens ſana timetur.
N on pudet heu Cæſar ſoli tibi bella placere
I am manibus damnata tuis. hos ante pigebit
S anguinis, his ferri graue ius erit, ipſe per omne
F asq;, nefasq; rues? laſſare, & diſce ſine armis
P oſſe pati, liceat ſcelerum tibi ponere finem.
S æue quid inſequeris? quid iam nolentibus inſtas
B ellum te ciuile fugit. Stetit aggere fulti
C eſpitis intrepidus uultu, meruitq; timeri
N on metuens, atq; hæc ira dictante profatur,
Q ui modo in abſentem uultu, dextraq; furebas
M iles, habes nudũ, promptumq; ad uulnera pectus,
H inc fuge, ſi belli finis placet enſe relicto.
D etegit imbelles animos nil fortiter auſa
S editio, tantumq; fugam meditata iuuentus,
A c ducis inuicti rebus laſſata ſecundis.

Vadite, meq́; meis ad bella relinquite fatis,
Inuenient hæc arma manus, uobiſq́; repulſis
Tot reddet fortuna uiros, quot tela uacabunt,
An'ne fugam Magni tanta cum claſſe ſequuntur
Heſperiæ gentes, nobis uictoria turbam
Non dabit, impulſi tantum quæ præmia belli
Auferat, & ueſtri rapta mercede laboris
Lauriferos nullo comitetur uulnere currus?
Vos deſpecta ſenes, exhauſtáq; ſanguine turba
Cernetis noſtros iam plebs Romana triumphos.
Cæſaris an curſus ueſtræ ſentire putatis
Damnum poſſe fugæ? ueluti ſi cuncta minentur
Flumina, quos miſcent pelago, ſubducere fontes,
Non magis ablatis unquam deſcenderet æquor,
Quàm nunc creſcit aquis. an uos momenta putatis
Vlla dediſſe mihi? nunquam ſic cura Deorum
Se premit, ut ueſtræ morti, ueſtræq́; ſaluti
Fata uacent. Procerum motus hæc cuncta ſequũtur.
Humanum paucis uiuit genus. orbis Iberi
Horror, & arctoi noſtro ſub nomine miles
Pompeio certe fugeres duce. fortis in armis
Cæſareis Labienus erat, nunc transfuga uilis
Cum duce prælato terras, atq; æquora luſtrat.
Nec melior mihi ueſtra fides, ſi bella nec hoſte,
Nec duce me geritis, quiſquis mea ſigna relinquit,
Nec Pompeianis tradit ſua partibus arma,
Hic nunquam uult eſſe meus, ſunt iſta profecto
Curæ caſtra Deis, qui me committere tantis
Non niſi mutato uoluerunt milite bellis.
Heu quantum fortuna humeris iam pondere feſſis

Amolitur onus, ſperantes omnia dextras
Exarmare datur, quibus hic non ſufficit orbis.
Iam certe mihi bella geram. diſcedite caſtris,
Tradite noſtra uiris ignaui ſigna quirites.
At paucos, quibus hæc rabies authoribus arſit,
Non Cæſar, ſed pœna tenet. procumbite terra,
Infidumq́; caput, feriendaq́; tendite colla.
Et tu, quo ſolo ſtabunt iam robore caſtra
Tiro rudis, ſpecta pœnas, & diſce ferire,
Diſce mori. tremuit ſæua ſub uoce minantis
Vulgus iners, unumq́; caput tam magna iuuentus
Priuatum factura timet, uelut enſibus ipſis
Imperet inuito moturus milite ferrum.
Ipſe pauet ne tela ſibi, dextræq́; negentur
Ad ſcelus hoc Cæſar, uicit patientia ſæui
Spem ducis, & iugulos, non tantum præſtitit enſes.
Nil magis aſſuetas ſceleri quàm perdere mentes,
Atq; perire timet. tam diri fœderis ictu
Parta quies, pœnaq́; redit placata iuuentus.
Brunduſium decimis iubet hanc attingere caſtris,
Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus,
Antiquusq́; Taras, ſecretaq́; littora Leucæ,
Quas recipit Salpina palus, & ſubdita Sipus
Montibus, auſoniam qua torquens frugifer oram
Dalmatico boreæ, calabroq́; obnoxius auſtro
Appulus adriacas exit Garganus in undas.
Ipſe petit trepidam tutus ſine milite Romam
Iam doctam ſeruire togæ, populoq́; precanti
Scilicet indulgens ſummum dictator honorem
Contigit, & lætos fecit ſe conſule faſtos.

N anq;·omnes uoces,per quas iam tempore tanto
M entimur dominus,hæc primum repperit ætas,
Q ua ſibi ne ferri ius ullum Cæſar abeſſet,
A uſonias uoluit gladijs miſcere ſecures,
A ddidit & faſces aquilis,& nomen inane
I mperij rapiens·ſignauit tempora digna
M œſta nota.nam quo melius pharſalicus annus
C onſule notus erit? fingit ſolennia campus,
E t non admiſſæ dirimit ſuffragia plebis,
D ecantat'q; tribus,& uana uerſat in urna,
N ec cœlum ſeruare licet,tonat augure ſurdo,
E t lætæ iurantur aues bubone ſiniſtro.
I nde perit primum quondam ueneranda poteſtas
I uris inops,careat tantum ne nomine tempus,
M enſtruus in faſtos diſtinguit ſæcula conſul.
N ec non Iliacæ numen quod præſidet Albæ
H aud meritum Latio ſolennia ſacra ſubacto
V idit flammifera confectas nocte latinas.
I nde rapit curſus,& quæ piger appulus arua
D eſeruit raſtris,& inerti tradidit herbæ,
O cyor & cœli flammis,& tigride fœta
T ranſcurrit,curui'q; tenens minoïa tecta
B rundusij,clauſas uentis brumalibus undas
I nuenit,& pauidas hyberno ſydere claſſes.
T urpe duci uiſum eſt rapiendi tempora belli
I n ſegnes hæſiſſe moras,portu'q; teneri,
D um pateat tutum uel non felicibus æquor.
E xpertes animos pelagi ſic robore complet,
F ortius hyberni flatus,cœlum'q;,fretumq;
C um cepere,tenent,quàm quos incumbere certos

Perfida nubiferi uetat inconſtantia ueris.
Nec maris anfractus, luſtrandaq́; littora nobis,
Sed recti fluctus, ſoloq́; aquilone ſecandi.
Hic utinam ſummi curuet carcheſia mali,
Incumbatq́; furens, & graia ad mœnia perflet,
Ne Pompeiani phæacum è littore toto
Languida iactatis comprendant carbaſa remis,
Rumpite, quæ retinent felices uincula proras.
Iandudum nubes, & ſæuas perdimus undas.
Sydera prima poli Phœbo labente ſub undas
Exierant, & luna ſuas iam fecerat umbras,
Cum pariter ſoluêre rates, totosq́; rudentes
Laxauere ſinus, & flexo nauita cornu
Obliquat læuo pede carbaſa, ſummaq́; pandens
Suppara uelorum perituras colligit auras.
Vt primum leuior propellere lintea uentus
Incipit, exiguumq́; timent, mox reddita malo
In mediam cecidere ratem, terraq́; relicta
Non ualet ipſa ſequi puppes quæ uexerat aura.
Aequora lenta iacent alto torpore ligata,
Pigrius immotis hæſere paludibus undæ.
Sic ſtat iners ſcythicas aſtringens boſphorus undas,
Cum glacie retinente fretum non impulit Iſter,
Immenſumq́; gelu tegitur mare, comprimit unda,
Deprendit quaſcunq́; rates, nec peruia uelis
Aequora frangit eques, fluctuq́; latente ſonantem
Orbita migrantis ſcindit mæotica Beſſi.
Sæua quies pelagi, mœſtoq́; ignaua profundo
Stagna iacentis aquæ, ueluti deſerta rigente
Aequora natura ceſſant, pontusq́; uetuſtas

O blitus ſeruare uices non commeat æſtu,
N on horrore tremit, non ſolis imagine uibrat
C aſibus innumeris, fixæ patuere carinæ.
I llinc infeſtæ claſſes, & inertia tonſis
A equora moturæ, grauis hinc langore profundi
O bſeſſis uentura fames, noua uota timori
S unt inuenta nouo, fluctus, nimiaśq; precari
V entorum uires, dum ſe torpentibus unda
E xcutiat ſtagnis, & ſit mare, nubila nuſquam,
V ndarumq; minæ, cœlo languente, fretoq;
N aufragij ſpes omnis abit, ſed nocte fugata
L æſum nube diem iubar extulit, imaq; ſenſim
C oncuſſit pelagi, mouitq; ceraunia nautis,
I nde rapi cœpere rates, atq; æquora claſſem
C urua ſequi, quæ iam uento, fluctuq; ſecundo
L apſa paleſtinas uncis confixit arenas.
P rima duces uidit iunctis conſiſtere caſtris
T ellus, quàm uolucer Genuſus, quàm mollior Apſus
C ircueunt ripis, Apſo geſtare carinas
C auſa palus, leni quam fallens egerit unda.
A t Genuſum nunc ſole niues, nunc imbre ſolutæ
P ræcipitant, neuter longo ſe gurgite laſſat,
S ed minimum terræ uicino littore nouit.
H oc fortuna loco tantæ duo nomina famæ
C ompoſuit, miſeriq; fuit ſpes irrita mundi
P oſſe duces parua campi ſtatione direptos
A dmotum damnare nefas. nam cernere uultus,
E t uoces audire datur, multoſq; per annos
D ilectus tibi Magne ſocer, poſt pignora tanta
S anguinis infauſti ſobolem, mortemq; nepotis

T e niſi niliaca propius non uidit arena.
C æſaris attonitam miſcenda ad prælia mentem
F erre moras ſcelerum partes iuſſere relictæ.
D uctor erat cunctis audax Antonius armis
I am tunc ciuili meditatus Leucada bello,
I llum ſæpe minus Cæſar, precibusq; morantem
E uocat. ó mundi tantorum cauſa malorum,
Q uid ſuperos, & fata tenes? ſunt cætera curſu
A cta meo, ſummam rapti per proſpera belli
T e poſcit fortuna manum, num rupta uadoſis
S yrtibus incerto Libye nos diuidit æſtu?
N unquid inexperto tua credimus arma profundo?
I nq; nouos traheris caſus? ignaue uenire
T e Cæſar, non ire iubet. prior ipſe per hoſtes
P ercuſſi medias alieni iuris arenas.
T u mea caſtra times, pereuntia tempora fati
C onqueror, in uentos impendo uota, fretumq;.
N e retine dubium cupientes ire per æquor,
S i bene nota mihi eſt, ad Cæſaris arma iuuentus
N aufragio ueniſſe uolet, iam uoce doloris
V tendum eſt, non ex æquo diuiſimus orbem,
E pirum, Cæſarq; tenet, totusq; Senatus,
A uſoniam tu ſolus habes, his terq;, quaterq;
V ocibus excitum poſtquam ceſſare uidebat,
D um ſe deeſſe Deis, at non ſibi numina credit,
S ponte per incertas audet tentare tenebras.
Q uod iuſſi timuere fretum, temeraria prono
E xpertus ceſſiſſe Deo, fluctusq; uerendos
C laſſibus, exigua ſperat ſuperare carina.
S oluerat armorum feſſas nox languida curas

P arua quies miſeris, in quorum pectora ſomno
D at uires fortuna minor. iam caſtra ſilebant,
T ertia iam uigiles commouerat hora ſecundos,
C æſar ſollicito per uaſta ſilentia greſſu
V ix famulis audenda parat, cunctiſq; relictis
S ola placet fortuna comes, tentoria poſtquam
E greſſus uigilum, ſomno cedentia membra
T ranſiluit, queſtus tacite quod fallere poſſet.
L ittora curua legit, primuſq; inuenit in undis
R upibus exeſis hærentem fune carinam.
R ectorem, dominumq; ratis ſecura tenebat
H aud procul inde domus non ullo robore fulta,
S ed ſterili iunco, cannaq; intexta paluſtri,
E t latus inuerſa nudum munita faſelo.
H æc Cæſar bis, terq; manu quaſſantia tectum
L imina commouit, molli conſurgit Amyclas,
Q uē dabat alga, toro, quis nam mea naufragus inq̄t
T ecta petit? aut quem noſtræ fortuna coëgit
A uxilium ſperare caſæ? ſic fatus ab alto
A ggere iam tepidæ ſublato fune fauillæ
S cintillam tenuem commotos pauit in ignes,
S ecurus belli prædam ciuilibus armis
S cit non eſſe caſam. o' uitæ tuta facultas
P auperis, anguſtiq; lares, ó munera non dum
I ntellecta Deûm. quibus hoc contingere templis,
A ut potuit muris, nullo trepidare tumultu
C æſarea pulſante manu? tum poſte recluſo
D ux ait, expecta uotis maiora modeſtis,
S peſq; tuas laxa iuuenis, ſi iuſſa ſecutus,
M e uehis Heſperiam, non ultra cuncta carinæ

D ebebis, manibusq́; inopem duxiſſe ſenectam.
N e ceſſa præbere Deo tua fata uolenti
A nguſtos opibus ſubitis implere penates.
S ic fatur, quanquam plebeio tectus amictu,
I ndocilis priuata loqui. tum pauper Amyclas
M ulta quidem prohibent nocturno credere ponto,
N am ſol non rutilas deduxit in æquora nubes,
C oncordesq́; tulit radios, noton altera Phœbi,
A ltera pars boream deducta luce uocabat,
O rbe quoq; exhauſtus medio, languensq́; receſſit,
S pectantes oculos infirmo lumine paſſus,
L unaq́; non gracili ſurrexit lucida cornu,
A ut orbis medij puros exeſa receſſus,
N ec duxit recto tenuata cacumina cornu,
V entorumq́; nota rubuit, tum lurida pallens
O ra tulit uultu ſub nubem triſtis ituro,
S ed mihi nec motus nemorum, nec littoris ictus,
N ec placet incertus qui prouocat æquora delphin,
A ut ſiccum quod mergus amat, quodq́; auſa uolare
A rdea ſublimis pennæ confiſa natanti,
Q uodq́; caput ſpargens undis uelut occupet imbrē,
I nſtabili greſſu metitur littora cornix.
S ed ſi magnarum poſcunt diſcrimina rerum,
H aud dubitem præbere manus, uel littora tangam
I uſſa, uel hoc potius pelagus, flatusq́; negabunt.
H æc fatus, ſoluensq́; ratem dat carbaſa uentis,
A d quorum motus non ſolum lapſa per altum
A ëra diſperſos traxere cadentia ſulcos
S ydera, ſed ſummis & iam quæ fixa tenentur
A ſtra polis ſunt uiſa quati, niger inficit horror

T erga maris, longo per multa uolumina tractu
A eſtuat unda minax, flatuſq; incerta futuri
T urbida teſtantur conceptos æquora uentos.
T unc rector trepidæ fatur ratis, aſpice ſæuum
Q uãta paret pelagus, Zephyrus'ne intendat, an eurus
I ncertum eſt, puppim dubius ferit undiq; pontus,
N ubibus, & cœlo notus eſt, ſi murmura ponti
C onſulimus, uenient Cori in mare, gurgite tanto
N ec ratis heſperias tanget, nec naufragus oras.
D eſperare uiam, & uetitos conuertere curſus
S ola ſalus, liceat uexata littora puppe
P rendere, ne longe nimium ſit proxima tellus.
F iſus cuncta ſibi ceſſura pericula Cæſar,
S perne minas inquit pelagi, uentoq; furenti
T rade ſinum, Italiam ſi cœlo authore recuſas,
M e pete, ſola tibi cauſa hæc eſt iuſta timoris,
V ectorem non noſſe tuum, quem numina nunquã
D eſtituunt, de quo male tunc fortuna meretur,
C um poſt uota uenit, medias perrumpe procellas
T utela ſecure mea. cœli iſte, fretiq;
N on puppis noſtræ labor eſt, hanc Cæſare preſſam
À fluctu defendet onus, nec longa furori
V entorum ſæuo dabitur mora, proderit undis
I ſta ratis, nec flecte manus, fuge proxima uelis
L ittora tunc calabro portu te crede potitum,
C um iam non poterit puppi, noſtræq; ſaluti
A ltera terra dari, quid tanta ſtrage paretur
I gnoras, quærit pelagi, cœliq; tumultu
Q uid præſtet fortuna mihi. non plura locuto
A uulſit laceros percuſſa puppe rudentes

T urbo rapax, fragilemq; ſuper uolitantia malum
V ela tulit. ſonuit uictis compagibus alnus.
I nde ruunt toto concita pericula mundo.
P rimus ab oceano caput exeris atlantico
C ore mouens æſtus, iam te tollente furebat
P ontus, & in ſcopulos totas erexerat undas.
O ccurrit gelidus boreas, pelagusq; retundit,
E t dubium pendet uento cui pareat æquor,
S ed ſcythica uicit rabies aquilonis, & undas
T orſit, & abſtruſas penitus uada fecit arenas,
N ec perfert pontum boreas ad ſaxa, ſuumq;
I n fluctus cori frangit mare, motaq; poſſunt
A equora ſubductis etiam concurrere uentis,
N on euri ceſſaſſe minas, non imbribus atrum
A eolij iacuiſſe notum ſub carcere ſaxi
C rediderim cunctos ſolita de parte ruentes
D efendiſſe ſuas uiolento turbine terras,
S ic pelagus manſiſſe loco, nam parua procellis
A equora rapta ferunt, ægæas tranſit in undas
T yrrhenum, ſonat ionio uagus Adria ponto.
A h quoties fruſtra pulſatos æquore montes
O bruit illa dies, quàm celſa cacumina peſſum
T ellus uicta dedit, non ullo littore ſurgunt
T am ualidi fluctus, alioq; ex orbe uoluti
À magno uenère mari, mundumq; coërcens
M onſtriferos agit unda ſinus. ſic rector olympi
C uſpide fraterna laſſatum in ſæcula fulmen
A diuuit, regnoq; acceſſit terra ſecundo,
C um mare conuoluit gentes, cum littora Tethys
N oluit ulla pati cœlo contenta teneri.

Tunc quoq; tanta maris moles creuiſſet in aſtra,
Ni ſuperum rector preſſiſſet nubibus undas.
Non cœli nox illa fuit, latet obſitus aër
Infernæ pallore domus, nimbiſq; grauatus
Deprimitur, fluctuſq; in nubibus accipit imbrem,
Lux etiam metuenda perit, nec fulgura currunt
Clara, ſed obſcurum nimboſus diſſilit aër.
Tunc ſuperum conuexa tremunt, atq; arduus axis
Inſonuit, motaq; poli compage laborant.
Extimuit natura chaos, rupiſſe uidentur
Concordes elementa moras, rurſuſq; redire
Nox manes miſtura Deis, ſpes una ſalutis
Quod tanta mundi non dum periere ruina.
Quantum Leucadio placidus de uertice pontus
Deſpicitur, tantum nautæ uidere trementes
Fluctibus è ſummis præceps mare, cumq; tumentes
Rurſus hiant undæ, uix eminet æquore malus,
Nubila tanguntur uelis, & terra carina,
Nam pelagus, qua parte ſedet, non cælat arenam
Exhauſtũ in cumulos, omniſq; in fluctibus unda eſt.
Artis opem uicere metus, neſcitq; magiſter
Quam frangat, cui cedat aquæ, diſcordia ponti
Succurrit miſeris, fluctuſq; euertere puppim
Non ualet in fluctus, uictum latus unda repellens
Erigit, atq; omni ſurgit ratis ardua uento.
Non humilem Saſona uadis, non littora curuæ
Theſſaliæ ſaxoſa pauent, oræq; malignos
Ambraciæ portus, ſcopuloſa Ceraunia nautæ
Summa timent. credit iam digna pericula Cæſar
Fatis eſſe ſuis, tantuſne euertere dixit

Me ſuperis labor eſt? parua quem puppe ſedentem
Tam magno petiere mari? ſi gloria leti
Eſt pelago donata mei, bellisq; negamur,
Intrepidus quancunq; datis mihi numina mortem
Accipiam, licet ingentes abruperit actus
Feſtinata dies fatis, ſat magna peregi.
Arctoas domui gentes, inimica ſubegi
Arma metu, uidit Magnum mihi Roma ſecundum.
Iuſſa plebe tuli faſces per bella negatos,
Nulla meis aberit titulis romana poteſtas,
Neſciet hoc quiſquam, niſi tu, quæ ſola meorum
Conſcia uotorum es, me quamuis plenus honorum
Et dictator eam ſtygias, & conſul ad umbras,
Priuatum fortuna mori. mihi funere nullo
Eſt opus. ó ſuperi lacerum retinete cadauer
Fluctibus in medijs, deſint mihi buſta, rogusq;
Dum metuar ſemper, terráq; expecter ab omni,
Hæc fatum decimus dictu mirabile fluctus
Inualida cum puppe leuat, nec rurſus ab alto
Aggere deiecit pelagi, ſed pertulit unda,
Scrupoſisq; anguſta uacant ubi littora ſaxis
Impoſuit terræ, pariter tot regna, tot urbes,
Fortunamq; ſuam tacta tellure recepit.
Sed non tam remeans Cæſar iam luce propinqua,
Quám tacita ſua caſtra fuga, comitesq; fefellit.
Circunfuſa duci fleuit, gemitusq; ſuorum,
Et non ingratis inceſſit turba querelis,
Quò te dure tulit uirtus temeraria Cæſar?
Aut quæ nos uiles animas in fata relinquens
Inuitis ſpargenda dabas tua membra procellis?

Cum tot in hac anima populorum uita, ſalusq;
Pendeat, & tantus caput hoc ſibi fecerit orbis,
Sæuitia eſt uoluiſſe mori, nulluſne tuorum
Emeruit comitum fatis non poſſe ſuperſtes
Eſſe tuis? cum te raperet mare, corpora ſegnis
Noſtra ſopor tenuit. pudet heu, tibi cauſa petendæ
Hæc fuit heſperiæ, uiſum eſt committere quenquam
Tam ſæuo crudele mari. ſors ultima rerum
In dubios caſus, & prona pericula mortis
Præcipitare ſolet, mundi iam ſumma tenentem
Permiſiſſe mari, tantum quid numina laſſas?
Sufficit ad fatum belli fauor iſte, laborq;
Fortunæ, quod te noſtris impegit arenis.
Hi ne uſus placuere Deûm, non rector ut orbis
Nec dominus rerum, ſed felix naufragus eſſes?
Talia iactantes diſcuſſa nocte, ſerenus
Oppreſſit cum ſole dies, feſſumq; tumentes
Compoſuit pelagus uentis patientibus undas.
Nec non heſperij laſſatum fluctibus æquor
Vt uidere duces, purumq; inſurgere cœlo
Fracturum pelagus borean, ſoluêre carinas,
Quas uentus, doctæq; pari moderamine dextræ
Permiſtas habuere diu, latumq; per æquor
Vt terreſtre coit conſertis puppibus agmen,
Sed nox ſæua modum uenti ueliq; tenorem
Eripuit nautis, excuſſitq; ordine puppes.
Strymona ſic gelidum bruma pellente relinquunt
Poturæ te Nile grues, primoq; uolatu
Effingunt uarias caſu monſtrante figuras,
Mox ubi percuſſit tenſas notus altior alas,

Confuſos

C onfuſos temere immiſtæ glomerantur in orbes,
E t turbata perit diſperſis littera pennis.
C um primum redeunte die uiolentior aër
P uppibus incubuit Phœbeo concitus ortu,
P rætereunt fruſtra tentati littora Liſſi,
N ympheumq́; tenent, nudas aquilonibus undas
S uccedens Boreæ iam portum fecerat auſter.
V ndiq; collatis in robur Cæſaris armis
S umma uidens duri Magnus diſcrimina martis
I am caſtris inſtare ſuis, ſeponere tutum
C oniugij decreuit onus, Leſboq́; remota
T e procul à ſæui ſtrepitu Cornelia belli
O cculere. heu quantum mentes dominatur in æquas
I uſta Venus, dubiū, trepidumq́; ad prælia Magne
T e quoq; fecit amor, quod nolles ſtare ſub ictu
F ortunæ, quo mundus erat, romanaq́; fata,
C oniux ſola fuit. mentem iam uerba paratam
D eſtituunt, blandæq́; iuuat uentura trahentem
I ndulgere moræ, tempus ſubducere fatis.
N octe ſub extrema pulſo torpòre quietis
D um fouet amplexu grauidum Cornelia curis
P ectus, & auerſi petit oſcula blanda mariti
H umentes mirata genas, percuſſaq́; cæco
V ulnere, non audet flentem deprendere Magnum.
I lle gemens non nunc uita mihi dulcior inquit,
C um tædet uitæ, læto ſed tempore, coniux,
V enit mœſta dies, & quam, nimiumq́;, parumq;
D iſtulimus. iam totus adeſt in prælia Cæſar,
C edendum eſt bellis, quorum tibi tuta latebra
L eſbos erit, deſiſte preces tentare, negaui

I am mihi, non longos à me patiere receſſus.
P ræcipites aderunt caſus, properante ruina
S umma cadunt, ſatis eſt audiſſe pericula Magni,
M éq; tuus decæpit amor, ciuilia bella
S i ſpectare potes, nam me iam marte parato
S ecuros cœpiſſe pudet cum coniuge ſomnos,
E ́q; tuo miſerum quatiunt cum claſſica mundum
S urrexiſſe ſinu; uereor ciuilibus armis
P ompeium nullo triſtem committere damno.
T utior interea populis, & tutior omni
R ege late, poſitam'q; procul fortuna mariti
N on tota te mole premat, ſi numina noſtras
I mpulerint acies, maneat pars optima Magni,
S it'q; mihi, ſi fata premant, uictor'q; cruentus,
Q uò fugiſſe uelim uix tantum infirma dolorem
C epit, & attonito ceſſerunt pectore ſenſus.
T andem ut uox mœſtas potuit proferre querelas,
N il mihi de fatis thalami, ſuperis'q; relictum eſt
M agne queri, noſtros non rumpit funus amores,
N ec diri fax ſumma rogi, ſed ſorte frequenti,
P lebeia'q; nimis citreo dimiſſa marito.
H oſtis ad aduentum rumpamus fœdera tedæ,
P lacemus ſocerum, ſic eſt tibi cognita Magne
N oſtra fides? credis'ne aliquid mihi tutius eſſe,
Q uàm tibi? non'ne olim caſu pendemus ab uno?
F ulminibus me ſæue iubes, tantæ'q; ruinæ
A bſentem præſtare caput? ſecura uidetur
S ors tibi, cum facias etiam nunc uota periſſe,
V t nolim ſeruire malis, ſed morte parata
T e ſequar ad manes, feriat dum mœſta remotas

Fama procul terras, uiuam tibi nempe ſuperſtes.
Adde quod aſſueſcis fatis, tantumq́; dolorem
Crudelis me ferre doces, ignoſce fatenti
Poſſe pati timeo, quod ſi ſunt uota, deiq́;
Audior, euentus rerum ſciet ultima coniux.
Sollicitam rupes iam te uictore tenebunt,
Et puppim, quæ fata ferat tam læta, timebo,
Nec ſoluent audita metus mihi proſpera belli,
Cum uacuis proiecta locis à Cæſare poſſim
Vel fugiente capi. noteſcent littora clari
Nominis exilio, poſitaq́; ibi coniuge Magni
Quis mytilenæas poterit neſcire latébras?
Hoc precor extremum, ſi nil tibi uicta relinquent
Tutius arma fuga, cum te commiſeris undis,
Quolibet infauſtam potius deflecte carinam,
Littoribus quærere meis. ſic fata relictis
Exiluit ſtratis amens tormentaq́; nulla
Vult differre mora, non mœſti pectora Magni
Suſtinet amplexu dulci, non colla tenere,
Extremusq́; perit tam longi fructus amoris,
Præcipitantq́; ſuos luctus, neuterq́; recedens
Suſtinuit dixiſſe uale, uitamq́; per omnem
Nulla fuit tam mœſta dies, nam cætera damna
Durata iam mente malis, firmaq́; tulerunt.
Labitur infelix, manibusq́; excepta ſuorum
Fertur ad æquoreas, ac ſe proſternit, arenas,
Littoraq́; ipſa tenet, tandemq́; illata carinæ eſt.
Non ſic infelix patriam, portusq́; reliquit
Heſperios, ſæui premerent cum Cæſaris arma,
Fida comes Magni uadit duce ſola relicto,

P ompeiumq́; fugit. quæ nox ſibi proxima uenit
I nſomnis uiduo tum primum frigida lecto,
A tq; inſueta quies uni, nudumq́; marito
N on hærente latus, ſomno quàm ſæpe grauata
D eceptis uacuum manibus complexa cubile eſt,
A tq; oblita fugæ quæſiuit nocte maritum.
N am quamuis flamma tectas urgente medullas,
N on iuuat in toto corpus iactare cubili,
S eruatur pars illa tori, caruiſſe timebat
P ompeio, ſed non ſuperi tam læta parabant.
I nſtabat, miſeræ Magnum quæ redderet, hora.

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER SEXTVS.

Oſtquam caſtra duces pugnæ iam mente propinqui
P
Impoſuere iugis, admotaq́; comminus arma,
Parq́; ſuum uidere Dei, capere omnia Cæſar
M œnia graiorum ſpernit, matremq́; ſecundum
I am niſi de genero fatis debere recuſat.
F uneſtam mundo uotis petit omnibus horam,
I n caſum quæ cuncta ferat, placet alea fati
A lterutrum merſura caput, ter collibus omnes
E xplicuit turmas, & ſigna minantia pugnam,
T eſtatus nunquam latiæ ſe deeſſe ruinæ.
V t uidet ad nullos exciri poſſe tumultus
I n pugnam generum, ſed clauſo fidere uallo,

Signa mouet, tectusq́; uia dumoſa per arua
Dyrrhachij præceps rapiendas tendit ad arces.
Hoc iter æquoreo præcepit limite Magnus,
Quemq́; uocat collem Taulantius incola Petram,
Inſedit caſtris, epireaq́; mœnia ſeruat
Defendens tutam uel ſolis turribus urbem.
Non opus hanc ueterum, nec moles ſtructa tuetur,
Humanusq́; labor facilis, licet ardua tollat,
Cedere uel bellis, uel cuncta mouentibus annis,
Sed munimen habet nullo quaſſabile ferro,
Naturam, ſedemq́; loci. nam clauſa profundo
Vndiq; præcipiti, ſcopulisq́; uomentibus æquor
Exiguo debet, quod non eſt inſula, colli.
Terribiles ratibus ſuſtentant mœnia cautes,
Ioniumq́; furens rabido cum tollitur auſtro
Templa, domosq; quatit, ſpumatq́; in culmina pôtus.
Hic auidam belli rapuit ſpes improba mentem
Cæſaris, ut uaſtis diffuſum collibus hoſtem
Cingeret ignarum ducto procul aggere ualli.
Metitur terras oculis, nec ceſpite tantum
Contentus fragili, ſubitos attollere muros,
Ingentes cautes, auulſaq́; ſaxa metallis,
Graiorumq́; domos, direptaq́; mœnia transfert.
Extruitur, quod non aries impellere ſæuus,
Quod non ulla queat uiolenti machina belli.
Franguntur montes, planumq́; per ardua Cæſar
Ducat opus, pandit foſſas, turritaq́; ſummis
Diſponit caſtella iugis, magnoq́; recurſu
Amplexus fines, ſaltus, nemoroſaq́; Teſqua,
Et ſyluas, uaſtaq́; feras indagine claudit.

N on deſunt campi, non deſunt pabula Magno,
C aſtráq; cæſareo circundatus aggere mutat.
F lumina tot curſus illic exorta fatigant,
I llic merſa ſuos, operúmq; ut ſumma reuiſat,
D efeſſus Cæſar medijs intermanet agris.
N unc uetus iliacos attollat fabula muros,
A dſcribátq; deis. fragili circundata teſta
M œnia mirentur refugi Babylonia Parthi.
E n quantum Tigris, quantum celer ambit Orontes,
A ſſyrij; quantum populis telluris eoæ
S ufficit in regnum, ſubitum, bellíq; tumultu
R aptum clauſit opus, tanti periere labores,
T ot potuere manus adiungere Seſton Abydo,
I ngeſtóq; ſolo phryxeum elidere pontum,
A ut Pelopis latis Ephyren abrumpere regnis,
E t ratibus longæ flexus donare Malææ,
A ut aliquem mundi quamuis natura negaſſet
I n melius mutare locum. coit area belli,
H ic alitur ſanguis terras fluxurus in omneis.
H ic & theſſalicæ clades, libycǽq; tenentur,
A eſtuat anguſta rabies ciuilis arena.
P rima quidem ſurgens operum ſtructura fefellit
P ompeium ueluti mediæ, qui tutus in aruis
S icaniæ rapidum neſcit latrare Pelorum,
A ut uaga cum Tethys, rutupináq; littora feruent
V nda caledonios fallit turbata Britanos.
V t primum terras ſeptas uidet aggere uaſto,
I pſe quoq; à tuta deducens agmina petra
D iuerſis ſpargit tumulis, ut Cæſaris arma
L axet, & effuſo claudentem milite tendat,

At tantum ſepti uallo ſibi uendicat agri,
Parua mycenææ quantum ſacrata Dianæ
Diſtat ab excelſa nemoralis Aritia Roma,
Quoq; modo Romæ prælapſus mœnia Tybris
In mare deſcendit, ſi nuſquam torqueat amnem.
Claſſica nulla ſonant, iniuſſaq; tela uagantur,
Et fit ſæpe nefas iaculum tentante lacerto.
Maior cura duces miſcendis abſtrahit armis
Pompeium exhauſtæ præbenda ad pabula terræ,
Quæ currens obtriuit eques, gradibusq; citatis
Vngula frondentem diſcuſſit cornea campum.
Belliger attonſis ſonipes defeſſus in aruis,
Aduectos cum plena ferant præſepia culmos,
Ore nouas poſcens moribundus labitur herbas,
Et tremulo medios abrumpit poplite gyros.
Corpora tum ſoluit tabes, & digerit artus,
Traxit iners cœlum fluuidæ contagia peſtis
Obſcuram in nubem, tali ſpiramine Neſſus
Emittit ſtygium nebuloſis aëra ſaxis,
Antraq; letiferi rabiem Typhonis anhelant.
Inde labant populi, cœloq; paratior unda
Omne pati uirus durauit uiſcera cœno.
Iam riget atra cutis, diſtentaq; lumina rumpit,
Igneaq; in uultus, & ſacro feruida morbo
Peſtis abit, feſſumq; caput ſe ferre recuſat.
Iam magis, atq; magis præceps agit omnia fatum,
Nec medij dirimunt morbi, uitamq;, necemq;,
Sed langor cum morte uenit, turbaq; cadentum
Aucta lues, dum miſta iacent incondita uiuis
Corpora, nam miſeros ultra tentoria aues

S pargere funus erat, tamen hos minuere labores
A tergo pelagus, pulſusq; aquilonibus aër,
L ittoraq;, & plenæ peregrina meſſe carinæ.
A t liber terræ ſpatioſis collibus hoſtis
A ëre non pigro, nec inertibus angitur undis,
S ed patitur ſæuam ueluti circundatus arcta
O bſidione famem, non dum ſurgentibus altam
I n ſegetem culmis, cernit miſerabile uulgus
I n pecudum cecidiſſe cibos, & carpere dumos,
E t morſu ſpoliare nemus, letumq; minantes
V ellere ab ignotis dubias radicibus herbas,
Quæ mollire queunt flamma, quæ frangere morſu,
Quæq; per abraſas utero dimittere fauces,
P lurimaq; humanis antehac incognita menſis
D iripiens miles, ſaturum tamen obſidet hoſtem.
V t primum libuit ruptis euadere clauſtris
P ompeio, cunctasq; ſibi permittere terras,
N on obſcura petit latebroſæ tempora noctis,
E t raptum furto ſoceri ceſſantibus armis
D edignatur iter, latis exire ruinis
Quærit, & impulſo turres confringere uallo,
P erq; omneis gladios, et qua uia cæde paranda eſt.
O pportuna tamen ualli pars uiſa propinqui,
Quam Minuci caſtella uocant, & confraga denſis
A rboribus dumeta tegunt, huc puluere nullo
P roditus agmen agit, ſubitusq; ad mœnia uenit.
T ot ſimul è campis latiæ fulſere uolucres,
T ot cecinere tubæ, nequid uictoria ferro
D eberet, pauor attonitos confecerat hoſtes,
Quod ſolum ualuit uirtus, iacuere perempti,

Debuerant quo ſtare loco qui uulnera ferrent,
Iam deerant, nimbusq; ferens tot tela peribat,
Tum piceos uoluunt immiſſæ lampadis ignes,
Tum quaſſæ nutant turres, lapſumq; minantur.
Roboris impacti crebros gemit agger ad ictus.
Iam Pompeianæ celſi ſuper ardua ualli
Exierant Aquilæ, iam mundi iura patebant.
Quem non mille ſimul turmis, nec Cæſare toto
Auferret fortuna locum, uictoribus unus
Eripuit, uetuitq; capi, ſeq; arma tenente,
Ac non dum ſtrato Magnum uiciſſe negauit.
Scæua uiro nomen, caſtrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes. ibi ſanguine multo
Promotus latiam longo gerit ordine uitem.
Pronus ad omne nefas, & qui neſciret in armis,
Quàm magnum uirtus crimen ciuilibus eſſet.
Hic ubi quærentes ſocios iam marte relicto
Tuta fugæ cernit, quò uos pauor inquit abegit
Impius, & cunctis ignotus Cæſaris armis
O famuli turpes, ſeruum pecus, abſq; cruore
Terga datis morti? cumulo uos deeſſe uirorum
Non pudet? & buſtis, interq; cadauera quæri?
Non ira ſaltem iuuenes pietate remota
Stabitis? è cunctis, per quos erumperet hoſtis,
Nos ſumus electi. non paruo ſanguine Magni
Iſta dies ierit. peterem felicior umbras
Cæſaris in uultu. teſtem hunc fortuna negauit,
Pompeio laudante cadam, confringite tela
Pectoris incurſu, iugulisq; retundite ferrum.
Iam longinqua petit puluis, ſonitusq; ruinæ.
Securasq; fragor concuſſit Cæſaris aures.

Vicimus o' ſocij, ueniet qui uendicet arces,
Dum morimur. mouit tantum uox illa furorem,
Quantum non primo ſuccendunt claſſica cantu,
Mirantesq́; uirum, atq; auidi ſpectare, ſequuntur
Scaturi iuuenes, numero deprenſa, locoq;
An plus quàm mortem uirtus daret, ille ruenti
Aggere conſiſtit, primumq́; cadauera plenis
Turribus euoluit, ſubeuntesq́; obruit hoſtes
Corporibus, totæq́; uiro dant tela ruinæ,
Roboráq;, & moles hoſti, ſéq; ipſe minatur.
Nunc ſude, nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris, & ualli ſumma tenentes
Amputat enſe manus, caput obterit, oſſáq; ſaxo,
Ac male defenſum fragili compage cerebrum
Diſſipat, alterius flamma, crinesq́;, genasq;
Succendit, ſtrident oculis ardentibus ignes.
Vt primum cumulo creſcente cadauera murum
Aequauere ſolo, non ſegnior extulit illum
Saltus, & in medias iecit ſuper arma cateruas,
Quàm per ſumma rapit celerem uenabula pardũ.
Tunc denſos inter cuneos compreſſus, & omni
Vallatus bello uincit, quem reſpicit, hoſtem.
Iamq́; hebes, & craſſo non àſper ſanguine mucro,
Percuſſum Scæuæ frangit, non uulnerat hoſtem,
Perdidit enſis opus, frangit ſine uulnere membra.
Illum tota premit moles, illum omnia tela,
Nulla fuit non certa manus, non lancea felix,
Parq́; nouum fortuna uidet concurrere bellum,
Atq; uirum, fortis crebris ſonat ictibus umbo,
Et galeæ fragmenta cauæ compreſſa perurunt

Tempora, nec quicquam nudis uitalibus obſtat
Iam præter ſtantes in ſummis oſſibus haſtas.
Quid nunc ueſani iaculis, leuibusq; ſagittis
Perditis hæſuros nunquam uitalibus ictus?
Hunc aut tortilibus uibrata phalarica neruis
Obruat, aut uaſti muralia pondera ſaxi,
Hunc aries ferro, baliſtaq; limine portæ
Summoueat. ſtat non fragilis pro Cæſare murus,
Pompeiumq; tenet. iam pectore non tegit armis.
Ac ueritus credi clypeo, læuaq; uacaſſe,
Aut culpa uixiſſe ſua, tot uulnera belli
Solus obit, denſamq; ferens in pectore ſyluam
Iam gradibus feſſis in quem cadat, eligit hoſtem.
Par pelagi monſtris, libycæ ſic bellua terræ,
Sic libycus denſis elephas oppreſſus ab armis
Omne repercuſſum ſqualenti miſſile tergo
Frangit, & hærentes mota cute diſcutit haſtas.
Viſcera tuta latent penitus, citraq; cruorem
Confixæ ſtant tela feræ, tot facta ſagittis,
Tot iaculis, unam non explent uulnera mortem.
Dictæa procul ecce manu Gortynis arundo
Tenditur in Scæuam, quæ uoto certior omni,
In caput, atq; oculi læuum deſcendit in orbem.
Ille moras ferri neruorum, & uincula rumpit,
Affixam uellens oculo pendente ſagittam
Intrepidus, telumq; ſuo cum lumine calcat.
Pannonis haud aliter poſt ictum ſæuior urſa,
Cum iaculum parua libys amentauit habena,
Se rotat in uulnus, telumq; irata receptum
Impetit, & ſecum fugientem circuit haſtam.

P erdiderat uultum rabies, ſtetit imbre cruento
I nformis facies, lætus fragor æthera pulſat
V ictorum, maiora uiris è ſanguine paruo
G audia non faceret conſpectum in Cæſare uulnus.
I lle tegens alta ſuppreſſum mente dolorem
M itis, & à uultu penitus uirtute remota,
P arcite ait ciues, procul hinc auertite ferrum,
C ollatura meæ nil ſunt iam uulnera morti,
N on eget ingeſtis, ſed uulſis pectore telis,
T ollite, & in Magni uiuentem ponite caſtris,
H oc ueſtro præſtate duci, ſit Scæua relicti
C æſaris exemplum potius, quàm mortis honeſtæ.
C redidit infelix ſimulatis uocibus Aulus,
N ec uidit recto gladium mucrone tenentem,
M embráq; captiui pariter laturus, & arma,
F ulmineum medijs excæpit faucibus enſem.
I ncaluit uirtus, atq; una cæde refectus
S oluat ait pœnas Scæuam quicunq; ſubactum
S perauit, pacem gladio ſi quærit ab iſto,
M agnus adorato ſubmittat Cæſare ſigna.
A n ſimilem ueſtri, ſegnemq́; ad fata putaſtis?
P ompei uobis minor eſt, cauſæq́; ſenatus,
Q uàm mihi mortis amor. ſimul hæc effatus, et altus
C æſareos puluis teſtatur adeſſe cohortes.
D edecus hic belli Magno, crimenq́; remiſit,
N e ſolum totæ fugerent te Scæua cateruæ,
S ubducto qui marte ruis. nam ſanguine fuſo
V ires pugna dabat, labentem turba ſuorum
E xcipit, atq; humeris defectum imponere gaudet,
A c ueluti incluſum perfoſſo in pectore numen,

E t uiuam magnæ ſpeciem uirtutis adorant,
T elaq; confixis certant euellere membris,
E xornantq; Deos, ac nudum pectore Martem
A rmis Scæua tuis. felix hoc nomine famæ,
S i tibi durus Iber, aut ſi tibi terga dediſſet
C antaber exiguis, aut longis teutonus armis.
N on tu bellorum ſpolijs ornare tonantis
T empla potes, non tu lætis ululare triumphis,
I nfelix quanta dominum uirtute paraſti.
N ec magis hac Magnus caſtrorum parte repulſus
I ntra clauſtra piger dilato marte quieuit,
Q uàm mare laſſatur cum ſe tollentibus euris
F rangentem fluctus ſcopulum ferit, aut latus alti
M ontis adeſt, ſeramq; ſibi parat unda ruinam.
H inc uicina petens placido caſtella profundo
I ncurſu gemini martis rapit, armaq; late
S pargit, & effuſo laxat tentoria campo,
M utandæq; iuuat permiſſa licentia terræ.
S ic pleno Padus ore tumens ſuper aggere tutas
E xcurrit ripas, & totos concutit agros,
S uccubuit ſiqua tellus, cumulumq; furentem
V ndarum non paſſa ruit, tum flumine toto
T ranſit, & ignotos aperit ſibi gurgite campos,
I llos terra fugit dominos, his rura colonis
A ccedunt donante Pado. uix prælia Cæſar
S enſerat, elatus ſpecula quæ prodidit ignis,
I nuenit impulſos preſſo iam puluere muros,
F rigidaq; ut ueteris deprendit ſigna ruinæ,
A ccendit pax ipſa loca, mouitq; furorem
P ompeiana quies, & uicto Cæſare ſomnus,

I re uel in clades properat, dum gaudia turbet.
T orquato ruit inde minax, qui Cæſaris arma
S egnius, aut uidit, quàm malo nauta tremente
O mnia circææ ſubducit uela procellæ,
A gminaq; interius muro breuiore recepit,
D enſius ut parua diſponeret arma corona.
T ranſierat primi Cæſar munimina ualli,
C um ſuper è totis emiſit collibus agmen,
E ffuditq; acies obſeptum Magnus in hoſtem.
N on ſic ætnæis habitans in uallibus horret
E ncelado ſpirante notum cum tota cauernas
E gerit, & torrens in campos defluit ætna,
C æſaris ut miles glomerato puluere uictus
A nte aciem, cæci trepidus ſub nube timoris
H oſtibus occurrit fugiens, inq; ipſa pauendo
F ata ruit, totus mitti ciuilibus armis
V ſq; uel in pacem potuit cruor, ipſe furentes
D ux tenuit gladios. felix, ac libera legum
R oma fores, iuriſq; tui, uiciſſet in illo
S i tibi Sylla loco, dolet heu, ſemperq; dolebit,
Q uod ſcelerum Cæſar prodeſt tibi ſumma tuorum
C um genero pugnaſſe pio. prò triſtia fata,
N on Vticæ libyæ clades, Hiſpania Mundæ
F leſſet, & infando pollutus ſanguine Nilus
N obilius phario geſtaſſet rege cadauer,
N ec Iuba marmaricas nudus preſſiſſet arenas,
P œnorumq; umbras placaſſet ſanguine fuſo
S cipio, nec ſancto caruiſſet uita Catone.
V ltimus eſſe dies potuit tibi Roma malorum,
E xire è medijs potuit pharſalia fatis.

Deſerit aduerſo poſſeſſam numine ſedem
Cæſar, & emathias lacero petit agmine terras.
Arma ſecuturum ſoceri quacunq; fugaſſet
Tentauere ſuo comites diuertere Magnum
Hortatu patrias ſedes, atq; hoſte carentem
Auſoniam peteret. nunquam me Cæſaris inquit
Exemplo reddam patriæ, nunquamq; uidebit
Me niſi dimiſſo redeuntem milite Roma.
Heſperiam potui motu ſurgente tenere,
Si uellem patrijs aciem committere templis,
Ac medio pugnare foro. dum bella relegem,
Extremum ſcythici tranſcendam frigoris orbem,
Ardentesq; plagas, uictor tibi Roma quietem
Eripiam? qui ne premerent te prælia, fugi.
Ac potius nequid bello patiaris in iſto,
Te Cæſar putet eſſe ſuam. ſic fatus in ortus
Phœbeos conuertit iter, terræq; ſecutus
Deuia, qua uaſtos aperit Candauia ſaltus
Contigit Emathiam, bello quam fata parabant.
Theſſaliam qua parte diem brumalibus horis
Attollit Titan rupes oſſæa coercet,
Cum per ſumma poli Phœbum trahit altior æſtas,
Pelion opponit radijs naſcentibus umbras,
At medios ignes cœli rabidiq; leonis
Solſtitiale caput nemoroſus ſubmouet Othrys.
Excipit aduerſos Zephyros, & iapiga pindus,
Et maturato præcidit ueſpere lucem,
Nec metuens imi borean habitator olympi
Lucentem totis ignorat noctibus arcton,
Hos inter montes, media qui ualle premuntur,

Perpetuis quondam latuere paludibus agri,
Flumina dum campi retinent, nec peruia tempe
Dant aditus pelago, ſtagnumq́; implentibus unum
Creſcere curſus erat, poſtquam diſceſſit Olympo
Herculea grauis Oſſa manu, ſubitæq́; ruinam
Senſit aquæ Nereus, melius manſura ſub undis
Emathis æquorei regnum Pharſalos Achillis
Eminet, & prima rhetëia littora pinu,
Quæ tetigit Phylace, Teleosq́;, & Dorion ira
Flebile pieridum, Trachin, pretioq́; nefandæ
Lampados herculeis fortis Melibœa pharetris,
Atq; olim Lariſſa potens, Vbi nobile quondam
Nunc ſuper Argos arant, ueteres ubi fabula Thebas
Monſtrat echionias, ubi quondam Pentheos exul,
Colla, caputq; ferens ſupremo tradidit igni
Queſta quod hoc ſolum nato rapuiſſet Agaue.
Ergo abrupta palus multos diſceſſit in amnes,
Purus in occaſus parui ſed gurgitis Aeas
Ionio fluit inde mari, nec fortior undis
Labitur auectæ pater Iſidis, & tuus Oeneu
Penè gener craſſis oblimat echinadas undis,
Et Meleagream maculatus ſanguine Neſſi
Euenos Chalydona ſecat, ferit amne citato
Maliacas Sperchios aquas, & flumine puro
Irrigat Amphriſos famulantis paſcua Phœbi,
Quiq́; nec humentes nebulas, nec rore madentem
Aëra, nec tenues uentos ſuſpirat Anauros,
Et quiſquis pelago per ſe non cognitus amnis
Peneo donauit aquas, & gurgite rapto
Apidanos, nunquamq́; celer, niſi miſtus Enipheus.

Accipit Aſôpos curſus, Peniſq;, Melaſq;.
Solus in alterius nomen cum uenerit undæ,
Defendit Titareſus aquas, lapſuſq; ſuperne
Gurgite Penei pro ſiccis utitur aruis.
Hunc fama eſt ſtygijs manare paludibus amnem,
Et capitis memorem, fluuij contagia uilis
Nolle pati, ſuperumq; ſibi ſeruare timorem.
Vt primum emiſſis patuerunt amnibus arua,
Pinguis bœbicio diſceſſit uomere ſulcus,
Mox lelegum dextra preſſum deſcendit aratrum.
Aeolidæ, Dolopeſq; ſolum fregere coloni,
Et magnêtes equis miniæ gens cognita remis,
Illic ſemiferos ixionidas centauros,
Fœta peletronijs nubes effudit in antris.
Aſpera te Pholoës frangentem Monyche ſaxa,
Teq; ſub ætnæo torquentem uertice uulſas
Rœte ferox, quas uix boreas inuerteret, ornos,
Hoſpes, & Alcidæ magni Phole, teq; per amnem
Improbe lernæas uector paſſure ſagittas,
Teq; ſenex Chiron, gelido qui ſydere fulgens,
Impetis hæmonio maiorem Scorpion arcu.
Hac tellure feri micuerunt ſemina Martis.
Primus ab æquorea percuſſis cuſpide ſaxis
Theſſalicus ſonipes bellis feralibus omen
Exiluit, primus chalybem, frenoſq; momordit,
Spumauitq; nouis Lapithæ domitoris habenis.
Prima fretum ſcindens pagaſæo littore pinus,
Terrenum ignotas hominem proiecit in undas.
Primus Theſſalicæ rector telluris Ionos
In formam calidæ percuſſit pondera maſſæ.

F udit,& argentum flammis,aurumq́; monetæ
F regit,& immenſis coxit fornacibus æra.
I llic quod populos ſcelerata impegit in arma
D iuitias numerare datum eſt. hinc maxima ſerpens
D eſcendit Python,cyrrhæaq́; fluxit in antra,
V nde & theſſalicæ ueniunt ad pythia laurus.
I mpius hinc prolem ſuperis immiſit Aloëus,
I nſeruit cælſis propè ſe cum Pelion aſtris,
S yderibusq́; uias incumbens abſtulit Oſſa.
H ac ubi damnata fatis tellure locarunt
C aſtra duces,cunctos belli præſaga futuri
M ens agitat,ſummiq́; grauem diſcriminis horam
A duentare palàm eſt. propius iam fata moueri
D egeneres trepidant animi,peioraq́; uerſant,
A d dubios pauci præſumpto robore caſus,
S pemq́;,metumq; ferunt. turbæ ſed miſtus inerti
S extus erat,magno proles indigna parente,
Q ui mox ſcyllæis exul craſſatus in undis,
P olluit æquoreos ſiculus pirata triumphos,
Q ui ſtimulante metu fati prænoſcere curſus,
I mpatiensq́; moræ,uenturisq́; omnibus æger,
N on tripodas Deli,non pythia conſuluit antra,
N ec quæſiſſe libet primis quid frugibus altrix
O re Iouis Dodona ſonet,quis noſcere fibra
F ata queat,quis prodat aues,quis fulgura cæli
S eruet,& aſſyria ſcrutetur ſydera cura,
A ut ſiquid tacitum,ſed fas erat,ille ſupernis
D eteſtanda deis ſæuorum arcana magorum
N ouerat,& triſtes ſacris feralibus aras,
V mbrarum,Ditisq́; fidem,miſeroq́; liquebat

Scire parum ſuperos, uanum, ſæuumq́; furorem
Adiuuat ipſe locus, uicináq; mœnia caſtris
Hæmonidum, ficti quas nulla licentia monſtri
Tranſierat, quarum, quicquid non creditur, ars eſt.
Theſſala quin etiam tellus, herbasq́; nocentes
Rupibus ingenuit, ſenſuráq; ſaxa canentes
Arcanum ferale magos. ibi plurima ſurgunt
Vim factura Deis, & terris hoſpita Colchis
Legit in hæmonijs, quas non aduexerat, herbas.
Impia tot populis, tot ſurdas gentibus aures
Cœlicolum, diræ conuertunt carmina gentis.
Vna per ætherios exit uox illa receſſus,
Verbáq; ad inuitum perfert cogentia numen,
Quod non cura poli, cœlíq; uolubilis unquam
Auocat, infandum tetigit cum ſydera murmur.
Tunc Babylon persêa licet, ſecretáq; Memphis
Omne uetuſtorum ſoluat penetrale magorum,
Abducat ſuperos alienis Theſſalis aris.
Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit
Non fatis adductus amor, flammisq́; ſeueri
Illicitis arſere ſenes, nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cum turgentia ſucco
Frontis amaturæ ſubducunt pignora fœtæ,
Mens hauſti nulla ſanie polluta ueneni
Excantata perit, quos non concordia miſti
Alligat ulla tori, blandæq́; potentia formæ,
Traxerunt torti magica uertigine fili.
Ceſſauere uices rerum, dilatáq; longa
Hæſit nocte dies, legi non paruit æther,
Torpuit, & præceps audito carmine mundus,

A xibus, & rapidis impulſos Iuppiter urgens
M iratur non ire polos. nunc omnia complent
I mbribus, & calido producunt nubila Phœbo,
E t tonat ignaro cœlum Ioue, uocibus hiſdem
H umentes late nebulas, nimboſq; ſolutis
E xcuſſere comis, uentis ceſſantibus æquor
I ntumuit, rurſus uetitum ſentire procellas
C onticuit turbante noto, puppimq; ferentes
I n uentum tumuere ſinus, de rupe pependit
A bſciſſa fixus torrens, amniſq; cucurrit
N on qua pronus erat, Nilum non extulit æſtas,
M æander direxit aquas, Rhodanumq; morantem
P ræcipitauit Arar, ſubmiſſo uertice montes
E xplicuere iugum, nubes ſuſpexit Olympus,
S olibus & nullis, ſcythicæ cum bruma rigeret,
D imaduere niues, impulſam ſydere Tethyn
R eppulit hæmonidum defenſo littore carmen.
T erra quoq; immoti concuſſit ponderis axem,
E t medium uergens titubauit niſus in orbem,
T antæ molis onus percuſſum uoce receſſit,
P roſpectumq; dedit circumlabentis Olympi.
O mne potens animal leti, genitumq; nocere,
E t pauet hæmonias, & mortibus inſtruit artes,
H as auidæ Tigres, & nobilis ira Leonum
O re fouent blando, gelidos his explicat orbes,
I nq; pruinoſo coluber diſtenditur aruo.
V iperei coëunt abrupto corpore nodi,
H umanoq; cadit ſerpens afflata ueneno.
Quis labor hic ſuperis cantus, herbaſq; ſequendi,
S pernendiq; timor? cuius commercia pacti

Obſtrictos habuere Deos? parere neceſſe eſt?
An iuuat? ignota tantum pietate merentur?
An tacitis ualuere minis? hoc iuris in omnes
Eſt illis ſuperos? an habent hæc carmina certum
Imperioſa Deum? qui mundum cogere, quicquid
Cogitur ipſe, poteſt. illis & ſydera primum
Præcipiti deducta polo, Phœbéq; ſerena
Non aliter diris uerborum obſeſſa uenenis
Palluit, & nigris, terreniſq; ignibus arſit,
Quàm ſi fraterna prohiberet imagine tellus,
Inſereretq; ſuas flammis cœleſtibus umbras,
Et patitur tantos cantu depreſſa labores,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.
Hos ſcelerum ritus, hæc diræ carmina gentis,
Effera damnarat nimiæ pietatis Erictho,
Inq; nouos ritus pollutam duxerat artem.
Illi nanq; nefas urbis ſubmittere tecto,
Aut laribus ferale caput, deſertáq; buſta
Incolit, & tumulos expulſis obtinet umbris,
Grata dies Erebi, cœtus audire ſilentum,
Noſſe domos ſtygias, arcanáq; Ditis operti
Non ſuperi, non uita uetat, tenet ora profanæ
Fœda ſitu macies, cœlóq; ignota ſereno.
Terribilis ſtygio facies pallore grauatur
Impexis onerata comis. ſi nimbus, & atræ
Sydera ſubducunt nubes, tunc theſſala nudis
Egreditur buſtis, nocturnáq; fulgura captat.
Semina fœcundæ ſegetis calcata peruſſit,
Et non letiferas ſpirando perdidit auras,
Nec ſuperos orat, nec cantu ſupplice numen

A uxiliare uocat, nec fibras illa litantis
N ouit, funereas aris imponere flammas
G audet, & accenſo rapuit quæ thura ſepulchro.
O mne nefas ſuperi prima iam uoce precantis
C oncedunt, carmenq́; timent audire ſecundum,
V iuentes animas, & adhuc ſua membra regentes,
I nfodit buſto fatis debentibus annos
M ors inuita ſubit, peruerſa funera pompa
R ettulit à tumulis fugère cadauera letum,
F umantes iuuenum cineres, ardentiaq́; oſſa
È medijs rapit illa rogis, ipſamq́; parentes
Q uam tenuere, facem, nigroq́; uolantia fumo
F eralis fragmenta tori, ueſtesq́; fluentes
C olligit in cineres, & olentes membra fauillas.
A ſt ubi ſeruantur ſaxis, quibus intimus humor
D ucitur, & tracta dureſcunt tabe medullæ
C orpora, tunc omnes auide deſæuit in artus,
I mmerſitq́; manus oculis, gaudetq́; gelatos
E ffodiſſe orbes, & ſiccæ pallida rodit
E xcrementa manus, laqueum, nodosq́; nocentes
O re ſuo rupit, pendentia corpora carpſit,
A braſitq́; cruces, percuſſaq́; uiſcera nimbis
V ulſit, & incoctas admiſſo ſole medullas.
I nſertum manibus chalybem, nigramq́; per artus,
S tillantis tabi ſaniem, uirusq́; coactum
S uſtulit, & neruo morſus retinente pependit,
E t quodcunq; iacet nuda tellure cadauer,
A nte feras, uolucresq́; ſedet, nec carpere membra
V ult ferro, manibusq́; ſuis morſusq́; Luporum
E xpectat ſiccis raptura à faucibus artus.

N ec ceſſant à cæde manus, ſi ſanguine uiuo
E ſt opus, erumpat iugulo qui primus aperto,
N ec refugit cædes, uiuum ſi ſacra cruorem,
E xtaq́; funereæ poſcunt trepidantia menſæ,
V ulnere ſi uentris non qua natura uocabat,
E xtrahitur partus, calidis ponendus in aris.
E t quoties ſæuis opus eſt, ac fortibus umbris,
I pſa facit manes, hominum mors omnis in uſu eſt.
I lla genæ florem primæuo corpore uulſit,
I lla comam læua morienti abſcîdit ephebo.
S æpe etiam charis cognato in funere dira
T heſſalis incubuit membris, atq; oſcula figens,
T runcauitq́; caput, compreſſaq́; dentibus ora
L axauit, ſiccoq́; hærentem gutture linguam
P ræmordens gelidis infudit murmura labris,
A rcanumq́; nefas ſtygias mandauit ad umbras.
H anc ut fama loci Pompeio prodidit alta
N octe poli, Titan medium quo tempore ducat
S ub noſtra tellure diem. deſerta per arua
C arpit iter, fidi ſcelrum, ſuetiq́; miniſtri
E ffractos circùm tumulos, ac buſta uagati
C onſpexere procul prærupta in caute ſedentem,
Q ua iuga deuexus pharſalica porrigit A emus.
I lla magis, magicisq́; Deis incognita uerba
T entabat, carmenq́; nouos fingebat in uſus,
N anq; timens ne Mars alium uagus iret in orbem,
E mathis & tellus tam multa cæde careret,
P ollutos cantu, dirisq́; ueneficis ſuccis,
C onſperſos uetuit tranſmittere bella Philippos
T ot mortes habitura ſuas, uſuraq́; mundi

S anguine, cæſorum truncare cadauera regum
S perat, & Heſperiæ cineres auertere gentis,
O ſſáq; nobilium, tantosq; adquirere manes.
H ic ardor, ſolusq; labor, quid corpore Magni
P roiecto rapiat, quos Cæſaris inuolet artus,
Q uam prior affatur Pompeij ignaua propago.
O decus Hæmonidum, populis quæ pandere fata,
Q uæq; ſuo uentura potes diuertere curſu,
T e precor, ut certum liceat mihi noſcere finem,
Q uem belli fortuna paret, non ultima turbæ
P ars ego romanæ, Magni clariſſima proles,
V el dominus rerum, uel tanti funeris hæres.
M ens dubijs percuſſa pauet, rurſusq; parata eſt
C ertos ferre metus, hoc caſibus eripe iuris,
N e ſubiti, cæcíq; ruant, uel numina torque,
V el tu parce Deis, & manibus exprime uerum,
E liſias reſera ſedes, ipſamq; uocatam,
Q uos petat è nobis mortem, tibi coge fateri.
N ō humilis labor eſt, dignū eſt, quod quærere cures,
V el tibi quo tanti præponderet alea fati.
I mpia lætatur uulgatæ nomine famæ
T heſſalis, & contra, ſi fata minora moueres,
P ronum erat ó iuuenis, quos uelles inquit, in actus
I nuitos præbere Deos, conceditur arti
V nam cum radijs preſſerunt ſydera mortem
I nſeruiſſe moras, & quamuis fecerit omnis
S tella ſenem, medios herbis abrumpimus annos,
A t ſimul à prima deſcendit origine mundi,
C auſarum ſeries, atq; omnia fata laborant,
S i quicquam mutare uelis, unóq; ſub ictu

S tat genus humanum, tunc theſſala turba fatemur
P lus fortuna poteſt, ſed ſi prænoſcere caſus
C ontentus, facilis'q; aditus, multi'q; patebunt
A d uerum, tellus nobis, æther'q;, chaosq;,
A equora'q;, & campi, rhodopeia'q; ſaxa loquētur.
S ed pronum cum tanta nouæ ſit copia mortis,
E mathijs unum campis attollere corpus.
V t modo defuncti, tepidi'q; cadaueris ora
P lena uoce ſonent, ne membris ſole peruſtis
A uribus incertum feralis ſtrideat umbra.
D ixerat, & noctis geminatis arte tenebris,
M œſtum tecta caput, ſqualenti nube pererrat,
C orpora cæſorum tumulis proiecta negatis,
C ontinuo fugêre lupi, fugere reuulſis
V nguibus impaſtæ uolucres, dum Theſſala uatem
E ligit, & gelidas leto ſcrutata medullas.
P ulmonis rigidi ſtantes ſine uulnere fibras
I nuenit, & uocem defuncto in corpore quærit.
F ata peremptorum pendent iam multa uirorum,
Q uem ſuperis reuocaſſe uelit, ſi tollere totas
T entaſſet campis acies, & reddere bello,
C eſſiſſent leges Erebi, monſtro'q; potenti
E xtractus ſtygio populus pugnaſſet auerno,
E lectum tandem traiecto gutture corpus
D ucit, & inſerto laqueis feralibus unco
P er ſcopulos miſerum trahitur, per ſaxa cadauer
V icturum, montis'q; caui, quem triſtis Erichtho
D amnarat, ſacris alta ſub rupe locatur.
H aud procul à Ditis cæcis depreſſa cauernis
I n præceps ſubſedit humus, quam pallida pronis

Vrget ſylua comis, & nullo uertice cœlum
Suſpiciens, Phœbo non peruia taxus opacat.
Marcentes intus tenebræ, pallenſq́; ſub antris
Longa nocte ſitus, nunquam niſi carmine factum,
Lumen habet, non tænareis ſic faucibus aër
Sedit iners mœſtum mundi confine latentis,
Ac noſtri, quò non metuunt emittere manes
Tartarei reges. nam quamuis Theſſala uates
Vim faciat fatis, dubium eſt, quod traxerit illuc,
Aſpiciat ſtygias, an quod deſcenderit umbras
Diſcolor, & uario furialis cultus amictu
Induitur, uultuſq́; aperitur crine remoto,
Et coma uipereis ſubſtringitur horrida ſertis.
Vt pauidos iuuenis comites, ipſumq́; trementem
Conſpicit exanimi defixum lumina uultu,
Ponite ait trepida conceptos mente timores,
Iam noua iam uera reddetur uita figura,
Vt quamuis pauidi, poſſint audire loquentem.
Si uero, ſtygioſq́; lacus, ripamq́; ſonantem
Ignibus oſtendam, ſi me præſente uideri
Eumenides poſſent, uilloſáq; colla colubris
Cerberus excutiens, & uincti terga gigantes.
Quis timor ignaui metuentes cernere manes?
Pectora tunc primum feruenti ſanguine ſupplet,
Vulneribus laxata nouis, tabóq; medullas
Abluit, & uirus large lunare miniſtrat.
Huc quicquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur, non ſpuma canum, quibus unda timori eſt,
Viſcera non lyncis, non duræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui paſti ſerpente medulla,

Non puppem retinens euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculíq; draconum,
Quæq; ſonant fœta tepefacta ſub alite ſaxa.
Non Arabum uolucer ſerpens, innatáq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ uipera conchæ,
Aut uiuentis adhuc libycæ membrana ceraſtæ,
Aut cinis eoa poſiti phœnicis in ara.
Quò poſtquam uiles, & habentes nomina peſtes
Contulit infando ſaturatas carmine frondes,
Et quibus os dirum naſcentibus inſpuit herbas
Addidit, & quicquid mundo dedit ipſa ueneni.
Tunc uox letæos cunctis pollentior herbis
Excantare deos, confudit murmura primum
Diſſona, & humanæ multum diſcordia linguæ
Latratus habet illa canum, gemitúsq; luporum,
Quod trepidus bubo, quod ſtryx nocturna querũtur,
Quod ſtrident, ululántq; feræ, quod ſibilat anguis,
Exprimit, & planctus illiſæ cautibus undæ,
Syluarúmq; ſonum, fractæq; tonitrua nubis.
Tot rerum uox una fuit, mox cætera cantu
Explicat hæmonio, penetrátq; in tartara lingua.
Eumenides, ſtygiúmq; nefas, pœnæq; nocentum,
Et chaos innumeros auidum confundere mundos,
Et rector terræ, quem longa in ſæcula torquet
Mors dilata Deûm, ſtyx, & quos nulla meretur
Theſſalis eliſios, cœlum, matrémq; peroſa
Perſephone, noſtræq; Hecates pars ultima, per quã
Manibus, & mihi ſunt tacitæ commercia linguæ,
Ianitor & ſedis laxæ, qui uiſcera ſæuo
Spargis noſtra cani, repetitáq; fila ſorores

F racturæ, túq; ó flagrantis portitor undæ
I am laſſate ſenex ad me redeuntibus umbris
E xaudite preces, ſi uos ſatis ore nefando,
P ollutóq; uoco, ſi nunquam hæc carmina fibris
H umanis ieiuna cano, ſi pectora plena
S æpe dedi, & laui calido proſecta cerébro,
S iquis, qui ueſtris caput, extáq; lancibus infans
I mpoſuit, uicturus erat, parete precanti.
N on in tartareo latitantem poſcimus antro,
A ſſuetámq; diu tenebris, modo luce fugata
D eſcendentem animam, primo pallentis hiatu
H æret adhuc Orci, licet has exaudiat herbas
A d manes uentura ſemel, ducis omnia nato
P ompeiana canat noſtri modo militis umbra,
S i bene de uobis ciuilia bella merentur.
H æc ubi fata, caput, ſpumantiáq; ora leuauit,
A ſpicit aſtantem proiecti corporis umbram,
E xanimes artus, inuiſáq; clauſtra timentem
C arceris antiqui, pauet ire in pectus apertum,
V iſceráq;, & ruptas letali uulnere fibras.
A h miſer extremum, cui mortis munus iniquæ
E ripitur non poſſe mori, miratur Erichtho
H as fatis licuiſſe moras, iratáq; morti
V erberat in motum uiuo ſerpente cadauer,
P erq; cauas terræ, quas egit carmine, rimas
M anibus illatrat, regníq; ſilentia rupit.
T iſiphone, uociſq; meæ ſecura Megæra
N on agitis ſæuis Erebi per inane flagellis
I nfelicem animam? iam uos ego nomine uero
E liciam, ſtygiaſq; canes in luce ſuperna

D eſtituam,per buſta ſequar,per funera cuſtos,
E xpellam tumulis,abigam uos omnibus urnis,
T éq; Deis,ad quos alio procedere uultu
F icta ſoles Hecate pallenti tabida forma,
O ſtendam,faciémq; Erebi mutare uetabo,
E loquar immenſo terræ ſub pondere,quæ te
C ontineant Ennea dapes,quo fœdere mœſtum
R egem noctis ames,quæ te contagia paſſam
N oluerit reuocare Ceres,tibi peſſime mundi
A rbiter immittam ruptis Titana cauernis,
E t ſubito feriere die.Paretis?an ille
C ompellendus erit,quo nunquam terra uocato
N on excuſſa tremit,qui Gorgona cernit apertam,
V erberibúsq; ſuis trepidam caſtigat Erinnym,
I ndeſpecta tenet uobis,qui tartara,cuius
V os eſtis ſuperi,ſtygias qui peierat undas.
P rotinus aſtrictus caluit cruor,atráq; fouit
V ulnera,& in uenas,extremáq; membra cucurrit.
P ercuſſæ gelido trepidant ſub pectore fibræ,
E t noua deſuetis ſubrepens uita medullis,
M iſcetur morti.tunc omnis palpitat artus,
T enduntur nerui,nec ſe tellure cadauer
P aulatim per membra leuat,terráq; repulſum eſt,
E rectúmq; ſemel,diſtento lumina rictu
N udantur,non dum facies uiuentis in illo,
I am morientis erat,remanet pallórq;,rigorq;,
E t ſtupet illatus mundo,ſed murmure nullo
O ra aſtricta ſonant,uox illi,linguáq; tantum
R eſponſura datur.dic inquit,Theſſala,magna
Quod iubeo,mercede mihi,nam uera locutum

I mmunem toto mundi præſtabimus æuo
A rtibus hæmonijs, tali tua membra ſepulchro,
T alibus exuram ſtygio cum carmine ſyluis,
V t nullos cantata magos exaudiat umbra.
S it tanti uixiſſe iterum, nec uerba, nec herbæ
A udebunt longæ ſomnum tibi ſoluere Lethes,
A` me morte data tripodas, uatéſq; deorum
S ors obſcura tenet, certus diſcedat ab umbris
Q uiſquis uera petit, duræq; oracula mortis
F ortis adit, ne parce precor, da nomina rebus,
D a loca, da uocem, qua mecum fata loquantur,
A ddidit, & carmen, quo, quicquid conſulit umbrã,
S cire dedit. Mœſtum fletu manante cadauer,
T riſtia non equidem parcarum ſtamina dixit,
R eſpexi, tacitæ reuocatus ab aggere ripæ,
Q uod tamen è cunctis mihi noſcere contigit umbris,
E ffera Romanos agitat diſcordia manes,
I mpiáq; infernam ruperunt arma quietem,
E liſias alij ſedes, ac tartara mœſta
D iuerſi liquere duces, quid fata pararent,
H i fecere palàm, triſtis felicibus umbris
V ultus erat, uidi Decios, natúmq;, patremq;
L uſtrales bellis animas, flentémq; Camillum,
E t Curios, Syllam de te fortuna querentem.
D eplorat libycas perituram Scipio terris
I nfauſtam ſobolem maior Carthaginis hoſtis,
N on ſeruituri mœret Cato fata nepotis.
S olum te conſul depulſis prime tyrannis
B rute pias inter gaudentem uidimus umbras.
A bruptis Catilina minax, fractíſq; cathenis

Exultat, Marijq́; truces, nudiq́; Cethegi.
Vidi ego lætantes popularia nomina Druſos.
Legibus immodicos, auſosq́; ingentia Gracchos.
Aeternis chalybum nodis, & carcere ditis
Conſtrictæ plauſere manus, camposq́; piorum
Poſcit turba nocens, regni poſſeſſor inertis
Pallentes aperit ſedes, abruptaq́; ſaxa
Aſperat, & durum uinclis adamanta, paratq;
Pœnam uictori, refer hæc ſolatia tecum
O iuuenis, placido manes, patremq́;, domumq;
Expectare ſinu, regniq; in parte ſerena
Pompeio ſeruare locum, nec gloria paruæ
Sollicitet uitæ, ueniet quæ miſceat omnes
Hora duces, properate mori, magnoq́; ſuperbi
Quamuis è paruis animo deſcendite buſtis,
Et romanorum manes calcate deorum,
Quem tumulum Nili, quem Tybridis abluat unda
Quæritur, & ducibus tantum de funere pugna eſt.
Tu fatum ne quære tuum cognoſcere, parcæ
Me reticente dabunt, tibi certior omnia uates
Ipſe canet ſiculis genitor Pompeius in aruis.
Ille quoq; incertus quò te uocet, unde repellat,
Quas iubeat uitare plagas, quæ ſydera mundi.
Europam miſeri, Libyamq́;, Aſiamq; timete,
Diſtribuit tumulos ueſtris fortuna triumphis.
O miſeranda domus, toto nil orbe uidebis
Tutius emathia. Si poſtquam fata peregit,
Stat uultu mœſtus tacito, mortemq́; repoſcit.
Carminibus magicis opus eſt, herbisq́;, cadauer
Vt cadat, & nequeunt animam ſibi reddere fata

C onſumpto iam iure ſemel.tum robore multo
E xtruit illa rogum, uadit defunctus ad ignes.
A ccenſa iuuenem poſitum ſtrue linquit Erictho
T andem paſſa mori, Sextoq́; ad caſtra parentis
I t comes, & coelo lucis ducente colorem,
D um ferrent tutos intra tentoria greſſus,
I uſſa tenere diem denſas nox præſtitit umbras,

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER SEPTIMVS.

s Egnior Oceano, quàm lex æterna uocabat,
Luctificus Titan nunquàm magis æthera contra
Egit equos, currumq́; polo rapiente retorſit,
D efectusq́; pati uoluit, raptæq́; labores
L ucis, & attraxit nubes non pabula flammis,
S ed ne theſſalico purus luceret in orbe.
A t nox felicis Magni pars ultima uitæ
S ollicitos uana decepit imagine ſomnos.
N am Pompeiani uiſus ſibi ſede theatri
I nnumeram effigiem romanæ cernere plebis,
A ttolliq́; ſuum lætis ad ſydera nomen
V ocibus, & plauſu cuneos certare ſonantes.
Q ualis erat populi facies, clamorq́; fauentis,
O lim cum iuuenis, primiq́; ætate triumphi,
P oſt domitas gentes, quas torrens ambit Iberus,
E t quæcunq; fugax Sertorius impulit arma,

V eſpere pacato, pura uenerabilis æque
Q uam currus ornante toga plaudente ſenatu,
S edit adhuc romanus eques. ſeu fine bonorum
A nxia uenturis ad tempora læta refugit,
S iue per ambages ſolitas contraria uiſis
V aticinata quies magni tulit omina planctus,
S eu uetito patrias ultra tibi cernere ſedes
S ic Romam fortuna dedit. Ne rumpite ſomnos
C aſtrorum uigiles, nullas tuba uerberet aures,
C raſtina dira quies, & imagine mœſta diurna,
V ndiq; funeſtas acies feret, undiq; bellum.
V nde pares ſomnos populi, noctemq́; beatam?
O felix, ſi te uel ſic tua Roma uideret.
D onaſſent utinam ſuperi, patriæq́;, tibiq;
V num Magne diem, quo fati certus uterq;
E xtremum tanti fructum caperetis amoris,
T u uelut Auſonia uadis moriturus in urbe,
I lla rati ſemper de te ſibi conſcia uoti,
H oc ſcelus haud unquam fatis hærere putauit,
S ic ſe dilecti tumulum quoq; perdere Magni.
T e miſto fleſſet luctu, iuuenisq́;, ſenexq;,
I niuſſusq́; puer, laceraſſet crine ſoluto
P ectora fœmineum ceu Bruti funere uulgus.
N unc quoq; tela licet paueant uictoris iniqui,
N untiet ipſe licet Cæſar, tua funera flebunt.
S ed dum thura ferunt, dum laurea ſerta tonanti,
O miſeri, quorum gemitus edere dolorem,
Q ui te non pleno pariter planxere theatro.
V icerat aſtra iubar cum miſto murmure turba,
C aſtrorum fremuit, fatisq́; trahentibus orbem

Signa petit pugnæ, miſeri pars maxima uulgi
Non totum uiſura diem tentoria circum
Ipſa ducis queritur, magnoq́; accenſa tumultu
Mortis uicinæ properantes admouet horas.
Dira ſubit rabies, ſua quiſq;, ac publica fata
Præcipitare cupit. ſegnis, pauidusq́; uocatur,
Ac nimium patiens ſoceri Pompeius, & orbis
Indulgens regno, qui tot ſimul undiq; gentes
Iuris habere ſui uellet, pacemq́; timeret.
Necnon & reges, populiq́; queruntur eoi
Bella trahi, patriaq́; procul tellure teneri.
Hoc placet ó ſuperi, cum uobis uertere cuncta
Propoſitum, noſtris erroribus addere crimen.
Cladibus irruimus, nocituraq́; poſcimus arma,
In Pompeianis uotum eſt Pharſalia caſtris.
Cunctorum uoces Romani maximus author
Tullius eloquij, cuius ſub iure, togaq;
Pacificas ſæuus tremuit Catilina ſecures,
Pertulit, iratus bellis, cum roſtra, forumq;
Optaret, paſſus tam longa ſilentia miles.
Addidit inualidæ robur facundia cauſæ.
Hoc pro tot meritis ſolum te Magne precatur,
Vti ſe fortuna uelis, proceresq́; tuorum
Caſtrorum, regesq́; tui cum ſupplice mundo
Affuſi, uinci ſocerum patiare rogamus.
Humano generi tam longo tempore bellum
Cæſar erit? merito Pompeium uincere lente
Gentibus indignum eſt à tranſcurrente ſubactis.
Quò tibi feruor abit? aut quò fiducia fati?
De ſuperis ingrate times? cauſamq́; Senatus

C redere dis dubitas? ipſæ tua ſigna reuellent,
P roſilient'q; acies. pudeat uiciſſe coactum.
S i duce te iuſſo, ſi nobis bella geruntur,
S it iuris quocunq; uelint concurrere campo.
Q uid mundi gladios à ſanguine Cæſaris arces?
V ibrant tela manus, uix ſigna morantia quiſquã
E xpectat, propera, ne te tua claſſica linquant.
S cire Senatus auet, miles te Magne ſequatur,
A n comes. Ingemuit rector, ſenſit'q; Deorum
E ſſe dolos, & fata ſuæ contraria menti.
S i placet hoc inquit, cunctis, ſi milite Magno,
N on duce tempus eget, nil ultra fata morabor.
I nuoluat populos una fortuna ruina,
S it'q; hominum magnæ lux iſta nouiſſima parti.
T eſtor Roma tamen Magnum, quo cuncta perirẽt,
A ccepiſſe diem, potuit tibi uulnere nullo
S tare labor belli, potui ſine cæde ſubactum,
C aptiuum'q; ducem uiolatæ tradere paci.
Q uis furor ô cæci ſcelerum? ciuilia bella
G eſturi, metuunt ne non cum ſanguine uincant.
A bſtulimus terras, excluſimus æquore toto,
A d præmaturas ſegetum ieiuna rapinas
A gmina compulimus, uotum'q; effecimus hoſti,
V t mallet ſterni gladijs, mortes'q; ſuorum
P ermiſcere meis, belli pars magna peracta eſt
I is, quibus effectum eſt, ne pugnã tiro paueret.
S i modo uirtutis ſtimulis, iræ'q; calore
S igna petunt, multos in ſumma pericula miſit
V enturi timor ipſe mali. fortiſſimus ille eſt,
Q ui promptus metuenda pati, ſi comminus inſtent,

E t differre poteſt. placet hæc tam proſpera rerum
T radere fortunæ? gladio permittere mundi
D iſcrimen? pugnare ducem, quàm uincere malunt.
R es mihi romanas dederas fortuna regendas,
A ccipe maiores, & cæco in marte tuere.
P ompeij nec crimen erit, nec gloria bellum.
V incis apud ſuperos uotis me Cæſar iniquis.
P ugnatur, quantum ſcelerum, quantumq; malorũ
I n populos lux iſta feret, quot regna iacebunt,
S anguine Romano quàm turbidus ibit Enipheus.
P rima uelim caput hoc funeſti lancea belli,
S i ſine momento rerum, partisq; ruina
C aſurum eſt, feriat, neq; enim uictoria Magno
L ætior, aut populis inuiſum hac clade peracta,
A ut hodie Pompeius erit miſerabile nomen,
O mne malum uicti, quod ſors feret ultima rerum,
O mne nefas uictoris erit. ſic fatur, & arma
P ermittit populis, frenosq; furentibus ira
L axat, & ut uictus uiolento nauita coro
D at regimen uentis, ignauumq; arte relicta
P uppis onus trahitur, trepido confuſa tumultu
C aſtra fremunt, animiq; truces ſua pectora pulſant
I ctibus incertis, multorum pallor in ore
M ortis uenturæ eſt, facies q; ſimillima fato.
A ueniſſe diem, qui fatum rebus in æuum
C onderet humanis, & quæri Roma quid eſſet,
I llo marte palàm eſt, ſua quiſq; pericula neſcit
A ttonitus maiore metu quis littora ponto
O bruta, quis ſummis cernens in montibus æquor,
A etheraq; in terras deiecto ſole cadentem,

T ot rerum finem timeat ſibi? non uacat ullos
P ro ſe ferre metus, urbi, Magnoq́; timetur.
N ec gladijs habuere fidem, niſi cautibus aſper
E xarſit mucro, tunc omnis lancea ſaxo
E rigitur, tendunt neruis melioribus arcus,
C ura fuit lectis pharetras implere ſagittis,
A uget eques ſtimulos, frenorumq́; aptat habenas.
S i liceat ſuperis hominum conferre labores,
N on aliter Phlegra rapidos tollente gigantes
M artius incaluit ſiculis incudibus enſis,
E t rubuit flammis iterum neptunia cuſpis,
S piculaq́; extenſo Pæan Pythone recoxit,
P allas gorgoneos diffudit in ægida crines.
P allenæa Ioui mutauit fulmina Cyclops.
N on tamen abſtinuit uenturos prodere caſus
P er uarias fortuna notas, nam Theſſala rura
C um peterent, totus uenientibus obſtitit æther,
I nq; oculis hominum fregerunt fulmina nubes,
A duerſasq́; faces, immenſoq́; igne columnas,
E t trabibus miſtis auidos Pythonas aquarum
D etulit, atq; oculos ingeſto fulgure clauſit,
E xcuſſit criſtas galeis, capulosq́; ſolutis
P erfudit gladijs, ereptaq́; pila liquauit,
A etherioq́; nocens fumauit ſulfure ferrum.
N ec non innumero cooperta examine ſigna,
V ixq́; reuulſa ſolo, maiori pondere preſſum
S igniferi merſere caput, rorantia fletu
V ſq; ad Theſſaliam Romana, & publica ſigna,
A dmotus ſuperis diſcuſſa fugit ab ara
T aurus, & emathios, præceps ſe iecit in agros,

Nullaq́; funeſtis inuenta eſt uictima ſacris.
At tu quos ſcelerum ſuperos? quas rite uocaſti
Eumenidas Cæſar? ſtygii quæ numina regni,
Infernumq́; nefas? & merſos nocte furores?
Impia tam ſæue geſturus bella litaſti?
Iam dubium, monſtris'ne Deûm nimio'ue pauori
Crediderint, multis concurrere uiſus Olympo
Pindus, & abruptis mergi conuallibus Aemus,
Edere nocturnas belli Pharſalia uoces,
Ire per oſſæam rapidus Bebœida ſanguis,
Inq́; uicem uultus tenebris mirantur opertos,
Et pallere diem, galeisq́; incumbere noctem,
Defunctosq́; patres, & cunctas ſanguinis umbras
Ante oculos uolitare ſuos, ſed mentibus unum
Hoc ſolamen erat, quod uoti turba nefandi
Conſcia, quæ patrum iugulos, quæ pectora fratrum
Sperabat, gaudet monſtris, mentisq́; tumultu,
Atq; omen ſcelerum, ſubitos putat eſſe furores.
Quid mirum populos, quos lux extrema manebat
Lymphato trepidaſſe metu? præſaga malorum
Si data mens homini eſt, tyrijs qui gadibus hoſpes
Adiacet, Armeniumq́; bibit Romanus Araxem,
Sub quocunq; die, quocunq; eſt ſydere mundi,
Mœret, & ignorat cauſas, animumq́; dolentem
Corripit, Emathijs quid perdat neſcit in aruis.
Euganeo, ſi uera fides memorantibus, augur
Colle ſedens Aponus terris ubi fumifer exit,
Atq; Antenorei diſpergitur unda Timaui,
Venit ſumma dies, geritur res maxima dixit,
Impia concurrunt Pompeij, & Cæſaris arma.

Seu tonitrus, ac tela Iouis præſaga notauit,
Aëra ſeu totum diſcordi obſiſtere cœlo,
Proſpexitq; polos, ſeu lumen in æthere mœſtum
Solis in obſcuro pugnam pallore notauit.
Diſſimilem certe cunctis, quos explicat, egit
Theſſalicum natura diem, ſi cuncta perito
Augure mens hominum cœli noua ſigna notaſſet,
Spectari e toto potuit Pharſalia mundo.
O ſummos hominum, quorum fortuna per orbem
Signa dedit, quorum fatis cœlum omne uacauit.
Hæc & apud ſeras gentes, populoſq; nepotum,
Siue ſua tantum uenient in ſæcula fama,
Siue aliquid magnis noſtri quoq; cura laboris
Nominibus prodeſſe poteſt, cum bella legentur,
Speſq;, metuſq; ſimul, perituráq; uota mouebunt,
Attonitiq; omnes ueluti uenientia fata
Non trāſmiſſa legent, et adhuc tibi Magne fauebūt.
Miles ut aduerſo Phœbi radiantis ab ictu
Deſcendens totos perfudit lumine colles,
Non temere immiſſus campis, ſtetit ordine certo
Infelix acies, cornus tibi cura ſiniſtri
Lentule, cum prima, quæ tum fuit optima bello,
Et quarta legione datur, tibi numine pugnax
Aduerſo Domiti dextri frons tradita martis,
At medij robur belli fortiſſima denſant
Agmina, quæ alicum terris deducta tenebat
Scipio, miles in hoc libyco dux primus in orbe.
At iuxta fluuios, & ſtagna undantis Eniphei,
Cappadocum montana cohors, & largus habenis
Ponticus ibat eques, ſicci ſed plurima campi

T etrarchæ,reges'q; tenent magni'q; tyranni,
A tq; omnis latio quæ ſeruit purpura ferro.
I lluc,& Libyæ numidas,& Creta cydonas
M iſit,ithyreis curſus fuit inde ſagittis,
I nde truces galli ſolitum prodiſtis in hoſtem,
I llic pugnaces commouit Iberia cetras.
E ripe uictori gentes,& ſanguine mundi
F uſo,Magne ſemel totos conſume triumphos.
I llo forte die Cæſar ſtatione relicta,
A d ſegetum raptus moturus ſigna,repente
C onſpicit in planos hoſtem deſcendere campos,
O blatum'q; uidet uotis ſibi mille petitum
T empus,in extremos quo mitteret omnia caſus,
A eger quippe moræ,flagrans'q; cupidine regni,
C œperat exiguo tractu ciuilia bella
V t lentum damnare nefas,diſcrimina poſtquam
A duentare ducum,ſuprema'q; prælia uidit,
C aſuram fatis ſenſit mutare ruinam.
I lla quoq; in ferrum rabies promptiſſima,paulum
L anguit,& caſus audax ſpondere ſecundos
M ens ſtetit in dubio,quam nec ſua fata timere,
N ec Magni ſperare ſinunt,formidine merſa
P roſilit hortando melior fiducia uulgo.
O domitor mundi rerum fortuna mearum
M iles,adeſt toties optatæ copia pugnæ,
N il opus eſt uotis,iam fatum accerſite ferro,
I n manibus ueſtris,quantus ſit Cæſar,habetis.
H æc eſt illa dies,mihi quam Rubiconis ad undas
P romiſſam memini,cuius ſpe mouimus arma,
I n quam diſtulimus uetitos remeare triumphos.

Hæc eadem eſt hodie, quæ pignora, quæq́; penates
Reddat, & emeritos faciat uos marte colonos.
Hæc fato quæ teſte probet, quis iuſtius arma
Sumpſerit, hæc acies uictum factura nocentem eſt.
Si pro me patriam ferro, flammisq́; petiſtis,
Nunc pugnate truces, gladiosq́; exoluite culpa,
Nulla manus belli mutato iudice pura eſt.
Non mihi res agitur, ſed uos ut libera ſitis
Turba precor, gentes ut ius habeatis in omnes,
Ipſe ego priuatæ cupidus me reddere uitæ,
Plebeiaq́; togæ modicum componere ciuem,
Omnia dum uobis liceant, nihil eſſe recuſo.
Inuidia regnate mea, nec ſanguine multo
Spem mundi petitis, graijs delecta iuuentus
Gymnaſiis aderit, ſtudioq́; ignaua palæſtræ,
Et uix arma ferens, & miſtæ diſſona turbæ
Barbaries, non illa tubas, non agmine moto
Clamorem latura ſuum, ciuilia paucæ
Bella manus facient. pugnæ pars magna leuabit
His orbem populis, Romanumq́; obteret hoſtem.
Ite per ignauas gentes, famoſaq́; regna,
Et primo ferri motu proſternite mundum,
Sitq́; palàm, quas tot duxit Pompeius in urbem
Curribus, unius gentes non eſſe triumphi.
Armeniosńe mouet, Romana potentia cuius
Sit ducis? aut emptum nimio uult ſanguine quiſquã
Barbarus heſperijs Magnum præponere rebus?
Romanos odere omnes, dominosq́; grauantur,
Quos nouere magis. ſed me fortuna meorum
Commiſit manibus, quorum me Gallia teſtem

T ot fecit bellis, cuius non militis enſem
A gnoſcam? cœlumq́; tremens cum lancea tranſit
D icere non fallar, quo ſit uibrata lacerto.
Q uod ſi ſigna ducem nunquam fallentia ueſtrum,
C onſpicio, facieſq́; truces, oculoſq́; minaces,
V iciſtis, uideor fluuios ſpectare cruoris,
C alcatoſq́; ſimul reges, ſparſumq́; Senatus
C orpus, & immenſa populos in cæde natantes.
S ed mea fata moror, qui uos in tela ruentes
V ocibus his teneo, ueniam date bella trahenti
S pe trepido, haud unquam uidi tā magna daturos,
T am propè me ſuperos, camporum limite paruo
A bſumus à uotis, ego ſum, cui marte peracto
Q uæ populi, regeſq́; tenent, donare licebit.
Q uo'ne poli motu? quo cœli ſydre uerſo
T heſſalicæ tantum ſuperi permittitis oræ?
A ut merces hodie bellorum, aut pœna paratur.
C æſareas ſpectate cruces, ſpectate cathenas,
E t caput hoc poſitum roſtris, effuſáq́; membra,
S eptorumq́; nefas, & clauſi prælia campi,
C um duce ſyllano gerimus ciuilia bella.
V eſtri cura mouet, nam me ſecura manebit
S ors quæſita manu. fodientem uiſcera cernet
M e mea, qui non dum uictum reſpexerit hoſtem.
D ij, quorum curas abduxit ab æthere tellus,
R omanuſq́; labor, uincat, quicunq; neceſſe
N on putat in uictos ſæuum diſtringere ferrum,
Q uiq́; ſuos ciues, quod ſigna aduerſa tulerunt,
N on credit feciſſe nefas. Pompeius in arcto
A gmina ueſtra loco uetita uirtute moueri

Cum tenuit, quanto ſatiauit ſanguine ferrum.
Vos tamen hoc oro iuuenes, ne cædere quiſquam
Hoſtis terga uelit, ciuis qui fugerit, eſto.
Sed dum tela micant, non uos pietatis imago
Vlla, nec aduerſa conſpecti fronte parentes
Commoueant. uultus gladio turbate uerendos.
Siue quis infeſto cognata in pectora ferro
Ibit, ſeu nullum uiolabit uulnere pignus,
Ignoti iugulum tanquam ſcelus imputet hoſtis.
Sternite iam uallum, foſſaſq; implete ruina,
Exeat ut plenis acies non ſparſa maniplis,
Parcite ne caſtris, uallo tendetis in illo,
Vnde acies peritura uenit. uix cuncta locuto
Cæſare, quemq; ſuum munus trahit, armaq; raptim
Sumpta uiris celeris capiunt præſagia belli,
Calcatiſq; ruunt caſtris, ſtant ordine nullo,
Arte ducis nulla, permittunt omnia fatis.
Si totidem Magni ſoceros, totidemq; petentes
Vrbis regna ſuæ funeſto in marte locaſſet,
Non tam præcipiti ruerent in prælia curſu.
Vidit ut hoſtiles in rectum exire cateruas
Pompeius, nullaſq; moras permittere bello,
Sed ſuperis placuiſſe diem, ſtat corde gelato
Attonitus, tantoq; duci ſic arma timere
Omen erat, premit inde metus, totumq; per agmen
Sublimi prouectus equo, quem flagitat inquit,
Veſtra diem uirtus, finis ciuilibus armis,
Quem quæſiſtis, adeſt, totas effundite uires,
Extremum ferri ſupereſt opus, unaq; gentis
Hora trahit, quiſquis patriam, charoſq; penates,

Qui ſobolē, ac thalamos, deſertaq́; pignora quærit,
E nſe petat, medio poſuit Deus omnia campo.
C auſa iubet melior ſuperos ſperare ſecundos,
I pſi tela regent per uiſcera Cæſaris, ipſi
R omanas ſancire uolent hoc ſanguine leges.
S i ſocero dare regna meo, mundumq́; pararent,
P ræcipitare meam fatis potuere ſenectam,
N on iratorum populis, urbiq́; Deorum eſt
P ompeium ſeruare ducem. quæ uincere poſſent
O mnia contulimus, ſubiere pericula clari
S ponte uiri, ſacraq́; antiquus imagine miles.
S i Curios his fata darent, reducesq́; Camillos
T emporibus, Deciosq́; caput fatale uouentes,
H inc ſtarent, primo gentes oriente coactæ,
I nnumeræq́; urbes, quantas in prælia nunquam
E xcauere manus, toto ſimul utimur orbe.
Quicquid ſigniferi comprenſum limite cycli
S ub noton, et boreā hominū ſumus, arma mouemus.
N oń ne ſuperfuſis collectum cornibus hoſtem
I n medium dabimus? paucas uictoria dextras
E xigit, at plures tantum clamore cateruæ
B ella gerent, Cæſar noſtris non ſufficit armis.
C redite pendentes è ſummis mœnibus urbis
C rinibus effuſis hortari in prælia matres.
C redite grandæuum, uetitumq́; ætate Senatum
A rma ſequi, ſacros pedibus proſternere canos,
A tq; ipſam domini metuentem occurrere Romam:
C redite qui nunc eſt, populum, populumq́; futurū
P ermiſtas afferre preces. hæc libera naſci,
H æc uult turba mori. ſiquis poſt pignora tanta

P ompeio locus eſt, cum prole, & coniuge ſupplex,
I mperij ſalua ſi maieſtate liceret,
V oluerer ante pedes, Magnus, niſi uinctis, exul
L udibrium ſoceri, ueſter pudor, ultima fata
D eprecor, ac turpes extremi cardinis annos,
N e diſcam ſeruire ſenex. tam mœſta locuti
V oce ducis flagrant animi, Romanáq; uirtus
E rigitur, placuitq; mori, ſi uera timeret.
E rgo utrinq; pari concurrunt agmina motu,
I rarum metus hos, regni ſpes excitat illos.
H æ facient dextræ quicquid non expleat ætas
V lla, nec humanum reparet genus omnibus annis,
V t uacet à ferro, gentes mars iſte futuras
O bruet, & populos æui uenientis in orbem
E recto natale feret. tunc omne latinum
F abula nomen erit, Gabios, Veioſq;, Coramq;
P uluere uix tectæ poterunt monſtrare ruinæ,
A lbanoſq; lares, laurentinoſq; penates,
R us uacuum, quod non habitet niſi nocte coacta
I nuitus, queſtuſq; Numam iuſſiſſe Senator,
N on ætas hæc carpſit edax, monimentáq; rerum
P utria, deſtituit crimen ciuile, uidemus
T ot uacuas urbes. generis quo turba redacta eſt
H umani. toto populi qui naſcimur orbe,
N ec muros implere uiris, nec poſſumus agros,
V rbs nos una capit, uincto foſſore coluntur
H eſperiæ ſegetes, ſtat tectis putris auitis
I n nullos ruitura domus, nulloq; frequentem
C iue ſuo Romam, ſed mundi fæce repletam,
C ladis eo` dedimus, ne tanto in tempore bellum

I am poſſet ciuile geri, Pharſalia tanti
C auſa mali. cedent feralia nomina Cannæ,
E t damnata diu Romanis Allia faſtis
T empora ſignauit leuiorum Roma malorum,
H unc uoluit neſcire diem. pro triſtia fata
A era peſtiferum tractu, morbosq́; fluentes,
I nſanamq́; famem, permiſſasq́; ignibus urbes
M œniaq́; in præceps laturos plena tremores
H i poſſent explere uiri, quos undiq; traxit
I n miſeram fortuna necem, dum munera longi
E xplicat eripiens æui, populosq́;, ducesq;
C onſtituit campis, per quos tibi Roma ruenti
O ſtendat quàm magna cadas, quæ latius orbem
P oſſedit, citius per proſpera fata cucurrit.
O mne tibi bellum gentes dedit omnibus annis,
T e geminum Titan procedere uidit in axem.
H aud multum terræ ſpatium reſtabat eoæ,
V t tibi nox, tibi tota dies, tibi curreret æther,
O mniaq́; errantes ſtellæ Romana uiderent.
S ed retro tua fata tulit par omnibus annis
E mathiæ funeſta dies, hac luce cruenta
E ffectum, ut latios non horreat India faſces,
N ec uetitos errare Dacas in mœnia ducat,
S armaticumq́; premat ſuccinctus conſul aratrum,
Q uod ſemper ſæuas debet tibi Parthia pœnas,
Q uod fugiens ciuile nefas, redituraq́; nunquam
L ibertas ultra Tigrim, Rhenumq́; receſſit,
A c toties nobis iugulo quæſita, uagatur,
G ermanum, Scythicumq́; bonum, nec reſpicit ultra
A uſoniam, uellem populis incognita noſtris,

Vulturis ut primum læuo fundata uolatu
Romulus infami compleuit mœnia luco,
Vſq; ad Theſſalicas ſeruiſſes Roma ruinas.
De Brutis fortuna queror. quid tempora legum
Egimus, aut annos à conſule nomen habentes?
Felices Arabes, Mediíq;, eoáq; tellus,
Quam ſub perpetuis tenuerunt fata Tyrannis,
Ex populis, qui regna ferũt, ſors ultima noſtra eſt,
Quos ſeruire pudet. ſunt nobis nulla profecto
Numina, cum cæco rapiantur ſæcula caſu,
Mentimur regnare Iouem. ſpectabit ab alto
Aethere Theſſalicas teneat cum fulmina cædes?
Scilicet ipſe petet Pholoën? petet ignibus Oethen?
Immeritæq; nemus Rhodopes? pinusq; minantes?
Caſſius hoc potius feriet caput? aſtra Thyeſtæ
Impulit, & ſubitis damnauit noctibus Argos,
Tot ſimiles fratrum gladios, patrumq; gerenti
Theſſaliæ dabit ille diem? mortalia nulli
Sunt curata Deo. cladis tamen huius habemus
Vindictam, quantam terris dare numina fas eſt.
Bella pares ſuperis facient ciuilia diuos.
Fulminibus manes, radiíſq; ornabit, & aſtris,
Inq; Deûm templis iurabit Roma per umbras.
Vt rapido curſu fati ſuprema morantem
Conſumpſere locum, parua tellure dirempti.
Quò ſua pila cadant, aut quãm ſibi fata minentur
Inde manum ſpectant, tempus, quo noſcere poſſent,
Facturi quæ monſtra forent. uidere parentes
Frontibus aduerſis, fraternáq; comminus arma,
Nec libuit mutare locum, tamen omnia torpor

P ectora conſtrinxit, gelidus'q; in uiſcera ſanguis
P erculſa pietate coit, totæ'q; cohortes
P ila parata diu tenſis tenuere lacertis.
D ij tibi non mortem, quæ cunctis pœna paratur,
S ed ſenſum poſt fata tuæ dent Craſtine morti,
C uius torta manu commiſit lancea bellum,
P rima'q; Theſſaliam Romano ſanguine tinxit.
O præceps rabies, cum Cæſar tela teneret,
I nuenta eſt prior ulla manus, tunc ſtridulus aër;
E liſus lituis, concepta'q; claſſica cornu,
T unc auſæ dare ſigna tubæ, tunc æthera tendit,
E xtremi'q; fragor conuexa irrupit Olympi,
V nde procul nubes, quo nulla tonitrua durant.
E xcepit reſonis clamorem uallibus Aemus,
P eliacis'q; dedit rurſus geminare cauernis,
P indus agit gemitus, pangæa'q; ſaxa reſultant,
O ethææ'q; gemunt rupes, uoces'q; furoris
E xpauere ſui tota tellure relatas.
S pargitur in numerum diuerſis miſſile uotis.
V ulnera pars optat, pars terræ figere tela,
A c puras ſeruare manus. rapit omnia caſus,
A tq; incerta facit, quos uult fortuna nocentes.
S ed quota pars cladis iaculis, ferro'q; uolanti
E xacta eſt, odijs ſolus ciuilibus enſis
S ufficit, & dextras Romana in uiſcera ducit.
P ompeij denſis acies ſtipata cateruis,
I unxerat in ſeriem nexis umbonibus arma,
V ix'q; habitura locum dextras, ac tela mouendi
C onſtiterat, gladios'q; ſuos compreſſa timebat.
P ræcipiti curſu ueſanum Cæſaris agmen

I n denſos agitur cuneos, per'q; arma, per hoſtem
Quærit iter, qua torta graues loricæ cathenas
O pponit, tuto'q; latet ſub tegmine pectus,
H ac quoq; peruentum eſt ad uiſcera, tot'q; per arma
E xtremum eſt, quod quiſq; ferit, ciuilia bella
V na acies patitur, gerit altera, frigidus inde
S tat gladius, calet omne nocens à Cæſare ferrum,
N ec fortuna diu rerum tot pondera uertens,
A bſtulit ingentes fato torrente ruinas.
V t primum toto diduxit cornua campo
P ompeianus eques, belli'q; per ultima fudit,
S parſa per extremos leuis armatura maniplos
I nſequitur, ſæuas'q; manus immittit in hoſtem.
I llic quæq; ſuo miſcet gens prælia telo,
R omanus cunctis petitur cruor, inde ſagittæ,
I nde faces, & ſaxa uolant, ſpatio'q; ſolutæ
A eris, & calido liquefactæ pondere glandes.
T unc & Ithyræi, Medi'q;, Arabes'q; ſoluto
A rcu turba minax, nuſquam rexere ſagittas,
S ed petitur ſolus, qui campis imminet aër,
I nde cadunt mortes, ſceleris ſed crimine nullo
E xternum maculant Chalybem, ſtetit omne coactũ
C irca pila nefas, ferro ſubtexitur æther,
N ox'q; ſuper campos telis conſerta pependit.
T um Cæſar metuens ne frons ſibi prima labaret
I n curſu, tenet obliquas poſt ſigna cohortes,
I n'q; latus belli, qua ſe uagus hoſtis agebat,
I mmittit ſubitum non motis cornibus agmen.
I mmemores pugnæ, nullo'q; pudore timendi
P ræcipites fecere palàm, ciuilia bella

N on bene barbaricas unquam commiſſa cateruis.
V t primum ſonipes transfixus pectora ferro
I n caput effuſi calcauit membra regentis,
O mnis eques ceſſit campis, glomerataq; pubes
I n ſua conuerſis præceps ruit agmine frenis,
P erdidit inde modum cædes, ac nulla ſecuta eſt
P ugna, ſed hinc iugulis, hinc ferro bella geruntur.
N ec ualet hæc acies tantum proſternere, quantum
I nde perire poteſt. utinam Pharſalia campis
S ufficiat cruor iſte tuis, quem barbara fundunt
P ectora, non alio mutentur ſanguine fontes,
H ic numerus totos tibi ueſtiat oſſibus agros,
A ut ſi romano compleri ſanguine mauis,
I ſtis parce precor, uiuant, Galatæq; Syriq;.
C appadoces, Galliq;, extremiq; orbis Iberi,
A rmenij, Cilices, nam poſt ciuilia bella
H ic populus Romanus erit. Semel ortus in omnes
I t timor, & fatis datus eſt pro Cæſare curſus.
V entum erat ad robur Magni, mediasq; cateruas.
Q uod totos errore uago perfuderat agros,
C onſtitit hic bellum, fortunaq; Cæſaris hæſit,
I llic non regum auxilijs collecta iuuentus
B ella gerit, ferrumq; manus mouere rogatæ,
I lle locus fratres habuit, locus ille parentes.
H ic furor, hic rabies, hic ſunt tua crimina Cæſar.
H anc fuge mens partem belli, tenebrisq; relinque,
N ullaq; tantorum diſcat me uate malorum,
Q uàm multum bellis liceat ciuilibus, ætas.
A h potius pereant lachrymæ, pereantq; querelæ,
Q uicquid in hac acie geſſiſti Roma, tacebo.

Hic Cæſar, rabies populi, ſtimulusq; furorum
Nequa parte ſui pereat ſcelus, agmina circùm
It uagus, atq; ignes animis flagrantibus addit,
Conſpicit, & gladios, qui toti ſanguine manent,
Qui niteant, primo tantum mucrone cruenti,
Quæ preſſo tremat enſe manus, quis languida tela,
Quis contenta ferat, quis præſtet bella iubenti,
Quem pugnare iuuet, quis multum ciue perempto
Mutet, obit latis proiecta cadauera campis,
Vulnera multorum totum fuſura cruorem
Oppoſita premit ipſe manu, quacunq; uagatur,
Sanguineum ueluti quatiens Bellona flagellum,
Biſtonas aut Mauors agitans, ſi uerbere ſæuo
Palladia ſtimulet turbatos ægide currus.
Nox ingens ſcelerum, & cædes oriuntur, & inſtar
Immenſæ uocis gemitus, & pondere lapſi
Pectoris arma ſonant, confractiq; enſibus enſes.
Ipſe manu ſubijcit gladios, ac tela miniſtrat,
Aduerſosq; iubet ferro contundere uultus,
Promouet ipſe acies, impellit terga ſuorum,
Verbere conuerſæ ceſſantes excitat haſtæ,
In plebem uetat ire manus, monſtratq; Senatum.
Scit cruor imperij quis ſit, quæ uiſcera regum,
Vnde petat Romam, libertas ultima mundi
Quò ſteterit ferienda loco, permiſta ſecundo
Ordine nobilitas, uenerandaq; corpora ferro
Vrgentur, cædunt Lepidos, cæduntq; Metellos,
Coruinosq; ſimul, Torquataq; nomina regum,
Sæpe duces, ſummosq; hominum te Magne remoto.
Illic plebeia contectus caſſide uultus,

I gnotusq́; hoſti, quod ferrum Brute tenebas?
O decus imperij, o' ſpes ſuprema Senatus,
E xtremum tanti generis per ſæcula nomen,
N e rue per medios nimium temerarius hoſtes,
N ec tibi fatales admoueris ante Philippos,
T heſſalia periture tua, nil proficis iſtic
C æſaris intentus iugulo non dum attigit arcem
I uris, et humanum culmen, quo cuncta premũtur,
E greſſus meruit fatis tam nobile letum,
V iuat, &, ut Bruti procumbat uictima, regnet.
H ic patriæ perit omne decus, iacet aggere magno
P atricium campis commiſta plebe cadauer.
M ors tamen eminuit clarorum in ſtrage uirorum
P ugnacis Domiti, quem clades fata per omnes
D ucebant. nuſquam Magni fortuna ſine illo
S uccubuit, uictus toties à Cæſare ſalua
L ibertate perit, tunc mille in uulnera lætus
L abitur, ac uenia gaudet caruiſſe ſecunda.
V iderat in craſſo uoluentem ſanguine membra
C æſar, & increpitans iam Magni deſeris arma
S ucceſſor Domiti, ſine te iam bella geruntur.
D ixerat, aſt illi ſuffecit pectora pulſans
S piritus in uocem, morientiaq́; ora reſoluit.
N on te funeſta ſcelerum mercede potitum,
S ed dubium fati Cæſar, generoq́; minorem
A ſpiciens, ſtygias Magno duce liber ad umbras,
E t ſecurus eo, te ſæuo marte ſubactum,
P ompeioq́; graues pœnas, nobisq́; daturum
C um morior ſperare licet. non plura locutum
V ita fugit, denſæq́; oculos preſſere tenebræ.

Impendiſſe pudet lachrymas in funere mundi
Mortibus innumeris, ac ſingula fata ſequentem
Quærere letiferum per cuius uiſcera uulnus
Exierit, quis fuſa ſolo uitalia calcet,
Ore quis aduerſo demiſſo faucibus enſe
Expulerit moriens animam, quis corruat ictu,
Quis ſteterit, dum membra cadunt, quis pectore tela
Transmittat, uel quos campis affixerit haſta,
Quis cruor emiſſus perruperit aëra uenis,
Inq; hoſtis cadat arma ſui, quis pectora fratris
Cædat, & ut notum poſſit ſpoliare cadauer,
Abſciſſum longe mittat caput, ora parentis
Quis laceret, nimiáq; probet ſpectantibus ira,
Quem iugulat non eſſe patrem, mors nulla querela
Digna ſua eſt, nullosq́; hominum lugere uacamus,
Non iſtas habuit pugnæ Pharſalia partes,
Quas aliæ clades, illic per fata uirorum,
Per populos hic Roma perit, quod militis illic,
Mors hic gentis erat, ſanguis ibi fluxit Achæus,
Ponticus, Aſſyrius, cunctos hærere cruores
Romanus campusq́; uetat conſiſtere torrens,
Maius ab hac acie, quàm quod ſua ſæcula ferrent,
Vulnus habent populi, plus eſt, quàm uita, ſalusq;
Quod perit, in totum mundi proſternimur æuum,
Vincitur his gladijs omnis quæ ſeruiet ætas,
Proxima quid ſoboles, aut quid meruere nepotes
In regnum naſci? pauidi num geſſimus arma?
Teximus aut iugulos? alieni pœna timoris
In noſtra ceruice ſedet, poſt prælia natis
Si dominum fortuna dabas, & bella dediſſes.

Iam Magnus tranſiſſe Deos, Romanaq; fata
Senſerat infelix, tota uix clade coactus
Fortunam damnare ſuam, ſtetit aggere campi
Eminus, unde omnes ſparſas per Theſſala rura
Aſpiceret clades, quæ bello obſtante latebant.
Tot telis ſua fata peti, tot corpora fuſa,
Ac ſe tam multo pereuntem ſanguine uidit.
Nec (ſicut mos eſt miſeris) trahere omnia ſecum
Merſa iuuat, gentesq; ſuæ miſcere ruinæ,
Vt latiæ poſt ſe uiuat pars maxima turbæ,
Suſtinuit dignos etiam nunc credere uotis
Cœlicolas, uoluitq; ſui ſolatia caſus.
Parcite ait ſuperi cunctas proſternere gentes,
Stante poteſt mundo, Romaq; ſuperſtite Magnus
Eſſe miſer. ſi plura iuuant mea uulnera, coniux
Eſt mihi, ſunt nati, dedimus tot pignora fatis,
Ciuiline parum eſt bello, ſi meq;, meosq;
Obruet? exiguæ clades ſumus orbe remoto?
Omnia quid laceras? quid perdere cuncta laboras?
Iam nihil eſt fortuna meum. ſic fatur, & arma
Signaq;, & afflictas omni iam parte cateruas
Circuit, & reuocat matura in fata ruentes,
Seq; negat tanti, nec deerat robur in enſes
Ire duci, iuguloq; pati, uel pectore letum.
Sed timuit ſtrato miles ne corpore Magni
Non fugeret, ſupraq; ducem procumberet orbis,
Cæſaris aut oculis uoluit ſubducere mortem
Nequicquam infelix, ſocero ſpectare uolenti
Præſtandum eſt ubicunq; caput, ſed tu quoq; cõiux
Cauſa fugæ, uultusq; tui, fatisq; negatum

Te præſente mori. tum Magnum concitus aufert
À bello ſonipes non tergo tela pauentem,
Ingentesq́; animos extrema in fata ferentem.
Non gemitus, non fletus erat, ſaluaq́; uerendus
Maieſtate dolor, qualem te Magne decebat
Romanis præſtare malis, non impare uultu
Aſpicis Emathiam, nec te uidere ſuperbum
Proſpera bellorum, nec fractum aduerſa uidebunt.
Quamq́; fuit læto per treis infida triumphos,
Tam miſero fortuna minor. iam pondere fati
Depoſito ſecurus abis, nunc tempora læta
Reſpexiſſe uacat, ſpes nunquam implenda receſſit,
Quid fueris nunc ſcire licet, fuge prælia dira,
Ac teſtare Deos, nullum qui perſtet in armis
Iam tibi Magne mori, ceu flebilis Africa damnis
Et ceu Munda nocens, pharioq́; à gurgite clades,
Sic & Theſſalicæ poſt te pars maxima pugnæ,
Non iam Pompeij nomen populare per orbem,
Nec ſtudium belli, ſed par quod ſemper habemus,
Libertas & Cæſar erunt, teq́; inde fugato,
Oſtendet moriens ſibi ſe pugnaſſe Senatus.
Nonne iuuat pulſum bellis ceſſiſſe, nec iſtud
Proſpectare nefas ſpumantes cæde cateruas?
Reſpice turbatos in curſu ſanguinis amnes,
Et ſoceri miſerere tui. quo pectore Romam
Intrabit factus campis felicior iſtis?
Quicquid in ignotis ſolus regionibus exul,
Quicquid ſub phario poſitus patiare tyranno,
Crede Deis, longo fatorum crede fauori.
Vincere peius erat, prohibe lamenta ſonare,

F lere ueta populos, lachrymas, luctusq; remitte.
T am mala Pompeij, quàm proſpera mūdus adoret.
A ſpice ſecurus uultu non ſupplice reges,
A ſpice poſſeſſas urbes, donataq; regna,
A egyptum, Libyamq;, & terras elige morti.
V idit prima tuæ teſtis Lariſſa ruinæ
N obile nec uictum fatis caput, omnibus illa
C iuibus effudit totas per mœnia uires
O buia ceu læto, promittunt munera flentes,
P andunt templa, domos, ſocios ſe cladibus optant.
S cilicet immenſo ſupereſt ex nomine multum,
T eq; minor ſolo cunctas impellere gentes
R urſus in arma potes, rurſusq; in fata redire.
S ed quid opus uicto populis, aut urbibus inquit?
V ictori præſtate fidem. Tu Cæſar in alto
C ædis adhuc cumulo, patriæ per uiſcera uadis,
A t tibi iam populos donat gener. auehit inde
P ompeiū ſonipes, gemitus, lachrymæq; ſequuntur,
P lurimaq; in ſæuos populi conuitia diuos.
N unc tibi uera fides quæſiti Magne fauoris
C ontigit, ac fructus felix ſe neſcit amari.
C æſar, ut Heſperio uidit ſatis arua natare
S anguine, parcendum ferro, manibusq; ſuorum
I am ratus, ut uiles animas, perituraq; fruſtra
A gmina permiſit uitæ, ſed caſtra fugatos
N e reuocent, pellatq; quies nocturna pauorem,
P rotinus hoſtili ſtatuit ſuccedere uallo,
D um fortuna calet, dum conficit omnia terror,
N on ueritus graue ne feſſis, ac marte ſubactis
H oc foret imperium, non magno hortamine miles

In prædam ducendus erat uictoria nobis
Plena uiri dixit, ſupereſt pro ſanguine merces,
Quam monſtrare meũ eſt, nec enim donare uocabo,
Quod ſibi quiſq; dabit cunctis en plena metallis
Caſtra patent raptum heſperijs è gentibus aurum
Hic iacet, eoasq; premunt tentoria gazas.
Tot regum fortuna ſimul, Magniq; coacta
Expectat dominos, propera præcedere miles,
Quos ſequeris, quaſcunq; tuas Pharſalia fecit,
A uictis rapiantur opes. nec plura locutus
Impulit amentes, auriq; cupidine cæcos
Ire ſuper gladios, ſupraq; cadauera patrum,
Et cæſos calcare duces. quæ foſſa, quis agger
Suſtineat pretium belli, ſcelerumq; petentes?
Scire uolunt quanta fuerint mercede nocentes.
Inuenere quidem ſpoliato plurima mundo,
Bellorum in ſumptus congeſtæ pondera maſſæ,
Sed non impleuit cupientes omnia mentes.
Quicquid fodit Iber, quicquid Tagus extulit auri,
Quod legit diues ſummis Amariſpus arenis,
Vt rapiant, paruo ſcelus hoc ueniſſe putabant,
Cum ſibi tarpeias uictor deſponderit arces,
Cum ſpe Romanæ promiſerit omnia prædæ,
Decipitur, quod caſtra rapit, capit improba plebes
Ceſpite patricio ſomnos, uacuumq; cubile
Regibus infandus miles premit, inq; parentum,
Inq; toris fratrum poſuerunt membra nocentes.
Quos agitat ueſana quies, ſomniq; furentes,
Theſſalicam miſeri uerſant in pectore pugnam,
Inuigilat cunctis ſæuum ſcelus, armaq; tota

Mente agitant, capuloq́; manus abſente mouentur.
Ingemuiſſe putes campos, terramq́; nocentem
Inſpiraſſe animas, infectumq́; aëra totum
Manibus, & ſuperam ſtygia formidine noctem
Exigit à meritis triſtes uictoria pœnas,
Sibilaq́;, & flammas infert ſopor, umbra perẽpti
Ciuis adeſt, ſua quenq; premit terroris imago.
Ille ſenum uultus, iuuenum uidet ille figuras,
Hunc agitant totis fraterna cadauera ſomnis,
Pectore in hoc pater eſt, omnes in Cæſare manes,
Haud alios non dum ſcythica purgatus in ara
Eumenidum uidit uultus Pelopeius Oreſtes,
Nec magis attonitos animi ſenſere tumultus,
Cum fureret Pentheus, aut cum deſciſſet Agaue.
Hunc omnes gladij, quos aut Pharſalia uidit,
Aut ultrix uiſura dies ſtringente ſenatu
Illa nocte premunt, hunc infera monſtra flagellãt.
Heu quantum pœnæ miſero mens conſcia donat,
Quod ſtyga, quod manes, infeſtaq́; tartara ſomnis
Pompeio uiuente uidet, tamen omnia paſſo
Poſtquam clara dies Pharſalica damna retexit,
Nulla loca facies reuocat feralibus aruis
Hærentes oculos, cernit propulſa cruore
Flumina, & excelſos cumulis æquantia colles
Corpora, ſidentes in tabem ſpectat aceruos,
Et Magni numerat populos, epulisq́; paratur
Ille locus, uultus ex quo, faciesq́; iacentum
Agnoſcat. iuuat emathiam non cernere terram,
Et luſtrare oculis campos ſub clade latentes,
Fortunam, ſuperosq́; ſuos in ſanguine cernit,

Ac ne læta furens ſcælerum ſpectacula perdat,
Inuidet igne rogi miſeris, cœlóq; nocenti
Ingerit Emathiam. non illum pœnus humator
Conſulis, & libycæ ſuccenſæ lampade Cannæ
Compellunt, hominum ritus ut ſeruet in hoſtes,
Sed meminit non dum ſatiata cædibus ira
Ciues eſſe ſuos, petimus non ſingula buſta,
Diſcretóſq; rogos, unum da gentibus ignem.
Non interpoſitis urantur corpora flammis,
Aut generi ſi pœna iuuat, nemus extrue Pindi,
Erige congeſtas œthæo robore ſyluas,
Theſſalicam uideat Pompeius ab æquore flãmam.
Nil agis hac ira. tabéſ ne cadauera ſoluat,
An rogus, haud refert, placido natura recœptat
Cuncta ſinu, finémq; ſui ſibi corpora debent,
Hos Cæſar populos, ſi nunc non uſſerit, ignis
Vret cum terris, uret cum gurgite ponti,
Communis mondo ſupereſt rogus, oſſibus aſtra
Miſturus, quocunq; tuam, fortuna uocabit,
Hæ quoq; eunt animæ, non altius ibis in auras,
Non meliore loco ſtygia ſub nocte iacebis.
Libera fortuna mors eſt, capit omnia tellus,
Quæ genuit, cœlo tegitur qui non habet urnam.
Tu, cui dant pœnas inhumato funere gentes,
Quid fugis hanc cladem? quid olentes deſeris agros?
Has trahe Cæſar aquas, hoc, ſi potes, utere cœlo,
Sed tibi tabentes populi Pharſalica rura
Eripiunt, campóſq; tenent uictore fugato.
Non ſolum hæmonii funeſta ad pabula belli
Biſtonii uenêre lupi, tabémq; cruentæ

C ædis odorati Pholoën liquere Leones,
T unc urſi látebras, obſcœni tecta, domosq;
D eſeruere canes, & quicquid nare ſagaci
A ëra non ſanum, motumq́; cadauere ſenſit.
I amq́; diu uolucres ciuilia caſtra ſecutæ
C onueniunt, uos quæ Nilo mutare ſoletis
T hreicias hyemes, ad mollem ſerius auſtrum
I ſtis aues, nunquam ſe tanto uulture cœlum
I nduit, aut plures preſſerunt aëra pennæ
O mne nemus miſit uolucres, omnisq́; cruenta
A lite ſanguineis ſtillauit roribus arbor.
S æpe ſuper uultus uictoris, & impia ſigna
A ut cruor, aut alto defluxit ab æthere tabes,
M embraq́; deiecit iam laſſis unguibus ales.
S ic quoq; non omnis populus peruenit ad oſſa,
I nq́; feras diſcerptus abit, non intima curant
V iſcera, nec totas auidæ ſorbere medullas,
D eguſtant artus. latiæ pars maxima turbæ
F aſtidita iacet, quam ſol, nimbiq́;, diesq;
L ongior Emathijs reſolutam miſcuit aruis.
T heſſalica infelix quo tanto crimine tellus
L æſiſti ſuperos, ut te tot mortibus unam,
T ot ſcelerum fatis premerent? quod ſufficit æuum,
I mmemor ut donet belli tibi damna uetuſtas?
Q uæ ſeges infecta ſurget non decolor herba?
Q uo non Romanos uiolabis uomere manes?
A nte nouæ uenient acies, ſceleriq́; ſecundo
P ræſtabis non dum ſiccos hoc ſanguine campos.
O mnia maiorum uertamus buſta licebit,
E t ſtantes tumulos, & qui radice uetuſta

E ffudere ſuas uictis compagibus urnas,
P lus cinerum hæmoniæ ſulcis telluris aratur,
P luraq; ruricolis feriuntur dentibus oſſa.
N ullus ab Emathio religaſſet littore funem
N auita, nec terram quiſquam mouiſſet arator,
R omani buſtum populi, fugerentq; coloni
V mbrarum campos, gregibus dumeta carerent,
N ullusq; auderet pecori permittere paſtor
V ellere ſurgentem de noſtris oſſibus herbam,
A c uelut impatiens hominum, uel ſolis iniqui
L imite, uel glacie nuda, atq; ignota iaceres,
S i non prima nefas belli, ſed ſola tuliſſes.
O ſuperi liceat terras odiſſe nocentes,
Q uid totum premitis, quid totum abſoluitis orbem?
H eſperiæ clades, & flebilis unda Pachyni,
E t Mutina, & Leucas puros fecere Philippos.

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER OCTAVVS.

I Am ſuper Herculeas fauces, nemoroſaq; tempe
Hæmoniæ deſerta petens diſpendia ſyluæ,
Cornipedem exhauſtum curſu, ſtimulisq; negantem
M agnus agens, incerta fugæ ueſtigia turbat,
I mplicatasq; errore uias, pauet ille fragorem
M otorum uentis nemorum, comitumq; ſuorum,
Q ui poſt terga redit trepidum, lateriq; timentem

E xanimat, quamuis ſummo de culmine lapſus
N on dum uile ſui pretium ſcit ſanguinis eſſe,
S e'q; memor fati tantæ mercedis habere
C redit adhuc iugulum, quantum pro Cæſaris ipſe
A uulſa ceruice daret, deſerta ſequentem
N on patitur tutis fatum cælare latebris
C lara uiri facies. multi Pharſalia castra
C um peterent, non dum fama prodente ruinas,
O ccurſu ſtupuere ducis, uertigne rerum
A ttoniti, cladis'q; ſuæ uix ipſe fidelis
A uthor erat, grauis eſt, Magno quicunq; malorum
T eſtis adeſt, cunctis ignotus gentibus eſſe
M allet, & obſcuro tutus tranſire per orbem
N omine, ſed longi pœnas fortuna fauoris
E xigit à miſero, quæ tanto pondere famæ
R es premit aduerſas, fatis'q; prioribus urget.
N unc feſtinatos nimium ſibi ſentit honores,
A cta'q; lauriferæ damnat Syllana iuuentæ,
N unc, & Corycias claſſes, & pontica ſigna
D eiectum meminiſſe piget. Sic longius æuum,
D eſtruit ingentes animos, & uita ſuperſtes
I mperio, niſi ſumma dies cum fine bonorum
A ffuit, & celeri præuertit triſtia leto.
D edecori eſt fortuna prior. quiſquam'ne ſecundis
T radere ſe fatis audet, niſi morte parata?
L ittora contigerat, per quæ Peneïus amnis
E mathia iam clade rubens exibat in æquor.
I nde ratis trepidum uentis, & fluctibus impar,
F lumineis uix tuta uadis euexit in altum,
C uius adhuc remis quatitur Corcyra, ſinusq;

L eucadij. Cilicum dominus, terræq; liburnæ.
E xiguam uector pauidus correpſit in alnum.
C onſcia curarum ſecreta in littora Leſbi,
F lectere uela iubes, qua tum tellure latebas
M œſtior, in medijs quàm ſi Cornelia campis
E mathiæ ſtares, triſtes præſagia curas
E xagitant, trepida quatitur formidine ſomnus,
T heſſaliam nox omnis habet, tenebriſq; remotis
R upis in abruptæ ſcopulos, extremaq; currens
L ittora proſpiciens fluctus nutantia longe
S emper prima uidens uenientis uela carinæ,
Q uærere nec quicquam de fato coniugis audes.
E n ratis, ad ueſtros quæ tendit carbaſa portus,
Q uid ferat ignoras, ſed nunc tibi ſumma pauoris
N untius armorum triſtis, rumorq; ſiniſter
V ictus adeſt coniux, quid perdis tempora luctus,
C um poſſis iam flere, times? tunc puppe propinqua
P roſiluit, crimenq; Deûm crudele notauit
D eformem pallore ducem, uultuſq; prementem
C aniciem, atq; atro ſqualentes puluere ueſtes,
O buia nox miſeræ cœlum, lucemq; tenebris
A bſtulit, atq; animam clauſit dolor, omnia neruis
M embra relicta labant, riguerunt corda, diuq;
S pe mortis depreſſa iacet. iam fune ligato
L ittoribus, luſtrat uacuas Pompeius arenas,
Q uem poſtquam propius famulæ uidere fideles,
N on ultra gemitus tacitos inceſſere fata
P ermiſere ſibi, fruſtraq; attollere terra
S emianimē conantur heram, quam pectore Magnus
A mbit, & adſtrictos refouet complexibus artus.

Cœperat in ſummum reuocato ſanguine corpus
Pompeij ſentire manus, mœſtamq́; mariti
Poſſe pati faciem, prohibet ſuccumbere fatis
Magnus, & in modicos caſtigat uoce dolores.
Nobile cur robur fortunæ uulnere primo
Fœmina tantorum titulis inſignis auorum
Frangis? habes aditum manſuræ in ſæcula famæ,
Laudis in hoc ſexu non legum iura, nec arma,
Vnica materia eſt coniux miſer, erige mentem,
Et tua cum fatis pietas decertet, & ipſum,
Quod ſum uictus ama, nunc ſum tibi gloria maior,
A me quod faſces, & quod pia turba Senatus,
Tantaq́; diſceſſit regum manus, incipe Magnum
Sola ſequi, deformis adhuc uiuente marito,
Summus, & augeri uetitus dolor, ultima debet
Eſſe fides lugere uirum. tu nulla tuliſti
Bello damna meo, uiuit poſt prælia Magnus.
Sed fortuna perit, quod defles, illud amaſti.
Vocibus his correpta uiri uix ægra leuauit
Membra ſoló, tales gemitu rumpente querelas.
O utinam in thalamos inuiſi Cæſaris iſſem
Infelix coniux, & nulli læta marito.
Bis nocui mundo, me pronuba ducat Erynnis,
Craſſorumq́; umbræ, deuotaq́; manibus illis
Aſſyrios in caſtra tuli ciuilia caſus,
Præcipitesq́; dedi populos, cunctosq́; fugaui
A cauſa meliore Deos. ó maxime coniux,
O thalamis indigne meis, hoc iuris habebat
In tantum fortuna caput. cur impia nupſi,
Si miſerum factura fui? nunc accipe pœnas,

Sed quas

S ed quas ſponte luam, quo ſit tibi mollius æquor,
C erta fides regum, totusq; paratior orbis,
S parge mari comitem, mallem felicibus armis
D ependiſſe caput, nunc clades denuq; luſtra
M agne tuas ubicunq; iaces ciuilibus armis.
N oſtros ulta toros ades huc, atq; exige pœnas
I ulia crudeleis, placataq; pellice cæſa,
M agno parce tuo. ſic fata, iterumq; refuſa
C oniugis in gremium, cunctorum lumina ſoluit
I n lachrymas, duri flectuntur pectora Magni,
S iccaq; Theſſaliæ confundit lumina Leſbos.
T unc Mitylenæum pleno iam littore uulgus
A ffatur magnum, ſi maxima gloria nobis
S emper erit tanti pignus ſeruaſſe mariti,
T u quoq; deuotos ſacro tibi fœdere muros
O ramus, ſociosq; lares dignare uel una
N octe tua, fac Magne locum, quem cuncta reuiſent
S æcula, quem ueniens hoſpes Romanus adoret,
N ulla tibi ſubeunda magis ſunt mœnia uicto,
O mnia uictoris poſſunt ſperare fauorem,
H æc iam crimen habent. qd quod iacet inſula põto?
C æſar eget ratibus, procerum pars magna coibit
C erta loca, noto reparandum eſt littore fatum.
A ccipe templorum cultus, aurumq; Deorum
A ccipe, ſi terris, ſi puppibus iſta iuuentus
A ptior eſt, tota quantum ualet, utere Leſbo.
A ccipe, ne Cæſar rapiat, tu uictus habeto.
H oc ſolum crimen meritæ bene detrahe terræ,
N e noſtram uideare fidem, felixq; ſecutus,
E t damnaſſe miſer. tali pietate uirorum

L ætus in aduerſis, & mundi nomine gaudens
E ſſe fidem, nullum toto mihi dixit in orbe
G ratius eſſe ſolum non paruo pignore uobis
O ſtendi, tenuit noſtros hac obſide Leſbos
A ffectus, hic ſacra domus, clariq; penates,
H ic mihi Roma fuit, non ullo in littore puppim
A nte dedi fugiens, ſæui cum Cæſaris iram
I am ſcirem meritam ſeruata coniuge Leſbon,
N on ueritus tantam ueniæ committere uobis
M ateriam, ſed iam ſatis eſt feciſſe nocentes,
F ata mihi totum mea ſunt agitanda per orbem.
H eu nimium felix æterno nomine Leſbos,
S iue doces populos, regesq; admittere Magnum,
S eu præſtas mihi ſola fidē, nam quærere certū eſt
F as quibus in terris, ubi ſit ſcelus, accipe numen,
S iquod adhuc mecum es uotorum extrema meorū,
D a ſimiles Leſbo populos, qui marte ſubactum
N on intrare ſuos infeſto Cæſare portus,
N on exire uetent, dixit, mœſtamq; carinæ
I mpoſuit comitem, cunctos mutare putares
T ellurem, patriæq; ſolum, ſic littore toto
P langitur, infeſtæ tenduntur in æthera dextræ.
P ompeiumq; minus, cuius fortuna dolorem
M ouerat, aſt illam, quam toto tempore belli
V t ciuem uidere ſuam, diſcedere cernens
I ngemuit populus, quam uix, ſi caſtra mariti
V ictoris peteret, ſiccis dimittere matres
I am poterant oculis, tanto deuinxit amore
H os pudor, hos probitas, caſtiq; modeſtia uultus.
Quod ſubmiſſa nimis nulli grauis hoſpita turbæ,

S tantis adhuc fati uixit quaſi coniuge uicto.
I am pelago medios titan demiſſus ad ignes,
N ec quibus abſcondit, nec ſiquibus exerit orbem
T otus erat, uigiles Pompeij in pectore curæ
N unc ſocias adeunt Romani fœderis urbes,
E t uarias regum mentes, nunc inuia mundi
A rua ſuper nimios ſoles, auſtrum'q; iacentes,
S æpe labor mœſtus curarum, odium'q; futuri
P roiecit feſſos incerti pectoris æſtus,
R ectorem'q; ratis de cunctis conſulit aſtris,
V nde notet terras, quæ ſit menſura ſecandi
A equoris in cœlo, Syriam quo ſydere ſeruet,
A ut quotus in plauſtro Libyam bene dirigat ignis.
D octus ad hæc fatur taciti ſeruator Olympi.
S ignifero quæcunq; fluunt labentia cœlo
N unquam ſtante polo miſeros fallentia nautas
S ydera non ſequimur, ſed qui non mergitur undis
A xis inocciduus gemina clariſſimus arcto.
I lle regit puppes, hic cum mihi ſemper in altum
S urget, & inſtabit ſummis minor Vrſa cheruchis,
B oſphoron, & Scythiæ curuantem littora pontum
S pectamus, quicquid deſcendit ab arbore ſumma,
A rctophylax, propior'q; mari Cynoſura feretur,
I n Syriæ portus tendit ratis, inde Canopos
E xcipit auſtrali cœlo contenta uagari
S tella timens borean, illa quoq; perge ſiniſtra
T rans Pharon, in medio tanget ratis æquore Syrtes,
S ed quò uela dari, quo nunc pede carbaſa tendi
N oſtra iubes? dubio contra cui pectore Magnus,
H oc ſolum toto reſpondit in æquore ſerua,

V t ſit ab emathijs ſemper tua longius oris
P uppis, & heſperiam pelago, cœloq́; relinquas,
C ætera da uentis, comitem, pignusq́; recepi
D epoſitum, tunc certus eram quæ littora uellem.
N unc portum fortuna dabit. Sic fatur, at ille
I uſto uela modo pendentia cornibus æquis
T orſit, & in læuum puppim dedit, utq́; ſecaret,
Q uas Aſine cautes, & quas Chios aſperat undas,
H os dedit in proram, tenet hos in puppe rudentes.
A equora ſenſerunt motus, aliterq́; ſecante
I am pelagus roſtro, nec idem ſpectante carina,
M utauere ſonum. non ſic moderator equorum
D exteriore rota, læuum cum circuit axem,
C ogit inoffenſæ currus accedere metæ.
O ſtendit terras titan, & ſydera texit.
S parſus ab emathia fugit quicunq; procella,
A ſſequitur Magnum, primusq́; à littore Leſbi
O ccurrit natus, procerum mox turba fidelis.
N am neq; deiecto fatis, acieq́; fugato
A bſtulerat Magno reges fortuna miniſtros,
T errarum dominos, & ſceptra eoa tenentes
E xul habet comites. iubet ire in deuia mundi
D eiotarum, qui ſparſa ducis ueſtigia legit.
Q uando ait emathijs amiſſus cladibus orbis
Q ua Romanus erat, ſupereſt fidiſſime regum
E oam tentare fidem, populosq́; bibentes
E uphraten, & adhuc ſecurum à Cæſare Tigrim,
N ec pigeat Magno quærentem fata remotas
M edorum penetrare domos, Scythicosq́; receſſus,
E t totum mutare diem, uocesq́; ſuperbo

A rſacidæ perferre meas, ſi fœdera uobis
P riſcæ manent, mihi per Latium iurata tonantem,
P er ueſtros aſtricta magos, implete pharetras,
A rmeniosq; arcus gethicas intendite neruis.
S i uos ó Parthi peterem cum caſpia clauſtra,
E t ſequerer duros æterni martis Alanos,
P aſſus achemenijs late decurrere campis
I n tutam trepidos nunquam Babylona coëgi,
A rua ſuper Cyri, Chaldæiq; ultima regni,
Q ua rapidus Ganges, & qua Nyſæus Hydaſpes
A ccedunt pelago Phœbi ſurgentis ab igne
I am propior, quàm Perſis eram, tamen oĩa uincens
S uſtinui noſtris uos tantum deeſſe triumphis,
S olusq; è numero regum telluris eoæ
E x æquo me Parthus adit, nec munere Magni
S tant ſemel Arſacidæ. qs enim poſt uulnera cladis
A ſſyriæ, iuſtas Latij compeſcuit iras?
T ot meritis obſtricta meis, nunc Parthia ruptis
E xcedat clauſtris uetitam per ſæcula ripam,
Z eumaq; Pellæum, Pompeio uincite Parthi,
V inci Roma uolet. Regem parêre iubenti
A rdua non piguit, poſitisq; inſignibus aulæ
E greditur, famuli ruptos indutus amictus.
I n dubijs tutum eſt inopem ſimulare tyranno.
Q uanto igitur mundi dominis ſecurius æuum
V erus pauper agit? dimiſſo in littore rege
I pſe per Icariæ ſcopulos, Epheſumq; relinquens,
E t placidi Colophona maris, ſpumantia paruæ
R adit ſaxa Sami, ſpirat de littore eoo
A ura fluens, Gnidon inde fugit, claramq; relinqt

S ole Rhodon, magnoſq́; ſinus Telmeſidos undæ
C ompenſat, medio pelago Pamphylia puppi
O ccurrit tellus, nec ſe committere muris
A uſus adhuc ullis, te primum parua phaſelis
M agnus adit. nam te metui uetat incola rarus,
E xhauſtæq́; domus populis, maiorq́; carinæ,
Q uàm tua turba fuit, tendens hinc carbaſa rurſus
I am Taurum, Tauroq́; uidet Dipſonta cadentem.
C rederet hoc Magnus pacem cum præſtitit undis,
E t ſibi conſultum? Cilicum per littora tutus
P arua puppe fugit, ſequitur pars magna Senatus.
A d profugum collecta ducem, paruisq́; Synædris,
Q uo portu, mittitq́; rates, recipitq́; Selinus.
I n procerum cœtu tandem mœſta ora reſoluit
V ocibus his Magnus, comites belliq́; fugæq́;,
A tq; inſtar patriæ, quamuis in littore nudo
I n Cilicum terra nullis circundatus armis
C onſultem, rebusq́; nouis exordia quæram,
I ngentes præſtate animos, non omnis in aruis
E mathijs cecidi, nec ſic mea fata premuntur,
V t nequeam releuare caput, cladesq́; receptas
E xcutere, an Libycæ Marium potuere ruinæ
E rigere in faſces, plenis & reddere faſtis?
M e preſſum leuiore manu fortuna tenebit?
M ille meæ Graio uoluuntur in æquore puppes,
M ille duces, ſparſit potius Pharſalia noſtras,
Q uàm ſubuertit, opes, ſed me uel ſola tueri
F ama poteſt rerum, toto quas geſſimus orbe,
E t nomen, quod mundus amat, uos pendite regna
V iribus, atq; fide, Libyen, Parthosq́;, Pharonq́;,

Quæ nam Romanus deceat ſuccurrere rebus.
Aſt ego curarum proceres arcana mearum
Expromam, mentiſq; meæ quò pondera uergant,
Aetas Niliaci nobis ſuſpecta tyranni eſt.
Ardua quippe fides robuſtos exigit annos,
Hinc anceps dubij terret ſolertia mauri,
Nanq; memor generis Carthaginis impia proles
Imminet heſperiæ, multuſq; in pectore uano eſt
Hannibal, obliquo maculat qui ſanguine regnum,
Et numidas contingit auos, iam ſupplice Varro
Intumuit, uiditq; loco romana ſecundo.
Quare agite eoum comites properemus in orbem,
Diuidit Euphrates ingentem gurgite mundum,
Caſpiaq; immenſos ſeducunt clauſtra receſſus,
Et polus Aſſyrias alter noctesq;, diesq;
Vertit, & abruptum eſt noſtro mare diſcolor unda,
Oceanuſq; ſuus, regnandi ſola uoluptas,
Celſior in campis ſonipes, & fortior arcus,
Nec puer, aut ſenior letales tendere neruos
Segnis, & à nulla mors eſt incerta ſagitta.
Primi Pellæas arcu fregere ſariſſas,
Bactraq; Medorum ſedem, muruſq; ſuperbam
Aſſyrias Babylona domos, nec pila timentur
Noſtra nimis Parthis, audentq; in bella uenire,
Experti Scythicas Craſſo pereunte ſagittas
Spicula nec ſolo ſpargunt fidentia ferro
Stridula, ſed multo ſaturantur tela ueneno,
Vulnera parua nocent, fatūq; in ſanguine ſummo eſt.
O utinam non tanta mihi fiducia ſæuis
Eſſet in Arſacidis, fatis nimis æmula noſtris

Fata mouent Medos, multúmq; in gente deorum eſt.
Effundam populos alia tellure reuulſos,
Excitoſq; ſuis immittam ſedibus ortus.
Quod ſi nos eoa fides, & barbara fallunt
Fœdera, uulgati ſupra commercia mundi
Naufragium fortuna ferat, non regna precabor,
Quæ feci, ſed magna feram ſolatia mortis
Orbe iacens alio, nihil hæc in membra cruente,
Nil ſocerum feciſſe pie, ſed cuncta reuoluens
Vitæ fata meæ, ſemper uenerabilis illa
Orbis parte fui, quantus Mæotida ſupra,
Quantus apud Tanaim, toto conſpectus in ortu.
Quas magis in terras noſtrum felicibus actis
Nomen abit, aut unde redit maiore triumpho?
Roma faue cœptis, quid enim tibi lætius unquam
Præſtiterint ſuperi, quàm ſi ciuilia Partho
Milite bella geras? tantam conſumere gentem,
Et noſtris miſcere malis, cum Cæſaris arma
Concurrent Medis, aut me fortuna neceſſe eſt
Vindicet, aut Craſſum. ſic fatus murmure ſenſit
Conſilium damnaſſe uiros, quos Lentulus omnes
Virtutis ſtimulis, & nobilitate dolendi
Præceſſit, dignaſq; tulit modo conſule uoces,
Siccine Theſſalicæ mentem fregere ruinæ?
Vna dies mundi damnauit fata? ſecundum
Emathiam lis tanta datur? iacet omne cruenti
Vulneris auxilium? ſolos tibi Magne reliquit
Parthorum fortuna pedes? quid transfuga mundi
Terrarum totos tractus, cœlúmq; peroſus,
Aduerſoſq; polos, alienáq; ſydera quæris,

Chaldæos culture Deos, & barbara ſacra
Parthorum famulus? quid cauſæ obtenditur armis?
Libertatis amor? miſerum quid decipis orbem,
Si ſeruire potes? te quem romana regentem
Horruit auditu, quem captos ducere reges
Vidit ab hyrcanis, Indóq; à littore ſyluis,
Deiectum fatis humilem, fractúmq; uidebit,
Extollétq; animos latium ueſanus in orbem,
Se ſimul, & Romam Pompeio ſupplice menſus.
Nil animis, fatíſq; tuis effabere dignum.
Exiget ignorans latiæ commertia linguæ,
Vt lachrymis ſe Magne roges. patimurne pudoris
Hoc uulnus, clades ut parthia uindicet ante
Heſperias, quàm Roma ſuas? ciuilibus armis
Elegit te nempe ducem. quid uulnera noſtra
In Scythicos ſpargis populos, cladéſq; latentes?
Quid Parthos tranſire doces? ſólatia tanti
Perdit Roma mali, nullos admittere reges,
Sed ciui ſeruire ſuo. iuuat ire per orbem
Ducentem ſæuas romana in mœnia gentes?
Signáq; ab Euphrate cum Craſſis capta ſequentē?
Qui ſolus regum fato cælante fauorem
Defuit Emathiæ, nunc tantas ille laceſſet
Auditi uictoris opes? aut iungere fata
Tecum Magne uolet? non hæc fiducia genti eſt.
Omnis in arctois populus quicunq; pruinis
Naſcitur, indomitus bellis, & mortis amator.
Quicquid ad eoos tractus, mundíq; teporem
Labitur, emollit gentes clementia cœli.
Illic & laxas ueſtes, & fluxa uirorum

V elamenta uides. Parthus per medica rura
S armaticos inter campos, effuſaq; plano
T igridis arua ſolo nulli ſuperabilis hoſti eſt
L ibertate fugæ, ſed non ubi terra tumebit
A ſpera conſcendet montis iuga, nec per opacas
B ella geret tenebras incerto debilis arcu,
N ec franget nando uiolenti uorticis amnem,
N ec tota in pugna perfuſus ſanguine membra,
E xiget æſtiuum calido ſub puluere ſolem.
N on aries illis, non ulla eſt machina belli,
A ut foſſas implere ualent, parthoq; ſequente
M urus erit, quodcunq; poteſt obſtare ſagittæ.
P ugna leuis, bellumq; fugax, turmæq; uagantes,
E t melior ceſſiſſe loco, quàm pellere miles.
I llita tela dolis nec martem comminus unquam
A uſa pati uirtus, ſed longe tendere neruos.
E t quò ferre uelint permittere uulnera uentis.
E nſis habet uires, & gens quæcunq; uirorum eſt,
B ella gerit gladijs, nam Medos prælia prima
E xarmant, uacuæq; iubent remeare pharetræ.
Nulla manus illis fiducia, tota ueneni eſt.
C redis Magne uiros, quos in diſcrimina belli
C um ferro ueniſſe parum eſt? tentare pudendum
A uxilium tanti eſt, toto diuiſus ut orbe
À terra moriare tua? tibi barbara tellus
I ncumbat, te parua tegant, ac uilia buſta?
I nuidioſa tamen Craſſo quærente ſepulchrum.
S ed tua ſors melior, quoniam mors ultima pœna eſt,
N on metuenda uiris, at non Cornelia letum
I nfando ſub rege timet. num barbara nobis

Eſt ignota Venus? quæ ritu cæca ferarum
Polluit innumeris leges, & fœdera tedæ
Coniugibus, thalamiq; patent ſecreta nefandi.
Inter mille nurus epulis ueſana, meroq;
Regia, non ullis exceptos legibus audet
Concubitus, tot fœmineis complexibus unum
Non laxat nox tota marem, iacuere ſorores
In fratrum thalamis, ſacrataq; pignora matrum.
Damnat apud gentes ſceleris non ſponte peracti
Oedipodionias infelix fabula Thebas.
Parthorum dominus quoties ſic ſanguine miſto
Naſcitur Arſacides, cui fas implere parentem,
Quid rear eſſe nefas? proles tam clara Metelli
Stabit Barbarico coniux Milleſima lecto?
Quanquam non ulli plus regia Magne uacabit
Sæuitia ſtimulante Venus, titulisq; uirorum.
Nam quo plura iuuent Parthum portenta, fuiſſe
Hanc ſciet & Craſſi, ceu pridem debita fatis
Aſſyrijs, trahitur cladis captiua uetuſtæ.
Hæreat eoæ uulnus miſerabile ſortis,
Non ſolum auxilium funeſto à Rege petiſſe,
Sed geſſiſſe prius bellum ciuile pudebit.
Nam quod apud populos crimen, ſoceriq;, tuumq;,
Maius erit? quàm quod uobis miſcentibus arma
Craſſorum uindicta perit, incurrere cuncti
Debuerant in Bactra duces, & ne qua uacarent
Arma, uel arctoum dacis, Rheniq; cateruis
Imperij nudare latus, dum perfida Suſis
In tumulos prolapſa ducum, Babylonq; iaceret.
Aſſyriæ paci finem fortuna precamur,

E t ſi Theſſaliæ bellum ciuile peractum eſt,
A d Parthos,qui uicit eat.gens unica mundi eſt,
D e qua Cæſareis poſſim gaudere triumphis.
N um tibi,cum primum gelidum tranſibis Araxē,
V mbra ſenis mœſti Scythicis confixa ſagittis
I ngerat has uoces? tu quem poſt funera noſtra
V ltorem cinerum nudæ ſperauimus umbræ,
A d fœdus,pacem'q; uenis? tunc plurima cladis
O ccurrent monimenta tibi, quæ mœnia trunca,
L uſtrarunt ceruice duces,ubi nomina tanta
O bruit Euphrates, & noſtra cadauera Tigris
D etulit in terras,ac reddidit,ire per iſta
S i potes, in media ſocerum quoq; Magne ſedentem
T heſſalia placare potes. quin reſpicis orbem
R omanum, ſi regna times proiecta ſub auſtro,
I nfidum'q; Iubam? petimus Pharon,arua'q; Lagi.
S yrtibus hinc libycis tuta eſt Aegyptus,at inde
G urgite ſepteno rapidus mare ſubmouet amnis,
T erra ſuis contenta bonis non indiga mercis,
A ut Iouis,in ſolo tanta eſt fiducia Nilo.
S ceptra puer Ptolemæus habet tibi debita Magne,
T utelæ commiſſa tuæ. Quis nominis umbram
H orreat? innocua eſt ætas,nec iura, fidem'q;,
R eſpectum'q; Deûm ueteris ſperaueris aulæ,
N il pudet aſſuetos ſceptris,mitiſſima ſors eſt
R egnorum ſub rege nouo. non plura locutus
I mpulit huc animos. Quantum ſpes ultima rerum
L ibertatis habet, uicta eſt ſententia Magni.
T unc Cilicum liquere ſolum, Cypro'q; citatas
I mmiſere rates, nullas cui prætulit aras

Vndæ diua memor Paphiæ. ſi numina naſci
Credimus, aut quenquã fas eſt cœpiſſe Deorum.
Hæc ubi deſeruit Pompeius littora, totos
Emenſus Cypri ſcopulos, quibus exit in auſtrum,
Inde maris uaſti tranſuerſo uertitur æſtu,
Nec tenuit Caſium nocturno lumine montem,
Infimaq́; Aegypti pugnaci littora uelo
Vix tetigit, qua diuidui pars maxima Nili
In uada decurrit Peluſia ſeptimus amnis.
Tempus erat, quo Libra pares examinat horas
Non una plus æqua die, noctiq́; rependit
Lux minor hybernæ uerni ſolatia damni.
Comperit ut regem Caſio ſe monte tenere,
Flectit iter, nec Phœbus adhuc, nec carbaſa lãguēt.
Iam rapido ſpeculator eques per littora curſu
Hoſpitis aduentu pauidam compleuerat aulam.
Conſilij uix tempus erat, tamen omnia monſtra
Pellææ coïere domus, quos inter Achoreus
Iam placidus ſenio, fractisq́; modeſtior annis,
Hunc genuit cuſtos Nili creſcentis in arua
Memphis uana ſacris, illo cultore Deorum
Luſtra ſuæ Phœbes non unus uixerat Apis,
Conſilij uox prima fuit, meritumq́;, fidemq́;,
Sacraq́; defuncti iactauit pignora patris.
Sed melior ſuadere malis, & noſſe tyrannos
Auſus Pompeium leto damnaſſe Photinus.
Ius, & fas multos faciunt Ptolemæe nocentes,
Dat pœnas laudata fides, cum ſuſtinet inquit,
Quos fortuna premit, fatis accede, deisq́;,
Et cole felices, miſeros fuge, ſydera terra,

V t diſtant, & flamma mari, ſic utile recto,
S cæptrorum uis tota perit, ſi prendere iuſta
I ncipit, euertitq́; arces reſpectus honeſti.
L ibertas ſcelerum eſt, quæ regna inuiſa tuetur,
S ublatusq́; modus gladijs, facere omnia ſæue
N on impune licet, niſi cum facis, exeat aula
Q ui uult eſſe pius, uirtus & ſumma poteſtas
N on coëunt, ſemper metuet, quem ſæua pudebunt.
N on impune tuos Magnus contempſerit annos,
Q ui te nec uictos arcere à littore noſtro
P oſſe putat, neu te ſceptris priuauerit hoſpes,
P ignora ſunt propiora tibi, Nilonq́;, Pharonq́;,
S i regnare piget, damnatæ redde ſorori.
A egyptum certe latijs tueamur ab armis,
Q uicquid non fuerit Magni, dum bella geruntur,
N ec uictoris erit. toto iam pulſus ab orbe,
P oſtquam nulla manet rerum fiducia, quærit
C um qua gente cadat, rapitur ciuilibus armis,
N ec ſoceri tantum arma fugit, fugit ora Senatus,
C uius Theſſalicas ſaturat pars magna uolucres,
E t metuit gentes, quas uno in ſanguine mixtas
D eſeruit, regesq́; timet, quorum omnia merſit,
T heſſaliæq́; reus nulla tellure receptus,
S ollicitat noſtrum, quem non dum perdidit, orbem.
I uſtior in Magnum nobis Ptolemæe querelæ
C auſa data eſt. quid ſepoſitam, ſemperq́; quietam
C rimine bellorum maculas Pharon, aruaq́; noſtra
V ictori ſuſpecta facis? cur ſola cadenti
H æc placuit tellus, in quam Pharſalica fata
C onferres, pœnasq́; tuas? iam crimen habemus

P urgandum gladio, quod nobis ſceptra Senatus
T e ſuadente dedit, uotis tua fouimus arma,
H oc ferrum, quod fata iubent, proferre paraui,
N on tibi, ſed uicto, feriam tua uiſcera Magne,
M alueram ſoceri. rapimur quò cuncta feruntur.
T é ne mihi dubitas an ſit uiolare neceſſe,
C um liceat? quæ te noſtri fiducia regni
H uc agit infelix? populum non cernis inermem,
A ruáq; uix refugo fodientem mollia Nilo?
M etiri ſua regna decet, uiresq́; fateri.
T u Ptolemæe potes Magni fulcire ruinam,
S ub qua Roma iacet? buſtum, cineresq́; mouere
T heſſalicos audes? bellumq́; in regna uocare?
A nte aciem Emathiam nullis acceſſimus armis,
P ompeij nunc caſtra placent, quæ deſerit orbis?
N unc uictoris opes, & cognita fata laceſſis?
A duerſis non deeſſe decet, ſed læta ſecutos,
N ulla fides unquam miſeros elegit amicos.
A ſſenſere omnes ſceleri, lætatur honore
R ex puer inſueto, quod iam ſibi tanta licere
P ermittant famuli, ſceleri delectus Achillas.
P erfida qua tellus caſius excurrit arenis,
E t uada teſtantur iunctas Aegyptia Syrtes,
E xiguam ſocijs monſtri, gladijsq́; carinam
I nſtruit, ó ſuperi Nilusńe, & barbara Memphis,
E t Peluſiaci tam mollis turba Canopi
H os animos? ſic fata premunt ciuilia mundum?
S ic romana iacent? ullusńe in cladibus iſtis
E ſt locus Aegypto? Phariusq́; admittitur enſis?
H anc certe ſeruate fidem ciuilia bella,

Cognatas præſtate manus, externaq́; monſtra
Pellite. ſi meruit tam claro nomine Magnus
Cæſaris eſſe nefas, tanti Ptolemæe ruina
Nominis haud metuis, cœloq́; tonante profanas
Inſeruiſſe manus impure, ac ſemiuir audes?
Non domitor mundi, nec ter capitolia curru
Inuectus, regumq́; potens, uindexq́; Senatus,
Victorisq́; gener, phario ſatis eſſe tyranno
Quod poterat, romanus erat. quid uiſcera noſtra
Scrutaris gladio? neſcis puer improbe, neſcis
Quo tua ſit fortuna loco, iam iure ſine ullo
Nili ſceptra tenes, cecidit ciuilibus armis,
Qui tibi regna dedit. Iam uento uela negarat
Magnus, & auxilio remorum infanda petebat
Littora, quem contra non longa uecta biremi
Appulerat ſcelerata manus, Magnoq́; patere
Fingens regna Phari, celſa de puppe carinæ
In paruam iubet ire ratem, littusq́; malignum
Incuſat, bimaremq́; uadis frangentibus æſtum,
Qui uetat externas terris aduertere claſſes.
Quod niſi fatorum leges, intentaq́; iuſſu
Ordinis æterni miſeræ uicinia mortis,
Damnatum leto traherent ad littora Magnum,
Non ulli comitum ſceleris præſagia deerant,
Quippe fides ſi pura foret, ſi regia Magno
Sceptrorum authori uera pietate pateret,
Venturum tota pharium cum claſſe tyrannum,
Sed ceſſit fatis, claſſemq́; relinquere iuſſus
Obſequitur, letumq́; iuuat præferre timori.
Ibat in hoſtilem præceps Cornelia puppim,

Hoc magis

Hoc magis impatiens egreſſo deeſſe marito,
Quod metuit clades. remane temeraria coniux,
Et tu nate precor, longeq́; è littore caſus
Expectate meos, ſed in hac ceruice tyranni
Explorate fidem, dixit, ſed ſurda uetanti
Tendebat geminas amens Cornelia palmas.
Quò ſine me crudelis abis? iterumńe relinquor
Theſſalicis ſubmota malis? nunquam omine læto
Diſtrahimur miſeri, poteras non flectere puppim,
Cum fugeres aliò, latebriśq; relinquere Leſbi,
Omnibus à terris ſi nos arcere parabas.
An tantum in fluctus placeo comes? hæc ubi fruſtra
Effudit, prima pendet tamen anxia puppe,
Attonitośq; metu nec quoquam auertere uiſus,
Nec Magnum ſpectare poteſt, ſtetit anxia claſſis
Ad ducis euentum metuens non arma, nefasq;,
Sed ne ſubmiſſis precibus Pompeius adoret
Sceptra ſua donata manu. tranſire parantem
Romanus pharia miles de puppe ſalutat
Septimius, qui prò ſuperum pudor arma ſatelles
Regia geſtabat poſito deformia pilo,
Immanis, uiolentus, atrox, nullaq́; ferarum
Mitior in cædes. quis non fortuna putaſſet
Parcere te populis, quod bello hæc dextra uacaſſet,
Theſſaliaq́; procul tam noxia tela fugaſſes?
Diſponis gladios, nequo non fiat in orbe
Heu facinus ciuile tibi, uictoribus ipſis
Dedecus, & nunquam ſuperum caritura pudore eſt
Fabula, Romanus Regi ſic paruit enſis,
Pellæusq́; puer gladio tibi colla recidit

Magne tuo. qua poſteritas in ſæcula mittet
Septimium fama? ſcelus hoc quo nomine dicent,
Qui Bruti dixere nefas? iam uenerat horæ
Terminus extremæ, phariamq́; ablatus in alnum
Perdiderat iam iura ſui, tunc ſtringere ferrum
Regia monſtra parant. ut uidit comminus enſes,
Inuoluit uultus, atq; indignatus apertum
Fortunæ præbere caput, tunc lumina preſſit,
Continuitq́; animam, nequas effundere uoces,
Poſſet, & æternam fletu corrumpere famam.
At poſtquam mucrone latus funeſtus Achillas
Perfodit, nullo gemitu conſenſit ad ictum,
Deſpexitq́; nefas, ſeruatq́; immobile corpus,
Seq́; probat moriens, atq; hæc in pectore uoluit.
Sæcula Romanos nunquam tacitura labores
Attendunt, æuumq́; ſequens ſpeculatur ab omni
Orbe ratem, phariamq́; fidem, nunc conſule famæ.
Fata tibi longæ fluxerunt proſpera uitæ,
Ignorant populi, ſi non in morte probaris,
An ſcieris aduerſa pati, ne cede pudori,
Authoremq́; dole fati, quacunq; feriris,
Crede manum ſoceri, ſpargant, lacerentq́; licebit,
Sum tamen ó ſuperi felix, nulliq́; poteſtas
Hoc auferre Deo, mutantur proſpera uitæ.
Non ſum morte miſer, uidet hanc Cornelia cædē,
Pompeiusq́; meus, tanto patientius oro
Claude dolor gemitus, natus, coniuxq́; peremptum
Si mirantur, amant. talis cuſtodia Magno
Mentis erat. ius hoc animi morientis habebat.
At non tam patiens Cornelia cernere ſæuum,

Quàm perferre nefas, miſerandis æthera complet
Vocibus. ó coniux ego te ſcelerata peremi,
Letiferæ tibi cauſa moræ fuit auia Leſbos,
Et prior in Nili peruenit littora Cæſar.
Nam cui ius alij ſceleris? ſed quiſquis in iſtud
A' ſuperis immiſſe caput, uel Cæſaris ire,
Vel tibi proſpiciens neſcis crudelis, ubi ipſa
Viſcera ſint Magni, properas, atq; ingeris ictus
Qua uotum eſt uicto, pœnas non morte minores
Pendat, & ante meũ uideat caput, haud ego culpa
Libera bellorum, quæ matrum ſola per undas,
Et per caſtra comes, nullis abſterrita fatis
Victum, quod reges etiam timuere, recepi.
Hoc merui coniux in tuta puppe relinqui?
Perfide parcebas, te fata extrema petente
Vita digna fui? moriar nec munere regis.
Aut mihi præcipitem nautæ permittite ſaltum.
Aut laqueum collo, tortoſq; aptate rudentes,
Aut aliquis Magno dignus comes exigat enſem,
Pompeio præſtare poteſt, quod Cæſaris armis
Imputet. ó ſæui properantem in fata tenetis?
Viuis adhuc coniux, & iam Cornelia non eſt
Iuris Magne ſui? prohibent accerſere mortem,
Seruor uictori. ſic fata, interq; ſuorum
Lapſa manus, rapitur trepida fugiente carina.
At Magni cum terga ſonent, & pectora ferro,
Permanſiſſe decus ſacræ uenerabile formæ,
Iratamq; Deis faciem, nil ultima mortis
Ex habitu, uultuq; uiri mutaſſe fatentur,
Qui lacerum uidere caput, nam ſæuus in ipſo

S eptimius ſceleris maius ſcelus inuenit actu,
A c retegit ſacros ſciſſo uelamine uultus
S emianimis Magni, ſpirantiáq; occupat ora,
C olláq; in obliquo ponit languentia tranſtro,
T unc neruos, uenasq; ſecat, nodoſáq; frangit
O ſſa, diu non dum artis erat caput enſe rotare.
A t poſtquam trunco ceruix abſciſſa receſſit,
V endicat hoc pharius dextra geſtare ſatelles,
D egener, atq; operæ miles Romane ſecundæ,
P ompeij diro ſacrum caput enſe recidis,
V t non ipſe feras? ó ſummi fata pudoris,
I mpius ut Magnum noſſet puer, illa uerenda
R egibus hirta coma, & generoſa fronte decora
C æſaries compreſſa manu eſt, phario'q; ueruto
D um uiuunt uultus, atq; os in murmura pulſant
S ingultus animæ, dum lumina nuda rigeſcunt
S uffixum caput eſt, quo nunquam bella iubente
P ax fuit, hoc leges, campum'q;, & roſtra mouebat,
H ac facie fortuna tibi Romana placebas.
N ec ſatis infando fuit hoc uidiſſe tyranno,
V ult ſceleri supereſſe fidem, tunc arte nefanda
S ubmota eſt capiti tabes, raptóq; cerebro
A dſiccata cutis, putris'q; effluxit ab alto
H umor, & infuſo facies ſolidata ueneno eſt.
V ltima lageæ ſtirpis, perituráq; proles
D egener, inceſtæ ſceptris ceſſure ſororis,
C um tibi ſacrato Macedon ſeruetur in antro,
E t regum cineres extructo monte quieſcant,
C um Ptolemæorum, manes, ſeriem'q; pudendam
P yramides claudant, indignáq; Mauſolæa,

Littora Pompeium feriunt, truncuſq́; uadoſis
Huc illuc iactatur aquis, adeó ne moleſta
Totum cura fuit ſocero ſeruare cadauer?
Hac fortuna fide Magni tam proſpera ſata
Pertulit, hac illum ſummo de culmine rerum
Morte petit, cladeſq́; omnes exegit in uno
Sæua die, quibus immunes tot præſtitit annos,
Pompeiuſq́; fuit, qui nunquam miſta uideret
Læta malis, felix nullo turbante Deorum,
Et nullo parcente miſer. ſemel impulit illum
Dilata fortuna manu, pulſatur arenis,
Carpitur in ſcopulis, hauſto per uulnera fluctu
Ludibrium pelagi, nullaq́; manente figura,
Vna nota eſt Magno capitis iactura reuulſi,
Ante tamen pharias uictor quàm tangat arenas,
Pompeio raptim tumulum fortuna parauit.
Ne iaceat nullo, uel ne meliore ſepulchro,
È latebris pauidus decurrit ad æquora Codrus,
Quæſtor ab Icario Cinyreæ littore Cypri,
Infauſtus Magni fuerat comes, ille per umbras
Auſus ferre gradum uictum pietate timorem
Compulit, ut medijs quæſitum corpus in undis
Duceret ad terram, traheretq́; ad littora Magnum
Lucis mœſta parum per denſas Cynthia nubes
Præbebat. cano ſed diſcolor æquore truncus
Conſpicitur, tenet ille ducem complexibus arctis
Eripiente mari, nunc uictus pondere tanto
Expectat fluctus, pelagóq́; iuuante cadauer
Impellit. poſtquam ſicco iam littore ſedit,
Incubuit Magno, lachrymaſq́; effudit in omne

Vulnus, & ad ſuperos, obſcuráq; ſydera fatur.
Non pretioſa petit cumulato thure ſepulchra
Pompeius fortuna tuus, non pinguis ad aſtra
Vt ferat è membris eoos fumus odores,
Vt romana ſuum geſtent pia colla parentem,
Præferat ut ueteres feralis pompa triumphos,
Vt reſonent cantu triſti fora, totus ut ignem
Proiectis mœrens exercitus ambiat armis,
Da uilem Magno plebeij funeris arcam,
Quæ lacerum corpus ſiccos effundat in ignes,
Robora non deſint miſero, nec ſordidus uſtor.
Sit ſatis ó ſuperi, quod non Cornelia fuſo
Crine iacet, ſubiciáq; facem complexa maritum
Imperat, extremo ſed abeſt à funere buſti
Infelix coniux, nec adhuc à littore longe eſt.
Sic fatus paruos iuuenis procul aſpicit ignes,
Corpus uile ſuis nullo cuſtode cremantes
Inde rapit flammas, ſemuſtáq; robora membris
Subducit, quæcunq; es ait neglecta, nec ulli
Chara tuo, ſed Pompeio felicior umbra,
Quod iam compoſitum uiolat manus ultima buſtum,
Da ueniam, ſiquid ſenſus poſt fata relictum eſt.
Cædis & ipſa rogo, paterisq́; hæc damna ſepulchri?
Teq; pudet ſparſis Pompeij manibus uri?
Sic fatur. plenusq́; ſinus ardente fauilla
Peruolat ad truncum, qui fluctu penè relatus
Littore pendebat, ſummas dimouit arenas,
Et collecta procul laceræ fragmenta carinæ
Exigua trepidus poſuit ſcrobe. nobile corpus
Robora nulla premunt, nulla ſtrue membra recūbūt,

A dmotus Magnum non ſubditus accipit ignis.
I lle ſedens iuxta flammas ó maxime dixit
D uctor, & heſperij maieſtas nominis una,
S i tibi iactatu pelagi, ſi funere nullo
T riſtior iſte rogus manes, animamq́; potentem
O fficiis auerte meis, iniuria fati
H oc fas eſſe iubet, ne ponti bellua quicquam,
N e fera, ne uolucres, ne ſæui Cæſaris ira
A udeat, exiguam, quantum potes, accipe flammam
R omana ſuccenſe manu. fortuna recurſus
S i det in heſperiam, non hac in ſede quieſcent
T am ſacri cineres, ſed te Cornelia Magne
A ccipiet, noſtraq́; manu transfundet in urnam.
I nterea paruo ſignemus littora ſaxo,
V t nota ſit buſto, ſi quis placare peremptum
F orte uolet, plenos & reddere mortis honores,
I nueniet trunci cineres, & norit arenas,
A d quas Magne tuum referat caput. hæc ubi fatus
E xcitat inualidas admoto fomite flammas.
C arpitur, & lentum Magnus diſtillat in ignem
T abe fouens buſtum, ſed iam percuſſerat aſtra
A uroræ præmiſſa dies, ille ordine rupto
F uneris attonitus latebras in littore quærit.
Q uam metuis demens iſto pro crimine pœnam,
Q uo te fama loquax omnes accepit in annos?
C ondita laudabit Magni ſocer impius oſſa.
I modo ſecurus ueniæ, faſſusq́; ſepulchrum
P oſce caput. cogit pietas imponere finem
O fficio, ſemuſta rapit, reſolutaq́; non dum
O ſſa ſatis neruis, & inuſtis plena medullis

A equorea reſtringit aqua, congeſtáq; in unum
P arua clauſit humo, tunc ne leuis aura retectos
A uferret cineres, ſaxo compreſſit arenam,
N autáq; ne buſtum religato fune moueret,
I nſcripſit ſacrum ſemuſto ſtipite nomen.
H ic ſitus eſt Magnus. placet hoc fortuna ſepulchrũ
D icere Pompeij, quo condi maluit illum,
Q uám terra caruiſſe ſocer, temeraria dextra
C ur obicis Magno tumulum, manesq; uagantes
I ncludis? ſitus eſt qua terra extrema refuſo
P endet in Oceano Romanum nomen, & omne
I mperium Magno eſt tumuli modus, obrue ſaxa
C rimine plena Deûm. ſi tota eſt Herculis Oethe,
E t iuga tota uacant Bromio Nyſæïa, quare
V nus in Aegypto Magno lapis? omnia Lagi
R ura tenere poteſt, ſi nullo ceſpite nomen
H æſerit, erremus populi, cinerumq; tuorum
M agne metu, nullas Nili calcemus arenas.
Q uod ſi tam ſacro dignaris nomine ſaxum,
A dde actus tantos, monimentáq; maxima rerum,
A dde truces Lepidi motus, Alpináq; bella,
A rmáq; Sertorij reuocato Conſule uicta,
E t currus, quos egit eques, commertia tuta
C entibus, et pauidos Cilicas maris, adde ſubactam
B arbariem, gentesq; uagas, & quicquid in euro
R egnorum, boreáq; iacet. dic ſemper ab armis
C iuilem repetiſſe togam, ter curribus actis
C ontentum patriæ multos donaſſe triumphos,
Q uis capit hæc tumulus? ſurgit miſerabile buſtum
N on ullis plenum titulis, non ordine tanto

F aſtorum, ſolitumq́; legi ſuper alta deorum
C ulmina, & extructos ſpolijs hoſtilibus arcus.
H aud procul eſt ima Pompeij nomen arena
D epreſſum tumulo, quod non legat aduena rectus.
Q uod niſi monſtratum Romanus tranſeat hoſpes.
N oxia ciuili tellus Aegyptia fato,
H aud equidem immerito cumanæ carmine uatis
C autum, ne Nili Peluſia tangeret ora
H eſperius miles, ripasq́; æſtate tumentes.
Q uid tibi ſæua precer pro tanto crimine tellus?
V ertat aquas Nilus, quo naſcitur orbe, retentus,
E t ſteriles egeant hybernis imbribus agri,
T otaq́; in Aethiopum putres ſoluaris arenas.
N os in templa tuam romana accepimus Iſin,
S emideosq́; canes, & ſiſtra iubentia luctus,
E t quem tu plangens hominem teſtaris Oſirim,
T u noſtros Aegypte tenes in puluere manes.
T u quoq; cum ſæuo dederis iam templa tyranno,
N on dum Pompeij cineres ó Roma petiſti,
E xul adhuc iacet umbra ducis, ſi ſæcula prima
V ictoris timuere minas, nunc excipe ſaltem
O ſſa tui Magni, ſi non dum ſubruta fluctu
I nuiſa tellure ſedent, quis buſta timebit?
Q uis ſacris dignam mouiſſe uerebitur umbram?
I mperet hoc nobis utinam ſcelus, & uelit uti
N oſtro Roma ſinu, ſatis ó, nimiumq́; beatus,
S i mihi contingat manes transferre reuulſos
A uſoniam, ſi tale ducis uiolare ſepulchrum.
F orſitan aut ſulco ſterili cum poſceret finem
A` ſuperis, aut Roma uolet feralibus auſtris,

I gnibus aut nimiis, aut terræ tecta mouenti,
C onſilio, iuſſu'q; Deûm tranſibis in urbem
M agne tuam, ſummus'q; feret tua buſta ſacerdos.
N am quis ad exuſtam cancro torrente Syenen
I bit? & imbrifera ſitas ſub Pleiade Thebas
S pectator Nili? quis rubri ſtagna profundi,
A ut Arabum portus, mercis, mutator eoæ
M agne petet, quem non tumuli uenerabile ſaxum,
E t cinis in ſummis forſan turbatus arenis
A uertat? manes'q; tuos placare licebit,
E t Caſio præferre Ioui. nil iſta nocebunt
F amæ buſta tuæ. templis, auro'q; ſepultus
V ilior umbra fores. nunc es pro numine ſummo,
H oc tumulo fortuna iacens, anguſtius aris
V ictoris libyco pulſatur in æquore ſaxum.
T arpeijs qui ſæpe Deis ſua thura negarant,
I ncluſum thuſco uenerantur ceſpite fulmen.
P roderit hoc olim, quod non manſura ſepulchri
A rdua marmoreo ſurrexit pondere moles.
P ulueris exigui ſparget non longa uetuſtas
C ongeriem, buſtum'q; cadet, mortis'q; peribunt
A rgumenta tuæ, ueniet felicior ætas,
Q ua ſit nulla fides ſaxum monſtrantibus illud,
A tq; erit Aegyptus populis fortaſſe nepotum
T am mendax Magni tumulo, quàm Creta Tonantis.

ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER NONVS.

T non in pharia manes iacuere fauilla,
Nec cinis exiguus tantam compeſcuit umbram,
Proſiluit buſto, ſemuſtaq́; mēbra relinquens,
Degeneremq́; rogum, ſequitur conuexa tonantis
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aër,
Quodq́; patet terras inter, lunæq́; meatus
Semidei manes habitant, quos ignea uirtus
Innocuos uita patientes ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.
Non illuc auro poſiti, nec thure ſepulti
Perueniunt, illic poſtquam ſe lumine lumine uero
Impleuit, ſtellasq́; uagas miratur, & aſtra
Fixa polis, uidit quanta ſub nocte iaceret
Noſtra dies, riſitq́; ſui ludibria trunci.
Hinc ſuper Emathiæ campos, & ſigna cruenti
Cæſaris, ac ſparſas uolitauit in æquore claſſes,
Et ſcelerum uindex in ſancto pectore Bruti
Sedit, & inuicti poſuit ſe mente Catonis.
Ille ubi pendebant caſus, dubiumq́; manebat,
Quem mundi dominum facerent ciuilia bella,
Oderat & Magnum, quamuis comes iſſet in arma
Auſpicijs raptus patriæ, ductuq́; ſenatus,
At poſt Theſſalicas clades iam pectore toto
Pompeianus erat, patriam tutore carentem

Excipit, & populi trepidantia membra refouit.
Ignauis manibus proiectos reddidit enſes,
Nec regnum cupiens geſſit ciuilia bella,
Nec ſeruire timens, nil cauſa fecit in armis
Ipſe ſua, totæ poſt Magni funera partes
Libertatis erant, quas ne per littora fuſas
Colligeret rapido uictoria Cæſaris actu,
Corcyræ ſecreta petit, ac mille carinis
Abſtulit Emathiæ ſecum fragmenta ruinæ.
Quis ratibus tantis fugientia crederet ire
Agmina? quis pelagus uictas arctaſſe carinas?
Dorida tunc Malean, & apertam Tænaron umbris,
Inde Cythera petit, boreáq; urgente carinas,
Creta fugit, Dictæa legit cedentibus undis
Littora, tunc auſum claſſi præcludere portus
Impulit, ac ſæuas meritum Phycunta rapinas
Sparſit, & hinc placidis alto delabitur auris
In littus Palinure tuum, neq; enim æquore tantum
Auſonio monimenta tenes, portúsq; quietos
Teſtatur Libyæ Phrygio placuiſſe magiſtro.
Cum procul ex alto tendentes uela carinæ
Ancipites tenuere animos, ſociósne malorum
Anueherent hoſtes, præceps facit omne timendum
Victor, & in nulla non creditur eſſe carina.
At illæ puppes luctus, planctúsq; ferebant,
Et mala uel duri lachrymas motura Catonis,
Nam poſtquam fruſtra precibus Cornelia nautas,
Priuigníq; fugam tenuit, ne forte repulſus
Littoribus pharijs remearet in æquora truncus,
Oſtenditq; rogum non iuſti flamma ſepulchri,

Ergo indigna fui dixit fortuna marito
Accendiſſe rogum, gelidóſq; effuſa per artus
Incubuiſſe uiro? laceros exurere crines?
Membráq; diſperſi pelago componere Magni?
Vulneribus cunctis largos infundere fletus
Oſſibus? & tepida ueſtes implere fauilla
Quicquid ab extincto licuiſſet tollere buſto
In templis ſparſura Deûm? ſine funeris ullo
Ardet honore rogus, manus hoc Aegyptia forſan
Obtulit officium graue manibus ó bene nudi
Craſſorum cineres, Pompeio contigit ignis
Inuidia maiore Deûm ſimilíſne malorum
Sors mihi ſemper erit? nunquam dare buſta licebit
Coniugibus? nunquam plenas plangemus ad urnas?
Quid porrò tumulis opus eſt? aut ulla requiris
Inſtrumenta dolor? non toto pectore portas
Impia Pompeium? non imis hæret imago
Viſceribus? quærat cineres uictura ſuperſtes.
Nunc tamen hic, longe qui fulget luce maligna
Ignis, adhuc aliquid phario de littore ſurgens
Oſtendit mihi Magne tui, iam flamma reſedit,
Pompeiúmq; ferens uaneſcit ſolis ad ortus
Fumus, & inuiſi tendunt mihi carbaſa uenti.
Non mihi nunc tellus Pompeio ſiqua triumphos
Victa dedit, non alta terens capitolia currus
Gratior, elapſus felix de pectore Magnus,
Hunc uolumus, quem Nilus habet, terræq́; nocenti
Non hærere queror, crimen commendat arenas.
Linquere ſiqua fides Peluſia littora nolo.
Tu pete bellorum caſus, & ſigna per orbem

S exte paterna moue, nanq; hæc mandata reliquit
P ompeius uobis in noſtra condita cura.
M e cum fatalis leto damnauerit hora,
E xcipite ó nati bellum ciuile, nec unquam
D um terris aliquis noſtra de ſtirpe manebit
C æſaribus regnare uacet, uel ſceptra, uel urbes
L ibertate ſua ualidas impellite fama
N ominis, has uobis partes, hæc arma relinquo,
I nueniet claſſes quiſquis Pompeius, in undas
V enerit, & noſter nullis non gentibus hæres
B ella dabit, tantum indomitos, memores'q; paterni
I uris habete animos, uni parêre decebit,
S i faciet partes pro libertate, Catoni.
E xolui tibi Magne fidem, mandata peregi.
I nſidiæ ualuere tuæ, decepta'q; uixi,
N e mihi commiſſas auferrem perfida uoces
I am nunc te per inane chaos, per tartara coniux,
S i ſunt ulla, ſequar, quam longo tradita leto
I ncertum eſt, pœnas animæ uiuacis ab ipſa
A nte feram, potui cernens tua uulnera Magne
N on fugere in mortem. planctu concuſſa peribit,
E ffluet in lachrymas, nunquam ueniemus ad enſes,
A ut laqueos, aut præcipites per inania iactus,
T urpe mori poſt te ſolo non poſſe dolore.
S ic ubi fata caput ferali obduxit amictu,
D ecreuit'q; pati tenebras, puppis'q; cauernis
D elituit, ſæuum'q; arcte compreſſa dolorem
P erfruitur lachrymis, et amat pro coniuge luctum.
I llam non fluctus, ſtridens'q; rudentibus eurus
M ouit, & exurgens ad ſumma pericula clamor,

Votaq; ſollicitis faciens contraria nautis,
Compoſita in mortem iacuit, fauítq; procellis
Prima ratem Cypros ſpumantibus accipit undis
Inde tenens Pelagus, ſed iam moderatior eurus,
In libycas egit ſedes, & caſtra Catonis,
Triſtis ut in multo mens eſt præſaga timore,
Aſpexit patrios comites à littore Magnus,
Et fratrem, medias præceps tunc fertur in undas,
Dic ubi ſit germane parens, ſtat ſumma, caputq;
Orbis, an occidimus? romanáq; Magnus ad umbras
Abſtulit? hæc fatur, quem contra talia frater.
Ó felix, quem ſors alias diſperſit in oras,
Quíq; nefas audis, oculos germane nocentes
Spectato genitore fero, non Cæſaris armis
Occubuit, dignóq; perit authore ruinæ,
Rege ſub impuro nilotica rura tenente
Hoſpitijs fretus ſuperis, & munere tanto
In proauos, cecidit donati uictima regni.
Vidi ego magnanimi lacerantes pectora patris,
Nec credens Pharium tantum potuiſſe tyrannum,
Littore Niliaco ſocerum iam ſtare putaui,
Sed me nec ſanguis, nec tantum uulnera noſtri
Affecere ſenis, quantum geſtata per urbem
Ora ducis, quæ transfixo ſublimia pilo
Vidimus, hæc fama eſt oculis uictoris iniqui
Seruari, ſceleríſq; fidem quæſiſſe tyrannum.
Nam corpus Phariæ ne canes, auidǽq; uolucres
Diſtulerint, an furtiuus, quem uidimus, ignis
Soluerit, ignoro, quæcunq; iniuria fati
Abſtulit hos artus, ſuperis hæc crimina dono

S eruata de parte queror. cum talia Magnus
A udiſſet, non in gemitus, lachrymasq; dolorem
E ffudit, iuſtaq; furens pietate profatur.
P ræcipitate rates è ſicco littore nautæ,
C laſſis in aduerſos erumpat remige uentos,
I te duces mecum, nunquam ciuilibus armis
T anta fuit merces, inhumatos condere manes,
S anguine ſemiuiri Magnum ſatiare tyranni,
N on ego Pellæas arces, adytisq; retectum
C orpus Alexandri pigra Mareotide mergam?
N on mihi Pyramidum tumulis euulſus Amaſis,
A tq; alij reges Nilo torrente natabunt?
O mnia dent pœnas, nudo tibi Magne ſepulchra
E uoluam, buſto iam numen gentibus Iſin,
E t tectum lino ſpargam per uulgus Oſirim,
E t ſacer in magni cineres mactabitur Apis,
S uppoſitisq; Deis uram caput, has mihi pœnas
T erra dabit, linquam uacuos cultoribus agros,
N ec Nilus cui creſcat, erit, ſolusq; tenebis
A egyptum populus genitor, ſuperisq; fugatis.
D ixerat, & claſſem ſæuas rapiebat in undas.
S ed Cato laudatam iuuenis compeſcuit iram.
I nterea totis audito funere Magni
L ittoribus ſonuit percuſſus planctibus Aether,
E xemploq; carens, & nulli cognitus æuo
L uctus erat, mortem populos deflere potentis.
S ed magis, ut uiſa eſt, lachrymis exhauſta, ſolutas
I n uultus effuſa comas Cornelia puppe
E grediens, rurſus geminato uerbere plangunt.
V t primum in ſociæ peruenit littora terræ,

Collegit

Collegit ueſtes, miſeriq́; inſignia Magni,
Armaq́;, & impreſſas auro, quas geſſerat olim,
Exuuias, pictasq́; togas uelamina ſummo
Ter conſpecta Ioui, funeſtoq́; intulit igni,
Ille fuit miſeræ Magni cinis, accipit omnis
Exemplum pietas, & toto littore buſta
Surgunt Theſſalicis reddentia manibus ignem.
Sic ubi depaſtis ſubmittere gramina campis,
Et renouare parans hybernas appulus herbas,
Igne fouet terras, ſimul & Garganus, & arua
Vulturis, & calidi lucent buxeta Matini.
Non tamen ad Magni peruenit gratius umbram
Omne, quod in ſuperos audet conuitia uulgus,
Pompeiumq́; Deis obijcit, quàm pauca Catonis
Verba, ſed à pleno uenientia pectore ueri.
Ciuis obijt inquit, multo maioribus impar
Noſſe modum iuris, ſed in hoc tamen utilis æuo,
Cui non ulla fuit iuſti reuerentia, ſalua
Libertate potens, & ſolus plebe parata
Priuatus ſeruire ſibi, rectorq́; Senatus,
Sed regnantis erat, nil belli iure popoſcit,
Quæq́; dari uoluit, uoluit ſibi poſſe negari.
Immodicas poſſedit opes, ſed plura retentis
Intulit, inuaſit ferrum, ſed ponere norat,
Prætulit arma togæ, ſed pacem armatus amauit
Iuuit ſumpta ducem, iuuit dimiſſa poteſtas.
Caſta domus, luxuq́; carens, corruptaq́; nunquam
Fortuna domini, clarum, & uenerabile nomen
Gentibus, & multum noſtræ quod proderat urbi.
Olim uera fides Sylla, Marioq́; receptis

L ibertatis obit, Pompeio rebus adempto
N unc & ficta perit, non iam regnare pudebit,
N ec color imperij, nec frons erit ulla Senatus.
O' felix, cui ſumma dies fuit obuia uicto,
E t cui quærendos pharium ſcelus obtulit enſes,
F orſitan in ſoceri potuiſſet uiuere regno.
S cire mori ſors prima uiris, ſed proxima cogi.
E t mihi ſi fatis aliena in iura uenimus,
D a talem fortuna Iubam, non deprecor hoſti
S eruari, dum me ſeruet ceruice reciſa.
V ocibus his maior, quàm ſi romana ſonarent
R oſtra ducis laudes. generoſam uenit ad umbram
M ortis honos. fremit interea diſcordia uulgi,
C aſtrorum, belliq; piget poſt funera Magni.
C um Tarchon motus linquendi ſigna Catonis
S uſtulit, hunc rapta fugientem claſſe ſecutus
L ittus in extremum tali Cato uoce notauit,
O' nunquam pacate Cilix, iterumne rapinas
T endis in æquoreas? Magnum fortuna remouit,
I am pelago, pirata redis, tum reſpicit omnes
I n cœtu, motuq; uiros, quorum unus aperta
M ente fugæ tali compellat uoce regentem.
N os Cato, da ueniam, Pompeij duxit in arma
N on belli ciuilis amor, parteſq; fauore
F ecimus, ille iacet, quem paci prætulit orbis,
C auſaq; noſtra perit, patrios permitte penates,
D eſertamq; domum, dulceſq; reuiſere natos.
N am quis erit finis, ſi nec Pharſalia pugnæ,
N ec Pompeius erit? perierunt tempora uitæ,
M ors eat in tutum, iuſtas ſibi noſtra ſenectus

Proſpiciat flammas, bellum ciuile ſepulchra
Vix ducibus præſtare poteſt. non barbara uictos
Regna manent, non armenium mihi ſæua minatur,
Aut Scythicum fortuna iugum, ſub iura togati
Ciuis eo, quiſquis Magno uiuente ſecundus
Hic mihi primus erit, ſacris præſtabitur umbris
Summus honor, dominũ, quẽ clades cogit, habebo.
Nullum Magne ducem te ſolum in bella ſecutus,
Poſt te fata ſequar, neq; enim ſperare ſecunda
Fas mihi nec liceat, fortuna cuncta tenentur
Cæſaris, Emathium ſparſit uictoria ferrum,
Clauſa fides miſeris, & toto ſolus in orbe eſt,
Qui uelit, ac poſſit uictis præſtare ſalutem.
Pompeio ſcelus eſt bellum ciuile perempto,
Quo fuerat uiuente fides, ſi publica iura
Si ſemper patriam ſequeris Cato, ſigna petamus,
Romanus quæ conſul habet. ſic ille profatus
Inſiluit puppi iuuenum comitante tumultu,
Actum romanis fuerat de rebus, & omnis
Indiga ſeruitij feruebat littore plebes.
Erupere ducis ſacro de pectore uoces.
Ergo pari uoto geſſiſti bella iuuentus
Tu quoq; pro dominis, & Pompeiana fuiſti,
Non romana manus? quod non in regna laboras,
Quod tibi non ducibus uiuis, moriensq; quod orbem
Acquiris nulli, quod iam tibi uincere tutum eſt,
Bella fugis, quæriſq; iugum ceruice uacante,
Et neſcis ſine rege pati, nunc cauſa pericli
Digna uiris, ueſtro potuit Pompeius abuti
Sanguine, nunc patriæ iugulos, enſeſq; negatis?

Cum propè libertas unum fortuna reliquit
Iam tribus è dominis, pudeat plus regia Nili
Contulit in leges, & parthi militis arcus.
Ite ó degeneres Ptolemæi munus, & arma
Spernite, quis ueſtras ulla putat eſſe nocentes
Cæde manus? credet faciles ſibi terga dediſſe,
Credet ab Emathijs primos fugiſſe Philippis.
Vadite ſecuri, meruiſtis iudice uitam
Cæſare, non armis non obſidione ſubacti.
Ó famuli turpes domini poſt fata prioris
Itis ad hæredem, cur non maiora mereri,
Quã uitam, ueniamq́; libet? rapiatur in undas
Infelix Magni coniux, proleſq́; Metelli,
Ducite Pompeios, Ptolemæi uincite munus,
Noſtra quoq; inuiſo quiſquis feret ora tyranno,
Non parua mercede dabit, ſciet iſta iuuentus
Ceruicis pretio bene ſe mea ſigna ſecutam.
Quin agite, & magna meritum cum cæde parate,
Ignauum ſcelus eſt tantum fuga. dixit, & omnes
Haud aliter medio reuocauit ab æquore puppes,
Quàm ſimul effœtas linquunt examina ceras,
Atq; oblitæ faui non miſcent nexibus alas,
Sed ſibi quæq; uolat, nec iam deguſtat amarum
Deſidioſa thymum Phrygij ſonus increpat æris,
Attonitæ poſuere fugam, ſtudiumq́; laboris
Floriferi repetunt, & ſacri mellis amorem,
Gaudet in hyblæo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruaſſe caſæ, ſic uoce Catonis
Inculcata uiris iuſti patientia Martis.
Iamq́; actu belli non doctas ferre quietem

C onſtituit mentes,ſerieq́; agitare laborum,
P rimum littoreis miles laſſatur arenis,
P roximus in muros, & mœnia cyrenarum
E ſt labor,excluſus nulla ſe uindicat ira,
P œnáq; de uictis ſola eſt uiciſſe Catonem,
I nde peti placuit Libyci contermina mauris
R egna Iubæ,ſed iter medijs natura uetabat
S yrtibus,has audax ſperat ſibi cedere uirtus,
S yrtes uel primam mundo natura figuram
C um daret,in dubio pelagi,terræq́; reliquit,
N am neq; ſubſedit penitus quo ſtagna profundi
A cciperet,nec ſe defendit ab æquore tellus,
A mbigua ſed lege loci iacet inuia ſedes,
A equora fracta uadis,abruptáq; terra profundo.
E t poſt multa ſonant proiecti littora fluctus,
S ic male deſeruit,nullosq́; exegit in uſus
H anc partem natura ſui,uel plenior alto
O lim ſyrtis erat pelago,penitusq́; natabat,
S ed rapidus titan ponto ſua lumina paſcens
A equora ſubduxit Zonæ uicina peruſtæ.
E t nunc pontus adhuc Phœbo ſiccante repugnat,
M ox ubi damnoſum radios admouerit æuum,
T ellus Syrtis erit,nam iam breuis unda ſuperne
I nnatat,& late periturum deficit æquor.
V t primum remis actum mare protulit omne
C laſſis onus, denſis fremuit niger imbribus auſter
I n ſua regna furens tentatum claſſibus æquor
T urbine defendit,longéq; à Syrtibus undas
E git,& illato confregit littore pontum.
T um quarum recto deprendit carbaſa malo

E ripuit nautis, fruſtraq́; rudentibus auſis
V ela negare noto ſpatium uincere carinæ,
A tq; ultra proram tumuit ſinus, omnia ſiquis
P rouidus antemnæ ſuffixit lintea ſummæ
V incitur, & nudis auertitur armamentis.
S ors melior claſſi, quæ fluctibus incidit altis,
E t certo iactata mari, quæcunq; leuatæ
A rboribus cæſis flatum effudere frementem.
A bſtulit has uentis liber contraria uoluens
A eſtus, & obnixum uictor detruſit in auſtrum.
H as uada deſtituunt, atq; interrupta profundo
T erra ferit puppes, dubioq́; obnoxia fato
P ars ſedet una ratis, pars altera pendet in undis.
T unc magis impactis breuius mare, terraq́; ſæpe
O buia conſurges, quamuis eliſus ab auſtro
S æpe tamen cumulos fluctus non uincit arenæ.
E minet in tergo pelagi, procul omnibus aruis
I nuiolatus aqua ſicci iam pulueris agger.
S tant miſeri nautæ, terræq; hærente carina
L ittora nulla uident, ſic partem intercipit æquor,
P ars ratium maior regimen, clauumq́; ſecuta eſt
T uta fuga, nautasq́; loca ſortita peritos,
T orpentem tritonos adit illæſa paludem.
H anc ut fama Deus, quem toto littore pontus
A udit uentoſa perflantem murmura concha,
H anc & Pallas amat, patrioq́; è uertice nata
T errarum primam Libyen, nam proxima cœlo eſt,
V t probat ipſe calor, tetigit, ſtagniq́; quieta
V ultus uidit aqua, poſuitq́; in margine plantas,
E t ſe dilecta Tritonida dixit ab unda,

Q uam iuxta Lethes tacitus prælabitur amnis.
I nfernis,ut fama,trahens obliuia uenis,
A tq; inſopiti quondam tutela draconis
H eſperidum pauper ſpoliatis frondibus hortus.
I nuidus annoſo qui famam derogat æuo,
Q ui uates ad uera uocat fuit aurea ſylua,
D iuitijsq; grauis,& fuluo germine rami,
V irgineusq; chorus nitidi cuſtodia luci,
E t nunquam ſomno damnatus lumina ſerpens,
R obora complexus rutilo curuata metallo.
A bſtulit arboribus pretium,nemoriq; laborem
A lcides,paſſusq; inopes ſine pondere ramos,
R ettulit Argolico fulgentia poma tyranno.
H is igitur depulſa locis,eiectaq; claſſis
S yrtibus,haud ultra Garamantidas attigit undas,
S ed duce Pompeio Libyes melioris in oris
M anſit,at impatiens uirtus hærere Catonis
A udet in ignotas agmen committere gentes
A rmorum fidens,& terra cingere Syrtim,
H æc eadem ſuadebat hyems,quæ clauſerat æquor,
E t ſpes imber erat,nimios metuentibus ignes,
V t neq; ſole uiam,nec duro frigore ſæuam,
I nde polo Libyes,hinc bruma temperat annus.
A tq; ingreſſurus ſteriles ſic fatur arenas.
O' quibus una ſalus placuit mea caſtra ſecutis
I ndomita ceruice mori,componite mentes
A d magnum uirtutis opus,ſummosq; labores,
V adimus in campos ſteriles,exuſtaq; mundi,
Q ua nimius Titan,& raræ in fontibus undæ,
S iccaq; letiferis ſqualent ſerpentibus arua.

D urum iter ad leges, patriæq; ruentis amorem.
P er mediam Libyen ueniant, atq; inuia tentent,
S iquibus in nullo poſitum eſt euadere uoto,
S iquibus ire ſat eſt, neq; enim mihi fallere quenquã
E ſt animus, tectóq; metu perducere uulgus,
I i mihi ſint comites, quos ipſa pericula ducent,
Q ui me teſte pati uel quæ triſtiſſima pulchrum,
R omanúmq; putant, at qui ſponſore ſalutis
M iles eget, capitúrq; animæ dulcedine, uadat
A d dominum meliore uia, dum primus arenas
I ngrediar, primúsq; gradus in puluere ponam.
M e calor ætherius feriat, mihi plena ueneno
O ccurrat ſerpens, fatóq; pericula ueſtra
P rætentate meo, ſitiat quicunq; bibentem
V iderit aut umbras nemorum quicunq; petentem
A eſtuet, aut equitem peditum præcedere turmas
D eficiat, ſiquo fuerit diſcrimine notum
D ux, an miles eam, Serpens, ſitis, ardor, arenæ.
D ulcia uirtuti, gaudet patientia duris.
L ætius eſt quoties magno ſibi conſtat honeſtum,
S ola poteſt Libye turbam præſtare malorum,
V t deceat fugiſſe uiros. ſic ille pauentes
I ncendit uirtute animos, & amore laborum,
I rreducémq; uiam deſerto limite carpit,
E t ſacrum paruo nomen clauſura ſepulchro,
I nuaſit Libye ſecuri fata Catonis.
T ertia pars rerum Libye, ſi credere famæ
C uncta uelis, at ſi uentos, cœlúmq; ſequaris,
P ars erit Europæ, nec enim plus littora Nili,
Q uàm Scythicus Tanais primis à Gadibus abſunt,

V nde Europa fugit Libyen, & littora flexu
O ceano fecere locum, ſed maior in unam
O rbis abit Aſiam, nam cum communiter iſtæ
E ffundant Zephyrum, boreæ latus illa ſiniſtrum
C ontingens, dextrumq́; noti deſcendit in ortus
E urum ſola tenens, Libye quod fertile terræ eſt,
V ergit in occaſus, ſed & hæc non fontibus ullis
S oluitur, arctoos raris Aquilonibus imbres
A ccipit, & noſtris reficit ſua rura ſerenis.
I n nullas uitiatur opes, non ære, nec auro
E xcoquitur, nullo glebarum crimine pura,
S ed penitus terra eſt, tantum Mauruſia genti
R obora diuitiæ, quarum non nouerat uſum,
S ed Citri contenta comis uiuebat, & umbra.
I n nemus ignotum noſtræ uenêre ſecures,
E xtremoq́; epulas, menſasq́; petiuimus orbe.
A t quæcunq; uagam Syrtim complectitur ora,
S ub nimio porrecta die uicina peruſti
A etheris, exurit meſſes, & puluere bacchum
E necat, & nulla putris radice tenetur,
T emperies uitalis abeſt, & nulla ſub illa
C ura Iouis terra eſt, natura deſide torpet
O rbis, & immotis annum non ſentit arenis.
H oc tam ſegne ſolum rarus tamen exerit herbas,
Q uas Naſamon gens dura legit, qui proxima Ponto
N udus rura tenet, quem mundi barbara damnis
S yrtis alit. nam littoreis populator arenis
I mminet, & nulla portus tangente carina
N ouit opes, ſic cum toto commercia mundo
N aufragijs Naſamones habent. hac ire Catonem

Dura iubet uirtus, illic ſecura iuuentus
Ventorum, nullasq́; timens tellure procellas,
Aequoreos eſt paſſa metus, nam littore ſicco
Quàm pelago Syrtis uiolentius accipit auſtrum,
Et terræ magis ille nocens, non montibus ortum
Aduerſis frangit Libye, ſcopulisq́; repulſum
Diſſipat, & liquidas ſe turbine ſoluit in auras
Nec ruit in ſyluas, annoſaq́; robora torquens
Laſſatur, patet omne ſolum, liberq́; meatu
Aeoliam rabiem totis exercet arenis,
Et non imbriferam contorto puluere nubem
Inflexum uiolentus agit, pars plurima terræ
Tollitur, & nunquam reſoluto uertice pendet.
Regna uidet pauper Naſamon errantia uento,
Diſcuſſasq́; domos, uolitantq́; à culmine raptæ
Detecto Garamante caſæ. non altius ignis
Rapta uehit, quantumq́; licet conſurgere fumo,
Et uiolare diem, tantum tenet aëra puluis.
Tum quoq; romanum ſolito uiolentius agmen
Aggreditur, nullusq́; poteſt conſiſtere miles,
Inſtabilis raptis etiam quas calcat arenis
Concuteret terras, orbemq́; à ſede moueret.
Si ſolida Libye compage, & pondere duro
Clauderet exeſis auſtrum ſcopuloſa cauernis,
Sed quia mobilibus facilis turbatur arenis,
Nuſquam luctando ſtabilis manet, imaq́; tellus
Stat, quia ſumma fugit. galeas, & ſcuta uirorum,
Pilaq́; contorſit uiolento ſpiritus actu,
Intentusq́; tulit magni per inania cœli.
Illud in externa forſan, longeq́; remota

Prodigium tellure fuit, delapſaq; cœlo
Arma timent gentes, hominumq; erepta lacertis
A ſuperis demiſſa putant, ſic illa profecto
Sacrifico cecidere Numæ, quæ lecta iuuentus
Patricia ceruice mouet, ſpoliauerat Auſter,
Aut boreas populos Ancylia noſtra ferentes.
Sic orbem torquente noto Romana iuuentus
Procubuit, timuitq; rapi, conſtruxit amictus,
Inſeruitq; manus terræ, nec pondere ſolo
Sed nixu iacuit, uix ſic immobilis Auſtro,
Qui ſuper ingentes cumulos inuoluit arenæ,
Atq; operit tellure uiros, uix tollere miles
Membra ualet, multo congeſtu pulueris hærens,
Alligat & ſtantes affuſæ magnus arenæ
Agger, & immoti terra ſurgente tenentur.
Saxa tulit penitus diſcuſſis proruta muris,
Effuditq; procul miranda ſorte malorum,
Qui nullas uidere domos, uidere ruinas.
Iamq; iter omne latet, nec ſunt diſcrimina terræ
Vlla, niſi ætheriæ medio uelut æquore flammæ
Syderibus nouere uias, nec ſydera tota
Oſtendit Libycæ finitor circulus oræ,
Multaq; deuexo terrarum margine cælat,
Vtq; calor ſoluit, quem torſerat aëra uentus,
Incenſusq; dies, iam mundi ſpiſſior ignis,
Iam plaga, quam nullam ſuperi mortalibus ultra
A medio fecere die, calcatur & humor
In noton omnis abit, manant ſudoribus artus,
Arent ora ſiti, conſpecta eſt parua maligna
Vnda procul uena, quam uix e puluere miles

Suſtulit, & galeæ conuexum infudit in orbem,
Porrexitq; duci, ſqualebant puluere fauces
Cunctorum, minimumq; tenens dux ipſe liquoris
Inuidioſus erat, me'ne inquit, degener unum
Miles in hac turba uacuum uirtute putaſti?
Vſqueadeo mollis, primusq; caloribus impar
Sum uiſus? quanto pœna tu dignior iſta,
Qui populo ſitiente bibas, ſic concitus ira
Excuſſit galeam, ſuffecitq; omnibus unda.
Ventum erat ad templum Libycas qđ gentibus unũ
Inculti Garamantes habent, ſtat corniger illic
Iuppiter, ut memorant, ſed nõ aut fulmina uibrãs,
Aut ſimilis noſtro, ſed tortis cornibus Hammon.
Non illic Libycæ poſuerunt ditia gentes
Templa, nec eois ſplendent donaria gemmis,
Quamuis Aethiopum populis, Arabumq; beatis
Gentibus, ac Indis unus ſit Iuppiter Hammon,
Pauper adhuc Deus eſt, nullis uiolata per æuum
Diuitijs delubra tenens, morumq; priorum
Numen romano templum defendit ab auro.
Eſſe locis ſuperos teſtatur ſylua per omnem
Sola uirens Libyen, nam quicquid puluere ſicco
Separat ardentem tepida Berenicida Lepti
Ignorat frondes, ſolus nemus abſtulit Hammom,
Syluarum fons cauſa loco, qui putria terræ
Alligat, & domitas unda connectit arenas.
Hic quoq; nil obſtat Phœbo cum cardine ſummo
Stat librata dies, truncum uix protegit arbor,
Tam breuis in medium radijs compellitur umbra.
Deprenſum eſt hunc eſſe locum, qua circulus alti

S olſtitij medium ſignorum percutit orbem.
N on obliqua meant, nec tauro ſcorpius exit
R ectior, aut Aries donat ſua tempora Libræ,
A ut Aſtræa iubet lentos deſcendere piſces,
P ar geminis Chiron, & idem quod carcinus ardẽs
H umidus ægoceros, nec plus Leo tollitur urna.
A t tibi quæcunq; es Libyco gens igne dirempta,
I n noton umbra cadit, quæ nobis exit in Arcton,
T e ſegnis Cynoſura ſubit, tu ſicca profundo
M ergi plauſtra putas, nullumq; in uertice ſummo
S ydus habes immune maris, procul axis uterq; eſt,
E t fuga ſignorum medio rapit omnia cœlo.
S tabant ante fores populi, quos miſerat Eos,
C ornigeriq; Iouis monitu noua fata petebant,
S ed latio ceſſere duci, comitesq; Catonem
O rant, exploret Libycum memorata per orbem
N umina, de fama tam longi iudicet æui.
M aximus hortator ſcrutandi uoce Deorum
E uentus Labienus erat, ſors obtulit inquit,
E t fortuna uiæ tam magni numinis ora,
C onſiliumq; Dei tanto duce poſſumus uti
P er Syrtes, belliq; datos cognoſcere caſus.
N am cui crediderim ſuperos arcana daturos,
D icturosq; magis, quàm ſancto uera Catoni?
C erte uita tibi ſemper directa ſupernas
A d leges, ſequerisq; Deum, datur ecce loquendi
C um Ioue libertas, inquire in fata nefandi
C æſaris, & patriæ uenturos excute mores,
I ure ſuo populis uti, legumq; licebit,
A n bellum ciuile perit, tua pectora ſacra

V oce reple, duræ ſemper uirtutis amator
Quære quid eſt uirtus, & poſce exemplar honeſti.
I lle Deo plenus tacita quem mente gerebat,
E ffudit dignas adytis è pectore uoces.
Quid quæri Labiene iubes? an liber in armis
O ccubuiſſe uelim potius, quàm regna uidere?
A n ſit uita nihil, ſed longa? an differat ætas?
A n noceat uis ulla bono? fortunáq; perdat
O ppoſita uirtute minas? laudandáq; uelle
S it ſatis, & nunquam ſucceſſu creſcat honeſtum?
S cimus, & hoc nobis non altius inſeret Hammon.
H æremus cuncti ſuperis, temploq; tacente
N il agimus non ſponte Dei, non uocibus ullis
N umen eget, dixitq; ſemel naſcentibus author
Quicquid ſcire licet, ſteriles nec legit arenas,
V t caneret paucis, merſitq; hoc puluere uerum,
E ſtq; Dei ſedes niſi terra, & pontus, & aër,
E t cœlum, et uirtus, ſuperos quid quærimus ultra?
I uppiter eſt, quodcunq; uides, quodcunq; moueris,
S ortilegis egeant dubij, ſemperq; futuris
C aſibus ancipites, me non oracula certum,
S ed mors certa facit, pauido, fortiq; cadendum eſt.
H oc ſatis eſt dixiſſe Iouem. ſic ille profatur,
S eruataq; fide templi diſcedit ab aris,
N on exploratum populis Hammona relinquens.
I pſe manu ſua pila gerens præcedit anheli
M ilitis ora pedes, monſtrat tolerare labores,
N on iubet, & nulla uehitur ceruice ſupinus,
C arpentoq; ſedens, ſomni parciſſimus ipſe eſt,
V ltimus hauſtor aquæ. cum tandem fonte reperto

I ndiga cogatur latices potare iuuentus,
S tat dum lixa bibat. ſi ueris magna paratur
F ama bonis, & ſi ſucceſſu nuda remoto
I nſpicitur uirtus, quicquid laudamus in illo
M aiorum fortuna fuit. quis marte ſecundo,
Q uis tantum meruit populorum ſanguine nomen?
H unc ego per Syrtes, Libyesq; extrema triumphū
D ucere maluerim, quàm ter capitolia curru
S candere Pompeij, quàm frangere colla Iugurthæ.
E cce parens uerus patriæ, digniſſimus aris
R oma tuis, per quem nunquam iurare pudebit,
E t quem, ſi ſteteris unquam ceruice ſoluta
N unc olim factura Deum, iam ſpiſſior ignis,
E t plaga, quam nullam ſuperi mortalibus ultra
À medio fecere die, calcatur & unda
R arior, inuentus medijs fons unus arenis
L argus aquæ, ſed quem ſerpentum turba tenebat
V ix capiente loco. ſtabant in margine ſiccæ
A ſpides, in medijs ſitiebant dipſades undis.
D uctor ut aſpexit perituros fonte relicto
A lloquitur. uana ſpecie conterrite leti
N e dubita miles tutos haurire liquores,
N oxia ſerpentum eſt admiſto ſanguine peſtis,
M orſu uirus habent, & fatum in dente minantur,
P ocula morte carent, dixit, dubiumq; uenenum
H auſit, & in tota Libyes fons unus arena
I lle fuit, de quo primus ſibi poſceret undam.
C ur Libycus tantis exudet peſtibus aër
F ertilis in mortes, aut quid ſecreta nocenti
M iſcuerit natura ſolo, non cura, laborq;

N oſter ſcire ualet, niſi quod uulgata per orbem
F abula pro uera decepit ſæcula cauſa.
F inibus extremis Libyes, ubi feruida tellus
A ccipit Oceanum demiſſo ſole calentem.
S qualebant late Phorcynidos arua Meduſæ,
N on nemorum protecta coma, non mollia ſulco,
S ed dominæ uultu conſpectis aſpera ſaxis.
H oc primum natura nocens in corpore ſæuas
E duxit peſtes, illis è faucibus angues
S tridula fuderunt uibratis ſibila linguis,
F œmineæ qui more comæ per terga ſoluti,
I pſa flagellabant gaudentis colla Meduſæ.
S urgunt aduerſa ſubrectæ fronte colubræ,
V ipereumq; fluit depexo crine uenenum.
H oc habet infelix cunctis impune Meduſa,
Q uod ſpectare licet. nam rictus, oráq; monſtri
Q uis timuit? quem qui recto ſe lumine uidit
P aſſa Meduſa mori eſt? rapuit dubitantia fata,
P ræuenitq; metus, anima periere retenta
M embra, nec emiſſæ riguere ſub oſſibus umbræ,
E umenidum crines ſolos mouere furores,
C erberus Orpheo leniuit ſibila cantu,
A mphitryoniades uidit cum uinceret Hydram
H oc monſtrum timuit genitor, numenq; ſecundum
P horcus aquis, Cetóq; parens, ipſæq; ſorores
G orgones, hoc potuit cœlo, pelagóq; minari
T orporem inſolitum, mundóq; abducere terram.
E` cœlo uolucres ſubito cum pondere lapſæ,
I n ſcopulis hæſere feræ, uicina colentes
A ethiopum totæ riguerunt marmore gentes.

Nullum

Nullum animal uiſus patiens, ipſiq; retrorſum
Effuſi faciem uitabant Gorgonis angues.
Illa ſub heſperijs ſtantem titana columnis
In cautes Atlanta dedit, cœloq; timente
Olim phlegræos ſtantes ſerpente gigantes
Erexit montes, bellumq; immane Deorum
Pallados in medio confecit pectore Gorgon.
Quo poſtquam partu Danaës, & diuite nimbo
Ortum Parrhaſiæ uexerunt Perſea pennæ,
Arcados authoris Citharæ, liquidæq; palæſtræ,
Et ſubitus præpes Cyllenida ſuſtulit Harpen,
Harpen alterius monſtri iam cæde rubentem,
A Ioue dilectæ fuſo cuſtode iuuencæ.
Auxilium uolucri Pallas tulit innuba fratri
Pacta caput monſtri, terræq; in fine Libyſſæ
Perſea Phœbeos conuerti iuſſit ad ortus,
Gorgonis auerſo ſulcantem regna uolatu,
Et clypeum læuæ fuluo dedit ære nitentem,
In quo ſaxificam iuſſit ſpectare Meduſam,
Quam ſopor æternam tracturus morte quietem
Obruit haud totam, uigilat pars magna comarum,
Defenduntq; caput protenti crinibus Hydri,
Pars iacet in medios uultus, oculiq; tenebras.
Ipſa regit trepidum Pallas, dextraq; tremente
Perſeos auerſi Cyllenida dirigit Harpen,
Lata colubriferi rumpens confinia colli,
Quos habuit uultus hamati uulnere ferri
Cæſa caput Gorgon, quanto ſpiraſſe ueneno
Ora rear, quantumq; oculos effundere mortis,
Nec Pallas ſpectare poteſt, uultusq; gelaſſent

Perſeos aduerſi, ſi non Tritonia denſos
Sparſiſſet crines, texiſſetq; ora colubris.
Aliger in cœlum ſic rapta Gorgone fugit,
Ille quidem penſabat iter, propiuſq; ſecabat
Aethera, ſi medias Europæ aſcenderet urbes,
Pallas frugiferas iuſſit non lædere terras,
Et parci populis, quis enim non præpete tanto
Aethera reſpiceret? Zephyro conuertitur ales,
Itq; ſuper Libyen, quæ nullo conſita cultu
Syderibus, Phœboq; uacat, premit orbita ſolis
Exuritq; ſolum, nec terra celſior ulla
Nox cadit in cœlum, Lunæq; meatibus obſtat,
Si flexus oblita uagi per recta cucurrit
Signa, nec in borean, aut in noton effugit umbram.
Illa tamen ſterilis tellus, fœcundaq; nulli
Arua bono, uirus ſtillantis tabe Meduſæ
Concipiunt, diroſq; fero de ſanguine rores,
Quos calor adiuuit, putriq; incoxit arenæ.
Hic quæ prima caput mouit de puluere tabes,
Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit,
Plenior huic ſanguis, & craſſi gutta ueneni
Decidit, in nulla plus eſt ſerpente coactum,
Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua, Niloq; tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libycæ mortes, & fecimus aſpida merces.
At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem,
Squamiferos ingens hæmorrhois explicat orbes,
Natus & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua
Cherſydros, tractiq; uia fumante Chelydri,

E t ſemper recto lapſurus limite Cenchris,
P luribus ille notis uariatam tingitur aluum,
Q uàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites,
C oncolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
H ammodites, ſpináq; uagi torquente ceraſte.
E t Scytale ſparſis etiam nunc ſola pruinis
E xuuias poſitura ſuas, & torrida Dipſas,
E t grauis in geminum uergens caput Amphiſibena,
E t Natrix uiolator aquæ, iaculíq; uolucres,
E t contentus iter cauda ſulcare Phareas,
O ráq; diſtendens auidus ſpumantia Præſter,
O ſſáq; diſſoluens cum corpore tabificus Seps,
S ibiláq; effundens cunctas terrentia peſtes
A nte uenena nocens, late ſibi ſubmouet omne
V ulgus, & in uacua regnat Baſiliſcus arena.
V os quoq;, qui cunctis innoxia numina terris
S erpitis, aurato nitidi fulgore Dracones
P eſtiferos ardens facit Africa, ducitis altum
A ëra cum pennis, armentáq; tota ſecuti
R umpitis ingentes amplexi uerbere tauros,
N ec tutus ſpatio eſt Elephas, datis omnia leto,
N ec uobis opus eſt ad noxia fata ueneno.
H as inter peſtes duro Cato milite ſiccum
E metitur iter, tot triſtia fata ſuorum,
I nſolitasq; uidet paruo cum uulnere mortes.
S igniferum iuuenem Tyrrheni ſanguinis Aulum
T orta caput retro Dipſas calcata momordit,
V ix dolor, aut ſenſus dentis fuit, ipſáq; leti
F rons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur.
E cce ſubit uirtus tacitum, carpítq; medullas

Ignis edax, calidáq; incendit uiſcera tabe.
Ebibit humorem circum uitalia fuſum
Peſtis, & in ſicco linguam torrere palato
Cœpit, defeſſos iret qui ſudor in artus,
Non fuit, atq; oculos lachrymarum uena refugit.
Non decus imperij, non mœſti iura Catonis
Ardentem tenuere uirum, quin ſpargere ſigna
Auderet, totíſq; furens exquireret agris,
Quas poſcebat aquas ſitiens in corde uenenum.
Ille uel in Tanain miſſus, Rhodanúmq;, Padumq;
Arderet, Nilúmq; bibens per rura uagantem.
Acceſſit morti Libye, fatíq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Scrutator uenas penitus ſqualentis arenæ,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Aequoreúſq; placet, ſed non ſibi ſufficit humor,
Nec ſentit, fatíq; genus, mortémq; ueneni,
Sed putat eſſe ſitim, ferróq; aperire tumentes
Suſtinuit uenas, atq; os implere cruore.
Iuſſit ſigna rapi propere Cato, diſcere nulli
Permiſſum eſt hoc poſſe ſitim, ſed triſtior illa
Mors erat ante oculos, miſeríq; in crure Sabelli
Seps ſtetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulſítq; manu, pilóq; affixit arenis,
Parua modo ſerpens, ſed qua non ulla cruentæ
Tãtum mortis habet, nam plagæ proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiáq; oſſa retexit,
Iámq; ſinu laxo nudum eſt ſine corpore uulnus,
Membra natant ſanie, ſuræ fluxere, ſine ullo
Tegmine poples erat, femorũ quoq; muſculus omnis

L iquitur, & nigra diſtillant inguina tabe,
D iſſiluit ſtringens uterum membrana, fluuntq;
V iſcera, nec quantum toto de corpore debet,
E ffluit in terras ſæuum ſed membra uenenum
D ecoquit, in minimum mors contrahit omnia uirus.
V incula neruorum, & laterum textura, cauumq;
P ectus, & abſtruſum fibris uitalibus omne
Q uicquid homo eſt, aperit peſtis, natura profana
M orte patet, manant humeri, fortesq; lacerti,
C olla, caputq; fluunt, calido non ocyus auſtro
N ix reſoluta cadit, nec ſolem cera ſequetur,
P arua loquor corpus ſanie ſtillaſſe peruſtum,
H oc & flamma poteſt, ſed quis rogus abſtulit oſſa?
H æc quoq; diſcedunt, putresq; ſecuta medullas
N ulla manere ſinunt rapidi ueſtigia fati,
C ynipheas inter peſtes tibi palma nocendi eſt,
E ripiunt omnes animam, tu ſola cadauer.
E cce ſubit facies leto diuerſa fluenti
N aſidium Marſi cultorem torridus agri
P ercuſſit præſter, illi rubor igneus ora
S uccendit, tenditq; cutem pereunte figura,
M iſcens cuncta tumor toto iam corpore maior,
H umanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
E fflatur sanies late tollente ueneno,
I pſe latet penitus congeſto corpore merſus,
N ec lorica tenet diſtenti corporis auctum.
S pumeus accenſo non ſic exundat aheno
V ndarum cumulus, nec tanto carbaſa coro
C uruauere ſinus, tumidos iam non capit artus
I nformis globus, & confuſo pondere truncus.

Intactum uolucrum roſtris, epulaſq; daturum
Haud impune feris non auſi tradere buſto,
Nondum ſtante modo creſcens fugêre cadauer.
Sed maiora parant Libycæ ſpectacula peſtes.
Impreſſit dentes Hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo iuueni, miratoriq́; Catonis,
Vtq́; ſolet pariter totis effundere ſignis
Corycii preſſura croci. ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine uirus.
Sanguis erant lachrymæ. quæcunq; foramina nouit
Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet omnia plenus
Membra fluunt uenis, totum eſt pro uulnere corpus.
At tibi leue miſer fixus præcordia preſſit
Niliaca ſerpente cruor, nulloq́; dolore
Teſtatus morſus ſubita caligine mortem
Accipis, & ſtygias ſomno deſcendis ad umbras.
Non tam ueloci corrumpunt pocula leto,
Stipite quæ diro uirgas mentita ſabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.
Ecce procul ſæuus ſterilis de robore trunci
Torſit, & immiſit iaculum, uocat Africa ſerpens,
Perq́; caput Pauli, tranſactaq́; tempora fugit,
Nil ibi uirus agit. rapuit cum uulnere fatum,
Deprenſum eſt quæ funda rotat quàm lēta uolarent,
Quàm ſegnis Scythicæ ſtrideret arundinis aër.
Quid prodeſt miſeri Baſiliſcus cuſpide Murri
Tranſactus? uelox currit per tela uenenum,
Inuaditq́; manum, quam protinus ille retecto
Enſe ferit, totoq́; ſimul demittit ab armo,

E xemplarq́; ſui ſpectans miſerabile leti
S tat tutus pereunte manu. quis fata putaret
S corpion, aut uires maturæ mortis habere?
I lle minax nodis, & recto uerbere ſæuus,
T eſte tulit cœlo uicti decus Orionis.
Q uis calcare tuas metuat ſalpinga latebras?
E t tibi dant ſtygiæ ius in ſua fila ſorores.
S ic nec clara dies, nec nox dabat atra quietem,
S uſpecta eſt miſeris in qua tellure iacebant.
N am neq; congeſtæ ſtruxere cubilia frondes,
N ec culmis creuere tori, ſed corpora fatis
E xpoſiti uoluuntur humo, calidóq; uapore
A lliciunt gelidas nocturno frigore peſtes,
I nnocuosq́; diu rictus torpente ueneno
I nter membra fouent, nec quæ menſura uiarum,
Q uis'ue modus norunt cœlo duce, ſæpe querentes
R eddite dij clamant miſeris quæ fugimus arma,
R eddite Theſſaliam, patimur cur ſegnia fata?
I n gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
D ipſades, & peragunt ciuilia bella ceraſtæ.
I re libet qua zona rubens, atq; axis inuſtus
S olis equis, iuuat ætherijs adſcribere cauſis,
Q uod peream, cœlóq; mori, nil Africa de te
N ec de te natura queror, tot monſtra ferentem
G entibus ablatum dederas ſerpentibus orbem,
I mpatienſq́; ſolum cereris cultore negato
D amnaſti, atq; homines uoluiſti deeſſe uenenis,
I n loca ſerpentum nos uenimus, accipe pœnas
T u quiſquis ſuperum commercia noſtra peroſus,
H inc torrente plaga, dubijs hinc Syrtibus orbem

Abrumpens medio poſuiſti limite mortes,
Per ſecreta tui bellum ciuile receſſus
Vadit, & arcani miles tibi conſcius orbis
Clauſtra petit mundi, forſan maiora ſuperſunt
Ingreſſus coëunt ignes ſtridentibus undis,
Et premitur natura poli, ſed longius iſta
Nulla iacet tellus, quàm fama cognita nobis
Triſtia regna Iubæ, quæremus forſitan iſtas
Serpentum terras, habet hoc ſolatia cœlum
Viuit adhuc aliquid patriæ non arua requiro,
Europamq́; alios ſoles, Aſiamq́; uidentem,
Qua te parte poli, qua te tellure reliqui
Africa? Cyrenis etiam nunc bruma rigebat.
Exiguáne uia legem conuertimus anni?
Imus in aduerſos axes. euoluimur orbe.
Terga damus ferienda noto, nunc forſitan ipſa
Sub pedibus iam Roma meis, ſolatia fati
Hæc petimus, ueniant hoſtes, Cæſarq́; ſequatur
Qua fugimus. ſic dura ſuos patientia queſtus
Exonerat, cogit tantos tolerare labores
Summa ducis uirtus, qui nuda fuſus arena
Excubat, atq; omni fortunam prouocat hora,
Omnibus unus adeſt fatis quocunq; uocatus
Aduolat, atq; ingens meritum, maiusq́; ſalute
Contulit in letum uires, puduitq́; gementem
Illo teſte mori, quod ius habuiſſet in ipſum
Vlla lues? caſus alieno pectore uincit,
Spectatorq́; docet magnos nil poſſe dolores.
Vix miſeris ſerum tanto laſſata periclo
Auxilium fortuna dedit, gens unica terras

I ncolit à ſæuo ſerpentum innoxia morſu
M armaride pſylli, par lingua potentibus herbis,
I pſe cruor tutus, nullumq́; admittere uirus,
V el cantu ceſſante poteſt, natura locorum
I uſſit ut immunes miſtis ſerpentibus eſſent,
P rofuit in medijs ſedem poſuiſſe uenenis,
P ax illis cum morte data eſt, fiducia tanta eſt
S anguinis, in terram paruus cum decidit infans,
N equa ſit externæ Veneris miſtura timentes,
L etifica dubios explorant aſpide partus,
V tq́; Iouis uolucer calido cum protulit ouo
I mplumes natos ſolis conuertit in ortus,
Q ui potuere pati radios, & lumine recto
S uſtinuere diem cœli ſeruantur in uſus,
Q ui Phœbo ceſſere, iacent. ſic pignora gentis
P ſyllus habet, ſi quis tactos non horruit angues
S i quis donatis luſit ſerpentibus infans.
N ec ſolum gens illa ſua contenta ſalute,
E xcubat hoſpitibus, contráq; nocentia monſtra
P ſyllus adeſt populis, qui tunc romana ſecutus
S igna, ſimul iuſſit ſtatui tentoria ductor.
P rimum quas ualli ſpatium comp̃rendit arenas
E xpurgat cantu, uerbiśq; fugantibus angues,
V ltima caſtrorum medicatus circuit ignis,
H ic ebulum ſtridet, peregrináq; Galbana ſudant,
E t thamarix non læta comis, eoáq; coſtos,
E t Panacea potens, & theſſala centaurea,
P eucedanumq́; ſonat flammis, erycináq; tapſos,
E t Larices, fumóq; grauem ſerpentibus urunt
A brotonum, & longe naſcentis cornua cerui,

S ic nox tuta uiris. at ſiquis peſte diurna
F ata trahit, tunc ſunt magicæ miracula gentis.
P ſyllorumq́; ingens, & rapti pugna ueneni.
N am primum tacta deſignat membra ſaliua,
Q uæ cohibet uirus, retinetq́; in uulnere peſtem,
P lurima tunc uoluit ſpumanti carmina lingua
M urmure continuo, nec dant ſuſpiria curſus
V ulneris, aut minimum patiuntur fata tacere.
S æpe quidem peſtis nigris inſerta medullis
E xcantata perit, ſed ſiquod tardius exit
V irus, & elicitum, iuſſumq́, exire repugnat,
T unc ſuper incumbens pallentia uulnera lambit
O re uenena trahens, & ſiccat dentibus artus,
E xtractamq́; tenens gelido de corpore mortem
E xpuit, & cuius morſus ſuperauerit anguis,
I am promptum Pſyllis uel guſtu noſſe uenenum,
H oc igitur melior tandem romana iuuentus
A uxilio, late ſqualentibus hæret in aruis.
B is poſitis Phœbe flammis, bis luce recepta,
V idit Areniuagum ſurgens, fugienſq́; Catonem.
I amq́; illis magis, atq; magis dureſcere puluis
C œpit, & in terram Libye ſpiſſata redire.
I amq́; procul nemorum raræ ſe attollere frondes,
S urgere congeſto non culta mapalia culmo,
Q uanta dedit miſeris melioris gaudia terræ,
C um primum ſæuos contra uidere Leones.
P roxima Leptis erat, cuius ſtatione quieta
E xegere hyemem nimbis, flammisq́; carentem.
C æſar ut Emathia ſatiatus clade receſſit,
C ætera curarum proiecit pondera, ſoli

Intentus genero, cuius ueſtigia fruſtra
Terris ſparſa legens, fama duce tendit in undas,
Threiciásq; legit fauces, & amore notatum
Aequor? & Eroas lachrymoſo littore turres,
Qua pelago nomen Nepheleïas abſtulit Helle,
Non Aſiam breuioris aquæ diſterminat uſquam
Fluctus ab Europa, quamuis Bizantion arcto
Pontus, & Oſtriferam dirimat chalcedona curſu,
Euxinúmq; ferens paruo ruat ore propontis,
Sigeásq; petit famæ mirator arenas,
Et Simoëntis aquas, & Graio nobile buſto
Rhœtion, & multum debentes uatibus umbras.
Circuit exuſtæ nomen memorabile Troiæ,
Magnáq; Phœbei quærit ueſtigia muri.
Iam ſyluæ ſteriles, & putres robore trunci
Aſſaraci preſſere domos, & templa Deorum
Iam laſſa radice tenent, ac tota teguntur
Pergama dumetis, etiam periere ruinæ.
Aſpicit Heſiones ſcopulos, ſyluásq; patentes
Anchiſæ thalamos, quo iudex ſederit antro,
Vnde puer raptus cœlo, quo uertice Nais
Luſerit Oenone, nullum eſt ſine nomine ſaxum
Inſcius in ſicco ſerpentem puluere riuum
Tranſierat, qui Xanthus erat, ſecurus in alto
Gramine ponebat greſſus, Phryx incola manes
Hectoreos calcare uetat, diſcuſſa iacebant
Saxa, nec ullius faciem ſeruantia ſacri.
Hectoreas monſtrator ait non reſpicis aras?
O ſacer, & magnus uatum labor, omnia fato
Eripis, & populis donas mortalibus æuum.

I nuidia ſacræ Cæſar ne tangere famæ,
N am ſiquid Latijs fas eſt promittere muſis,
Q uantum Smyrnæi durabunt uatis honores,
V enturi me, teq; legent, Pharſalia noſtra
V iuet, & à nullo tenebris damnabimur æuo.
V t ducis impleuit uiſus ueneranda uetuſtas,
E rexit ſubitas congeſtu ceſpitis aras,
V otaq; thuricremos non irrita fudit in ignes.
Dij cinerum Phrygias colitis quicunq; ruinas,
A eneæq; mei, quos nunc Lauinia ſedes
S eruat, & Alba lares, & quorum lucet in aris
I gnis adhuc phrygius, nulliq; aſpecta uirorum
P allas in abſtruſo pignus memorabile templo,
G entis Iuleæ ueſtris clariſſimus aris
D at pia thura nepos, & uos in ſede priori
R ite uocat, date felices in cætera curſus,
R eſtituam populos, grata uice mœnia reddent
A uſonidæ Phrygibus, romanaq; pergama ſurgent.
S ic fatus repetit claſſes, & tota ſecundis
V ela dedit coris, auidusq; urgente procella
I liacas penſare moras, Aſiamq; potentem
P ræuehitur, pelagoq; Rhodon ſpumante reliquit,
S eptima nox Zephyro nunquam laſſante rudentes
O ſtendit pharijs Aegyptia littora flammis.
S ed prius orta dies nocturnam lampada texit,
Q uàm tutas intraret aquas, ibi plena tumultu
L ittora, & incerto turbatas murmure uoces
A ccipit, ac dubijs ueritus ſe credere regnis
A bſtinuit tellure rates, ſed dira ſatelles
R egis dona ferens medium prouectus in æquor

Colla gerit Magni phario uelamine tecta,
Ac prius infanda commendat crimina uoce.
Terrarum ó domitor romanæ maxime gentis,
Et quod adhuc neſcis genero ſecure perempto,
Rex tibi Pellæus terræ, pelagiq; labores
Donat, & Emathijs quod ſolum defuit aruis
Exhibet, abſenti bellum ciuile peractum eſt.
Theſſalicas Magnus quærens reparare ruinas
Enſe iacet noſtro, tanto te pignore Cæſar
Emimus, hoc tecum percuſſum eſt ſanguine fœdus,
Accipe regna Phari nullo quæſita cruore,
Accipe Niliaci ius gurgitis, accipe quicquid
Pro Magni ceruice dares, dignumq; clientem
Caſtris crede tuis, cui tantum fata licere
In generum uoluere tuum, nec uile putaris
Hoc meritum nobis facili quod cæde peractum eſt.
Hoſpes auitus erat, depulſo ſceptra parenti
Reddiderat, quid plura feram? tu nomina tanto
Inuenies operi, uel famam conſule mundi,
Si ſcelus eſt, plus te nobis debere fateris,
Quod ſcelus hoc non ipſe facis. ſic fatus opertum
Detexit, tenuitq; caput, iam lãguida morte
Effigies habitum noti mutauerat oris.
Non primo Cæſar damnauit munera uiſu,
Auertitq; oculos, uultus dum crederet, hæſit,
Vtq; fidem uidit ſceleris, tutumq; putauit
Iam bonus eſſe ſocer, lachrymas non ſponte cadentes
Effudit, gemituſq; expreſſit pectore læto,
Non aliter manifeſta putans abſcondere mentis
Gaudia, quàm lachrymis, meritumq; imane tyrãni

Deſtruit, & generi mauult lugere reuulſum,
Quàm debere caput, qui duro membra Senatus
Calcarat uultu, qui ſicco lumine campos
Viderat Emathios, uni tibi Magne negare
Non audet gemitus. ó ſors duriſſima fati
Huncine tu Cæſar ſcelerato marte petiſti,
Qui tibi flendus erat? non miſti fœdera tangunt,
Te generis, nec nata iubet mœrere, nepoſq;?
Credis apud populos Pompeij nomen amantes
Hoc caſtris prodeſſe tuis, fortaſſe tyranni
Tangeris inuidia. captiq; in uiſcera Magni
Hoc alijs licuiſſe doles, quererisq; periſſe
Vindictam belli, raptumq; è iure ſuperbi
Victoris generum, quiſquis te flere coëgit
Impetus, à uera longe pietate receſſit.
Scilicet hoc animo terras, atq; æquora luſtras,
Necubi ſuppreſſus pereat gener, ó bene rapta
Arbitrio mors iſta tuo, quàm magna remiſit
Crimina romano triſtis fortuna pudori,
Quod te non paſſa eſt miſereri perfide Magni
Viuentis, nec non his fallere uocibus audes,
Acquirisq; fidem ſimulati fronte doloris.
Aufer ab aſpectu noſtro funeſta ſatelles
Regis dona tui, peius de Cæſare ueſtrum,
Quàm de Pompeio meruit ſcelus, unica belli
Præmia ciuilis uictis donare ſalutem
Perdidimus, quod ſi phario germana tyranno
Non inuiſa foret, potuiſſem reddere regi,
Quod meruit, fratriq; tuum pro munere tali
Miſiſſem Cleopatra caput, ſecreta quid arma

Mouit, & inſeruit noſtro ſua tela labori?
Ergo in Theſſalicis Pellæo fecimus aruis
Ius gladio? ueſtris quæſita licentia regnis?
Non tuleram Magnum mecum romana regentem,
Te Ptolemæe feram? fruſtra ciuilibus armis
Miſcuimus gentes, ſiqua eſt hoc orbe poteſtas
Altera, quàm Cæſar, ſi tellus ulla duorum eſt,
Vertiſſem latias à ueſtro littore proras,
Famæ cura uetat ne non damnaſſe cruentam,
Sed uidear timuiſſe Pharon, nec fallere uos me
Credite uictorem, nobis quoq; tale paratum
Littoris hoſpitium, ne ſic mea colla gerantur,
Theſſaliæ fortuna facit, maiore profecto,
Quàm metui poterat, diſcrimine geſſimus arma,
Exilium, generiq; minas, Romamq; timebam,
Pœna fugæ Ptolemæus erat, ſed parcimus annis,
Donamusq; nefas, ſciat hac pro cæde tyrannus
Nil uenia plus poſſe dari. uos condite buſto
Tanti colla ducis, ſed non, ut crimina tantum
Veſtra tegat tellus, iuſto date thura ſepulchro,
Et placate caput, cineresq; in littore fuſos
Colligite, atq; unam ſparſis date manibus urnam.
Sentiat aduentum ſoceri, uocesq; querentis
Audiat umbra pias, dum nobis omnia præfert,
Dum uitam phario mauult debere clienti.
Læta dies rapta eſt populis, concordia mundo
Noſtra perit, caruere Deis mea uota ſecundis,
Vt te complexus poſitis felicibus armis
Affectus abs te ueteres, uitamq; rogarem
Magne tuam, dignaq; ſatis mercede laborum

Contentus par eſſe tibi, tunc pace fideli
Feciſſem, ut uictus poſſes ignoſcere diuis,
Feciſſes ut Roma mihi, nec talia fatus
Inuenit fletus comitum, nec turba querenti
Credidit, abſcondunt gemitus, & pectora læta
Fronte tegunt, hilares'q; nefas ſpectare cruentum
O' bona libertas cum Cæſar lugeat, audent.

M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLI LIBER DECIMVS.

T primum terras Pompeij colla ſecutus
u Attigit, & diras calcauit Cæſar arenas,
Pugnauit fortuna ducis, fatum'q; nocentis
Aegypti, regnum Lagi romana ſub arma
Iret, an eriperet mundo Memphiticus enſis
Victoris, uicti'q; caput, tua profuit umbra
Magne, tui ſocerum rapuere à ſanguine manes.
Inde Paretoniam fertur ſecurus in urbem
Pignore tam ſæui ſceleris ſua ſigna ſecutus.
Sed fremitu uulgi faſces, & iura querentis
Inferri romana ſuis diſcordia ſenſit
Pectora, & ancipites animos, Magnum'q; periſſe
Non ſibi, tum uultu ſemper celante timorem,
Intrepidus ſuperum ſedes, & templa uetuſti
Numinis antiquas Macedum teſtantia uires
Circuit, & nulla captus dulcedine rerum

N on auro, cultúq; Deûm, non mœnibus urbis,
E ffoſſum tumulis cupide deſcendit in antrum.
I llic Pellæi proles ueſana Philippi
F elix prædo iacet terrarum, uindice fato
R aptus, ſacratis totum ſpargenda per orbem
M embra uiri poſuere adytis, fortuna pepercit
M anibus, & regni durauit ad ultima fatum.
N am ſibi libertas unquam ſi redderet orbem,
L udibrio ſeruatus erat, non utile mundo
E ditus exemplum, terras tot poſſe ſub uno
E ſſe uiro. Macedum fines, latebrásq; ſuorum
D eſeruit, uictásq; patri deſpexit Athenas,
P erq; Aſiæ populos fatis urgentibus actus
H umana cum ſtrage ruit, gladiúmq; per omnes
E xegit gentes, ignotos miſcuit amnes
P erſarum Euphraten, Indorum ſanguine Gangen.
T errarum fatale malum, fulménq; quod omnes
P ercuteret populos pariter, & ſydus iniquum
G entibus, Oceano claſſes inferre parabat
E xteriore mari. non illi flamma, nec undæ,
N ec ſterilis Libye, nec Syrticus obſtitit Hammon.
I ſſet in occaſus mundi deuexa ſecutus,
A mbiſſétq; polos, Nilúmq; à fonte bibiſſet.
O ccurrit ſuprema dies, naturáq; ſolum
H unc potuit finem ueſano ponere regi,
Q ui ſecum inuidia, qua totum ceperat orbem,
A bſtulit imperium, nullóq; hærede relicto
T otius fati lacerandas præbuit urbes,
S ed cecidit Babylone ſua, parthóq; uerendus.
P rò pudor eoi propius timuere Sariſſas,

Quam nunc pila timent populi, licet uſq; ſub arctos
Regnemus, Zephyriq; domos, terrasq; premamus
Flagrantis poſt terga noti, cedamus in ortus
Arſacidum domino, non felix Parthia Craſſis
Exiguæ ſecura fuit prouincia Pellæ.
Iam peluſiaco ueniens a' gurgite Nili
Rex puer, imbellis populi ſedauerat iras,
Obſide quo pacis Pellæa tutus in aula
Cæſar erat, cum ſe parua Cleopatra biremi
Corrupto cuſtode phari laxare cathenas
Intulit Emathijs ignaro Cæſare tectis,
Dedecus Aegypti Latio feralis Erinnys.
Romano non caſta malo, quantum impulit Argos,
Iliacasq; domos facie ſparthana nocenti,
Heſperios auxit tantum Cleopatra furores.
Terruit illa ſuo, ſi fas, capitolia ſiſtro,
Et romana petit imbelli ſigna Canopo,
Cæſare captiuo pharios ductura triumphos,
Leucadioq; fuit dubius ſub gurgite caſus.
An mundum ne noſtra quidem matrona teneret.
Hoc animi nox illa dedit, quæ prima cubili
Miſcuit inceſtam ducibus Ptolemaida noſtris.
Quis tibi ueſani ueniam non donet amoris
Antoni? durum cum Cæſaris hauſerit ignes
Pectus, & in media rabie, medioq; furore,
Et Pompeianis habitata manibus aula?
Sanguine Theſſalicæ cladis perfuſus adulter
Admiſit Venerem curis, & miſcuit armis,
Illicitosq; toros, & non ex coniuge partus.
Prò pudor oblitus Magni, tibi Iulia fratre

O bſcœna de matre dedit, partes'q; fugatas
P aſſus in extremis Libyes coaleſcere regnis,
T empora Niliaco turpis dependit amori.
D um donare Pharon, dum non ſibi uincere maluit,
Q uem formæ confiſa ſuæ Cleopatra ſine ullis
T riſtis adit lachrymis ſimulatum compta dolorem,
Q uam decuit ueluti laceros diſperſa capillos,
E t ſic orſa loqui. ſiqua eſt o' maxime Cæſar
N obilitas, Pharij proles clariſſima Lagi,
E xul in æternum ſceptris depulſa paternis
S i tua reſtituat ueteri me dextera fato,
C omplector Regina pedes, tu gentibus æquum
S ydus ades noſtris, non urbes prima tenebo
F œmina Niliacas, nullo diſcrimine ſexus
R eginam ſit ferre Pharos; lege ſumma perempti
V erba patris, qui iura mihi communia regni,
E t Thalami cum fratre dedit. puer ipſe ſororem,
S it modo liber, amat, ſed habet ſub iure Photini
A ffectus, enſes'q; ſuos, nil ipſa paterni
I uris habere peto, culpa, tanto'q; pudore
S olue domum, remoue funeſta ſatellitis arma,
E t Regem regnare iube. quantos'ne tumores
M ente gerit famulus Magni ceruice reuulſa?
I am tibi, ſed procul hoc auertant fata, minatur.
S at fuit indignum Cæſar, mundo'q;, tibiq;
P ompeium facinus, meritum'q; fuiſſe Photini,
N equicquam duras tentaſſet Cæſaris aures,
V ultus adeſt precibus, facies'q; inceſta perorat.
E xigit infandam corrupto iudice noctem.
P ax ubi parta duci, donis ingentibus empta eſt,

E xcepere epulæ tantarum gaudia rerum,
E xplicuitq; ſuos magno Cleopatra tumultu
N ondum translatos romana in ſæcula luxus,
I pſe locus templi quod uix corruptior ætas
E xtruat, inſtar erat, laqueataq; tecta ferebant
D iuitias, Craſſumq; trabes abſconderat aurum,
N ec ſummis cruſtata domus, ſectisq; nitebat
M armoribus, ſtabatq; ſibi non ſegnis Achates,
P urpureusq; lapis, totaq; effuſus in aula
C alcabatur Onyx, hebenus Mareotica uaſtos
N on operit poſtes, ſed ſtat pro robore Nili
A uxilium, non forma domus, ebur atria ueſtit,
E t ſuffixa manu foribus teſtudinis indæ
T erga ſedent crebo maculas diſtincta ſmaragdo,
F ulget gemma toris, & iaſpide fulua ſupellex,
S trata micant Tyrio, quorum pars maxima ſucco,
C octa diu, uirus non uno duxit aheno,
P ars auro plumata nitet, pars ignea cocco,
V t mos eſt Pharijs miſcendi litia telis,
T unc famulæ numerus turbæ, populusq; miniſter
D iſcolor hos ſanguis, alios diſtinxerat ætas,
H æc libycos pars, tam flauos gerit altera crines,
V t nullas Cæſar Rheni ſe dicat in aruis
T am rutilas uidiſſe comas, pars ſanguinis uſti
T orta caput, refugosq; gerens à fronte capillos.
N ec non infelix ferro mollita iuuentus,
A tq; execta uirum, ſtat contra fortior ætas,
V ix ulla fuſcante tamen lanugine malas.
D iſcubuere toris reges, maiorq; poteſtas
C æſar, & immodicæ formam fucata nocentem,

Nec ſceptris contenta ſuis, nec fratre marito,
Plena maris rubri ſpolijs, colloq́; comisq;
Diuitias Cleopatra gerit, cultuq́; laborat,
Candida ſidonio perlucent pectora filo,
Quod Nilotis acus compreſſum pectine ſerum
Soluit, & extenſo laxauit ſtamina uelo.
Dentibus hic niueis, ſectosq́; Atlantide ſylua
Impoſuere orbes, quales ad Cæſaris ora
Nec capto uenêre Iuba. prò cæcus, & amens
Ambitione furor, ciuilia bella gerenti
Diuitias aperire ſuas, incendere mentem
Hoſpitis armati, non ſit licet ille nefando
Marte, paratus opes mundi quæſiſſe ruina,
Pone duces priſcos, & nomina pauperis æui
Fabricios, Curiosq́; graues, hic ille recumbat
Sordidus hetruſcis abductus conſul aratris,
Optabit patriæ talem duxiſſe triumphum.
Infudere epulas auro, quod terra, quod aër,
Quod pelagus, Nilusq́; dedit, quod luxusq́; inani
Ambitione furens toto quæſiuit in orbe
Non mandante fame, multas uolucresq́;, ferasq;
Aegypti poſuere, Deos, manibusq́; miniſtrat
Niliacas cryſtallus aquas, gemmæq́; capaces
Excepere merum, ſed non Mareotidos uuæ,
Nobile ſed paucis ſenium cui contulit annis
Indomitum Meroë cogens ſpumare falernum.
Accipiunt ſertas nardo florente coronas,
Et nunquam fugiente roſa, multumq́; madenti
Infudere comæ, quod non dum euanuit aura
Cinnamon, externa nec perdidit aëra terra,

A duectumq́; recens uicinæ meſſis amomum,
D iſcit opes Cæſar ſpoliati perdere mundi,
E t geſſiſſe pudet genero cum paupere bellum,
E t cauſas Martis pharijs cum gentibus optat
P oſtquam epulis, bacchoq́; modum laſſata uoluptas
I mpoſuit, longis Cæſar producere noctem
I nchoat alloquijs, ſummaq́; in ſede iacentem
L inigerum placidis compellat Achorea dictis.
O ſacris deuote ſenex, quodq́; arguit ætas
N on neglecte Deis, phariæ primordia gentis,
T errarumq́; ſitus, uulgiq́; ediſſere mores,
E t ritus, formasq́; Deûm, quodcunq; uetuſtis
I nſculptum eſt adytis profer, noſciq́; uolentes
P rode Deos, ſi cecropium ſua ſacra Platonem
M aiores docuere tui, quis dignior unquam
H oc fuit auditu, mundiq́; capacior hoſpes?
F ama quidem generi Pharias me duxit ad urbes,
S ed tamen & ueſtri, media inter prælia ſemper
S tellarum, cœliq́; plagis, ſuperisq́; uacaui,
N ec meus Eudoxi uincetur faſtibus annus,
S ed cum tanta meo uiuat ſub pectore uirtus
T antus amor ueri, nihil eſt, quod noſcere malum,
Q uàm fluuij cauſas per ſæcula tanta latentis,
I gnotumq́; caput, ſpes ſit mihi certa uidendi
N iliacos fontes, bellum ciuile relinquam.
F inierat, contraq́; ſacer ſic orſus Achoreus.
F as mihi magnorum Cæſar ſecreta parentum
P rodere, ad hoc æui populis ignota profanis,
S it pietas alijs miracula tanta ſilere,
A ſt ego cœlicolas gratum reor ire per omnes.

Hoc opus, & ſacras populis noteſcere leges
Syderibus quæ ſola fugam moderantur Olimpi,
Occurruntq́; polo, diuerſa potentia prima
Mundi lege data eſt, ſol tempora diuidit æui,
Mutat nocte diem, radijsq́; potentibus aſtra
Ire uetat, curſusq́; uagos ſtatione moratur,
Luna ſuis uicibus Tethyn, terrenaq́; miſcet,
Frigida Saturno glacies, & zona niualis
Ceſſit, habet uentos, incertaq́; fulmina Mauors.
Sub Ioue temperies, & nunquam turbidus aër.
At fœcunda Venus cunctarum ſemina rerum
Poſſidet. immenſæ Cyllenius arbiter undæ eſt.
Hunc ubi pars cœli tenuit, qua miſta Leonis
Sydera ſunt Cancro, rabidos qua Sirius ignes
Exerit, & uarij mutator circulus anni
Aegoceron, cancrumq́; tenet, cui ſubdita Nili
Ora latent, quæ cum dominus percuſſit aquarum
Igne ſuperiecto, tunc Nilus fonte ſoluto
Exit, ut Oceanus lunaribus incrementis
Iuſſus adeſt, auctusq́; ſuos non ante coarctat,
Quàm nox æſtiuas à ſole receperit horas.
Vana fides ueterum Nilo quod creſcat in arua
Aethiopum prodeſſe niues. non arctos in illis
Montibus, aut boreas, teſtis tibi ſole peruſti
Ipſe color populi, calidiq́; uaporibus auſtri.
Adde quod omne caput fluuij, quodcunq; ſoluta
Præcipitat glacies, ingreſſo uere tumeſcit
Prima labe niuis. Nilus neq; ſuſcitat undas
Ante canis radios, nec ripis alligat amnem
Ante parem nocti Libra ſub iudice Phœbum.

I nde etiam leges aliarum neſcit aquarum,
N ec tumet Hybernus cum longe ſole remoto
O fficijs caret unda ſuis, dare iuſſus iniquo
T emperiem cœlo medijs æſtatibus exit
S ub torrente plaga, ne terras diſſipet ignis,
N ilus adeſt mundo, contráq; incenſa Leonis,
O ra tumet, cancróq; ſuam torrente Syenen
I mploratus adeſt, nec campos liberat undis,
D onec in autumnum declinet Phœbus, & umbras
E xtendat Meroë, quis cauſas reddere poſſit?
S ic iuſſit natura parens diſcurrere Nilum,
S ic opus eſt mundo, Zephyros quoq; uana uetuſtas
H is aſcripſit aquis, quorum ſtata tempora flatus,
C ontinuíq; dies, & in aëre longa poteſtas,
V el quod ab occiduo depellunt nubila cœlo
T rans noton, & fluuio cogunt incumbere nimbos,
V el quod aquas toties rumpenteis littora Nili
A ſſidue feriunt, cogúntq; reſiſtere fluctus.
I lle mora curſus, aduerſíq; obijce ponti
A eſtuat in campos. ſunt qui ſpiramina terris
E ſſe putent, magnoſq; cauæ compagis hiatus,
C ommeat hac penitus tacitis diſcurſibus unda
F rigore ab arctoo medium reuocata ſub Axem,
C um Phœbus preſſit Meroën, tellúsq; peruſta
I lluc duxit aquas trahitur Gangésq;, Padusq;
P er tacitum mundi, tunc omnia flumina Nilus
V no fonte uomens, non uno gurgite perfert.
R umor ab Oceano, qui terras alligat omnes,
E xundante procul uiolentum erumpere Nilum,
A equoreoſq; ſales longo miteſcere tractu.

Necnon Oceano paſci, Phœbumq́; polumq́;
Credimus, hunc calidi tetigit cum brachia cancri
Sol rapit, atq; undæ plus, quàm quod digerat aër,
Tollitur, hoc noctes referunt, Niloq́; refundunt.
Aſt ego, ſi tantam fas eſt mihi ſoluere litem,
Quaſdam Cæſar aquas poſt mundi ſera peracti
Sæcula, concuſſis terrarum erumpere uenis
Non id agente Deo, quaſdam compage ſub ipſa
Cum toto cœpiſſe reor, quas ille creator,
Atq; opifex rerum certo ſub iure coërcet.
Quæ tibi noſcendi Nilum Romane cupido eſt,
Hæc Pharijs, Perſisq; fuit, Macedumq́; tyrannis,
Nullaq́; non ætas uoluit conferre futuris
Notitiam, ſed uincit adhuc natura latendi.
Summus Alexander Regum, quē Memphis adorat
Inuidit Nilo, miſitq́; per ultima terræ
Aethiopum lectos, illos rubicunda peruſti
Zona poli tenuit, Nilum uidere calentem.
Venit ad occaſum, mundiq́; extrema Seſoſtris,
Et Pharios currus regum ceruibus egit.
Ante tamen ueſtros amnes, Rhodanumq́;, Padumq́;,
Quàm Nilum de fonte bibit. ueſanus in ortus
Cambyſes longi populos peruenit ad æui,
Defectusq́; epulis, & paſtus cæde ſuorum
Ignoto te Nile redit, non fabula mendax
Auſa loqui de fonte tuo eſt, ubicunq; uideris,
Quæreris, & nulli contingit gloria genti,
Vt Nilo ſit læta ſuo, tua flumina prodam,
Qua Deus undarum cælator Nile tuarum
Te mihi noſſe dedit, medio conſurgis ab Axe

Auſus in ardentem ripas adtollere Cancrum,
In borean is rectus aquis, mediumq́; Booten
Curſus in occaſum flexus torquetur, & ortus,
Nunc Arabum populis Libycis, nũc æquus arenis,
Teq́; uident primi, quærunt tamen hi quoq; Seres,
Aethiopumq́; feris alieno gurgite campos,
Et te terrarum neſcit cui debeat orbis.
Arcanum natura caput non prodidit ulli,
Nec licuit populis paruum te Nile uidere,
Amouitq́; ſinus, & gentes maluit ortus,
Mirari, quàm noſſe tuos, conſurgere in ipſis
Ius tibi ſolſtitijs, aliena creſcere bruma,
Atq; hyemes adferre tuas, ſoliq́; uagari
Conceſſum per utroſq; polos hic quæritur ortus,
Illic finis aquæ, late tibi gurgite rupto
Ambitur nigris Meroë fœcunda colonis,
Læta comis Hebeni, quæ quamuis arbore multa
Frondeat, æſtatem nulla ſibi mitigat umbra,
Linea tam rectum mundi ferit illa Leonem,
Inde plagas Phœbi damnum non paſſus aquarum
Proueheris, ſterilesq́; diu metiris arenas.
Nunc omnes unum uires collectus in amnem,
Nunc uagus, & ſpargens facilem tibi cedere ripam,
Rurſus multifidas reuocat piger alueus undas,
Qua dirimunt Arabum populis Aegyptia rura
Regni clauſtra Philæ, mox te deſerta ſecantem,
Qua dirimunt noſtrum rubro commercia pontum
Mollis lapſus agit. quis te tam lene fluentem
Moturum totas uiolenti gurgitis iras
Nile putet? ſed cum lapſus abrupta uiarum

Excepere tuos, & præcipites cataractæ,
Ac nuſquam uetitis ullas obſiſtere cautes
Indignaris aquis, ſpuma tunc aſtra laceſſis,
Cuncta tremunt undis, ac multo murmure montis
Spumeus inuictis caneſcit fluctibus amnis.
Hinc, Abaton quam noſtra uocat ueneráda uetuſtas,
Terra potens, primos ſentit percuſſa tumultus,
Et ſcopuli, placuit fluuij quos dicere uenas,
Quod manifeſta noui primum dant ſigna tumoris,
Hinc montes natura uagis circundedit undis,
Qui Libyæ te Nile negent, quos inter in alta
It conualle iacens iam molibus unda receptis.
Prima tibi campos permittit, apertaq́; Memphis
Rura, modumq; uetat creſcendi ponere ripas.
Sic uelut in tuta ſecuri pace trahebant
Noctis iter mediæ, ſed non ueſana Photini
Mens imbuta ſemel tam ſacra cæde uacabat
A' ſcelerum motu, Magno nihil ille perempto
Iam putat eſſe nefas. habitant ſub pectore manes,
Vltricesq́; Deæ dant in noua monſtra furorem,
Dignatur uiles iſto quoq; ſanguine dextras,
Quò fortuna uocat uictos perfundere patres,
Pœnaq́; ciuilis belli uindicta Senatus
Pene' data eſt famulo. procul hoc auertite fata
Crimen, ut hæc Bruto ceruix abſente ſecetur.
In ſcelus it Pharium romani pœna tyranni,
Exemplumq́; perit, ſtruit audax irrita fatis,
Nec parat occulte cædem committere fraudi,
Inuictumq́; ducem detecto marte laceſſit.
Tantum animi delicta dabant, ut colla ferire

Cæſaris,& ſocerum iungi tibi Magne iuberet,
Atq; hæc dicta mouet famulos perferre fideles
Ad Pompeianæ ſocium ſibi cædis Achillam,
Quem puer imbellis cunctis præfecerat armis,
Et dederat ferrum nullo ſibi iure retento
In cunctos,in ſe'q; ſimul.tu mollibus inquit,
Nunc incumbe toris,& pingues exige ſomnos.
Inuaſit Cleopatra domum,nec prodita tantum eſt,
Sed donata Pharos,ceſſas accurrere ſolus
Ad dominæ thalamos,nupſit ſoror impia fratri,
Nam Latio iam nupta duci eſt,inter'q; maritos
Diſcurrens Aegypton habet,Romam'q; meretur,
Expugnare ſenem potuit Cleopatra uenenis,
Crede miſer puero,quem nox ſi iunxerit una,
Et ſemel amplexus inceſto pectore paſſus
Hauſerit obſcœnum titulo pietatis amorem,
Meq;,tuumq; caput,per ſingula forſitan illi
Oſcula donabit,crucibus,flammis'q; luemus.
Si fuerit formoſa ſoror,nil undiq; reſtat
Auxilij,rex hinc coniux,hinc Cæſar adulter,
Et ſumus,ut fatear,tam ſæua iudice ſontes,
Quem non ex nobis credit Cleopatra nocentem?
A quo caſta fuit? per te quod fecimus unà,
Perdidimus'q; nefas,per'q; ictum ſanguine Magni
Fœdus ades,ſubito bellum mollire tumultu,
Irrue,nocturnas rumpamus funere tedas,
Crudelem'q; toris dominam mactemus in ipſis
Cum quocunq; uiro,nec nos deterreat auſis
Heſperij fortuna ducis,quæ ſuſtulit illum,
Impoſuitq; orbi communis gloria nobis,

N os quoq; ſublimes Magnus facit, aſpice littus
S pem noſtri ſceleris pollutos Conſule fluctus
Q uid liceat nobis, tumulumq́; è puluere paruo
A ſpice Pompeij non omnia membra tegentem,
Q uem metuis par huius erat. non ſanguine clari,
Q uid refert? nec opes populorũ, ac regna mouemus.
A d ſcelus ingentes facti ſumus, adtrahit illos
I n noſtras fortuna manus, en altera uenit
V ictima nobilior, placemus cæde ſecunda
H eſperias gentes, iugulus mihi Cæſaris hauſtus
H oc præſtare poteſt, Pompeij cæde nocentes
V t populus romanus amet; quid nomina tanta
H orremus, uiresq́; ducis? quibus ille relictis
M iles erit, nox hæc peraget ciuilia bella.
I nferiasq́; dabit populis, & mittet ad umbras
Q uod debetur adhuc mundo caput. ite feroces
C æſaris in iugulum, præſtet Lagea iuuentus
H oc Regi romana ſibi. tu parce morari
P lenum epulis, madidumq́; mero, ueneriq́; paratũ
I nuenies, aude, ſuperi tot uota Catonum,
B rutorumq́; tibi tribuent. non lentus Achillas
S uadenti parêre nefas, haud clara mouendis
V t mos, ſigna dedit caſtris, nec prodidit arma
V llius clangore tubæ, temere omnia ſæui
I nſtrumenta rapit belli, pars maxima turbæ
P lebis erat Latiæ, ſed tanta obliuio mentes
C epit in externos corrupto milite mores,
V t duce ſub famulo, iuſſuq́; ſatellitis irent,
Q uos erat indignum Phario parêre tyranno.
N ulla fides, pietasq́; uiris, qui caſtra ſequuntur,

V enaleſq; manus, ibi fas, ubi maxima merces
A ere merent paruo, iugulumq; in Cæſaris ire
N on ſibi dant, pro fas ubi non ciuilia bella
I nuenit imperij fatum miſerabile noſtri?
T heſſaliæ ſubducta acies in littore Nili
M ore furit patrio. quid plus te Magne recepto
A uſa foret Lagea domus? dat ſcilicet omnis
D extera quod debet ſuperis, nulliq; uacare
F as eſt romano. Latium ſic ſcindere corpus
D ijs placitum, non in generi, ſoceriq; fauorem
D iſcedunt populi. ciuilia bella ſatelles
M ouit, & in partem romani uenit Achillas.
E t niſi fata manus a ſanguine Cæſaris arcent,
H æ uincent partes, aderat maturus uterq;,
E t diſtricta epulis ad cunctas aula patebat
I nſidias, poteratq; cruor per regia fundi
P ocula Cæſareus, menſæq; incumbere ceruix,
S ed metuunt belli trepidos in nocte tumultus,
N ec cædes confuſa manu, permiſſaq; fatis
T e Ptolemæe trahat, tanta eſt fiducia ferri.
N on rapuere nefas, ſummi contenta facultas
E ſt operis, uiſum famulis reparabile damnum,
I llam mactandi dimittere Cæſaris horam.
S eruatur pœnas in aperta luce daturus,
D onata eſt nox una duci, uixitq; Photini
M unere Phœbeos Cæſar dilatus in ortus.
L ucifer a caſia proſpexit rupe, diemq;
M iſit in Aegyptum primo quoq; ſole calentem,
C um procul a muris acies non ſparſa maniplis,
N ec uaga conſpicitur, ſed iuſtos qualis ad hoſtes

Recta fronte uenit, paſſuri comminus arma,
Laturiq́, ruunt. at Cæſar mœnibus urbis
Diffiſus, foribus clauſæ ſe protegit aulæ
Degeneres paſſus latebras, nec tota uacabat
Regia compreſſo, minima collegerat arma
Parte domus, tangunt animos, iræq́;, metusq́;,
Et timet incurſus, indignaturq́; timere.
Sic fremit in paruis fera nobilis abdita clauſtris,
Et frangit rabidos præmorſo carcere dentes.
Non ſecus in ſiculis fureret tua flamma cauernis
Obſtrueret ſummam ſiquis tibi Mulciber Aetnam.
Audax Theſſalia, qui nuper rupe ſub Aemi,
Heſperiæ cunctos proceres, aciemq́; Senatus,
Pompeiumq́; ducem cauſa ſperare uetante
Non timuit, fatumq́; ſibi promiſit iniquum,
Expauit ſeruile nefas, intraq́; penates
Obruitur telis, quem non uiolaſſet Alanus,
Non Scyta, non fixo, qui ludit in hoſpite Maurus,
Hic, cui romani ſpatium non ſufficiat orbis,
Parua regna putat tyrijs cum gadibus Indos,
Ceu puer imbellis, ceu captis fœmina muris
Quærit tuta domus, ſpem uitæ in limine clauſo
Ponit, & incerto luſtrat uagus atria curſu
Non ſine Rege tamen, quem ducat in omnia ſecum
Sumpturus pœnas, & grata piacula morti,
Miſſurusq́; tuum, ſi non ſint tela, nec ignes
In famulos Ptolemæe caput. ſic barbara Colchis
Creditur ultorem metuens, regniq́;, fugæq́;
Enſe ſuo, fratrisq́; ſimul ceruice parata
Expectaſſe patrem, cogunt tamen ultima rerum

Spem pacis tentare ducem, miſſusq́; ſatelles
Regius, ut ſæuos abſentis uoce tyranni
Corriperet famulos, quo bellum authore mouerent.
Sed neq; ius mundi ualuit, neq; fœdera ſancta
Gentibus, orator Regis, pacisq́; ſequeſter
Aeſtimat in numero ſcelerum ponenda tuorum
Tot monſtris Aegypte nocens. non Theſſala tellus,
Vaſtaq́; regna Iubæ, non pontus, & impia ſigna
Pharnacis, & gelido circunfluus orbis Ibero
Tantum auſus ſcelerum, non ſyrtis barbara, quãtũ
Deliciæ fecere tuæ, premit undiq; bellum,
Inq́; domum iam tela cadunt, quaſſantq́; penates,
Non Aries uno moturus limina pulſu,
Fracturusq́; domum, non ulla eſt machina belli,
Nec flammis mandatur opus, ſed cæca iuuentus
Conſilij uaſtos ambit diuiſa penates,
Et nuſquam totis incurſat uiribus agmen,
Fata uetant, muriq́; uicem fortuna tuetur.
Necnon & ratibus tentatur regia, qua ſe
Protulit in medios audaci margine fluctus
Luxurioſa domus, ſed adeſt defenſor ubiq;
Cæſar, & hos aditus gladijs, hos ignibus arcet,
Obſeſſusq́; gerit, tanta eſt conſtantia mentis
Expugnantis opus piceo iubet unguine tinctas
Lampadas immitti iunctis in uela carinis,
Nec piger ignis erat per ſtuppea uincula, perq́;
Manantes cera tabulas, & tempore eodem
Tranſtraq́; nautarum, ſummiq́; arſere ceruchi,
Iam propè ſemuſtæ merguntur in æquora claſſes,
Iamq́; hoſtes, & tela natant, nec puppibus ignis
Incubuit

I ncubuit ſolis, ſed quæ uicina fuere
T ecta mari longis rapuere uaporibus ignem,
E t cladem fouere noti, percuſſáq; flamma
T urbine non alio motu per tecta cucurrit,
Q uàm ſolet ætherio lampas decurrere ſulco,
M ateriáq; carens, atque ardens aëre ſolo.
I lla lues clauſa paulum reuocauit ab aula
V rbis in auxilium populos, nec tempora cladis
P erdidit in ſomnis, ſed cæca nocte carinis
I nſiluit Cæſar ſemper feliciter uſus
P ræcipiti curſu bellorum, & tempore rapto.
T unc clauſtrum pelagi cæpit Pharon inſula quondã
I n medio ſtetit illa mari ſub tempore uatis
P roteos, at nunc eſt Pellæis proxima muris.
I lla duci geminos bellorum præſtitit uſus,
A bſtulit & curſus, & fauces æquoris hoſti.
C æſar & auxilijs ut uidit libera ponti
H oſtia, non fatum meriti, pœnaſq; Photini
D iſtulit ulterius, ſed qua non debuit ira,
N on cruce, non flammis rabido non dente ferarum,
H eu facinus ceruix gladio male cæſa pependit.
M agni morte perit. nec non ſubrepta paratis
À famulo Ganymede dolis peruenit ad hoſtes
C æſaris Arſinoë, quæ caſtra carentia rege
V t proles Lagea tenet, famulumq;, tyranni
T erribilem iuſto tranſegit Achillea ferro.
A ltera Magne tuis iam uictima mittitur umbris,
N ec ſatis hoc fortuna putat, procul abſit, ut iſta
V indictæ ſit ſumma tuæ. non ipſe tyrannus
S ufficit in pœnas, non omnis regia Lagi,

ſ

D umpatrij ueniant in uiſcera Cæſaris enſes,
Magnus inultus erit. ſed non authore furoris
S ublato cecidit rabies. nam rurſus in arma
A uſpicijs Ganymedis eunt, ac multa ſecundo
P rælia marte gerunt, potuit diſcrimine, ſummo
C æſaris una dies in famam, & ſæcula mitti.
M olis in exiguæ ſpatio ſtipantibus armis
D um parat in uacuas martem transferre carinas
D ux latius, tota ſubito formidine belli
C ingitur, hinc denſæ prætexunt littora claſſes,
H inc tergo inſultant pedites, uia nulla ſalutis,
N on fuga, non uirtus, uix ſpes quoq; mortis honeſtæ,
N on acie fuſa, nec magnæ ſtragis aceruo
V incendus tunc Cæſar erat, ſed ſanguine nullo
C aptus ſorte loci pendet, dubius'ne timeret,
O ptaret'ue mori, reſpexit in agmine denſo
S cæuam perpetuæ meritum iam nomina famæ,
A d campos Epidamne tuos, ubi ſolus apertis
O bſedit muris calcantem mœnia Magnum.

Pharſaliæ Lucani Finis.

SVLPITII CARMINA VELVT SVPERIORIBVS ANNECTENDA.

E rexit mentem trepidi tam fortis imago,
E t facturus erat memorandi nobile leti
E xemplum, ſed fata uetant, & fida ſalutis
O ſtendit fortuna uiam. nam læuus amicas
P roſpexit puppes, nando quas auſus adire

Ecquid ſtamus ait? uel iam per tela, fretumq;
Eripiar, iuguli uel non erit ulla poteſtas
Eunucho conceſſa mei. tunc puppe relicta
Proſilit in pontum. ſiccos fert læua libellos,
Dextra ſecat fluctus, tandem'q; illæſus amico
Excipitur plauſu clamantis ad æthera turbæ.

M. ANNEI LVCANI VITA EX CLARISSMIS AVTHORIBVS.

a Nneus Seneca è Corduba Bethicæ Hiſpaniæ interioris prouinciæ ciuitate Romam uenit, ſtatim'q; eques factus eſt, cuius declamationes etſi celebratæ, negligentia temporum ad nepotes non peruenere. Suſcepit in patria ex Elbia uxore liberos treis. L. Anneum Senecam, Iulium Anneum Gallionem, et Anneum Melam, quem, ut minorem, domi reliquit. Seneca, & Gallio Romæ profecere ſub Marullo grammatico, & Ceſtio Smyrnæo, atq;, Aſinio Pollione. Mela, cum adoleuiſſet, iubente patre, rem domeſticam gubernauit, donatus, ut cæteri fratres, Amicitia Cæſarum equeſtri ordine. C. Aciliam duxit uxorem Acilij Lucani oratoris filiá, operæ apud prouinciæ proconſules frequentis, & apud clariſſimos uiros nonnullius igenij. Ex ea Melas. IIII. non. Nouembris. C. Cæſare Auguſto Germanico iterum, & L. Ceſiano primo Conſulibus. M. Anneum Lucanum impoſito ſoceri nomine genuit. Deinde curæ familiaris faſtidio, uitæ'q; quietiori apud fratres uacaturus, cum Octimeſtri infante Romam uenit, ſperás

per procurationes acquirendæ pecuniæ breuius ſibi iter fore, quo Cōſulibus æquaretur. Cunas infantis, quibus ferebatur, ut de Heſiodo legitur, apes circumuolarunt, os'q; inſederunt, dulcem, & facundū, qualem nunc uidemus, futurum ſignificantes. Studuit Lucanus Romæ ſub Rhemmio Palæmone, & Cornuto. Ex condiſcipulis Saleium Baſſum, & A. Perſiū præcipue dilexit, Neroni, cuius ætas patruo Senecæ commiſſa erat, diu gratus. Quæſtor ante ætatem, gladiatorium munus edidit. Sequēti anno populi fauore in auguratus ſacerdotiū aſſcitus eſt (ut Papi. Sta. refert)

Romani colitur chori ſacerdos.

Vxorem duxit Pollam Argentariam Pollij Argentarij filiam, De qua Calliope Papinij canit.

Nec ſolum dabo carminum nitorem,
Sed tedis genialibus dicabo
Doctam, atq; ingenio tuo decoram,
Qualem blanda Venus, daretq; Iuno,
Forma, ſimplicitate, comitate,
Cenſu, ſanguine, gratia, decore

Quippe, & certamine pentaterico acto in Pōpeij theatro, cum per Clinium Rufum Nero Nioben ſe pronuntiaturum polliceretur, Lucanus Orphea ex tempore recitauit, coronâq; donatus eſt. Quare Imperatoris inuidiam ſibi concitauit. Interdictum eſt igitur poëtæ foro, theatro, & poëtica. De quo Papinius,

Ingratus Nero dulcibus theatris
Et noſter tibi præferetur Orpheus.

Sperans itaq; ultionem, Piſonianæ in Neronem coniurationi, ſed parū fauſte hæſit, quod ipſe fatetur, cū ait.

Conſilio, iuſſúq; Deûm tranſibis in urbem
Magne tuam, ſummusq; feret tua buſta ſacerdos.
Corpus enim Pompeij niſi extincta Cæſarum familia Romam transferri non poterat. Verũ detecta coniuratione nequaquam animi conſtantiam præſtitit, facile enim confeſſus, et ad humillimas deuolutus preces, matrem quoq; innoxiam iter ſocios ream nominauit, ſperans impietatem ſibi apud impium principem profuturam. Acceptóq; mortis arbitrio codicillos ad patrem uerſibus quibuſdam exarauit, largitérq; epulatus brachia ad ſecandas uenas præbuit. Cumq; frigeſcere pedes, manusq;, & ſpiritum cedere intellexiſſet, uerſus pronunciauit, quos per huiuſmodi imaginem de milite fecerat.

Sanguis erãt lachrymæ, quæcunq; foramina nouit
Humor ab his largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt uenis, totum eſt pro uulnere corpus.

Pridie calendas Maias deceſſit Attico Veſtino, et Nerua Silio conſulibus, quo conſul deſignatus cum Plautio Laterano erat. XXVII. ætatis annũ agens. Sepultus in hortis ſuis, ubi tale potuit inſcribi epigramma.

Bethis habet natale ſolum, eſt Annea propago,
De genitore Mela dat mater Acilia terris.
Vix Luna octonos cœlo conſecerat orbes.
Cum me Roma ſui reſperſit tybridis unda,
Seruatumq; foro traxit, Phœbóq; dicauit,
Hinc ſyluæ geminæq; faces, reus inde ſagitta
Orpheus ingrati ſtimulus, liuórq; tyranni,
Dum ciuile nefas aperit Pharſalia, noſtræ

I nuidit famæ Nero, prò muſæ'q; canentis
I nterrupit opus gladio, uenis'q; reſectis
A ſſertore ſacros maculauit ſanguine uultus.

Saturnalia ſcripſit, Syluarũ libros. X. Medeam. Orpheum. incendium urbis. incendium troiarum. Oratione ſua Octauiũ Sagittam, qui Pontiã confoderat, damnauit. Pharſaliam non finiuit, cuius tres primos libros cum uxore correxit, reliqui ſeptem noſtro tempore diligentiſſime emendati, impreſſi'q; ſunt. Eſt. n. uarius, copioſus, ſublimis, concitatus, et, ut Quitilianus ait, oratoribus non minus, quàm poëtis imitandus, & ipſe in præfatione quadam ætatem, et initia ſua cum Virgilio comparans auſus eſt dicere, & quãtum mihi reſtat ad Culicem?

Apud Cornelium Tacitum legitur.

Conſulibus Silio Nerua, et Attico Veſtino coniurationem in Neronem cœptam, & in primis Lucanum Anneum coniuraſſe, quod famam carminum eius premebat Nero, prohibuerat'q; oſtentare uanus aſſimulatione. tum detecta coniuratione Lucanus Aciliã matrem ſuam inter conſcios nominauit, promiſſa impunitate. Sed Nero poſt mortem multorum Lucani cædẽ imperauit. is profluẽte ſanguine, ubi frigeſcere pedes, manusq;, et paulatim ab extremis diſcedere ſpiritum feruidus adhuc, & compos mentis intelligit, recordatus à ſe carmen compoſitum, quo uulneratum militẽ per eiuſmodi mortis imaginem obijſſe tradiderat, uerſus ipſos retulit, atq; illi ſuprema uox fuit.

Laus Deo honor, & gloria.

a b c d e f g h i K l m n o p q r s

Omnes ſunt quaterniones, præter s duernionem.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI,
ET ANDREAE SOCERI MENSE IVLIO. M. D. XV.

0.9645

AL DVS

Aldine
515
L932l